

קובץ גליונות

פרשת ויקהל-פקודי-החודש

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

"קרבה שנת השבע"



בכינוס שע"י קרן השביעית



אי"ה

בשבוע הבא יופץ

המארז המיוחד

שיו"ל ע"י מערכת

"הקובץ גליונות"

לקראת חג הפסח

זמני השבת

בחסות:



גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:10	6:22	7:02
בני ברק	5:24	6:23	6:59
קרית ספר	5:19	6:22	7:01
בית שמש	5:09	6:23	7:02
אופקים	5:18	6:24	7:01
חיפה	5:17	6:23	7:00

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

מוקד השאלת מתיבתות
נא לפנות לנייד: 053-3119914

הקבצים הבאים:

ויקהל פקודי כרגיל. בשבוע של פר' ויקרא יופץ
המארז החגיגי לחג הפסח

לעילוי נשמת

יוסף בן שמעון יהודה ז"ל

בקשה

נבקש מאד להשלים את כל החובות ולהמנע
מלקחת בהקפה. במקום שאין קופה - התשלום
הוא רק באשראי ע"ש קובץ גליונות. נא לא
להניח כסף סתם ע"י מקום מכירת הקבצים.

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקירכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- | | |
|------------------|---------------------|
| • כט אדר ויה"פ | • כה סיון שלח |
| • ז ניסן ויקרא | • ב תמוז קרח |
| • יד ניסן צו | • ט תמוז חקת |
| • כח ניסן שמיני | • טז תמוז בלק |
| • ה אייר תז"מ | • כג תמוז פינחס |
| • יב אייר אחרי | • א אב מט"ו |
| • קדושים | • ח אב דברים |
| • יט אייר אמור | • ו אלול שופטים |
| • כו אייר בה"ב | • יג אלול כי תצא |
| • ד סיון במדבר | • כ אלול כי תבא |
| • יא סיון נשא | • כז אלול נצבים ר"ה |
| • יח סיון בהעלתך | • ה תשרי וילך יו"כ |

גמ"ח חשמל כשר לשבתות אירוח ונופש

תאורות חרום, פלטות חימום,
מיכלי מים מתקפלים,
מאווררים נטענים וכו'.

טל: 1599-599-907

שלוחה 1 גמ"חים

שלוחה 5 מקומות נופש

bn324143@gmail.com

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 422 פרשת ויקה"פ החודש
תשפ"א שנה תשיעית

לעילוי נשמת
ר' יצחק שלמה ב"ר שמואל
קרליבך ז"ל
נלב"ג ג' ניסן תשע"ט תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א



פנינים על הפרשה

מראה - שייכת רק לנשים

ויבואו האנשים על הנשים (ל"ה כ"ב)

כתב הספורנו כאן, כי הגיעו עם הנשים משום שאין מקבלין מאישה בלי רשות בעלה אלא דבר מועט (ב"ק ק"ט), ולכן הגיעו גם הבעלים, כדי שיקבלו מהם כל מה שהביאו.

והעיר רבינו, מדוע לגבי מראות הצובאות שהביאו הנשים (להלן ל"ח ח') הוא לא נזכר שהגיעו גם הבעלים.

ויישב: מראה היא דבר השייך רק לשימוש הנשים, כי הרי הלכה היא (יו"ד סימן קנ"ו ס"ב) שאסור לגבר להביט במראה. ותכשיט שהוא מיוחד לאישה מותר לה להביא בלי רשות בעלה!

בסעודה אחרת בזמן אחר הוסיף:

לולא דברי הספורנו פשט הכתוב הוא, שכאשר הגיעו איש ואישה, הקדימו את הגברים תחילה, ואין הכי נמי אישה שאין לה בעל כגון שאינה נשואה, הגיעה לבדה, ובא הכתוב לומר שאם שניהם עומדים בתור, את האיש מקבלים תחילה, כיון שאיש קודם לאישה כדתנן בהוריות (י"ג א').

ואגב סח רבינו:

בדיני ספירת העומר דנו הפוסקים אם נשים יכולות לספור בברכה או חוששים שישכחו ולא יזכרו לספור כל הימים (ועין משנה ברורה סימן תפ"ט סק"ג) ואבא, מרן הסטייפלר זצוק"ל, רצה שהבנות יספרו כל יום בברכה ולא ישכחו, וחיפש מקום בולט לתלות פתק של תזכורת.

והיה מניח פתק תזכורת על המראה... כי ידע ששם בוודאי הבנות יראו בכל יום, ולא ישכחו לברך... ואכן כך היה, תמיד זכרו לספור כל יום בברכה.

חכמת בעלי החיים בהכנת כלי המשכן

ועשה בצלאל ואהליהב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה (ל"ו א') איתא במדרש (שמות רבה פמ"ח סי' ג') כל מי שנתעסק במלאכת המשכן, נתן לו הקב"ה חכמה ובינה ודעת, שנאמר: 'ויעשו כל חכם לב', ולא רק בבני אדם אלא אפילו בבהמה וחיה, שנאמר: 'חכמה ותבונה בהמה', בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה.

וצריך עיון, בשביל מה היה צריך את הנס הגדול הזה, שגם לבעלי חיים תהיה חכמה?

ואמר רבינו, כי הנה כל כלי בית המקדש היה צריך לעשותו לשמן, דכתיב (ריש תרומה וברש"י שם) ועשו לי - לשמי (רמב"ם פ"א מבית הבחירה ה"כ ובקריית ספר שם, ושם לא עשו לשמן פסול).

והנה כשהביאו את הזהב למקדש, היה צריך לזקק אותו מסיגין שיהיה זהב טהור, וכיצד עשו, איתא בירושלמי (יומא פ"ד ה"ד) שהיו חותכים את הזהב לחתיכות קטנות ומצפים אותן בבצק, ונעמיות אוכלות אותן ומסננות במעיהן ואחרי זה מוציאות זהב מזוקק.

והרי הנעמיות צריכות לכוון לשמן, ולכן אפוא נתן הקב"ה חכמה בלב בעלי חיים... (שבענו מסובין)

כשעלו רבינו ומשפחתו לארץ בניסן תרצ"ד היה רבינו ילד כבן שש, שלח הגאון ר' מתת' שטיגל ר"י בית יוסף בב"ב את ר' צבי כגן שהיה אז תלמיד הישיבה לנמל חיפה לקבל את פניהם, והביא להם דברי מאכל, בתוך הדברים היה גם בטנים, רבינו שהיה אז ילד בן שש ראה דבר שלא הכיר כלל (ברוסיה לא היה מצוי דברים אלו) היה בטוח שזה פרי חדש, מיד אמר: הנה יהיה לנו כבר שהחיינו לפסח [ולא ידע שזה קטניות האסורות בפסח]..

(מנחת תודה)

הבהרה: ארורים כל הגוים

בגליון פרשת תצוה-פורים הובא מספר 'שיח המגילה', בשם חתנא דבי נשיאה הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א, אודות נוסח הפיוט 'ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים'.

היות והדברים שם לא היו מדויקים, נתבקשנו לתקן כי הנוסח הנכון שרבינו גורס הוא 'ארורים כל הגוים ברוכים כל היהודים', והצנזור שינה וכתב רשעים וצדיקים, עכ"ד.

ערב חג הפסח הבעל"ט

לידינו קוראי הגליון שליט"א
א"ה הגליון הבא ייצא לקראת שבוע
הבא - פרשת ויקרא, והוא יצורף אל
מארז חוברות ייחודי וחגיגי לכבוד חג
הפסח, ובו יופיעו מתורתם של גדולי
הדור שליט"א (ועוד...), על ידי מערכת
ה'קובץ גליונות'.

כמו כן יופיע חוברת 'דברי שיח' נפרדת
מתורת מרן שליט"א, ענינים חדשים
ומענינים מתורת מרן שליט"א בעניני
חג הפסח, ומאמר מרתק
אודות המהפכות - פרק ג'.
בברכת חג פסח כשר ושמח

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

קרבה שנת השבע (ג)

ידיד ה' ישכון לבטח

את המדור בנושא השמיטה, נקדיש השבוע לזכרו של פאר מקורבי רבינו מרן שליט"א, להבחל"ח הגאון רבי יצחק שלמה קרליבך ב"ר שמואל זצ"ל, שיום פטירתו השני יחול אי"ה בתאריך ג' ניסן תשע"ט. שנים רבות קבע הרב קרליבך את מקום מגוריו במושב 'תפרח', שם עבד את בוראו בדביקות ובתמימות, וזכה להרבות ולהפיץ חיילים לתורה.



הגרי"ש קרליבך זצ"ל עם להבחל"ח רבינו מרן שליט"א



רבינו שותה 'לחיים' בחול המועד סוכות, בסוכתו של הגרי"ש ז"ל כששהה בסוכות בבני ברק



כעבדא קמיה מריה

רבינו שליט"א חיבבו וקירבו בימין צדקו, ובכל פעם שהיה מגיע למעונו היה מקדיש לו זמן רב יותר מהרגיל. בשנים האחרונות היתה לו קביעות מיוחדת להשתתף בלימוד המיוחד של מרן שליט"א עם גיסו הגר"י זילברשטיין, ומלבד זה היה זוכה לשבת לצד מרן שליט"א כמה פעמים בשעות הערב במשך השבוע, וכבר הזכרנו את הדברים אחרי הסתלקותו ז"ל.

בהיותו תלמיד חכם ואיש של אחוה, באו לפתחו הרבה חילוקי דיעות שהתגלו - כמנהגו של עולם - כדי שהוא בחכמתו יישב את הדברים. ואכן ברוב תבונה הוא תמיד ידע להשיב את השלום על כנו, ולדאוג לכבוד כל הבריות. אמונת החכמים היתה טבועה בדמו, וכל אימת שהיתה לו שאלה ללא הכרעה, לא היה מתעצל, ולא הסתפק בלהרים טלפון או לשלוח מכתב לבית מרן שליט"א, אלא היה עולה לאוטובוס ונוסע לבני ברק, שואל את השאלה וחוזר לביתו.

על חיזוק השמיטה

בין שלל זכויותיו, (שרובם לא נודעים, אודות לשתיקתו רבת המשמעות), שמר רבי שלמה זצ"ל קשר הדוק עם הרבה בעלי תשובה מתחזקים, וחלק נכבד מאורחות חייהם ויראת שמים שלהם נזקפים אך ורק לזכותו. מפעם לפעם היה ניתן לראותו בבית רבינו שליט"א כשאליו מתלווה יהודי מתחזק, והרב קרליבך פורס לפני מרן שליט"א את מבוכתו, ומסייע לו בדרכי החיים.

בין השאר, נהג הרב קרליבך בפועל לחקלאים שומרי השמיטה. מושב תפרח שוכן כידוע בין שדות, ורבים מהם נמשכו כפרפרים אל האור אחרי שלוותו ואור פניו של רבי שלמה ז"ל, הם ביקשו את עצתו והדרכתו. כפי הידוע לנו, באחד ממטעי האתרוגים שמרו שמיטה כדין ולקחו את שליחות 'אוצר בית הדין' בליווי המלא של רבי שלמה ז"ל.

בעיון בין פנקסיו שכתב ידידו ז"ל, ונמסרו בזמנו למערכת 'דברי שיח' לזיכוי הרבים, מצאנו כי הוא כותב בשם מרן שליט"א כי ברכת השביעית 'וצוית את ברכת' נאמר הן על הפירות שיצמחו בשפע, והן על העוסקים בלימוד ההלכות, והן על התומכים בממון להחזקת גבורי כח החקלאים. ועצם האסיפה של כסף בענין זה הוא חלק ממצות שביעית.

מעשה חמד - ברכת האילנות

בשורה מרנינה בעולם התורני עם הופעתו המחודשת של הספר הנודע מעשה חמד על ברכת האילנות, הספר היוה חידוש כשיצא לאור לפני כ-35, תופעה שלא היתה מוכרת בשעתו, ספר בן 350 עמודים על סעיף אחד בשו"ע, ת"ח מובהקים הופתעו לשמוע עתה שנוספו בס"ד אלפיים עמודים נוספים בלעה"ר, אין זה אלא המחשה נפלאה למה שאמרו חז"ל (חגיגה ג): מה נטיעה זו פרה ורבה אף ד'ת פרין ורבין, הספר נחלק לעשרים וחמשה פרקים המכילים מעל אלף וחמש מאות סעיפים עם אלפי הערות ומקורות פעמים בארוכה ופעמים בקצרה כדרכה של תורה לשמחת לב ולאובהי תורה. עבור ת"ח מופלאים אלו מהוה הספר בשורה מרנינה ביותר בהיותו דולה ומשקה, כאשר שמו היקר של מורינו שר התורה שליט"א מופיע בספר יותר משמונה מאות פעמים!!! במדור 'שיח חכמה' המופיע בראש הספר, המכיל מעל 30 עמודים ד"ת של רבינו שליט"א. הרהמ"ח שליט"א חקק ע"ג ספר מרגלית נאה מפי רבינו שליט"א, שכאשר שוחח עם רבינו שליט"א באחת הסוגיות חזר בפניו על חידוש של בעל האשל אברהמי הבוטשאטשר, הוא מספר שרבינו שליט"א תיקן מיד את לשונו ואמר הגאון מבוטשאטש, היינו שרבינו שליט"א באמירתו הקצרה והברורה הסב את תשומת לבו שיש להזהר בכבודם של תלמידי חכמים ולהזכיר בדרך כבוד, ושאינו לכנותו אלא בדרך כבוד בשמו הנאה לו הגאון מבוטשאטש. דברי פי חכם חז.



תמונה נדירה של חגיגת סיום השמיטה שנת תשנ"ד, לחקלאי הדרום, בעיר אופקים (נואם: הגר"א פילץ)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310

ארבעה צדיקים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

הענין בזה, שכל מעשה מצוה וכן כל מעשה שאדם עושה יהיה לשם שמים, ולא רק כשלומד, אלא גם בכל מעשה, במעשים הגשמיים שמוכרח לעשות אותם, אם הוא עושה לשם שמים אזי המעשה טהור והוא טהור.

וענין זה מפורש גם ברמב"ם (הלכות דעות ג, א) שאדם יכול להיות עובד השם גם כשאינו עושה שום פעולה, בשעה שהוא ישן, אם הוא ישן לשם שמים – כי מחוץ יש עוד יום ויש תרי"ג מצוות שצריך לקיים, והולך לישון מפני שיש לו תפקיד, והוא כמו חייל, חיל השם, שצריך שיהיה לו כוח לקיים את מה שהוא חייב, אזי הוא עובד השם כשהוא ישן, והשינה שלו היא עבודת השם!

והיינו אפילו השינה, שהיא בשב ואל תעשה בלי שום פעולה, אבל לא רק השינה, אלא גם כל דבר שאדם עושה לצורך הגוף, שהגוף צריך את זה ובלי זה לא יוכל לתפקד, כגון אכילה ושתייה, שאם לא יאכל הרי ייחלש מכוחותיו ולא יוכל לתפקד, והרי יש הרבה מצוות שהוא חייב לקיים, ולכן הוא אוכל, לא בשביל ההנאה, אלא כמה שהוא מוכרח לאכול בשביל לצורך המשפחה, ואם זוהי כוונתו באכילתו, לשם שמים, הרי זו עבודת השם, ואזי גם האכילה מקדשת את האדם, והיא מעשה המקדש! וזה נקרא 'טהרה', וגם מקדש את האדם, אפילו המעשים הגשמיים.

ולפי זה נמצא עוד, שאפילו בשעה שאדם עוסק בצרכי המשפחה, שיש לו בני משפחה וצריך לדאוג להם ולכלכלם, ונאלץ בשביל זה לבטל מלימודו, ופעמים שאף צריך לעסוק בפרנסה, ועוסק בזה לא בשביל עצמו אלא לצורך המשפחה, הרי הוא עושה בזה חסד עם המשפחה, וגם מזכה אותם, שהרי במשפחה יש גם ילדים שצריכים חינוך והוא זוכה בזה להרבה זכויות, ראשית עצם החסד שהוא עושה עם המשפחה, וגם הוא מזכה את המשפחה, שהוא עוסק בצרכיהם ודואג להם, ואף כשאנאלץ לבטל מלימודו לזה, אין זה חטא אלא הפוך, הוא כל הזמן עוסק במצוה, כי אינו עושה בשבילו ולהנאתו, אלא לשם שמים מפני שהוא חייב, ונחשב עוסק במצוה ומתקדש בזה, וזהו דבר נפלא.

ומצינו גם הלכה בשולחן ערוך (או"ח לח, ח) "כותב תפילין ומזוזות, הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מהנחת תפילין כל היום וזולת בשעת קריאת שמע ותפילה", והוסיף הרמ"א שם "ואם היו צריכים לעשות מלאכתן בשעת קריאת שמע ותפילה, או פטורים מקריאת שמע ותפילה ותפילין", והיינו שבני אדם שכותבים ספרי תורה תפילין ומזוזות, וכן תגריהם ותגרי תגריהם – אלו שמוכרים את תשמישי הקדושה, הרי הם עוסקים במלאכת שמים, ונחשבים עוסקים במצוה ופטורים מן המצוות.

וכתב המשנה ברורה (סי"ב כד) בשם המגן אברהם, כי זהו דווקא אם עיקר כוונתם היא המצוה, ואמנם הם צריכים פרנסה ועוסקים בזה כדי להתפרנס, אבל הם בחרו דווקא במקצוע הזה מפני שהוא מצוה, לכתוב ולמכור תשמישי קדושה, והמצוה היא העיקר אצלם, שהרי היו יכולים להרוויח במקצועות אחרים, ובחרו לעסוק רק בזה כדי ליזכות את הרבים, וכיון שזוהי כוונתם, לשם שמים, הרי הם עוסקים במצוה ופטורים מן המצוות, ובזמן שהם מוכרים את תשמישי הקדושה פטורים מקריאת שמע ותפילה ותפילין.

ואמנם בדרך כלל יכולים להסתדר ולקיים מצוות אלו קודם או אחר כך, אבל אם זה לא מסתדר ואי אפשר לקיים שניהם, אזי הם עוסקים במצוה ופטורים מן המצוה, כי הם מזכים את הרבים במצוות, על ידי שעוסקים לפרנסתם, והכל תלוי בכוונה, מה הסיבה ולשם מה עושים את זה.

תפילות על רוחניות

ועל זה אנו מבקשים בתפילה "וטהר לבנו לעבדך באמת", שהלב יהיה טהור, וכל המעשים הטובים שאנו עושים יהיו בטהרה לשם שמים.

וכבר דיברנו בעבר למה רק בשבת ויום טוב מבקשים וטהר לבנו לעבדך באמת, ומדוע ביום חול אין מתפללים את התפילה הזו (וראה מה שנתבאר בספר 'דרכי החיזוק' פרקי הדרכה עמ' שי"ד ועוז).

אכן באמת אין זו קושיא כלל, כי הרי גם ביום חול יש תפילה, שאנו מתפללים ומבקשים השיבנו לתורתך, וכן סלח לנו כי חטאנו, חננו מאתך דעה, וכהנה עוד הרבה תפילות על רוחניות וטהרת הלב, על תורה ועל עבודה ועל תשובה שלמה, ורק בשבת שאין אומרים בקשות אלו בתפילת העמידה, אזי מבקשים בלשון אחר 'וטהר לבנו לעבדך באמת'. וכן יש פסוק בתהלים (נא, יב) לב טהור ברא לי אלוקים, והוא גם כן תפילה ובקשה על טהרת הלב, שיברא לנו הקב"ה לב טהור, וגם כל ספר תהלים ובפרט פרק קי"ט יש בו הרבה תפילות ובקשות על תורה ומצוות ועל כל העניינים הרוחניים.

והנה ידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי תפילה על רוחניות בדוק ומנוסה שזה עוזר, אכן יש דבר שבו לא מובטח שתפילה תעזור, והוא אם מבקשים על זיכרון, לזכור את מה שלומדים, ובה לא תמיד התפילה מועילה, כי באמת מה שאדם שוכח ולא זוכר מצד חלישות כוח זכרוננו, אינו חטא כלל, כיון שאין זה בכוחו, ואינו חייב יותר מכוחו, ואמנם אם יחזור הרבה יזכור, והוא אכן חוזר, אבל אם אינו יכול ואין בכוחו לחזור ולזכור יותר, זה לא חטא.

טומאת האדם מחמת חטאים

שבת הקודמת הייתה 'פרשת פרה', וקראו בתורה בפרשת פרה אדומה, והנה פרה אדומה מטהרת מטומאת מת, והדין של טומאת מת הוא מיוחד וחמור יותר מכל הטומאות, שבכל הטומאות של מגע, כגון מי שנוגע במצורע וכל טומאת מגע, מספיק טבילה לטהרתו ולא צריך יותר מזה, ואמנם יש טומאות שצריך גם להביא קרבנות, בטומאת היוצאת מגופו, כגון זב, זבה, יולדת, והמצורע בעצמו, אבל בכל טומאת מגע מספיק טבילה.

ואילו בטומאת מת זה לא מספיק, אלא צריך גם הזאת שלשי ושביעי עם מי חטאת ואפר הפרה, והמת מטמא בין על ידי מגע וגם באוהל, וזו הטומאה החמורה ביותר, כיון שהמת הוא אדם, ובטומאת נבילה אינו כן אלא מספיק טבילה, אבל אדם שמת טומאתו יותר חמורה.

והטעם בזה מפני שאדם יש לו חטאים, ואילו כל המתים חוץ מאדם אין להם חטא, בעלי חיים אין להם חטאים, וגוי שמת, אף על פי שאינו מטמא באוהל (עיין בימות סא) מכל מקום הוא מטמא במגע, מפני שגם כן יש לו חטאים, ולעומת זה ישראל שמת יש לו יותר חטאים כי הוא יותר מקדוש, ולכן מטמא גם באוהל, ולא מספיק טבילה לטהרתו, אלא צריך גם מי חטאת.

וכשאדם נטמא, הרי הטומאה נותנת לו הגבלה, כגון שאסור לאכול בקדשים, ואכילת קדשים הרי היא מצוה, ולאדם טמא חסרה המצוה הזו, וכן אכילת תרומה ומעשר שני, שהם אכילות מצוה, הוא לא יכול לאכול, והטומאה גורמת את זה. וגם ביאת מקדש, הוא לא יכול להיכנס ולהשתחוות בבית המקדש. נמצא שהטומאה מונעת מהאדם הרבה מצוות, וזהו בכל טומאה.

ואף על פי שלא חטא כלל במה שנטמא, ואדברה יתכן שעשה מצוה, כגון שנטמא למת מצוה או שאר מתים שמצוה להיטמא, מכל מקום אחר שנטמא הוא כבר אנס וחסרת לו המצוות האלה, כך הדין והמצוות.

תורה ומצוות מקדשים את האדם

והרי כל מצוה מקדשת את האדם, כפי שאנו אומרים 'קדשנו במצוותיך', וקידשתנו במצוותיך', שהאדם מתקדש בעשיית מצוה.

וכידוע המעשה שהיה עם הדיבור בזמן החפץ חיים, שנכנס דיבור בערה אחת, וכשנשאל מדוע נכנס בה, אמר כי היא שתתה מים בלי ברכה, והיינו שאם הייתה מברכת הוא לא היה יכול להיכנס, כי בגלל קדושת הברכה אין זה שייך, והקדושה של הברכה הייתה משפיעה למנוע כניסת רוח הטומאה של הדיבור, ואף על פי שהיא הייתה נערה פשוטה, ששכחה לברך וכנראה הייתה פשוטה, אבל כשהיא מברכת ברכה, אולי אפילו שלא בכוונה, הברכה מקדשת אותה! וזהו 'קידשתנו במצוותיך', שהאדם מתקדש על ידי מעשה מצוה.

וכן קדושת הארץ, מי שנמצא בארץ ישראל מתקדש, כי זה מקום קדוש, אפילו בזמן הזה לאחר החורבן. ומצינו בגמרא (נדרים כב, א) שקדושת הארץ משפיעה על טבע האדם לקבל מידות טובות ולמנוע רציחה, ומבוא שם מעשה בני אנשים שעלו מבבל לארץ ישראל וברדך קם אחד מהם על חברו והרגו, ונתפלא רבי יוחנן האיד אירעה רציחה כזו בארץ ישראל, ואמרו לו כי אכן זה היה לפני שהם עברו את הירדן, ואם היו עוברים את הירדן ונכנסים לארץ כבר הייתה קדושת הארץ משפיעה עליו שלא לרצוח.

ואנו נמצאים בארץ ישראל הרי אנו מתקדשים בזה, וקדושת הארץ מקדשת אותנו, וניתירה מכך קדושת ירושלים, העיר העתיקה שביין החומות, וידוע שהיו אנשים שגרו בעיר העתיקה בירושלים וכל חייהם לא יצאו מהעיר העתיקה, שיש לה קדושת 'מחנה ישראל', ומתקדשים עוד בזה. אם כן כשאדם נכנס לבית המקדש ודאי שהוא מתקדש יותר, אבל כשהוא טמא הוא לא יכול ואסור בביאת מקדש, והטומאה מונעת ממנו תוספת קדושה.

אבל יש לנו עצה, שהרי אמרו חז"ל (ריש פאה) ותלמוד תורה כנגד כולם, עסק התורה מקדש את האדם יותר מכל המצוות! וכשאדם לומד תורה הרי הוא מתקדש, ואמנם כל מצוה מקדשת, אבל תלמוד תורה הוא כנגד כולם, והיינו לענין מה שאמרו שם שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, אך זה גם מקדש את האדם כנגד כולם, שהלומד תורה שכינה נמצאת עמו, כמו שאמרו (אבות ג, ו) עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה ביניהן וכו' ואפילו חמישה ואפילו אחד, כשעוסק בתורה שכינה עמו, והשראת השכינה זה קדושה, שהוא מתקדש, וגם המקום שלומד בו מתקדש.

ומעשה שהיה במרן החזון איש זצ"ל שהלך פעם לטייל עם מישוהו, ברחוב חזון איש כיום, וכשעבר במקום מסוים אמר "מרגישים כאן קדושה, שלפני זמן לא רב עמדו כאן בחורי ישיבה ודיברו בלימוד". מרגישים את הקדושה, שהמקום מתקדש, אינני יודע לכמה זמן, אבל מרגישים קדושה!

טהרה – מעשים לשם שמים

והנה יש מידת הטהרה, ובמסילת ישרים האריך בזה בשני פרקים (טז-יז) לאחר הנקיות והפרישות, מה היא טהרה, שיהיה לאדם לב טהור, וביאר שם

ומה שאמר רבי ישראל שפתילה על רוחניות תמיד מועילה, היינו למנוע חטא, שלא יהיה חטא, אבל תפילה על הצלחה מיוחדת נגד הטבע שצריכים לזה שינוי הטבע, כגון ליכות לכוח הזיכרון לזכור את תלמודו יותר מכפי טבעו, על זה לא מובטח שהתפילה תשנה את הטבע עד כדי כך, וזהו דבר נדיר שצריכים זכויות מיוחדות לכך (ועיין מהרש"א נדה דף ס"ט סוף ע"ב).

התורה והתפילה של חסידים הראשונים

ומצינו דבר כזה בגמרא (ברכות לב, ב) שאמרו על חסידים הראשונים, שהיו שוהים שעה אחת קודם תפילתם, ומתפללים שעה אחת, וחוזרים ושוהים שעה אחת לאחר התפילה. והטעם שהוצרכו לשהות שעה קודם התפילה, ביאר המסילת ישרים בפרק י"ז שהוא כדי לקבל את היראה והאהבה הנצרכים לתפילה, כי כדי שהתפילה תהיה בכוונה צריכים הכנה, והם היו שוהים לזה שעה שלמה, ואחר כך עוד שעה התפילה עצמה, ולאחר התפילה היו צריכים שוב לשהות שעה, כי אחרי התעלות כזו של תפילה במדרגת חסידים הראשונים שהיא בהתפשטות הגשמיות (כמו שכתב בשולחן ערוך או"ח סימן צח), צריכים לשהות זמן שיוכלו לחזור למצבם הפשוט.

ושאלו על זה בגמרא שם יו"כ מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפילה, תורתם היאך משתמרת ומלאכתם היאך נעשית, והיינו מאחר שהוצרכו לשהות זמן רב כל כך בתפילתם, תשע שעות ביום, כי יש שלוש תפילות ביום ובכל תפילה שיה שלוש שעות, מתי הם למדו תורה? ואמרו בגמרא "אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת".

ושמעתי מאממו"ר זצ"ל (וכעין זה כתב בעיני יעקב) שדייקו ואמרו תורתם 'משתמרת', דהיינו שהם כבר למדו קודם, ונעשו חסידים הראשונים לאחר שלמדו את כל התורה, כי רק אז אפשר להתחיל עם חסידות במדרגת תפילה כזו, וצריכים קודם ללמוד! אבל אחרי שלמדו כבר, אזי אפשר לשכוח, ועל זה אמרו כי מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת – שלא שוכחים.

וזהו סייעתא דשמיא מיוחדת, בזכות החסידות, שהם היו חסידים עם עבודת השם כזו, ותפילה היא עבודת השם, עבודה שבלב, במשך תשע שעות בכל יום, ובזכות שעבדו עבודת השם עם כוחות לא טבעיים כאלה, לכן היו להם זכויות מיוחדות שלא לשכוח את מה שלמדו, וזהו דבר מיוחד.

תפילה על הבנה בתורה

וכן יש להתפלל על רוחניות לקבל הבנה בתורה, שצריכים לזה סייעתא דשמיא, וכבר הזכרנו מדברי התומים ביערות דבש (ח"א דרוש ד) שכתב "ואין לך דבר שמוכה לאדם להשיג ישרות התורה ולפענע מצפונים בדרכי יושר ואמת אלא להתפלל להשם בדמע שישבו וירחמנו כי קל שומע תפילה הוא וקרוב לכל קוראיו באמת". ומעיד שם על עצמו "בעת שאני מתפלל בכוונה כראוי, כל היום אין שמועתי בתורה מכוונת וקריעים אלביש, ולהפך אם אזעק ואשווע להשם מקירות לבבי בתפילה לחונני דעה כי דלותי עד מאד בעוונותינו הרבים, אף הוא ירחם עלי להאיר עיני בתורתו". וכן הנצי"ב מוואלוז'ין אמר על עצמו שבים שאינו בוכה ביהבהרה רבה אין לו הצלחה בתורה.

ובאמת בנוסח התפילה הקבוע יש הרבה מקומות שמבקשים על תורה, כגון בברכות התורה ובאהבה רבה, ובקובץ איגרות חזון איש (ח"ג קנא) ציין לכמה דוגמאות בזה וכתב "ישים האדם פניו תמיד ליוצרו, שיחוננו ויבינהו בתבונת התורה, וכמו שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בתפילת שמונה עשרה ברכה על הדעה, ובתפילת אהבה רבה, ובקדושה וסדרא [הוא יפתח לבנו בתורתו], ובברכת אלוהי נצור אחרי התפילה [פתח לבי בתורתך], ובברכת בריך שמה [דתפנת לבאי באוריות] ובעוד מקומות", וכאמור גם בברכות התורה מבקשים והערב נא וכו', ובשמונה עשרה מבקשים גם השיבנו לתורתך, וביהי רצון שאחרי התפילה ותן חלקנו בתורתך.

ואם כן הלא אנו כבר מבקשים הרבה על תורה, ובה האדם יכול ויש לו הרבה אפשרויות לזכות להצלחה בתורה, על ידי הכוונה, שיכונן יותר בבקשות אלו הנמצאות בנוסח התפילה הקבוע.

כוח התפילה אפילו בלב

נוסף לזה יש גם תפילה בלב, אפילו שלא בזמן התפילה, אם אדם מתפלל ומבקש בלבו מן הריבונו של עולם הצלחה ברוחניות, ליכות לתורה ולמידות טובות ושמירת הלשון וכל ההנהגה על פי התורה, אזי התפילה שבלב היא גם כן תפילה המועילה לזכות לסייעתא דשמיא, ואמנם אין זה תפילה לגבי הלכות תפילה, ושלושית התפילות הקבועות בכל יום צריכות להיות בדיבור, אבל תפילות פרטיות נוספות – גם בלב הם תפילה.

וכבר סיפרתי מעשה שהיה באחד שבא מחוץ לארץ והגיע לכותל המערבי, והוא לא היה מאמין, אבל חשב בלבו: אם אכן ענייני האמונה הם נכונים, אני מבקש רחמים שהשם יעורני לדע את האמונה, ומיד באותו הרגע שחשב כך, נגש אליו אחד מהפעילים (של 'מורשת אבות' או 'ערכים') ושאל אותו האם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות. באותו הרגע שהוא התפלל בלב, זכה לסייעתא

דשמיא! וכמו שאמר רבי ישראל שלנטר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות מועילה לסייעתא דשמיא, היינו אפילו תפילה בלב.

וזהו שאמרו (מכות י, ב) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והבא ליתרה מסייעין אותו (יומא לח, ב), אפילו אם רק בלב הוא בא ליתרה, ורוצה לילך בדרך טובה, כבר יש לו סייעתא דשמיא, וזה דבר נפלא.

קבלת עול – שעבוד לתורה

והנה שנינו בפרקי אבות (ג, ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ו'עול תורה' בפשטות היינו שהוא במצב כזה שמוכרח ללמוד, וקבלת עול פירושה שהוא עושה שיהא מוכרח, והוא מקבל עליו את העול וגורם לזה שיהיה מוכרח ללמוד ולא תהיה לו ברירה אחרת, ובזכות זה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, היינו כל מיני שעבדים שיש לאדם, כגון עול מלכות, ודרך ארץ היינו עול המשפחה, הכל מסתדר ואין לו שום עול מזה, כיון שהוא קיבל עליו עול תורה.

ולעומת זה הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, היינו מי שהיה עליו עול תורה, שהוא היה משועבד לתורה, עם כל מיני שעבדים שמוכרח ללמוד וללמד, והוא פורק ומוריד מעצמו את השעבוד הזה כי הוא רוצה שיהיה לו יותר קל, אזי יותר גרוע יהיה, ונותנין עליו: שיהיה עליו עוד פעם עול מלכות ודרך ארץ, ויהיה עוד יותר קשה.

וכבר דיברנו בעבר שזה כלל ידוע במעשים טובים, שאם אדם עושה מעשים טובים אבל זה מאמץ בשבילו, והוא רוצה שיהיה לו יותר קל על ידי שיפחית מהמעשים הטובים, הוא לא ירוויח מזה, אלא עוד יותר קשה יהיה לו, בפריקת עול תורה ופריקת עול מעשים טובים נהיה יותר גרוע! ואני יודע ומכיר מעשים שהיו בזה, שעשו איזה חשבונות להוריד את השעבוד, ועל ידי זה הפסידו עוד יותר, ורק מפסידים ולא מרוויחים מזה.

אדם חי כדי להועיל לזולתו

ובחקדמה לנפש החיים מבן המחבר הגאון רבי יצחק מוואלוז'ין כתב בשם אביו הגר"ח זצ"ל "וכה היו דברו אלי תמיד שזה כל האדם לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחרים ככל אשר ימצא בכוחו לעשות". והיינו שהאדם לא נברא אלא לזולתו, ואינו חי בשביל עצמו, אלא בשביל אחרים, לטובת אחרים, וזוהי זכות הקיום שלו ולכן הוא חי, בשביל להועיל לאחרים. ואם כן אם יש לו שעבוד בשביל אחרים, אזי אדרבה, זהו 'לזולתו', ובשביל זה הוא חי.

ומעשה שהיה באדם בעל משפחה שבא למרן החזון איש זצ"ל ושאל האם לעשות 'ביטוח חיים', ואמר לו החזון איש כי זה דבר מסוכן, מפני שהוא חי בשביל המשפחה, ומי יודע אולי חי רק מפני שהמשפחה צריכה אותו, ואם המשפחה תהיה מבוטחת גם בלעדיו, שמא הוא לא יחיה, ואי אפשר לדעת בזכות מה הוא חי, וצריך זכויות! לכן אדם שיש לו שעבוד ומשועבד בשביל אחרים, הרי זה הזכויות שלו, ויתכן שזו זכות הקיום שלו.

וידוע שהחפץ חיים כל מה שעשה היה לזיוכי הרבים, והספר הראשון שחיבר היה חפץ חיים ושמירת הלשון, עם ההלכות וגם דברי מוסר על לשון הרע, ובתחילת הדפוס את זה בעילום שם, ולכן קראו לו 'החפץ חיים' כי עדיין לא הכירוהו בשמו וקראוהו על שם הספר, והדפוס בעילום שם לזיוכי הרבים, וכפי שכתב בהקדמתו כי חטא החורבן הוא שגאת חיים ולכן צריך לתקן את החטא ולהשפיע חיזוק בשמירת הלשון כדי לקרב את הגאולה.

ואף על פי כן, הוא גם חשב על עצמו והיה מוכיח את עצמו, כמו שכתב בשערי תשובה (ש"ב כו) "ישב יפהוך יד תוכחתו על נפשו", ומסופר שהוא היה עולה לאיזה חדר שאחרים לא נמצאים שם, והיה אומר ומדבר לעצמו: אתה כך וכך, ויש לך חטא ועוד חטא ועוד חטא, ואתה צריך לחזור בתשובה, ומה יהיה איתך, כך היה מוכיח את עצמו כל הזמן עם תוכחה ותוכחה, וגם נסע פעם לרבי נחמקיה הורודנער לקבל ממנו דרך בעבודת השם.

אבל כל פעולותיו היו לזיוכי הרבים, וכגון ספרו משנה ברורה, שהוא לזיוכי הרבים, שתהיה ההלכה ברורה, ועוד ספרים רבים שחיבר, כגון נדחי ישראל, בשביל חיילים יהודים שנלקחו לצבא, כיצד יסתדרו עם כשרות המאכלות ושאר הלכות איך להתנהג, וגם ספר שם עולם, עבור אלו שאין להם ילדים, באיזה מעשים טובים יהיה להם שם ושארית, ועוד ספרים רבים וספרי מוסר שחיבר, הכל בשביל אחרים, וזיוכי הרבים, וזכה וזיכה, כמו שאמרו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, קודם 'זכה' וזיכה את הרבים, כי צריך זכויות עצמיות בשביל ליכות את הרבים. וכן יש זיוכי הרבים להתפלל על אחרים, והמתפלל על חברו הוא נענה תחילה (ב"ק צב, א).

זהו ענין ויטהר לבנו, שכל אחד יכול לזכות לזה, ורק צריכים השתדלות, להיות בא ליתרה, והדרך לכך היא על ידי שיש קביעות יום יומית ללימוד בספרי מוסר, וכפי שכתב המשנה ברורה (בסימן א' ובסימן תר"ג) שצריכים קביעות יום יומית לזה, משחרו קביעות, כדי לשלוח את החיובים, ובה בעזרת השם נזכה כולנו לסייעתא דשמיא להצלחה ברוחניות!

לעילוי נשמת המחנך הדגול הרה"ח ר' אברהם ב"ר צבי ויסמן ז"ל מנהל ביה"ס מעלות - נלב"ע כ"ב אדר א' תשע"א

ורעייתו המחוננת הדגולה מרת פוריה גיטל ע"ה בת הגה"ח רבי יהושע מאיר שוויץ זצ"ל - נלב"ע ח' ניסן תשנ"ד

לעילוי נשמת הרב הגאון

רבי חיים ציון ב"ר יפת צוברי זצ"ל

רבה של גדרה

נלב"ע כ' אדר תשע"ה - תנצב"ה

לע"נ הרה"ר אברהם ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט - תנצב"ה

וזוג' מרת דבורה ב"ר חיים הלוי ע"ה

נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת

רבי משה ב"ר גרשון אלינסון ז"ל

נלב"ע כ"ג באדר תשע"ט

תנצב"ה

‘פיקודי ה’ ישרים משמחי לב’ –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט”א ע”פ חז”ל
בילקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר”ג אדלשטיין שליט”א

פרשת ויקהל פקודי- החודש תשפ”א (שנה ב’) לפ”ק * גליון 63 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

(נ”ז) אמר שראה את הפרוכת ברומי והיו עליה טיפי דמים מהקרבנות, וכן שאר בגדי הכהונה קיימים ונמצאים במקום מוסתר, והרי בודאי שבגדי הכהונה אינם מכפרים בזמן הזה, והיינו מפני שכל כפרתם היא רק בזמן שלובשים אותם לעבודה, [ומה שנחלקו ביומא דף ז’ אם ציץ מרצה גם כשאינו על מצחו, שם מדובר לגבי הכשר העבודה, ולא לגבי כפרת החטאים].

והנה אמנם הקרבנות ובגדי כהונה מכפרים, ומיתת צדיקים מכפרת, אך יש דבר שמכפר יותר מהכל והוא לימוד התורה, ובנפש החיים (ד, לא) האריך והביא מגמרות ומדרשים שאפילו דברים שקרבן אינו מכפר עליהם תורה מכפרת עליהם, וכבר הזכרנו מדברי החפץ חיים בתורה אור (פ”א בהגה”ה) שביאר כי מעלת התורה גדולה יותר מן הקרבנות, ובלימוד התורה זוכים לתיקון ולכפרה יותר ממה שזוכים על ידי הקרבנות.

ובברכות (יז, א) אמרו תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, והיינו שתכלית התורה הוא, להגיע על ידה לתשובה ומעשים טובים- תשובה על העבר, ומעשים טובים מכאן ולהבא, והיינו שמלבד עצם המצוה של תלמוד תורה, יש ענין נוסף, שהתורה מקדשת את האדם, וקדושת התורה גדולה יותר מכל המצוות, ומכוח קדושת התורה מתעוררים לתשובה ולתיקון המעשים, ובזה זוכים לכפרה יותר מכל הדברים האחרים.

* * *

העירוני על מה שדיברנו שלא שייך לזכות לכפרה בלי תשובה, כי מצינו גם דברים שמכפרים בלי תשובה, כגון שעיר המשתלח ביום כיפור, וכן יום כיפור עצמו, שמכפרים לדעת רבי אף בלא תשובה (כדאיתא בשבועות י”ב).

וזכורני גם שראיתי פעם באחד מספרי הרמח”ל על הפסוק (ישעיה ד, ד) “רחץ השם את צואת בנות ציון”, שזה הולך על הגאולה העתידה, שהקב”ה ירחץ וינקא את כלל ישראל מלכלוך החטאים, והוא גם כן כפרת עוונות בלי תשובה.

אכן לגבי בגדי כהונה נמצא מפורש בראשונים שאינם מכפרים אלא עם התשובה, כי הנה בערכין דף ט”ז אמרו שנגעים באים על לשון הרע ועל שפיכות דמים וכו’, והקשו על זה בגמרא שם שהרי בגדי כהונה כבר מכפרים על חטאים אלו, ובשיטה מקובצת על הגיליון הביא בשם הרא”ש להקשות: “תימה לי טובא מאי פריך וכי בגדי כהונה מכפרים שלא ייענשו אף מי שאינו שב בתשובה, אם כן למה גלו ישראל והלא נתכפר להם על עבודה זרה שעבדו ועל גילוי עריות

‘ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כו’

בגדי כהונה מכפרין עם התשובה

בזבחים (פחב) אמרו למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה, לומר לך מה קרבנות מכפרים אף בגדי כהונה מכפרים, ונתבארו שם כמה חטאים שבגדי כהונה מכפרים עליהם, כל אחד משמונת הבגדים מכפר על חטא אחר. וצריך ביאור, כיצד בגדי הכהונה מכפרים, והרי לא שייך לזכות לכפרה בלא תשובה, וכיצד יתכן שבגדי כהונה יכפרו על חטאים בלי תשובה.

ונראה כי באמת גם בגדי כהונה אינם מכפרים אלא למי שעשה תשובה, וכדי לזכות לכפרה צריכים לעשות תשובה, וענין כפרת בגדי הכהונה הוא, שעל ידי קדושת הבגדים נוספת קדושה בכלל ישראל, ומחמת תוספת הקדושה מתעוררים לתשובה ולתיקון המעשים, וממילא זוכים לכפרה.

והטעם מפני שיש קדושה בבגדי הכהונה, שעושים אותם ממעות של הקדש, מתרומת הלשכה (רמב”ם פ”ד מהלכות שקלים), ומבואר בקידושין (נד, א) כי לאחר שבלו יש בהם מעילה, והכהנים מתקדשים לעבודה על ידי לבישת הבגדים, כמו שאמרו בזבחים (יז, ב) בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, והיינו שהכהן צריך ללבוש את הבגדים בשעת העבודה ובלי זה אין עליו קדושת כהונה, וברש”י על הפסוק (כח, ג) “לקדשו לכהנו לי- לקדשו להכניסו בכהונה על ידי הבגדים שיהא כהן לי”, ואמנם גם בלי הבגדים יש עליו קדושת כהונה לגבי דין וקידשתו וברכת כהנים, אבל לעבודה צריך קדושה נוספת, וכפי שצריך קידוש ידים ורגלים לעבודה כך צריך גם להוסיף קדושה בלבישת בגדי הכהונה, והבגדים מקדשים אותו לעבודה.

וכשם שהבגדים מקדשים את הכהנים לעבודה, כך הם משפיעים קדושה גם בכלל ישראל, ועל ידי תוספת הקדושה זוכים לכפרה, שעל ידי הקדושה מרגישים את החטא, ומרגישים כי החטא הוא חיסרון קדושה, וממילא מתעוררים לתיקון החטאים ולתשובה שלמה.

ואמנם כל כפרת הבגדים היא רק בזמן שלובשים אותם לעבודה, ואף על פי שיש בהם קדושה גם שלא בשעת הלבישה, מכל מקום עיקר הקדושה היא עם הלבישה, ובשעת הלבישה הם מכפרים עם התשובה, ומסתבר כן, שהרי גם בימינו בגדי הכהונה קיימים, ומובא בגמרא (סוכה ה, א) שרבי אלעזר ברבי יוסי ראה את הציץ ברומי, וביומא

ושפיכות דמים".

מפורש א"כ, שנקט הרא"ש בפשיטות שאין בגדי כהונה מכפרים אלא עם התשובה, וכן כתבו **התוספות בסנהדרין** דף ל"ז (ד"ה מיום) "דבזמן בית המקדש בגדי כהונה היו מכפרים, **מיהו הני מילי כשעשו תשובה**", והראוני גם **בבעל הטורים** שכתב על הפסוק (להלן כח, לב) "**שפה יהיה לפיו**" – שהמעיל מכפר על לשון הרע, שאם חטא בלשון הרע יעשה שפה לפיו שימנע מלשון הרע **ויעשה תשובה** ויתכפר לו, עכ"ל. מפורש גם כן שתלה את כפרת המעיל בעשיית תשובה. והטעם בזה כמו שנתבאר, כי המעיל ושאר בגדי הכהונה בשעת העבודה

* * *

'החדש הזה לכם ראש חדשים'

בענין מצות חישוב תקופות ומזלות

הנה הרמב"ם (פ"א מקיה"ח ה"ז) מנה במנין המצוות, מצוה לקדש החדשים ולעבר השנים **והרמב"ן הביא מבה"ג** שמנאן לב' מצוות נפרדות, והסכים עמו הרמב"ן, ובכלל מצות קיה"ח כתב הרמב"ם 'מצות עשה על ב"ד שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה וכו' מבואר מדבריו דמצוה יש בחישוב הזמנים לצורך קידה"ח ועיבור השנה.

והסמ"ג (הביאו **בהג"מ** שם) מנא עוד למצוה בפנ"ע לחשב תקופות ומזלות ומולדות, והוא ע"פ מה דאיתא בשבת עה, א א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר **'ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים'** איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות, ונמצא לפ"ד דאי"ז רק מצוה על הב"ד לצורך קיום קיה"ח ועיבור השנה אלא היא מצוה על כל אחד ואחד מישראל, וברמב"ם מבואר לא כך, אלא היא מצוה על הב"ד לצורך קיה"ח וכנ"ל.

ולענין קיום מצות ת"ת בזה **אמר רבינו שליט"א** דהיכא דמחשב חשבונות תקופות ומזלות לצורך ידיעת דיני קידוש החודש ועיבור השנה על פיהן, נראה דשפיר מקיים בזה מצות ת"ת, דחשיב כמו לימוד דיני קידה"ח, וכמו שבהרבה מדיני התורה ישנם כל מיני חשבונות מציאותיים (עי' למשל ב"ב כז, א וכדו')

משפיעים קדושה, ועל ידי זה יש התעוררות לתשובה וזוכים לכפרה.

ומצינו עוד דברים כאלו שמכפרים רק עם התשובה, כגון ייסורים שממקרים רק עם התשובה, וכדאיתא **ביומא** דף פ"ו בארבעה חילוקי כפרה ע"ש, ועוד מצינו שאמרו (סנהדרין יד, א) כל העולה לגדולה מוחלין לו על כל עוונותיו, **ובמדרש שמואל** פרק י"ז הביא מהמדרש שאמרו, שלושה מוחלין להם על כל עוונותיהם, העולה לגדולה, גר שנתגייר, והנושא אשה, וידוע בשם **המשגיח הגה"צ ר"י לוינשטיין זצ"ל** שאמר כי מחילת העוונות לחתן היא רק עם התשובה.

ובודאי הלומדם מקיים מצות ת"ת, דזהו חלק מלימוד דינים אלו, וכן הוא גם בזה, ואע"פ שאין זה נוגע להלומד למעשה, שהרי אינו מהב"ד המקדשים את החדש ומעברים השנה, אך שפיר מקיים בזה מצות ת"ת גם בלא שיהיה נוגע למעשה.

אבל היכא דמחשב הנך חשבונות סתם לשם לימוד חכמה זו של חישוב תקופות ומזלות בפני עצמה, ולא לשם ידיעת הדינים העולים מכך, נראה דאינו מקיים בזה מצות ת"ת אלא הוי כלימוד שאר חכמות, **אך לדעת הסמ"ג** דבחישוב מזלות מקיים מצוה בפנ"ע, י"ל דשפיר מקיימה אף במחשב לשם ידיעת חכמה זו בעלמא, דהא זו היא גופא המצוה לעסוק בחכמה זו.

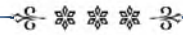
ושאלו לרבינו בדברי **הרמב"ם בתשוב' פאר הדור** (סי' נג) שענין חישוב תקופות ומזלות הוא בכלל מה שאמרו הסתכל במעשיו שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ע"ש עוד, ולכאורה מבואר מזה שאין כאן מצות ת"ת, אלא עניינה להביא לאהבת ה' ככל התבוננות בחכמת הבריאה, וכ"מ גם **מד' הרמב"ן בשרשים לסה"מ**, **ואמר רבינו** דכל דבריהם נאמרו באופן שמחשב סתם לשם ידיעת החכמה, אבל במחשב לשם ידיעת דיני קיה"ח ועיבור השנה, בודאי מקיים מצות ת"ת וכנ"ל.

וע"ע בזה בהקדמת **שקל הקדש למרן הגר"ח ק שליט"א**.

(אסיפת שמועות - פורים)

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון



השלימה עם עזיבתו של בנה, משום שהשיבה בירושלים מאוד מתאימה לו והוא עושה חיל בלימודיו שם, אך מבקשת מבנה שמכיון שזמירות השבת ודברי התורה שלו מאוד חסרים לה, שיתקשר אליה בצאת השבת לפי שעון ישראל, כשהיא יושבת ליד השולחן השבת במקומה [מחמת הפרש הזמנים בין המקומות], באופן שהיא לא תענה לשיחה, והשיחה תעבור למזכירה האלקטרונית, וכך תשמע את קולו [דרך הרמקול של הטלפון], ממזר זמירות שבת ואומר דברי תורה. וכעת הבן בא ושאל האם מותר לו לנהוג כך או לא?

תשובה

אין במעשה זה חילול שבת מן התורה וגם לא מדרבנן, אך בכל זאת הדבר מגונה, ויש בכך זילותא דשבת, וכעין המבואר ברמ"א (סימן רנב ס"ה) לגבי הכנסת חטים לריחים בערב שבת, ע"ש.

אמנם, אם מדובר באמא חולה, שהזמירות ודברי התורה יחיו את נפשה, ונכמו שמצינו במסכת ברכות (דף טו ע"ב): **שלושה משיבין דעתו של אדם, אלו הן: קול (נעים של מיני זמר) ומראה וריח.** ובאוצר המדרשים נאמר: **שלושה קולות ערבים לאדם: קול תורה וקול גשמים וקול כספים**, אולי יש מקום להקל בכך [באופן שתוהר ותעשה לה סימן שלא להרים חלילה את ההשפורת], וכמו שכתב הרמ"א (הני"ל) דבמקום פסידא אפשר לסמוך על השיטות דלא חיישינן לאוושא מילתא בשבת [הוא שיטת השו"ע (שם)], והוא הדין הכא כשהאמא חולה הוי בבמקום פסידא.

אמנם יש לחלק ולומר שבענינו הדבר אסור לכולי עלמא, דדוקא בנידון של השולחן ערוך יש אומרים דלא חיישינן לאוושא מילתא, משום שהדבר ידוע שמפעילים את הריחים מיום שישי, אין חשש של זילותא בשבת, ואף בזה חלק הרמ"א, אבל בנידוננו ששומעים קול של אחד ששר עתה, מסתבר שיש בזה זילותא דשבת לכולי עלמא, וגם יש בזה חשש של מראית עין שהרואה לא ידע שאצל השר זמירות אין זה שבת, ועוד שכל דבר שלא ידוע לכל שרגילים לעשותו מבעוד יום, יש בזה חשש של זילותא דשבת.

ויעוין באגרות משה (ח"ד סימן ט) שדן לגבי הפעלת תנור בשעון שבת, באופן כזה שיעמיד את האוכל בערב שבת, באופן שיתחיל לבשל למחרת ביום השבת כשעה לפני זמן האכילה, והעלה לאיסור ח"ל: אבל יש טעם גדול לאסור מטעם אחר דהא זילותא דשבת ואף זילותא דיום טוב, הא אסרו בכמה דברים וכיון שברור שאיכא זילותא דשבת הוא בכלל איסור זה, ממילא אף שלא אסרו זה ביחוד דכל ענין זילותא הוא האיסור. וגם פשוט לעניות דעתי דעושה דבר שהוא זילותא לשבת הוא עובר בידים על חיוב הכבוד שמשמע שהוא ג"כ חיוב התורה שנתפרשו על ידי הנביאים... וממילא מובן

איך הרגו את המקושש עצים לפי רבי עקיבא
ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש ... כל העשה בו מלאכה יומת (לה-ב).

הקשו האחרונים איך אמרו רבי עקיבא ורבי טרפון שאילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם, ורשב"ג השיב להם דאף הן מרבין שופכי דמים בישראל, ופרשו התוס' (ד"ה דלמא) שעל ידי שהוא מרבה בבדיקות אי אפשר שלא יכחיש אחד מהם חבירו. הרי קי"ל שאם העדים הוכחו בבדיקות כונסין אותן לכיפה ומאכילין אותן לחם צר ומים לחץ עד שיצרו מיעיהן ואחר כך מאכילים אותן שעורים עד שכריסם נבקעת מכובד החולי, כמבואר ברמב"ם (פ"ד מהלכות רוצח ושמירת הנפש ה"ח).

ותירץ החמדת ישראל (קונטרס נר מצוה דף פג ע"ב) שאין הכי נמי היו הורגים, אבל רק מדרבנן, ורשב"ג הקשה עליהם דלפי דבריהם מדאורייתא לא היה אדם נהרג, ואין זה רצון התורה, ע"ש.

והנה עוד הקשו האחרונים, לפי מה שכתבו התוס' שמחלל שבת לא היה נהרג, לפי רבי טרפון ורבי עקיבא דשמא היה טרפה, אם כן איך הרגו את המקושש עצים ביום השבת, דלמא טרפה היה. ואין לומר שהיה זה הוראת שעה, דהרי בסנהדרין (דף פ ע"ב) משמע שרק זה שהרגו אותו בלי התראה היה בכלל הוראת שעה, אבל עצם הדין שהיה מגיע לו מיתה, לא היתה הוראת שעה, ע"ש.

ותירץ הבית יצחק (ור"ד ח"א סימן לט אות ח) על פי מה שכתבו התוס' בשבת (דף כב ע"ב ד"ה וכן לאורה) ח"ל: וכי אהרן כשהיה נכנס לפנים לאורה היה צריך, והלא מ' שנה היה מאיר להם עמוד ענן בכל המקומות כדאמרינן בברייתא דמלאכת המשכן היה מסתכל בטפיח ורואה בו ויודע מה בתוכו, בחבית ויודע מה בתוכה, ע"ש. ואם כן כיון שהביאו את המקושש לפני אהרן ראה מיד שאינו טרפה. [נ"ע בבית יצחק אופן נוסף לתרץ את הקושיה הני"ל]. ועל פי יסוד זה יש ליישב את דברי התרגום יונתן שכתב לגבי שחיטת פרה אדומה (במדבר יט א): **יכוס יתה קדמוי בתרין סימניא משאר בעירן, ויבדיקנה בתמני סרי טריפן.** וקשה הרי מבואר בחולין (דף יא ע"א) דאי אפשר לבדוקה דמה שחיטתה כשהיא שלמה, אף שריפתה כשהיא שלמה. ולהנ"ל ניחא, דמעשה הפרה היה בפני אהרן והוא היה יכול לבדוקה אף כשהיא שלימה, עכ"ד. (חש"ח מכות ז ע"א).



האמא ביקשה שהבן יתקשר

אליה כרי שתשמע ממנו זמירות שבת

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (לה-א).
שאלה

בחור מחו"ל, שהינו בן יחידי לאמו האלמנה, עבר ללמוד באחת הישיבות הקדושות בירושלים, אמו

דהדברים שעשייתן הוא זילותא לשבת הוא גם כן עובר על מצוה זו דכבוד שבת ועוד גרוע דהרי עובר זה במעשה, שלכן אף שנימא שאינו בכלל הגזירות דחכמים, אבל גם בלא צורך הוא עובר במעשה על חיוב כבוד השבת, וזה שהוא זילותא הוא דבר שמוכן לכל, שלכן מסתבר לעניות דעתי שאסור להעמיד בערב שבת על ידי מורה שעות שיעשה העלעקטרי למחר מלאכה, ע"ש במה שחילק בין הפעלת תנור בשעון שבת, לבין הדלקת האור בשעון שבת.

ויעוין עוד בחלקת יעקב (א"ח סימן ע) שדן לגבי משרד שרוצה להשאיר תא קולי בטלפון כדי שיקלוט הזמנות בשבת, ואחרי שדן בצדדי ההיתר והאיסור כתב: וחזן לזה ע"ז נאמר "חכמים הזהירו בדבריהם", בזמן שהטעכניק צועד כך צעדים קדימה, ויוכל היות בימים קרובים, לסדר חנות גדולה ע"י אוטומט שהחנות תפתח מאליה לשעה הנדרש והקונים יבואו לשם אף כשאין שום איש בשם, רק ע"י סיועי הטעכניק של אוטומט ושאר אמצעים כדומה וכדומה יסתדר הכל בשם, תתחלק הסחורה להקונים תמורת המעות שהם נותנים בשם, ואם נולזל בקדושת שבת בהיתרים של הטעכניק משום שהכל נעשה מעצמו, יצמח מזה חילול שבת גדול, שאדם בשבתו בביהמ"ד או על שלחנו של סעודת שבת ומנגן זמירות לכבוד שבת, ועסקו או משרדו עובד בשבת עבורו כבימות החול... ע"ש מה שהאריך בזה.

ולכן למעשה בעניננו אין להתיר בלי הוראת חכם מפורשת, דאף בעניננו יש חשש גדול של זילותא דשבת, וחשש שמא אחרים לא ידעו שאצל המתקשר אין זה שבת. (חש"ח זרעים-א, דנאי פ"ד מ"א).

אשה שאמרה טמאה אני לך

והבעל מתחכם נגד חז"ל ומאמין לה

וימלא אתו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה (לה-לא).

שאלה

נאמר בחתם סופר (אבה"ע ח"א סימן עח) לגבי הדין שאם אשה אומרת טמאה אני לך, שפסקו חכמינו שאינה נאמנת כי שמא עיניה נתנה באחר, שאין לבעלה להתחכם על חז"ל ולומר שהוא חושב שהיא דוברת אמת ובאמת נטמאה, כי אסור לו לחשוב שהוא יותר חכם מחז"ל. היכן מצינו מקור לסברא זו שאסור לו לחשוב שהוא יותר חכם מחז"ל?

תשובה

מצינו במקומות רבים בדברי רבותינו שאין להתחכם על דברי חז"ל, וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. ויש להוסיף קצת מקור וסברא ממסכת פאה (פ"ה מ"ו) שם נאמר: מי שאינו מניח את העניים ללקוט... על זה נאמר אל תסג גבול עולים, ופירש רבינו עובדיה מברטנורא, שלא תשנה האזהרות שבתורה שנתנה ליוראי מצרים. וכתב התוס' חדשים: קשה אם כן על כל מצוות שבתורה יש לדרוש כן. ותירץ לא אמר כאן שרוצה לגזול מהעניים או לעקור את המצוה, אלא שרוצה להתחכם על מצוות ה', שצויה דמעשר עני רשות לבעל הבית לחלק, אבל בלקט שכחה ופאה כתיב תעזוב אותם, שהם יטלו ולא שבעל השדה יחלק להם, והוא

אינו מבין הטעם לחלק ביניהם, לכן אמרה המשנה "עולי מצרים", כשם שיציאת מצרים היה חוץ לטבע, כך מצוות הקב"ה, עכ"ל.

הרי שאסור להתחכם, ואף על פי שכאן מיירי במצוה דאורייתא ואילו בעניננו מיירי בגזרת חז"ל, מכל מקום שמענו מכאן סברא שאף על פי שאינו מבין את דיני התורה, אין לו לחשוב שהוא חכם יותר, ועל זה נאמר על תסיג גבול עולים, וכשם שיציאת מצרים היה חוץ לטבע, כך מצוות הקב"ה, והוא הדין לתקנות חז"ל ששולטים על הטבע, ואם כן אף בעניננו אם רוצה להתחכם ולהאמין לאשתו [באופן שאין ראיות מוכחות] נגד דברי חז"ל, יש כאן כעין אל תסג גבול עולים היוצאים ממצרים.

מין החזו"א השיב על שאלתו של הילד

הגאון רבי נטע פריינד, מגדולי התלמידי-חכמים שבירושלים, סיפר על מעשה שהיה כאשר ילד ממשפחת כהנים בירושלים, בא ואמר לו שיש דבר שהוא מתקשה בו בהלכות מעשרות. השאלה כמובן לא היתה שאלה, אבל הוא, כילד, לא הבין את העניין. שאלתו היתה, מדוע ציוותה התורה להפריש מעשר על כל פרי הנקטף מן העץ, הרי היה הרבה יותר נוח אילו היינו מפרישים את התרומות ומעשרות פעם אחת, על כל הפירות שייקטפו מן העץ?

היו תלמידי-חכמים שניסו להשיב לו אליבא דאמת, שהרי אי אפשר להפריש מעשר על דבר שלא בא לעולם, וכן שאי אפשר להפריש מן התלוש על המחובר וכו', אבל התשובות לא התקבלו על ליבו של הילד. הוא טען שאם משלמים לכהן מראש, ונותנים לו את חלקו גם על אותם פירות שלא נתלשו הרי זו מצוה עדיפה, וכך יש לנהוג.

אנשי חינוך החליטו לקחת את הילד אל מרן החזון איש, כדי שהוא ישיב לו על "שאלתו". וכך, סיפר הגר"נ פריינד, הילד הגיע לביתו של מרן זצ"ל בבני ברק, וכששמע החזון איש את השאלה, לא זלזל בשואל הרך, אלא אדרבה התייחס לילד בכבוד ובהערכה.

והשיב לו בשאלה: "כמה ארוחות הנך אוכל מדי יום ביומו"? שאל מרן את הילד. וזה השיב כמובן שהוא אוכל שלוש ארוחות, בבוקר צהרים ובערב.

המשיך החזון איש לשאול: "ומדוע שלא תאכל את כל שלוש הארוחות בבת אחת, בשעות הבוקר?"

הילד צחק למשמע השאלה, השיב: "הרי ברור שאי אפשר לעשות כך, כי הגוף לא יקלוט את כל המאכלים בבת אחת, כי לכל סעודה יש זמן משלה", ואם כן, אמר החזון איש, זו גם הסיבה שאי אפשר להפריש את כל התרומות ומעשרות בבת אחת, כי לכל פרי יש את הגורן שלו, כשתיגמר מלאכתו.

והנה אדם שיחליט כאותו ילד, ויפריש תרומות ומעשרות מראש על כל מה שיתלש, חוץ מזה שלא יקיים המצוה, ואוכל טבל, עובר גם על לא תסיג גבול עולים, מפני שהוא עוקר את המצוה, ורוצה להתחכם על מצוות ה'. וכמו כן כל השואל שאלות מסוג זה, ורוצה לנהוג אחרת מציווי חז"ל הרי הוא גם בכלל איסור זה. (חש"ח זרעים-א, פאה פ"ו מ"ו).

דברי יושר



משיעורי מוריניו הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א לבני הישיבות

וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לד' (כ"ה ב')

דעת הרמב"ן (ויקרא כ"ג כ"ד) שיש בטורח ועמל בשבת ויו"ט איסור עשה מן התורה והוא מקרא דשבתון דהיינו שיהי' יום מנוחה, וכתב שם הרמב"ן וז"ל לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו ביו"ט ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשולחנים על שלחנם והזהובים לפנייהם, ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבתה ומנוחה לא יום טורח, ע"כ.

וצריך עיון בגדר דין זה דהיינו באיזה ענין ובכמה טורח נאמר שכבר ביטל העשה, והנה אף שענינו העמל שהוא היפוך המנוחה דהיינו שבתון, מ"מ ודאי דלאו בהכי לחוד תליא שהרי לצורך יו"ט לא אשכחן שיהא אסור להטריח הרבה ולפעמים התירו טירחא אף משום הפסד וכהא דתנן בפרק בתרא דביצה משילין פירות וכו', ומשמע דהענין הוא לעשותו כיום חול בטורח של חול, ואף בדברים אסוריהו מדברי קבלה וכמש"כ הרמב"ן וממנו אמר הנביא מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר.

והרמב"ם ריש פרק כ"א משבת שכתב לשון זה, נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים אסורים גזירה שמא יבוא מהן לאיסור סקילה ואלו הן כו' עכ"ל, נאמרו בו ב' פירושים במ"מ שם, הא' שהוא מה"ת וכדעת הרמב"ן והב' שהוא אסמכתא וזה דרך הבריייתות שבמכילתא עיי"ש, ולפירוש הא' לא נתבאר בדברי הרמב"ם מהו איסורו מן התורה דא"א לומר דכל השבותין מן התורה, וכמש"כ הלח"מ, גם לא משמע דהני גזירות שנאסרו אטו מלאכה יהיו מן התורה והם שיתפרשו בתשבות, אלא מה שסיים הרמב"ם ודברים הרבה כו' ר"ל שחכמים אסרום משום הך ענינא דתשבות, וע"כ צ"ל בדעת הרמב"ם שהוא ע"ד הרמב"ן דהיינו שלא לעשותו כיום חול אם כי ק"ק שלא ביאר הרמב"ם וסתם הדברים וכמסיים שהמקיים כל הני גזירות דרבנן מקיים מצות עשה דתשבות.

ובלחם משנה פירש לפי פירוש הא', דעל פחות משיעור קאי עיי"ש, ולפי' זה פחות משיעור אסור מקרא דתשבות, וברש"י שבת ע"ד א' ד"ה וכי, פי' בגמ' שם דהוא אסור משום שחצי שיעור אסור מן התורה עיי"ש, [עי' רש"י שבת ריש דף ג',] ואם כי סתימת דברי הרמב"ם שלא פי' עמל וטורח כיום חול, רהיט כאילו על דברים הפחותים ממלאכה שהיא אסורה מה"ת הוא דקאמר, ואמנם מתפרש שפיר על דברים אחרים לגמרי כפשטא דלישנא אפי' מדברים שאינן מלאכה ולא על אותה מלאכה ובפחות משיעור ובלח"מ נדחק לפרשו דהכונה שאינן מלאכה להתחייב בהם, ובמ"מ משמע דפירשו על עמל של חול כדרך הרמב"ן ולא כמו שפירש הלח"מ.

והנה לפירוש הא' צריך לומר דאף שהרמב"ם כתב בריש פ"א משבת מצות עשה דתשבות אמלאכה, הוסיף לבאר כאן דהמצות עשה היא אף על דברים שאינן מלאכה, ולפי' הב' דהוא ע"ד הבריייתות שבמכילתא ואסמכתא קאמר, נראה לכאורה דאם כי אינו חיובי מן התורה מ"מ ענינו מה"ת שהוא הרצוי (וכעין התנאה לפנינו במצוות דכתיב ואנוהו אף שאינו כעובר על עשה), ויעויין ברמב"ם שם פכ"ד הלכה י"ב בטעם איסור מוקצה שכתב ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח ושם הי"ג נמצא שלא שבת שבתה הניכרת, ולפי' אף להרמב"ם ענינו מה"ת וכדרך הרמב"ן אבל לא מצאנו שיהא כעובר על עשה ושזה חיובא דשבתון, ומש"כ הרמב"ם כאן לישנא דחייב לשבות זהו אסמכתא וקאי אכל השבותין, דמה"ת עכ"פ ליכא חיובא, (ויתכן דיש ליישב בזה מה שהזכיר הרמב"ם קרא ולשונו רהיט ואזיל כאילו שענינו מה"ת, והיינו לפי האמור שיסוד ד"ז הוא מן התורה, ומיהו אפשר דנקט להך קרא לפרש לשון שבות).

ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על הבצנפת מלמעלה כאשר צוה ד' (כ"ט כ"א)

פירש רש"י דע"י הפתילים היה מושיבן על המלנפת כמין כתר וא"ל לומר הא"ז על המלנפת שהרי בשחיטת קדשים שנינו שערן היה נראה בין ל"ז למלנפת ששם מניח תפילין והא"ז היה נחון על המלח הרי המלנפת למעלה והא"ז למטה ומהו על המלנפת מלמעלה.

בזבחים י"ט א' מבואר דכהנים פטורים מתפילין בשעת עבודה ואם הניחן של יד חוצצות ושל ראש אינן חוצצות, ובתוס' שם הקשו מה החידוש בשל ראש ותיירצו דלא הוי חציצה תחת פתילי הציץ. והא דמשמע בערכין ג' ב' דכהנים חייבין בתפילין של ראש י"ל כגון בגוונא דמניחן קודם העבודה שאינו מבטל מעבודתו להניח תפילין ועי' בשאגת ארי' סי' ל"ז. ולשון הרמב"ם פ"י מכלי המקדש ה"ו דאם רצה להניחן בשעת העבודה מניח, י"ל דהיינו שיכול לעבוד עבודתו בתפילין וכלשון הבריייתא שם אם הניחן אינן חוצצות, ומיהו ללובשן בזמן עבודתן פטור כבבריייתא שם דפטורין מן התפילין ופסקה הרמב"ם בפ"ד מתפילין ה"ג.

בדין אשה שנסתפקה בהזכרת יעלה ויבוא בר"ח שחרית

אשה שנסתפק לה אחרי תפלת שחרית בר"ח אם אמרה יעלה ויבוא והתפללה מוסף, אם תשלים שחרית אחרי מנחה, לכאורה נראה דשפיר תשלים, אלא שתתנה דאם אין צריך, שיהי' לנדבה, דאף דחיוב נשים בשמו"ע אינו לכו"ע כמ"ש במ"ב סימן ק"ו סק"ד, ואחרי מוסף הוא פלוגתא אם צריך לחזור כבמשנ"ב סימן תכ"ב סק"ד, וספק יעו"י פסק הרמ"א שם ס"א דאינו חוזר, וכ"ש אם זכרה לפני התפלה דא"צ לחזור אם נפל הספק לאח"י כמ"ש במ"ב שם סק"י, מ"מ כיון דדעת רוב הפוסקים וזו דעת הרמב"ן דנשים חייבות בתפלה, ודעת רוב אחרונים דלא כהרמ"א בספק יעו"י והסכים במ"ב דאף אם זוכרים לפני התפלה, מ"מ אם נתעורר הספק מיד, חוזר, ומוסף לא מהני לדעת הרשב"א ומשמע במ"ב שמצדד כן וכמדומה דמטו גם הכי משמי' דמרון זללה"ה וצ"ב, ועי' מ"ב שם דמ"מ יתנה שיהי' לנדבה אם א"צ ולכן שפיר תחזור, ומוסף אינו מפסיק להשלמה כמ"ש במ"ב סימן ק"ח סקט"ו וע"ש סקט"ז.

מכתב שאלה

לכבוד הגר"מ גריינימן שליט"א

אחלה פני הדר"ג שליט"א להשיב לן דבר ד' זו הלכה.

בהא דאמרו ברכות ח' א' לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור וכו', ובשו"ע סי' רפ"ה כתב ע"פ המדרש שמן המובחר שישלים אותה קודם אכילה.

וראיתי רבים מבני תורה גם מציבור המדקדקין בשאר דברים מקילין בזה וקוראים בשבת אחה"צ, ושאָלְתִי האם באמת יש מקום להקל בזה, או שהוא נחשב כדינא דגמרא וחמיר טובא (שבגמרא לא הוזכר בפירוש הזמן, רק במדרש).

ואחד אמר לי ששמע בשם מרן החזו"א זללה"ה שבמדרש אינו מפורש קודם איזה אכילה ציווה רבי לסיים הפרשה, ואולי המכוון לסעודה שלישית [שהרי קודם סעודת הלילה אין ספק שא"צ לגמור], האם שמועה זו נכונה.

ובאותו ענין מה שכתוב בשו"ע שם עוד דרגא שאפשר לסיים עד מנחה האם היינו זמן מנחה או שהמתפלל מנחה קטנה יכול לקרוא עד שעה שהוא מתפלל.

הנני מתנצל על הטירחא להשיב בכתב אבל בהיות והדבר נוגע למעשה בכל שבת ושבת, יהי' תועלת גדולה בזה

ביקרא דאורייתא

מכתב תשובה מהגאון שליט"א

יום ג' ח"י אדר התשפ"א

רב שלומים

הך דרבי לעשות שמו"ת לפני האכילה, הכונה אכילת הבוקר. וכן הקפיד מרן זללה"ה לגמור לפני קידוש בבוקר וכן יש לנהוג (אם עדיין לא השלים מקודם), וכ"מ בתוס' ברכות ח' ב' ד"ה ישלים, וכ"מ במשנ"ב סי' רפ"ה סק"ט, ומשמע במשנ"ב שם שאם אוכל אחר חצות וקרא שמו"ת לפני זה קיים חך מילתא, אלא שאין ראוי לאחר עד אחר חצות בגלל זה, שזה רק מצוה בעלמא, ומינה (למה ששאל כת"ר) שאין העובר ע"ז מיקרי עבריינא וכלשון התוס' הנ"ל שזה מצוה מן המובחר, וגם לא הוזכר בגמרא וכמ"ש כת"ר, ואמנם יש לנהוג כך וכמ"ש. – ואין ללמוד כלום מהאומרים בשם החזו"א סעודה ג' שאף אם נימא שזה אמת שאמרו פעם כזאת, אינו אלא כלפ"ר כאומר שאין הכרח (ולפעמים ללמד שאפשר לדחות כך) ואין ללמוד מזה כלל וכלל, (ואומרים שאמר מרן ז"ל ששומע מאחורי הדלת שאומרים הפוך, [ועי' קידושין מ"ד א' ודו"ק]).

ומה ששאל כת"ר לגבי עד המנחה, הנה אם נפרש עד התחלת הזמן לכאור' יש לפרש גם מנחה גדולה מפני שמתחילין הציבור לקרוא פרשת שבוע הבא לפמ"ש במשנ"ב סק"י, וכבר במנחה גדולה יש מנינים, אבל י"ל גם אסוף הזמן דש"ד כיון שאפשר קריאת התורה כל זמן שהוא יום, ועי' לשון המשנ"ב סק"י"ב אבל לכתחלה לא יאחר יותר מיום השבת, ואולי י"ל שאין הכוונה זמן מאוחר יותר אלא כל שהוא עדיין שבת חשיב עד המנחה, וכנ"ל, ועכ"פ משמע שיש ענין לקרוא בשבת ולא לאחר יותר. (כ"ז נראה לכאורה).

ושלו' מאיר בהגר"ש זללה"ה

לשמיעת השיעורים והשיחות בקו אמרי ישר מספר טלפון: 04-3760435

לקראת פסח תתקיים סדרת שיעורים בפרטי דיני ליל הסדר

להערות בכל עניני הגליון ולהבלת הגליונות בכתובת: vmp8032@gmail.com

מערכי תורה

ויק"פ

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

בנין המשכן אינה דוחה שבת

כתוב (ל"ה, ב') ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו'. וכתב רש"י, הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה שבת. ונראה לבאר הענין בזה, דהנה דעת רש"י בתחילת הפרשה, דהצווי האמור על מלאכת המשכן, היה למחרת יום הכיפורים כשירד משה רבנו מן ההר. [אמנם הרמב"ן נחלק בזה, ודעתו שאמר להם עתה מה שנצטוו בו קודם שבירת הלוחות]. והנה איתא בחז"ל שהמשכן וכליו היו כנגד העולם, ומכוונין כנגד כל הבריאה כולה, ובילקוט שמעוני (פר' פקודי פ"מ רמז תי"ט) איתא, היה רבי נחמיה אומר אהל מועד שעשה משה רבנו במדבר כנגד מעשה בראשית, יריעות כנגד שמים וארץ וכו'. ומבואר דהמשכן היה עולם בפני עצמו, הכולל את כל הבריאה כולה. וכן איתא באדרת אליהו.

ובזה נראה לבאר מה שאמרו בגמ' בברכות דף נ"ה ע"א, שיועד היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ומבואר דעשיית המשכן היה בצירוף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וצריך טעם למה צריך לזה. ולפי המבואר דהמשכן היה עולם בפני עצמו הוא מבואר היטב, דמשום דעשיית המשכן שהוא עולם בפני עצמו, הרי הוא כמו בריאת העולם, ולזה הוצרך לדעת צירוף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ. וכן נראה לבאר הא דאמרינן בגמ' במגילה דף י' ע"ב, שביום השמיני למילואים, היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, ולפי המבואר הוא מבואר היטב, דהקמת המשכן, הוא כמו בריאת העולם, שעשיית המשכן הוא עשיית עולם בפני עצמו, ולכן הייתה שמחה לפניו ביום הקמת המשכן כיום שנבראו בו שמים וארץ.

והנה עיקר הדבר דהמשכן הוא עולם בפני עצמו, ביאורו הוא שבשביל השראת השכינה היה צריך שיהיה מקום בפני עצמו שהוא חלוק ועומד לעצמו מכל העולם כולו, והטעם לזה יש לומר, דהשראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם' שייך רק בעולם מתוקן ומזווכ, שאין בו חטא, ועל כן, העולם כולו שהוא עולם פגום, ומעורב בו רע וטוב, וכמו שביאר בספר נפש החיים דעל ידי חטא אדם הראשון, נעשה העולם כולו מעורב טוב ורע, והחטא פגם בטהרת וזכות העולם כולו, אי אפשר שתהיה בו השראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם', ובשביל השראת השכינה היה צריך שיהיה עולם בפני עצמו, שהוא מקום בפני עצמו שבו לא פגם החטא, והוא מקום העומד בתיקונו וטהרתו, וזהו הענין שהמקדש הוא עולם בפני עצמו מתוקן ומזווכ בלא פגם החטא.

ועל פי זה נראה לבאר, דהטעם דנצטוו על עשיית המשכן רק אחר חטא העגל, הוא משום דהרי בעת שעמדו על ישראל בהר סיני שפסקה זוהמתן, ונתקן חטא האדם הראשון, והיו ישראל במדרגה כאדם הראשון קודם החטא, היה העולם כולו ראוי להשראת השכינה, ולא היה צריך עולם מיוחד בפני עצמו בשביל השראת השכינה, שכל העולם כולו היה ראוי לזה, ורק בעת חטא העגל, שחזרו וקלקלו, וחזרה אותה הזוהמה ונתערבה בתוכם, כמו בחטא האדם הראשון, וכמו שמבואר זה בנפש החיים, אז נתחדש דבשביל השראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם', צריך עולם בפני עצמו, שהוא מקום מתוקן שאינו פגום, ולזה הוצרכו לבניית המשכן, ועל כן רק אחר חטא העגל הוא שנצטוו על עשיית המשכן. ולפי זה יש לומר, דהנה השבת היא מעין העולם הבא, ובטור סימן רצ"ב כתב דבשבת תיקנו ג' מטבעות של תפלה חלוקין למעריב שחרית ומנחה, כנגד ג' שבתות, אתה קדשת, כנגד שבת בראשית, ישמח משה, כנגד שבת של מתן תורה, ואתה אחד, כנגד שבת שלעתיד לבא, עכ"ד, הרי מבואר דהשבת היא שבת שלעתיד לבא, ובשבת אנו חיים חיי העולם הבא, והעולם הבא הוא עולם שכולו טוב, ואין בו שום רע כלל, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ומלאה הארץ דעה את ה', ועל זה נאמר בזכריה (י"ג, ב') 'את רוח הטומאה אעביר מן הארץ', על כן יום השבת הוא יום שבו העולם הוא מתוקן ואין בו פגם החטא, כמו בעולם הבא, ואיתא בחז"ל דבשבת הגיהנום שובת, והיינו משום דבשבת חוזרים ישראל לשורשם הראשון כמו אדם הראשון קודם החטא.

מעתה יש לומר דבשבת עצמה כיון שהיא מעין עולם הבא, אין צריכין את המקדש שבביל השראת השכינה, דבשבת כל העולם כולו ראוי הוא להשראת השכינה, ואין צריך מקום מיוחד בפני עצמו שיהיה ראוי להשראת השכינה, וזהו הענין שאין עשיית המשכן דוחה שבת.

פרשת המשכן - ברית על השראת השכינה

כתוב (ל"ה, א') ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו', ומבואר דפרשה זו של המשכן אמרה משה מלכתחילה לכל ישראל, ויש להתבונן שסדר משנה זה שונה מסדר משנה של שאר הפרשיות באופן שלימדה משה רבנו, שהרי דרך מסירת התורה של משה רבנו מפורש בגמ' בערובין דף נ"ד ע"א, ת"ר כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן, שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן, וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו, שנה להם משה פרקם וכו', וכאן מפורש שהקהיל משה רבנו את כל עדת ישראל ללמדם פרשה זו.

ויתכן לפרש בביאור הענין דמשום שהיה זה למחרת יום הכיפורים, כשירד מן ההר, כדפירש רש"י, וכדאיתא ברש"י לעיל בפ' כי תשא (ל"ג, י"א), שבי' בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל, ואמר סלחתי כדברך, והתחיל לצוותו על מלאכת המשכן. וברש"י להלן ריש פרשת פקודי כתב דהמשכן נקרא משכן העדות, משום דהוא עדות לישראל, שויתר להם על חטא העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם.

ויש לומר דמשו"ה היה ענין מיוחד בלימוד פרשה זו, שתהא לכל ישראל, דבפרשה זו הראה את סליחתו, והריצו בשמחה בלב שלם להשיב שכינתו עליהם, על כן היה ענין שתאמר פרשה זו לכל ישראל. ויש להוסיף עוד עפ"י מה שאמרו חז"ל, והובא ברש"י (לעיל ל"ג, ו'), עה"פ 'ומשה יקח את האהל', שהיו ישראל מגודים, וא"כ יש לומר שעל כן הוצרך עתה להקהילם, לומר שנתכפר להם החטא וכבר אינם מגודים.

אכן נראה לומר עוד ביאור בזה, דהנה הרמב"ן כתב דבציווי על ענין המשכן, היה כריתת ברית עם ישראל, והיינו דבאמת הרי כבר נצטוו משה רבנו על ענין המשכן קודם שבירת הלוחות, ופרשה זו היא חזרה על ענין המשכן, וכתב הרמב"ן דיתכן שהיה זה למחרת שירד משה רבנו מן ההר, ונתרצה להם הקב"ה, ונתן לו הלוחות שניות, וצוה להקהיל אליו כל העדה אנשים נשים וטף, וחזר על ענין ציווי המשכן, והוסיף הרמב"ן וזה לשונו, וכרת עמו ברית חדשה שילך ה' בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם. ומבואר בדברי הרמב"ן דבעת שירד משה רבנו מן ההר עם הלוחות השניות, היה כריתת ברית חדשה, שבזה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, להיות במדרגה כמו קודם חטא העגל. וביאור הדברים הוא דבמתן תורה נכנסו ישראל בברית עם הקב"ה, ובחטא העגל עברו ישראל על הברית, ובפרשת כי תשא (ל"ג, ט"ו) כתוב דמשה רבנו אמר להקב"ה, אם אין פניך הולכים, אל תעלנו מזה, ונתרצה לו הקב"ה כמפורש שם בפסוק י"ז, 'ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה' ולהלן שם (ל"ד, י') כתוב, הנה אנכי כורת ברית וגו', והיינו דאחר שבחטא העגל הופרה הברית שנכרתה במתן תורה, התפלל משה ונתרצה לו הקב"ה לחזור ולכרות עמם ברית להשראת שכינתו, וזהו שכתב הרמב"ן שבענין המשכן שחזר וצוה משה רבנו, הייתה כריתת ברית חדשה שילך ה' בקרבם.

וכיסוד דברי הרמב"ן דאחר הסליחה על חטא העגל ושבירת הלוחות, נכרתה עמם ברית מחודשת, מבואר גם באדרת אליהו בסוף פרשת כי תשא, עה"פ (ל"ד, י') 'הנה אנכי כורת ברית', שכתב ז"ל וחזר השי"ת וכרת הברית שכרת בסו"פ משפטים, אחר שהופר הברית כאן, וחזר וכרת בראשי המצוות שתולה הברית בהן, וכמ"ש שהם עדות על יחודו, והוציאם ממצרים להיות לאלקים. הרי דהיה כריתת ברית חדשה, לחדש את הברית שהייתה בשעת מתן תורה, והופרה בחטא העגל.

ונראה לומר דזהו שציוה משה רבנו להקהיל את כל עדת בני ישראל, דכיון דהיה בזה כריתת ברית, א"כ צריך שכל ישראל יהיו בשעת הציווי, דכריתת הברית צריך להיות במעמד כל הנכנסים בברית, וכמבואר בפסוקים בפרשת נצבים 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוכם, ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגו', לעברך בברית ה' וגו', ומבואר דכריתת ברית הוא במעמד כל ישראל. וכן מבואר בחז"ל (ויקרא ר"ר י', ט') על הברית שנכרתה כשעברו ישראל את הירדן, כמבואר ביהושע (ג', ט'), שבעת כריתת הברית נאספו כל ישראל בין בדי הארון, בשביל להיכנס בברית, הרי דבעת כריתת ברית, צריך שכל ישראל יהיו באותה שעה.

אשר לפי זה יש לבאר, דלכן היה צריך שבאמירת פרשה זו, יהיו נקהלים כל ישראל, דכיון דהיה זה כריתת ברית, ממילא צריך שכל ישראל יהיו שם באותה שעה.

לא תבערו אש ביום השבת

הנה באיסור על הבערה כתוב (ל"ה, ב' ג') ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' וגו'. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. ולכאורה סיום הפסוק 'ביום השבת' הוא כפל לשון מיותר, שהרי כל הפרשה מדברת מאיסור מלאכה דביום השביעי, ולמה חזר בסיום הפסוק דלא תבערו אש ביום השבת, והלא בשבת מדבר הכתוב.

ואפשר לפרש בזה, דאתא הפסוק לאשמעינן ביחוד בדיון הבערה, דרק הבערה ביום השבת הוא דאסור, אבל הבערה מערב שבת, אע"פ דהיא נמשכת ודולקת לאחר מכן ביום השבת, אין בזה איסור, גם למאן דאמר דאשו משום חיצוי, וזה כמבואר בדברי הנמוקי יוסף בפרק כיצד הרגל שהקשה למ"ד אשו משום חיצוי, היכי שרינן להדליק נרות בערב שבת עם חשיכה, והדלקתה נמשכת ביום השבת, והרי כיון דאשו משום חיצוי הרי זה כאילו הוא מבעירה בשבת, עיי"ש מה שביאר בזה, ולפי זה יש לומר דלכן סיים הכתוב דהאיסור דלא תבערו אש, הוא דוקא להדליק ביום השבת, לומר דרק הבערה ביום השבת אסורה, אבל מערב שבת מותר להבעיר.

כל נדיב לב הביאו

כתוב (ל"ה, כ"ב) 'ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו', וכתב הבעל הטורים, בגימטריא אז איש ואשתו באים יחד. ומבואר שמלבד השבח שהיה בעצם הבאת הנשים, דאיתא בפרקי דרבי אליעזר שלכן זכו שיהא להם ראש חודש כיום טוב, היה ענין מיוחד בהבאת איש ואשתו, וצריך ביאור מהו הענין בהבאת איש ואשתו יחד.

ואפשר לבאר דהנה תכשיטי הנשים היו שייכים לנשים, כדין נכסי מלוג, [ועיי' בתוס' בכתובות דף נ"ז, דגם קודם תקנת חז"ל נהגו בדין נכסי מלוג], וא"כ הרי לבעל יש בזה קנין פירות, ולאשה קנין הגוף, וכדי שיהא הקדש גמור יש להקדיש גם את קנין הגוף, וגם את הקנין פירות, ולזה הביאום יחד איש ואשתו, שהבעל יקדיש את קנין הפירות, והאשה את קנין הגוף.

הלשיב נביש

פסח - א'

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

הכנה לליל הסדר

משק של הישיבה, הוא היה אדם נחמד ויקר עם לב זהב, והוא סיפר לי שבתחילת השואה הוא היה בצ'כיה ואסור היה לעשות שום דבר דתי, ומי שעשה הכניסו אותו לבית הסוהר, ור' צבי לא וויתר על מצות לחג הפסח, והיות שהוא היה חייל שם התאפשר לו לאסוף קמח ולאפות מצות, אח"כ הלשינו עליו והוא נכנס לבית הסוהר, ובתקופה שהיה בבית הסוהר נכנסו הנאצים לצ'כיה והוציאו להרג את כל היהודים שהיו שם והוא בגלל שהיה צריך לרצות עונש לא לקחו אותו והוא ניצל, שאלתי אותו מי הלשין עליך הוא אמר לי מלאך.

אותו ר' צבי התחפש לגוי (ואמר לי, תאמין לי יותר קשה להיות גוי מיהודי), והוא סיפר שהנאצים לקחו את כל הבנות למחנות, והיה להם חוק שאם יש בת אחת שמאורסת לגוי לא לוקחים אותה, והוא רצה להציל אחת מהם, ואחרי בירור נודע לו שיש בחורה אחת שהיא נכדה של הרב"ה שלו מהחיידר, ואמר עליה שהיא ארוסתו וכך הוא הציל אותה, והסוף היה שהוא התחתן אתה והייתה אשתו עד סוף ימיו והיה לו המשך הדורות בן ובת ונכדים).

עכ"פ ליל הסדר זה מושג, ויש לכך משמעות מיוחדת, אחי ורעי בני עלייה אני רוצה לומר לכם אנחנו בונים בתים ומחנכים ילדים וליל הסדר זה דבר נשאר לילדים לעולם, וחלילה חלילה אם יקרה שיהיו נפילות הסדר החם ישמור ויחמם אותם, א"א לתאר מה שזה משאיר, וחבל שהשטן תוקע את האף שלו בזמנים הכי קשים, אנחנו אומרים בהנחת תפילין 'ושלא יפתנו ולא יתגרה בנו יצר הרע' יש קשיים אבל העבודה העצומה היא להתכונן כראוי לקיים את ההלכות בשמחה ובחביבות להראות את המתיקות של המצווה.

הכנה מתוך למיד ההלכות המעשיות

נדבר קודם על הערב פסח ואח"כ על פסח, יש לנו הרבה מצוות הלוואי שילמדו את כל ההלכות פסח מתנ"ט עד הל' יו"ט, אבל לא תמיד מספיקים הכל אז רציתי להציע שלכה"פ ילמדו את ההלכות שממש נוגעות למעשה, להתחיל סימן תכ"ט ואח"כ ההלכות בדיקה וביטול (תל"ג) שזה דברים מעשיים, דיני המשכיר בית לחברו (תל"ז) גם שייך אצל רבים, צריך גם ללמוד את ההלכות של תערובת חמץ (תמ"ב) וכן ההלכות הגעלת כלים שמי שלומד הגעלת כלים יש לו קצת שייכות בזה, (תנ"א ותנ"ב), יש עוד הרבה הלכות אבל לכה"פ את ההלכות הנחוצות צריך ללמוד. כמובן ההלכות שנוגעות לסדר עצמו, מת"ע והלאה, נרחיב בזה בעז"ה שבוע הבא.

מי שלומד את גמ' פסחים זה מצוין, אבל חייבים גם ללמוד את ההלכות, וע"י לימוד ההלכות יש כח טבעי וכח סגולי, באופן טבעי מי שלומד יודע והוא מרגיש קשר לכל ההלכות החג, אבל יש גם ענין סגולי, כתוב בספרים שהאור של המצווה טמונה בהלכות המצווה, ואם לומדים את ההלכות יש טעם אחר בחג.

הכינוס הזה הוא כינוס לשם שמים, הכנה לקראת הימים המיוחדים, ימים שנבחרנו בהם לעם, אני רוצה להקדים ולומר שכל דבר שבא עם הכנה לפניו התועלת היא בכלל לא בהשוואה לדבר שמגיע ללא הכנה.

אדם שנכנס לחג מתוך השגרה וההרגל שלו שהוא יודע שאחרי מעריב צריך לעשות קידוש, ובסעודה הוא נזכר מה צריך לעשות, וכך הוא עובר את החג, הרי הוא מפספס ומפסיד, וחלילה לזלזל במצווה על כל מצווה יש שכר, אבל הכאב הוא שיכול היה להיות בן עליה, ובגלל חוסר הכנה הוא מפסיד הפסד גדול.

וכפי גודל ההכנה כך תגדל ההצלחה של העבודה שלנו, והנה צריך לדעת שיש הכנה מעשית ויש הכנה נפשית, וכדי להתכונן בצורה מעשית צריך ללמוד את ההלכות, אני לא מדבר על מה שהאריכו בספרי מוסר, יראה והחסידות, אלא לראות את המשנ"ב ללמוד את ההלכות שנוגעות לחג ואח"כ אפשר לראות עוד ספרי יראה.

ידוע הנידון אם הדין ששואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום הוא רק בחג הפסח או שהוא נוהג בכל חג וחג, אולם זה ברור שבפסח נאמר דין זה וזה מחייב אותנו ללמוד את ההלכות.

הכנה מתוך מחשבה

וההכנה הנפשית הנצרכת נלמד ממש"כ החיד"א: 'ומן הראוי לשים נגד עיניו מה שכתב מורי זקני, הרב החסד לאברהם זללה"ה כי בכל שנה, שלושים יום קודם הפסח, הקדוש ברוך הוא עושה לישראל משוא פנים, ברוב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשותם מהכלות הטומאה, מעט מעט, שיעור חלק אחד משלושים בכל לילה, באופן, שבלי ביעור חמץ, כל פושעי ישראל עומדים בפתח מהיכל החיצון. והעיני בשר לו, יכון לקראת אלוקינו, ויטיב מעשיו שלושים יום קודם לפסח, ובפרט, בליל התקדש החג, יעורר לבו ורעיוניו, כי הלילה הקדושה הזו בחסדיו הרבים הוציאנו משעבוד הסטרא אחרא, והיתה מסילה לדבק בו, יתברך, ובתורתו'. (ספר לב דוד) ולפי נכונות האדם ככל שנרבה להתכונן כך נזכה להיטהר עוד ועוד.

יש לנו יום גדול ועצום שזה חג הפסח והוא יסוד האמונה והמשך הדורות, הרי כלל ישראל עבר כ"כ הרבה צרות ורדיפות כל הדורות, וידעו כל אומות העולם שיש 'ליל הסדר' זה מושג שכל האומות יודעים עליו, וחלקם עמדו בהתפעלות מרוממות החג, והיו הרבה רשעים ארורים שהעלילו עלילות דם, (זה הרי דבר כ"כ מופרך אין מקום לזה ולא צריך להביא ראיות אבל כמה אנחנו נזהרים לא לדבר ליד החיטים כדי שלא יהיה טיפת מים, ורק מתוך שנאת שונאי ישראל הם הגיעו לעלילות אלו, ארורים הרשעים האלו המעלילים וכ"ש מי שהמציא את העלילות האלו, אבל זה בא מקנאה בייחודיות של עם ישראל בליל הסדר) והיו כאלה שניצלו את ה'כל דיכפין' והיו נכנסים לאכול בשר ודגים וכל מטעמים כולם ידעו שיש מושג של ליל הסדר, ובתקופת השואה ג"כ עמדו היהודים במסי"נ לשמור על ליל הסדר.

(היה פה בישיבה יהודי קראו לו ר' צבי הוא היה ניצול שואה והיה מנהל

ועצה טובה לחינוך הילדים, מי שלומד משניות תלמודו איתם משניות פסחים, אח"כ בליל הסדר הילד יקשר בין מה שהוא למד למה שהוא רואה עכשיו וזה ייתן לו לחבר את הלימוד למעשה שזה דבר מפליא, ומי שיותר גדול אפשר ללמוד אתו ערבי פסחים, וזה לא יסולא בפז, ומי שיכול ללמוד קצת טור שו"ע ומשנ"ב זה מפליא פלאות, ע"י זה נכנסים לחג ברוממות הנפש שאין לשער ואין לתאר.

ההכנה הראויה - השראת אורה נעימה בבית

מטבע הדברים בערב פסח יתכן שיהיה לחץ בבית, אבל צריך לתת אווירה טובה, יש הלכה מפורשת לא לזלזל בנשים כשהם מנקות את הבית, בד"כ הבעל אומר לאשה מה את צריכה להילחץ כ"כ צריך להיזהר, (היה רב חשוב שאשתו אמרה לו, אם נסמוך עליך ואתה תעשה את הפסח, יהיה אסור להיות בבית בפסח) אלו הם הנשים צדקניות שלנו, נכון אפשר להרגיע אבל לא לזלזל ח"ו, וצריך שתהיה שיתוף פעולה בעבודות הבית, אני לא מתערב כמה, אין בזה כללים, צריך מצד אחד להתמיד וגם לעזור, מי שיש לו בנות גדולות שהם גם עוזרות יכול יותר להתמיד, אבל כ"א חייב לקבוע עיתים לתורה.

נתאר לעצמנו אם האשה חלילה יושבת ואוכלת כל הערב פסח, והוא רומז לה שצריך לנקות והיא אומרת לו, הרי מדאורייתא בביטול סגי, ופרורים ממילא בטלי, וגם מוכרים לגוי... הרי ברור שכ"א רוצה להאשה תכין את הבית לחג הפסח, אז אדרבה מוכרחים לתת הרגשה טובה בבית.

היו הרבה ילדים של"ע לא הלכו בדרך שההורים רצו, ואחת הסיבות היא, שהם ראו את השבת והחג כדבר מלחין, וצריך לתת את החביבות של המצווה בבית, שתהיה הרגשה טובה ונעימה, וצריך להיזהר מאוד לא להיות לייט, כי הבנים כבר מקלים יותר מהאבא ח"ו, אלא אדרבא כשהבן רואה את האמת של האבא והיראת שמים עם מתיקות עם תחושה של אשרינו מה טוב חלקנו, והוא אומר לילדים ב"ה שאנחנו יהודים, ולא הפשט שזה קל, אלא שמחים על העבודה ועל הטרחה שלנו למען כבוד שמו, זה עושה טוב לילדים יותר מהכל.

לאחר כל ההכנות מגיעים לליל הסדר, כל שנה צריך להשתדל לישון בערב ליל הסדר כדי להיות עירניים ולקיים את המצוות כראוי, וכן לדאוג שהאשה תישן שלא תבוא תשושה אחרי כל עבודות הבית, אבל השנה זה קצת יותר קל מכל שנה, כי הערב פסח הוא בשבת קודש ואמנם לא אומרים בפה שישנים בשביל הלילה אבל שינה בשבת תענוג, בשבת זו נוהגים כולם להתפלל וותיקין, וגומרים מוקדם את הסעודה ויש מספיק זמן לנוח, וכך נכנסים יותר רגועים לליל הסדר, א"כ וודאי שצריך להגיע לחג עם רוממות ובלי שום לחץ.

בהגדה אנחנו אומרים, יכול מראש חודש ת"ל ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, ת"ל בעבור זה, בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה

ומרור מונחים לפניך, ולכאורה א"כ מדוע לא כתוב בפסוק בלילה ההוא, ומדוע כתוב 'ביום ההוא', ואפשר לומר שהכוונה שליל הסדר הוא לילה כיום יאיר, הוא לילה גדול מאוד, וכל שנה מתעורר ההתעוררות שהייתה בליל הסדר הראשון, וצריך לעורר את הילדים לזה.

ועצה טובה למי שיכול להספיק ללמוד את החינוך שמסביר לנו את שורשי המצוות, וממצווה ה' החינוך מתחיל להסביר את המצוות של חג הפסח, בעלי המוסר אומרים שהפשט בשורשי המצווה שזה בא להוסיף טעם בקיום המצווה כי הרי עצם קיום המצווה היא משום שכך ציונו הבורא, אבל הקב"ה רוצה שנדע מה הוא רוצה מאתנו.

ולמשל מצווה ה' - שחיטת הפסח כ' החינוך: כדי שיזכרו היהודים לעולם הנסים הגדולים שעשה להם השם יתברך בציאת מצרים. וזה גם ביאור מצווה ו' אכילת הפסח, ובמצווה ז' כ': וזהו שנצטוונו לאכול צלי דווקא, לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכל בשר צלי, שהוא מאכל טוב ומטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכל מעט בשר שתשיג ידם, כי אם מבשל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחרות להיות ממלכת כוהנים וגוי קדוש, ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתנו דרך חרות ושרות.

וכן במצווה ח': וזה שנצטוונו שלא להותיר ממנו, הענין הוא כדרך מלכים ושרים, שאינם צריכים להותיר מתבשילין מיום אל יום, ועל כן אמר, שאם יותר ממנו, שיישרף כדבר שאין חפץ בו, כדרך מלכי אדמה. וכל זה לזכר ולקבע בלב, שבאותו זמן גאלנו השם יתברך ונעשינו בני חורין וזכינו למלוכות ולגדלה.

ובהמשך במצווה ט"ז לגבי ועצם לא תשברו בו, הביא החינוך: ועל כן בתחילת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כוהנים וגוי קדוש ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו בה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושים, נקבע בנפשותינו הדבר לעולם. ובהמשך מצווה זו מאריך החינוך ביסוד גדול וכלשונו כי ידוע הדבר ואמת שכל האדם נפעל כפי פעלו ודיברנו בזה בעבר ומאוד חשוב ללמוד את החינוך הזה.

והיות ויש השפעה של היום ההוא שנהיינו לעם, אז כ"א צריך לדעת מי הוא - אתה בן מלך, תדע מי אתה, אצל החסידים אמרו שליל הסדר זה מסדר את השנה, תראו איזה לילה גדול זה, ויש עוד הרבה מה להוסיף ומי שיכין את עצמו נפשית והלכתית אין לתאר את התועלת שתהיה לו בע"ה.

הבא לטהר מסייעים אותו הקב"ה יסייע לכולם שיהיה לכל אחד בית מלא ברכת ה', ונחת בלב שמח, יעזור ה' שתזכו לעולם הזה ולעולם הבא, ולכל הברכות האמורות בתורה.

לע"נ

הרב הגאון ר' אהרן

בן הרב ר' יחזקאל יצחק לסקר זצ"ל

תלמיד מרן בעל 'הפחד יצחק' זצוק"ל

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית

מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר הלוי זצ"ל

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

ממורינו ראש הישיבה הגאון ר' ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

מהי 'פרישות', ודברי חיזוק לניצול הזמן

מִן הַגֵּרָא"מ שֶׁךְ הִיא אומר, ש'והיית משוגע' אינה קללה, אלא "איז די גרעסטע עבירה" - העבירה הגדולה ביותר בתורה... רצון הקב"ה הוא רק שהאדם יחיה כפי טבעו, בצורה נכונה וטובה, שפוייה ומקובלת. ועלינו לדעת שכך הוא בכל הבריות שברא הקב"ה בעולמו. כולם הם בריות טובות להנות בהם בני אדם, ואת הכל עשה יפה בעיתו, אין דבר בבריאה שאינו טוב בעצם או שעשוי בצורה עקומה ובלתי ישרה, וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד.

לחיות עם 'סדר' וזמנים מוגדרים

אומרים בשם מִן הַגֵּרָא"מ שמואלביץ, שהדבר העיקרי שצריך לבדוק כשניגשים לברר על בחור בשידוכים הוא האם יש המדובר שומר על הסדר. אם אין בו את מעלת הסדר, לא יהיה ניתן לחיות עמו בבית בצורה נורמלית וטובה. והיאך בודקים את הבחור הוא בחור מסודר? אמר הגר"ח, שניתן ללכת לחדר שלו בפנימייה בשעת הסדר, שאז הוא ודאי אינו נמצא שם, ולבדוק האם מיתו וחפציו נראים מסודרים בצורה ראויה. אולם מה נעשה האדם אם כשיגיש אל החדר ונפתח את הדלת נראה לפתע את החתן דן בעצמו נמצא בתוכו? על כך השיב הגר"ח שאם כן אין לך גילוי גדול מזה שהחתן אינו מסודר, הרי הוא עצמו אינו נמצא במקום. הוא אמור להיות עכשיו בבית המדרש...

וזו לא מליצה בעלמא אלא הגדרה מהי המהות של 'סדר'. הסדר אינו רק בחפצים ובמיטה, אלא בכל דבר ועניין, בכל זמן שהוא האדם צריך להתנהג בצורה שמונהלת בסדר נכון. לאכול בזמן של האוכל, לישון בזמן של השינה, ללמוד בזמן של הלימוד. הסדר מחייב שבחור יהיה בבית המדרש מתשע, יגמור אותו בשעה היעודה ולא לפני כן, וינצל כל שעה ושעה לפי התפקיד שלה ולפי הדבר שנכון לעשות בה, לא להקצין לשום צד לא לטוב ולא לרע בשום צורה מוזרה. אם בכל פעם הוא עושה משהו אחר בלי קביעות ברורה ומסויימת, הרי זה סותר למציאות החיים הטובה והראויה, והדבר מעיד על חסרון במידת הסדר.

וזו גם ה'פרישות', לא לנהוג ההיפך מהטבע האנושי, אלא להתעלות מעל הרמה הרגילה ולהיות אדם יותר מרום. לא להפסיק לאכול, אבל לאכול בצורה הראויה. מִן הַגֵּרָא"מ שטיינמן זצ"ל, למשל, אולי עשה סיגופים, אך לא היה סגפן. הוא היה האדם השמח ביותר עלי אדמות, על כל פנים מבין האנשים שאני הכרתי. הוא לא הכריח את עצמו בכח להתרחק מהבלי העוה"ז, הוא פשוט לא התעניין בהבלים הללו. הוא ידע לחיות כמו שצריך, בצורה שמחה ראויה ונכונה, וכך לעבוד את הקב"ה.

הקב"ה ברא אוכל טעים כדי שיהנו ממנו, ואדרבה, מקובל אצל יודעי דבר שככל שהאוכל טעים יותר כך יש בו יותר ניצוצות שצריכים להעלותם לקדושה... ועיין בסוף ספר בעלי הנפש להראב"ד שביאר שהקב"ה ברא בכונה תחילה מאכלים טובים וטעמים, שיוכלו לחזק את האדם ולפייס את נפשו' גם כאשר אוכל מהם מעט, ולא יצטרך לאכול הרבה. אולם יחד עם זאת יש לדעת שהאוכל הוא רק כלי ואינו מטרה, ואין לאדם להתחבר אליו בשום אופן, להמשך אחריו ולהתאחד עמו.

זוהי כוונת החזון איש באגרותיו (ח"א, כ') שכתב שאכילת תענוג היא אבי אבות הטומאה, הוא לא מתכוון לאכילה שמתענגים בה, אלא לאכילה שכביכול עושים אותה ל'בעלת ערך' שהאדם נגש אליה מתוך תאוה וענין ונהפך להיות כבהמה, שהוא והאוכל חד הם. זוהי אבי אבות הטומאה.

רק אתמול נגש אלי אדם מן הדרום, יהודי עם צורת בן תורה, ובפיו שאלה תמוהה: כיון שבזמן האחרון אושרה לציבור בהיתר נטילת איזה שהוא עשב - סם מסויים, כדי שיוכלו ללוקח אנשים בעלי מחלות וכדו' לשכך את כאבם, נפשו בשאלתו האם מותר על פי דין תורה לקחת ממנו מעט, בצורה שהוא חושב שלא תזיק... כשראיתי שהוא מתכוון ברצינות, עניתי ואמרתי לאותו אחד שייך וישאל זאת רב אחר. אני לא מתמחה בנושאים כאלו. אני רב של בני אדם, לא של בהמות...

הדרך הישרה שיבור לו האדם היא לעשות כל דבר ודבר בצורה הנכונה שלו. לאכול כבן אדם, לישון כבן אדם, ולנהל את כל חייו כבן אדם. אזי אם יזכה, יוכל להגיע עד למדרגה שכתב המסילת ישרים, שאפילו אכילותיו ייחשבו כקרבת ושוכלתו כמזבח, וכל מעשיו יהיו לנחת רוח למי שאמור ויהיה העולם.

רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם וכו' (ב', א').

להשתמש במידות הקיימות בצורה נכונה

רבינו יונה מביא פירוש בשם הרמב"ם שהמשנה מדברת על המידות, שעל האדם להזהר שלא להיות קיצון לכאן או לכאן, אלא להטות אותן על הדרך האמצעית, שהיא הדרך המובחרת. וז"ל 'פי' זאת המשנה על המדות לעשותן על דרך האמצעית שהוא דרך המובחר, ותפארת לעשותו שמכינה לב טהור לאדם ומחדשת בקרבו רוח נכונה, ותפארת לו מן האדם שילמדוהו לנהוג עם הבריות מנהג טוב ונאה" וכו'.

הדעה הרווחת בציבור היא ש'פרישות' הכוונה להנהגה קיצונית, לעשות מעשים שיוצאים מגדר הרגיל כדי לעבוד את הקב"ה ברמה גבוהה מאד. אבל הרמב"ם בתחילת הלכות דעות בא להפקיע מהדעה הזו. הוא מבאר שם באריכות שהדרך הנכונה אינה בהכרח הדרך הקיצונית אלא דוקא הדרך האמצעית, דהיינו ההנהגה הממוצעת שאינה נוטה יותר מדי לצד הזה ולא יותר מדי לצד האחר. ולכן כ' הרמב"ם שכל מידה רעה שיש באדם הוא לא צריך לעקור אותה ממנו אלא לנהוג בה כפי הדרך הנכונה. וז"ל 'לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיצא בו פעם אחת, וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר להיות בזולתן כענין שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו, וכן לא יהיה עמל בעסקו אלא להשיג דבר שצריך לו לחיי שעה כענין שנאמר טוב מעט לצדיק, ולא יקפוץ ידו ביותר, ולא יפור ממונו אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלוה כראוי למי שצריך, ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות, וכן שאר דעותיו, ודרך זו היא דרך החכמים" וכו'.

ולמה זה באמת ככה, מדוע באמת לא טוב שהאדם ילך בדרך הקיצונית, הרי רצון הקב"ה הוא שנעבדהו עם כל הכוחות והיכולות וכל המרבה הרי זה משובח, ולמה אם כן יש ללכת דוקא בדרך האמצעית ולא לעשות את הכל אבל ממש הכל כדי לקיים את רצונו ית'.

אך לכשנתבונן נראה שדברי הרמב"ם הם מוכרחים. הלא הקב"ה הוא תכלית הישר וברא את העולם כולו בישרות, כמש"כ "האלוקים עשה את האדם ישר". לא יתכן אם כן שהקב"ה ברא בריות כאלו שמעיקר טבע בריאתן הן בריות עקומות. ממילא, אם הקב"ה דורש מהאדם לעבוד אותו בפרישות, לא יתכן שהיצויו הזה נוגד את טבעו מעצם בריאתו, כי אם כך ימצא שהאדם נברא בצורה עקומה.

לדוגמא, הקב"ה ברא באדם טבע לאכול, טבע לישון, וכל מיני טבעים גשמיים כאלה ואחרים. אם הטבעים הללו בעצמותם הם פסולים וצריך לעקור אותם לחלוטין מהאדם - נמצא שהאדם נברא בצורה לא ישרה, והרי האלוקים עשה את האדם ישר. בהכרח זה לא כך, אלא הטבעים הללו הם ישרים ונצרכים, רק שצריך להשתמש בהם במידה הנכונה, לא לעקור אותן ולנטות לצד קיצוני כלשהו, אלא להשתמש במידות הקיימות בצורה הנכונה.

שלא לנהוג בקיצוניות ובאופנים מוזרים

גם מה שאחז"ל שעלינו להיות פרושים מהעולם אין הכוונה לשנות את טבענו מכל וכל ולעקור את המידות מהשורש. זו טעות גמורה, וכמו שכתב המסילת ישרים בהקדמת ספרו, "שידמו רוב בני האדם שהחסידות תלוי באמירת מזמורים הרבה ווידוים ארוכים מאד, צומות קשים, וטבילות קרח ושלג, כולם דברים אשר אין השכל נח בהם ואין הדעת שוקטה". אלא ענין הפרישות הוא להוסיף מעט על ההנהגה הטבעית, בצורה כזו שלא תסתור את עיקר צורת האדם.

זוהי כוונת המשנה 'איזוהי דרך ישרה, כל שהיא תפארת לו מן האדם', כי דוקא דרך כזו שנראית בעיני הבריות נורמלית ומיושבת היא היא הדרך הישרה, מה שאין כן כל דבר שלענין האדם הוא לא נראה רגיל ונורמלי או אינו מורגש כדבר טבעי - בהכרח שאי"ז רצון ה'. רצון הקב"ה הוא שנעשה את הדברים הישרים והנורמלים שנראים באמת כישרים גם בעיני האדם כפי שנבראו. אם ישנו דבר שמצטייר כקיצוני ומוזר או משונה, על כרחך שהוא לא נכלל בכלל פרישות ואין לנו לנהוג בו.

חשיבות כל מעשה אפי' פעוט

רבינו יונה פי' בשם הרמב"ם, שהסיבה שיש לאדם להזהר מאד גם במצווה קלה היא לפי שאפילו על מצווה כזו יש שכר גבוה עד למעלה.

וכבר בחז"ל בסנהדרין (צו). מצינו את גודל השכר שיש אפילו על מעשה קל שבקלים, וכמעשה נבוכדנצר, שכאשר היה סופרו של בלאדן גילה שבאגרת שכתבו לחזקיהו המלך נכתב שם הקב"ה לבסוף, לאחר חזקיהו וירושלים. חשב נבוכדנצר שאין זה כבוד הקב"ה ורצה לתקן את האגרת, לאחר שכבר ניתנה ביד השליח, ואמרו לו דקרינא דאגרתא איהו ליהוי פרונוקא. הלך ארבע פסיעות ובא מלאך ועצרו, ובשכר זה זכה לכל מה שזכה וגם היה בכוחו להחריב את ביהמ"ק. ואמרו שם חז"ל, שאם היה ממשיך ולו עוד פסיעה אחת לא היתה תקנה לשונאיהם של ישראל.

מכאן נוכל ללמוד כמה גדול ערכו של כל מעשה ומעשה, ואפילו דבר הנראה כביכול פעוט וחסר חשיבות, שכן אין לך דבר שאין עליו שכר עצום לנצח נצחים ואינו בעל חשיבות נשגבה בעולם העליון.

הבעיה שלנו היא שאנו חיים בעולם הזה, ואין לנו את היכולת להכיר בערכו האמיתי של כל דבר. בדרך צחות אמרו, שכל מה שאנו נראים כפי שאנו נראים הוא בגלל שהעולם הזה נמצא כאן בחוץ, ואילו הגיהנום נמצא בתוך ה'ראשית חכמה'. אם העולם הזה היה נמצא בראשית חכמה, והגיהנום היה עומד לפנינו, לא היה אדם חוטא מעולם...

ניצול הזמן ללימוד התורה

האדם צריך לחזור ולשון ולהחזיר לעצמו שכל רגע הוא נצח, וכל מעשה הוא עולם מלא. כאשר נערי בר מצווה באו לפני מרן **הקהילות יעקב** לקבל ברכה והדרכה, אמר להם הסטייפלער שיקבלו על עצמם רק קבלה אחת: שלא לבזבז את הזמן...

פעמים רבות נשארות לאדם דקות מספר שהוא יכול לנצל אותן לתורה ולגדולה, אך הוא אומר לעצמו מה הן אותן דקות ומה אפשר לעשות בהן, אי אפשר להספיק בהן כלום. אך עליו לשאול את עצמו האם גם בצירותם אחרים היו אומר את אותו הדבר, כמה מליוני דולרים ולא כלום...

ידוע מה שאמר החתם סופר על עצמו, **שהוא גדל מחמש דקות**. ההבדל בין לבין האחרים היה, שכולם בזבזו את אותם זמנים קטנים, אך הוא ניצל אותן עד תומן ועל ידי כך זכה להגיע להיכן שהגיע.

על הגאון השקדן רבי **זליג ראובן בענגיס** זצ"ל מסופר, שאצלו סיום הש"ס היה דבר שבשגרה. משום כך, כאשר באחת הפעמים סיים את הש"ס והיה שרוי בשמחה יתירה, התפלאו בני הבית מה יום מיוחד, מה נשתנה הסיום הזה מכל הסיומים האחרים. הסביר להם הגר"ז, שהסיום הזה אינו סיום רגיל, הוא הסיום של הזמנים המבזבזים. כיון שהוא משמש כרב בישראל, ועליו לעסוק בכל צרכי הציבור, לסדר חופה וקידושין, סנדקאות, ושאר כיו"ב, יש בידו זמנים רבים של המתנה שמתבזבזים בלי לעשות מאום, כמצוי בכל שמחה של מצווה. בעקבות כך קיבל על עצמו ללמוד לעצמו

בענייני השעה והזמן

דברים לבני הישיבות הק' לקראת יציאתם לימי 'בין הזמנים'

מרן **הגר"ש ורובנסקי** זצ"ל כל ימיו היה מסובל בייסורים נוראים ואיומים, והיו כמה תקופות שהוא ממש לא יכל להירדם במיטה מרוב כאבו. מה היה עושה, הוא היה יושב כל הלילה מול הגמ' וישר' את דברי האמוראים ואת לשון רש"י הק' והתוס' בקול רם ונישא, עד שאומרים שהיו שומעים את השירה ברחובות הסמוכים. למחרת כשהוא הגיע להיכל הישיבה הוא היה נראה מדושן עונג, כמי שלא ראה צער בחייו.

זכורני גם את החיבור לתוה"ק שראינו אצל מרן **הגרא"מ שך** זצ"ל, שהיה יושב בהיכל שני סדרים ברציפות והמקום שלו היה שני ספסלים בסמוך אלי. הרבה פעמים היתה לו איזו קושיא חזקה או סברה שהוא התקשה בהבנתה. ואז הוא היה מסתובב הלך ושוב על יד הספסלים, ומדי פעם הוא היה נתקל באחד מעמודי הבנין. בכל פעם מחדש הוא היה אומר אומר 'אנטושלידגט' - סליחה... הוא לא ידע כלל מה קרה כאן והיכן הוא נמצא. מספרים עליו שכשאשתו הרבנית ע"ה עברה ניתוח ברגלה, הוא היה צריך לצאת בעצמו לקנות במכולת אקונומיקה וכדו' (זה היה לפני שבאו לביתו העוזרים והמשמשים). כשהוא חזר מהחנות פגש אותו ת"ח מסוים, ומפני הכבוד הגרא"מ הצניע את המצרכים שקנה בתוך בגדיו. הת"ח שאל שאלה, הרב שך השיב, וכך הם עמדו ודיברו בלימוד זמן רב בלי שהגרא"מ ישים לב לרגע מה מתרחש עמו, עד שכל החמאה נימוחה בחום השמש בתוך הבגדים...

רק כך ניתן לזכות לכתרה של תורה. צריך לשאוף ולרצות ללמוד וללמוד בלי הפסקה גם בזמנים שקצת יותר קשה. **בין הזמנים זו הדממת לגדול**, כ"א יכול ללמוד לפי רצונו וחשקו. הכרת גדולי ישראל רבים הן מדור העבר והן מדור ההווה, ויכולני לומר בבירור שלרבים מהם אין כשרונות יוצאים מגדר הרגיל, ובכל זאת כולם גדלו משום שהם רצו שאפו ועשו כל שביכולתם. וכאשר שואפים ליותר - בהכרח גם מקבלים יותר.

אותו! הקב"ה מסתתר. קל מסתתר בשפיר חביון, איה גבורותיו איה נוראותיו, מה אתם מגלים אותו?!? אומר על זה ר' איצ'לה, המשל הוא לא נכון. המשל הוא אחרת: אבא יקר שיש לו ילד קטן וכל הזמן הוא בורח לכביש, כמה שהאבא מדבר איתו זה לא עוזר כלום, הוא ילד קטן ורץ מהר... האבא שחושש על בנו שיכול ח"ו להידרס, מה הוא עושה? הוא מתחבא לו, ואז הילד מתחיל לבכות אבא! אני מבטיח להיות ילד טוב, רק תבא אלי! רק תבא אלי! ואז האבא בא אליו והוא כבר נהיה ילד טוב.

הקב"ה לא מתכוין להסתתר מאיתנו כמו המלך. אלא כמו האבא שמסתתר מהבן שלו! להיפך, הוא רוצה שנחפש אותו ונשפר את דרכינו ונבטיח להיות טובים, ואז הוא רוצה להתגלות אלינו. וזה מש"כ במדרש (תצווה לו, א) שראינו בשבוע שעבר, למה נמשלו ישראל לזית, מה זית מכין אותו וחובטין אותו ונותנים אותו במטחן עד שלבסוף הוא מוציא את השמן, כך ישראל באים אומות העולם ומכין אותם וחובשין אותם וכופתין אותם. והכל מגיע מהקב"ה, כדי שהם יחזרו בתשובה ואז הוא יחזור אליהם. וזה עיקר המטרה, בשביל שהוא יחזור אליהם. הוא מסתתר בשפיר חביון. אבל לא כי הוא רוצה להסתתר אלא להיפך, בשביל שנתעורר ונשוב ונבטיח להיות טובים ואז הוא יתגלה אלינו, כי הוא אוהב אותנו.

הקב"ה מכין את קרש ההצלה עוד לפני שחוזרים בתשובה

וזה גם מש"כ במגילה (יד, א) גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו להן לישראל. שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירו למוטב. כאשר היתה הסרת טבעת, בצר לה ומצאוך כל הדברים האלה, ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. כל כמה שיש יותר יסורים - מתקרבים יותר לבורא עולם, וזו התכלית.

ויש כאן דבר בתוך דבר: הגמ' במגילה (יא, א) מביאה, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתי ולא געלתי במתנייתא תנא, לא מאסתיים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתיים - בימי יוונים, שהעמדתי להם את שמעון הצדיק, חשמונאי ובניו, ומתתיהו כה"ג. **לכלותם** - בימי המן, שהעמדתי את מרדכי ואסתר. **להפר בריתי אתם** - בימי פרסים שהעמדתי להם בית רבי וחכמי דורות. **כי אני ה' אלוהיהם** - לעת"ל וכו'. ושואלים: מה הראיה שלא מאסתיים? מאסתיים! אתם עשיתם עבירות, מאסתי אתכם, וחזרתם בתשובה אז חזרתי ולקחתי אתכם, אז למה כתוב לא מאסתיים?

אלא התיירץ הוא, שהקב"ה הכין את הישועה בזמן שהוא עדיין נמצא בעיצומו של כעס. וכי זה נקרא מאסתיים?! הרי מתי הקב"ה גלגל את הסיפור עם גתן ותרש, מתי? אחרי שחזרו בתשובה?! הרי כבר הרבה שנים קודם לכן בזמן שהם עברו עבירות והלכו למשטה אחשוורוש כבר אז הקב"ה הכין את התשועה, בזמן שהוא היה בשיא הכעס כביכול, אז הרגו את ושתי ונכנסה אסתר והקב"ה סלל את הדרך בשביל שברגע שהם יחזרו בתשובה כבר מיד תהיה להם תשועה. זה נקרא מאסתיים!...

וכן בחנוכה, מתי הקב"ה הסתיר את פך השמן הטהור? בזמן שהחריבו את בית המקדש! הקב"ה היה איתם בשיא הכעס כביכול, בשיא של הסתר פנים אבל הוא כבר דאג לשמור להם פך שמן טהור בשביל שמתי שהם יחזרו, כבר הכל יהיה מוכן. אז הקב"ה אוהב אותנו! וכל הייסורים שהוא נותן לנו זה רק היכי תמצי בשביל שנחזור אליו, וגם את זה הוא

מן הניסים הנסתרים אדם מודה בניסים המפורסמים

איזה רכוש אנחנו לוקחים איתנו מפורים? וגם שיעזור לנו הלאה להתקרב לפסח. אז נתבונן: הרמב"ן המפורסם בסוף פרשת בא כותב "מן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים". כאשר אדם רואה ניסים גלויים הוא פותח את העיניים ורואה בורא עולם, ועל ידי זה הוא מבין שבעצם גם הניסים הנסתרים והשגרתיים זה מגיע מהבורא עולם ואין עוד מלבדו.

מה שראו בפורים זה בדיוק הפוך. מן הניסים הנסתרים אדם מודה בניסים המפורסמים. בחז"ל כתוב שהדר קיבלה בימי אחשוורוש מאהבת הנס! אפילו במצרים שהיו שם ניסים גלויים ועצומים לא היתה כזו אהבת הנס שהרי אחז"ל הדר קבלה בימי אחשוורוש (שבת פח, א) ורש"י מאהבת הנס שנעשה להם. אבל באסתר - הכל היה נסתר. וכמו שידועים דברי חז"ל, אסתר מן התורה מניין? ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא... כל המגילה נראית מלמעלה כסיפור דברים טבעי לחלוטין. טבעי ששני הסריסים בקשו להרוג את המלך וטבעי שמרדכי ראש הסנהדרין יודע שבעים לשון ובדיוק הוא שמע אותם. וטבעי שהמלך מחפש אשה, ורק אסתר מוצאת חן בעיניו, וככה לאורך כל הדרך. אבל כשמתבוננים ורואים את הכל, רואים איך שיד ה' מונחת בכל פרט.

וכבר אמרו, מגילת אסתר - מלשון לגלות את ההסתר. וכאשר ראו שכל מה שנראה אצלנו מקרה וטבעי זה הכל יד ה', ואיך שהקב"ה שולט בטבע, ואין בעל הנס מכיר בנסו, זה עורר אותם יותר לאהבת הנס ולהתבונן גם בניסים הגלויים, וממילא מן הניסים הנסתרים הם הודו בניסים הגלויים.

עם ישראל ראו קל מסתתר בשפיר חביון, והבחינו איך שהקב"ה כל הזמן הולך איתנו. וכמו שהרמב"ן ממשיך, "שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים ובין ביחיד, אלא אם עשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו. הכל בגזירת עליון". וזה מה שראו בחוש במגילת אסתר, שהסיבה שהם נענשו - לפי שנהנו מסעודתו של אותו רשע. ולמה הם ניצלו? בגלל דברי הצומות וזעקתם, ובגלל שמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. כשעושים עבירה - יכריתנו ענשו, וכשעושים מצוה - יצליחנו שכרו, ראו בורא עולם בחוש גם בנסתר, ומה נתעוררו.

הג"ר יצחק בלאזר אומר, כתוב בחז"ל (יומא סט, ב) למה נקרא שמם אנשי 'כנסת הגדולה'? שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו! לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו! לא אמר גבור, אתא אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות. ושואל ר' איצ'לה למה אנשי כנסת הגדולה מגלים את הקב"ה? הדבר דומה למלך שרצה לראות בעצמו בתהלוכות בני מדינתו, אז הוא הלך והסתתר במקום שלא רואים אותו וכך יכל להביט ולראות בעצמו מה הולך במדינה. נתאר לעצמנו שהמלך הסתתר ומישהו עם עין חדה קלט שזה המלך, הוא קרא לכל אנשי השוק פתח את המסוה ואמר 'הנה המלך!...' אחת דתו להמית. המלך רוצה להסתתר, למה אתה מגלה

עושה מאהבתו אלינו. כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך. כמו אבא שאוהב את בנו.

הגר"א במשלי (ג, יב) עה"פ כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בן ירצה. מסביר שתי הנהגות שיש לאבא שמיסר את בנו. דבר ראשון, רב"ה שמלמד תלמידים, אם יש תלמיד לא טוב הוא מעיר לו פעם, פעמיים, שלש, ואם בכל זאת התלמיד לא שומע - הוא כבר מתייאש ממנו. אבל אבא זה לא ככה. אבא לא מרפה, הוא מנסה לשדל את בנו שוב ושוב, אבא מרחם עליו! גם הקב"ה הוא לא מרפה מאיתנו עד שנשוב בתשובה ויהיה לנו טוב.

דבר שני והסימן שכל מה שהצר לו היה מחמת אהבתו, שהקב"ה מתנהג אלינו כמו אבא, שאם אחרי שהוא הכה את הבן שלו והעניש אותו, אז הבן קיבל את המוסר וחזר לדרך הישרה, האבא חוזר ומפצה אותו על כל מה שהוא הכאיב לו, כי הוא **אבא**. כך הקב"ה אחרי שהוא ונתן לנו את הצרות והייסורים, הוא כביכול מפצה אותנו ומפייס אותנו ונותן לנו מתנות על כל מה שסבלנו, וכך מביא ר' אלחנן מהחפץ חיים, שאחרי כל גזירה קשה שארעה לעם ישראל, מיד אחרי הגזירה עם ישראל פרח פי כמה וכמה. וכמו שראינו בדור האחרון, אחרי השואה האיומה איך שכל העולם הרוחני השתנה, נהיו כ"כ הרבה היכלי תורה וריבוי ישיבות, שפע של טוב ועולם הזה, לא חסר כלום, זה דברים פשוטים.

הגדלות בתורה נותנת מבט אחר

מי היה זה שצפה מראש את הכל! מרדכי. ולכן הדר קבלוהו **מאהבה**. היה להם ענין מיוחד לקבל מאהבה את התורה שבעל פה, כי ראו שאדם גדול, ככל שהוא יותר גדול בתורה זה אדם אחר. הוא רואה את כל מה שאנחנו לא ראינו, אנחנו בכלל לא ידענו לקרוא את המפה, והפכנו דבר על פניו. הם היו בטוחים שמותר היה ליהנות מסעודתו של אותו רשע כי זה פיקוח נפש! מרדכי סתם מחמיר, הוא לא כורע ולא משתחוה הוא סתם מסתכן, וזה לא היה ממש עבודה זרה, זה היה רק אנדרטא לכבוד המלך, כמבואר בתו"ש.

אבל מה התברר בסוף? שמרדכי צדק!!! על זה שהם נהנו מסעודתו של אותו רשע, הם התחייבו - להשמיד להרוג ולאבד, ועל כך שמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה - באה התשועה.

פתאום הם נוכחו לדעת שאדם גדול זה לא הפשט שהוא רואה יותר טוב, אלא זה מבט אחר לגמרי! מבט של תורה. והאר עינינו - בתורתך!!! התורה היא מאירת עיניים, וכמו שאמר דוד, מצות ה' ברא **מאירת עיניים**! ובלי התורה אתה עיוור.

הרב אברמסקי הסביר פעם מהו כח הראיה של אדם גדול. נניח שכל אחד רואה בשטח ריק חצי קילומטר ויש אנשים בודדים שקיבלו כח ראיה של קילומטר. אם יבוא אחד שקיבל כח ראיה של ק"מ ויגיד אני רואה שמגיעים אויבים מרחוק, צריך להתכונן ולהיזהר. ויצחקו עליו, הרי יש פה אלף אנשים שלא רואים כלום, מה אתה מבלבל...

אבל זה לא קשור, אתם באמת לא רואים כי הראיה שלכם מוגבלת! אני רואה יותר ממכם. איזהו חכם הרואה את הנולד, זה כח ראיה שיש רק מהחכמה של תורה שבע"פ! פתאום כלל ישראל ראו איך שתורה מרוממת בן אדם, היא הופכת אותו למשהו אחר. הוא רואה אחרת, ומבין אחרת, ויודע אחרת.

התפילה ללא הפסקה מצילה מן הסכנות

דיברנו על כך שבזכות מה עם ישראל זכה לנס, עם מה זה התחיל? עם דברי הצומות וזעקתם. ולכן עושים תענית אסתר כמו שמביא המשנה ברורה, וכן אמרנו בשם הגר"א טורצ'ין שתענית אסתר שונה משאר התעניות שנתקנו על איזה צרה שקרתה לישראל, אבל תענית אסתר זה חלק מפורים. על ידי התענית והתשובה ודברי הצומות וזעקתם זכינו

לנס. ומהו הנס? ונהפוך הוא! אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. והמילה '**ונהפוך הוא**' - מאד מתאימה לתפילה, וכמש"כ בגמרא יבמות (סד, א) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו וכו' למה נמשלה תפילתן של צדיקים לעתה? מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום, כך תפילתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רוגז למדת רחמנות. ולזה הנס זכו עם ישראל בפורים, ונהפוך הוא ש זה בזכות התפילה ודברי הצומות וזעקתם.

והנה הראו לי דבר נורא ממש וזה נוגע למצב של היום בקורונה. יש פה איזה מין פלא לא מובן. עושים חיסונים ועוד חיסונים ומבטיחים שאוטוטו הכל נגמר, וכל כמה שאומרים שזה נגמר המצב הולך ומחמיר ונהיה עוד יותר קשה, הלא דבר הוא!

הראה לי הרב אנסבכר את דברי המלבי"ם באסתר (ו, יג) וכדאי לראות בפנים: כתוב שהמן סיפר לאשתו ולאזהביו את כל אשר קרהו, ואמרו לו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו לא תוכל לו וכו'. ובפשוט לומדים שהם אמרו לו אין כבר מה לעשות, נפלת, תשלים עם זה.

אבל המלבי"ם מסביר שהם נתנו לו עצה, החילות לנפול לפניו, שהוא עדיין לא נפל, רק אתה הקדמת ליפול לפניו ולמה זה קרה? בגלל שהוא היה בהשגחה ע"י תפילתו ותעניתו שהוא מתעסק בזה. (כי הרי אין לו איזה גבורה מיוחדת) וכל זמן שהוא עוסק בצומות ובתפילות - לא יעזור לך שום דבר! ואם כן, לא תוכל לו רק אם נפול תפול לפניו. אתה תוכל לנצח אותו רק אם תכניע את עצמך לפניו, אל תראה לו שאתה חזק, הפוך, תגיד לו חטאתי, עד שתזוה דעתו עליו והוא יירגע, ויפסיק להתפלל ולשוב בתשובה, ואז תגבר ידך לעשות חיל. אבל אם תמשיך להילחם בו - הוא ימשיך להתפלל, והיה כאשר ירים **מרדכי** ידו - וגבר ישראל!

נורא ואיום! הרבה פעמים יש עצת היצר להראות כביכול שהסתדרו העניינים ואז מפסידים מלהתפלל ואז נופלים.

וראיה לדברי המלבי"ם, שבאותו הסיפור כתוב (ו, יב) וישב מרדכי אל שער המלך. אומר רש"י לשקו ולתעניתו! מדובר פה, שהיה לך כזה נס עצום מהשמים, המן הרשע הושפל ולוקח אותך על סוס מלכותי וצועק לפניך ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, שיא הבזיון, הבת שלו שופכת עליו מי שופכין, ואח"כ היא מתאבדת... איזה ניסים!!! אבל מרדכי שב - לשקו ולתעניתו. אני יודע כבר מה היצה"ר רוצה. הוא רוצה שאני ירגיש טוב ויפסיק להתפלל, ואז המן יוכל להרים את הראש. אני לא אוותר לו! לשקו ולתעניתו.

ולא צריך להיות למדנים גדולים בשביל להבין שזה הפשט במה שקורה עם הקורונה. אנשים בטוחים בחיסונים, ומדברים שהקורונה כבר מתה... מורידים את התפילות ואז המצב מחמיר. ידוע, שהרב מברסק בעת מחלתו ביקש מאד בכל פעם שהוא הרגיש קצת יותר טוב - שלא יספרו את זה! כי ברגע שמספרים אז מפסיקים להתפלל ואז בבת אחת הוא מרגיש הרבה יותר גרוע.

הכח שלנו זה עם התפילה, ואז יש סייעתא דשמיא, וכשהיצה"ר רוצה להצליח - הוא מחליש אותנו דוקא בנקודה הזו ואז הוא יכול לעשות כרצונו.

כל בן תורה הוא מרומם לאין ערוך!

אם היינו יודעים כמה בן תורה הוא מרומם וכמה הוא חשוב אצל בורא עולם, כמה כל תפילה יכולה לעזור, אז הכל היה אחרת. כל בן תורה מסוגל לשנות את כל הבריאה.

מפורסם הסיפור שהיה רגיל לספר הגר"ץ פלמן זצ"ל, כתוב בסוף פרשת תצוה (ל, י) לגבי המזבח, "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וכו' **קדש קדשים הוא לה'**". וסיפר, שהמלבי"ם היה לו שיעור בפרשת השבוע,

אם בן תורה ידע כמה הוא חשוב ומרומם וכמה הוא יכול לפעול בשמים - הכל יהיה אחרת.

הטומאה והקדושה לא יכולים להתחבר

הרה"י כותב ב'זמירות שבת' (בסוף הספר, על פרה"ש), שהגמרא מביאה (שבת פז, א) שמשה שבר את הלוחות משום שדרש ק"ו, מה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצוות אמרה תורה 'וכל בן נכר לא יאכל בו' ובן נכר הוא מומר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים. התורה כולה (שזה הלוחות) וישראל מומרים, על אחת כמה וכמה שהם לא זכאים לקבל את התורה. ולכן שברם. (ו'תוס' שם כותבים שזה לא ק"ו גמור, דס"ס היה לו ליתן להם את התורה ולהחזירם בתשובה, וזה לא כמו בן נכר שיש גזירה"כ שהוא לא יאכל).

והרה"י מסביר שם, הרי גם בן נכר לא נפטר מכל המצוות, וכמשי"כ בגמ' פסחים (כח, ב) כל בן נכר לא יאכל בו, בו הוא דאינו אוכל, אבל אוכל הוא במצה ומרור. והוא חייב גם בדברים של קדושה כמו תפילין. אלא מה, מה שבן אדם אוכל - זה נהיה חלק ממנו. וממילא זה לא מתאים שקרבן פסח שהוא קדוש - יתחבר עם אדם טמא שיאכל. אמנם שאדם טמא יעשה דבר קדוש - זה אפשרי, אבל בשביל להתחבר יחד, שהקדושה תשכון בתוך הטומאה - זה לא יכול להיות.

(הגר"ח מואלוז'ין אומר שאדם הוא כנגד בית המקדש, והלב הוא כנגד קדשי הקדשים, וממילא אם הלב הוא לא טהור אז השכינה לא יכולה להיכנס לשמה. אין אני והוא יכולין לדור בכפיפה אחת).

ממשיך הרה"י ומסביר, אין סתירה שטמא יכול לעשות דברים קדושים אבל שהטומאה והקדושה יתחברו לחלק אחד זה לא הולך. מים ואש לא יכולים להיות שותפים. וממילא: התורה היא נכנסת לבן אדם והופכת להיות חלק ממנו (ואולי זה הפשט בפסוק ותורתך בתוך מעי) וזה כמו אכילה, שהאוכל הופך להיות חלק מגוף האדם, וזה לא יתכן להתחבר לאדם טמא. כשמשה הגיע להכרה הזו - הוא שבר את הלוחות!

הבית הלוי אומר שלכל אחד מישראל יש קדושת ספר תורה, הגוף שלו זה הקלף, והדברי תורה - הם כתבם על לוח לבך. ולכן כמה טפשים הבבליים שקמים מלפני ספר תורה ולא קמים מלפני אדם גדול. אדם גדול הוא חפצא של ספר תורה! וכמו שאמר פעם הגר"ר הירש קמאי, ששמע על כך שהנצי"ב נפל ארצה וס"ת בידו, ומיהרו להרים את הס"ת תחילה ואח"כ את הנצי"ב, הוא אמר שזה שלא כהוגן, והיה צריך קודם כל להרים את הנצי"ב. ולהיות קלף של ספר תורה יש תנאים ודבר טמא מנוע מזה.

מלחמת הקדוש מול הטומאה

סיפר לי רופא לב מומחה, שלאחרונה הוא קורא בספר על הרה"י ר' שמואל רוזובסקי, והוא ראה שמובא שם [זה רמב"ם מפורסם] 'עת לעשות לה' - הפרו תורתך'. הרבה פעמים יש עת לעשות לה', הקב"ה רוצה להביא גזירה על עמ"י רח"ל, וא"א להביא גזירה כל זמן שיושבים ולומדים, אז קודם כל הקב"ה מביא גזירה בשביל שיהיה הפרו תורתך, ואז הוא יכול להביא את כל הגזירות הרעות. ואמר לי אותו רופא, שהוא חשב לעצמו מי יודע אם בעת כזו שהיה רפיון בלימוד עקב הקשיים שהיו בגלל הקורונה, מי יודע לאן זה יכול להוביל...

הרה"י תמיד היה מדבר על זה לפני כל בין הזמנים. (וכ"ש השנה) בדרך כלל כל האסונות שקורים לבני תורה זה קורה בבין הזמנים. כל הטביעות, התאונות ושאר מרעין בישין רח"ל קורים בביה"ז בגלל שאין את זכות התורה שתגן כמו בזמן, אז צריכים לעשות איזה חיזוק מיוחד.

היום - נפל דבר בישראל. ניתכים עלינו גזירות בלי סוף. היום היתה חקיקה של בית המשפט העליון להכיר בגויים שהתגירו גיור רפורמי שהם כיהודים רח"ל, וזה לטעם גויים בכרם בית ישראל! כבר הרבה שנים איימו ואיימו, אבל היום ביצעו את זה בעוון"ר, ואם זה יהיה, זה נורא ואיום! זה צרות צרורות, רוצים לפלג את עם ישראל.

ראיתי דבר מאוד מעניין בספר 'אוצרותיהם אמלא', שפעם ביום העצמאות היו אנשים שהוציאו דגלים של המדינה מול בנין של ישיבה,

וכאשר הוא למד פ' תצוה והגיע לפסוק הנ"ל הוא הסביר, מי קדש קדשים? אהרן. ונהיה רעש גדול, וכי על בן אדם אומרים קדש קדשים?! איזה המצאות משונות. והמשכילים חגגו! כיון שהמלבי"ם היה "חוד החנית" שנלחם נגד המשכילים. וכל הראיות שהם רצו להוכיח מהתנ"ך הוא פרך להם הלוחם בה"א הידיעה. הם באו לחרדים ואמרו להם, אתם רואים שהמלבי"ם השתבש, הוא כבר מדבר לא לענין. באו החרדים למלבי"ם ואמרו לו, כעת יהיה חילול ה' נורא. כדאי שהרב יאמר שהוא טעה, כל בן אדם טועה לפעמים, ואז יגמר הסיפור. אמר להם המלבי"ם, אין בעיה, תבואו בשבת הבאה. המשכילים ששמעו שהרב הולך להודות בטעותו באו בהמוניהם לבית הכנסת פעם ראשונה לשמוע פרשת שבוע, זה הניצחון שלהם אחרי עשרות שנים! והמלבי"ם דיבר בכלל על פרשת כי תשא, כולם מחכים שהוא יגיד, אבל הוא לא הזכיר כלום. לבסוף, כשהוא סיים את השיעור הוא אמר, אמרו לי ששבוע שעבר היו דברים לא ברורים, אז אני רוצה לומר ברור: "קדש קדשים הוא לה"י מי? אהרן! וסגר את החומש... נהיתה מהומה ורעש גדול, באו כל החרדים למלבי"ם, מה הרב עושה לנו, הרי כעת הבזיונות יהיו פי כמה בצורה שאין לתאר! אמר להם המלבי"ם וכי בגלל שהמשכילים הם עמי הארצות אז אני צריך לחזור בי מדברים נכונים!... יש פסוק מפורש בדברי הימים (ב - כג, יג) "ויבדל אהרן להקדשו, קדש קדשים הוא ובניו עד עולם". המשכילים לא יודעים תנ"ך אז לכן אני אשם!... ופני המן חפו... (ועיין פסחים קד, א)

וידועים דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (יג, יג) ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו וכו', והלך ישר כמו שעשאהו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול חשבונות הרבים וכו' **היי זה נתקדש קדש קדשים!** אפי' לא אהרן, כל בן תורה יכול להגיע לדרגה הגבוהה של קדש קדשים, וגם אם לא דרגה הכי גבוהה, אז הוא קדשים קלים... אבל הוא קדש!

הגר"מ פינשטיין אומר שאו את ראש כל עדת בני"י, למה לא כתוב תנו, למה שאו? אלא שאו! מלשון התנשאות! תרימו אותם שהם יבינו מי הם! וכמו שאמר פעם מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א בשם החזון אי"ש שכל בן תורה צריך להרגיש את הכתרת גדול מכתרת, אין דימוי בכלל בין הרחוב לבן תורה, גם הגביר הגדול שתורם הרבה הוא בכלל לא מתקרב לערך של בן תורה.

יש עוד מלבי"ם נפלא באסתר (ו, ז) המלך שואל את המן, מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ואחרי זה המן עונה לו בפסוק נפרד איש אשר המלך חפץ ביקרו, ופסוק אח"כ יביאו לבוש מלכות וכו' למה המן חזר ואמר איש אשר המלך חפץ ביקרו? אומר המלבי"ם, המן השיב לו בחכמה, איך יתכן לשאול מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו, הלא זה עצמו מה שהמלך חפץ ביקרו, זה הכבוד הכי גדול שיכול להיות עד שאין יקר יותר ממנו! ועל דרך - ישמח משה במתנת חלקו 'כי עבד נאמן קראת לו'. רק בשביל לפרסם את הדבר שכולם ידעו - אז יביאו לבוש מלכות וכתר מלכות בראשו. אבל עצם זה שהודעת לו שאתה חפץ בו זה השבח הגדול ביותר.

בן תורה - זה השבח הכי גדול, מה אתה צריך יותר מזה?...

ר' יחזקאל אברמסקי היה אומר כתוב שמשה אמר לבני לוי, המעט כי הבדיל ה' אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו ולעבוד את עבודת משכן ה' ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי... רב לכם בני לוי. אתם נמצאים בדרגה הכי גבוהה, למה אתם לא שמחים ורוקדים עם זה? אדם אברך, בן תורה הוא זוכה לשרת את הקב"ה! מה יכול להיות יותר מזה!??

הגיע אברך למרן שה"ת הגר"ק שליט"א להתייעץ עמו. ולפני שיצא אמר לו מרן ר' חיים, ה' יעזור שתהיה כמוני! נרעשו כולם, קמוני. יכול קמוני!... לאחר שיצא, שאלו אותו למה הרב התכוון. אמר להם, הוא דיבר איתי על פרנסה ועל דברים מעין זה, אמרתי שיהיה כמוני, אני בן תורה כל ימי, אני ממשיך ללמוד בשיבה ובכולל, ברכתי שגם הוא יזכה לזה. זה הכל!...

והזכרנו בשבוע שעבר שהמשגיח ר' דב יפה שאל אל הגרצ"פ פרנק שידוע ומפורסם מעלת החזרה על הלימוד, אז למה בישיבות לא רואים שמשקיעים בזה? ואמר לו הרב פרנק, כי היצה"ר הוא סוחר טוב, הוא נמצא איפה שיש רווחים גדולים, הוא יודע שחזרה זה כ"כ טוב אז הוא משקיע כוחות למנוע אותנו מזה. כעת צריכים לחזור ולקנות את זה בקמין של ממש, ותורתך בתוך מעי - אנחנו הופכים להיות חפצא של תורה!

היה תלמיד חכם א' שהביא את דברי הגמ' בסוף חגיגה, אר"א ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדרא, מה סלמנדרא שתולדת אש היא - הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש דכתיב "הלא כה דברי כאש נאם ה' על אחת כמה וכמה". והקשה, וכי כתוב שהת"ח הם אש? כתוב שדברי ה' הם כאש. אלא, רואים שהתלמידי חכמים הם חפצא של דברי, הוא מתאחד עם הדברים והוא עצמו כל גופו אש. כעת אנו מחכים לשבוע של האש, עולם של תורה שנתנה באש.

דיברנו על הכח של תפילה ונספר דרך אגב, שהיתה אשה שחזרה לחיים אחרי תקופה ארוכה מאד ממחלת הקרונה, והרופא רצה לצלם אותה. ובני המשפחה התחננו שהוא לא יעשה את זה, כי הם חששו מאד לעין הרע. אמר להם הרופא, זה לא בשביל לפרסם את זה, אלא אני רוצה להראות לתלמידים שלי ולסטודנטים עד כמה הרפואה לא יכולה לעמוד מול הדמעות והתפילות של היהודים. אני כבר הכרזתי כמה פעמים על האשה הזו שהיא תמות! והנה היא חיה. אין דבר שעוזר יותר מהדמעות והתפילות.

כעת גם היה יהודי שהייתי מאד קשור איתו והיה גם מקורב למרן הרה"י זייע"א, שהרופאים נתנו לו רק 2 אחוז של חיים, וב"ה הוא חי בניסים. הכל המשיך לפעול אצלו. והוא סיפר לי שהוא כבר עלה למעלה, (כביכול) ואמר לו רגע לפני שירד, תדע לך, כל חסד שעושים, אפילו שלא לשמה - זה מצוה גדולה ויש עליה שכר העיקר שהשני מקבל ונהנה. אבל חסד שיכול לחולל מהפכות - זה רק חסד שכולו לשמה, שהאדם לא חושב על עצמו כלל, רק על השני. ואז הוא ירד.

יש קלטת של ר' נתן צבי פינקל שהוא מספר מה שאמר לו ר' נחום פרוצוביץ' (ששיטת הלימוד שלו כבשה עולם), שהסיבה שהוא כ"כ הצליח בשיעורים, והשיעורים שלו התקבלו היא בגלל שפעם בתחילת דרכו הוא היה כל הזמן בישיבה, והוא הרגיש שזה מפריע לעלייה הרוחנית שלו, אז הוא שאל את הרב מברסק ואמר לו שחצי יום הוא לא יהיה בישיבה. אבל אח"כ הוא חשב לעצמו נכון שבשבילי יותר טוב ללמוד לבד, אבל ס"ס הבחורים צריכים אותי וזה יהיה על חשבונם - אז ויתרתי למען הבחורים. וב"ה הקב"ה שילם לי שהשיעורים שלי יתקבלו.

הפעם צריכים להתעלם מעצמנו. בואו ונראה את טובת הישיבה, ואת טובת כלל ישראל, לחזור על הלימוד בחיזוק ובהתמדה כמה שיותר, חייבים לחולל מהפכה, זה לא משחק ילדים! כעת נתחיל שתי שבתות של שטייגער ועליה, נביא לקב"ה מתנה את השותפין, לא יחפור, וחזקת.

של"ח לחמד על פני המים, של"ח ר"ת שותפין, לא יחפור, חזקת - כי ברב הימים תמצאנו!

בדוקא. כדי להכעיס. היו בחורים שזה כאב להם, והם הוציאו כנגד זה מהחלון של הישיבה - סמרטוטים... סיפרו לרב שך, והוא צחק, זה נארשקייט! זה שטויות... נראה לכם שזה מלחמה של אנשים מול אנשים! זה מלחמה של הקודש מול הטומאה, ולנצח את הטומאה זה לא בסמרטוטים, אלא רק בריבוי קדושה. עמל התורה, ועוד דף גמרא ועוד דף גמרא - ככה מנצחים!

הגר"מ שטרנבוך שליט"א הביא בשם זקנו הגר"א מוילנא (מובא בסידור הגר"א באבני שלמה עה"פ במזמור כ' בתהילים, יענך ה' ביום צרה) 70 תיבות כנגד 70 שנה של חבלי משיח. ובסוף השבעים שנה אז החושך מתגבר הכי הרבה, כמו שבכל לילה החושך מתחיל לאט לאט והולך ומתגבר, עד שסמוך לעלות השחר - זה שיא החושך. וכן יולדת שסובלת מצירי לידה, רגע לפני הלידה זה הכאבים הכי חזקים, ככה לפני הגאולה, הזמן שלפני הגאולה הוא שיא החושך. שיא חושך כזה שאפילו האמוראים אמרו ייתי ולא אחמיניה. שיבא, ולא נראה אותו. אנחנו מוותרים על הכל העיקר לא לראות בבזיון כבוד שמים שמושל כל כך. בספר נשיא ממלכת התורה (עמ' 12) על הגרש"ז ברוידא בנו של ר' אברהם ברוידא בן אחיו של ר' הירש חתנו של הסבא מקלם, מסופר שהם היו גרים בחצר שטרויס, וגר שם בשכונה יהודי צדיק וגדול רבי צבי הירש וויספיט נכדו של רבי נחום שאדיקער. ופעם הלך ר' שמחה זיסלעם אביו ברחוב, והם ראו את ר' צבי ויספיט מסתכל על מודעה פעם פעמיים ושלש, הם ניגשו לראות מה מעניין אותו, וראו שפירסמו שם על ריקודים מעורבים עם מים בסביבות ירושלים. והם לא הבינו מה זה כ"כ מעניין אותו, הרי הוא היה מופקע מעולם הזה. ניגש אליו למחרת ר' צבי ברוידא ושאל אותו לפרש הענין. אמר לו, אני קיויתי שאף אחד לא יראה אותי, אבל אם כבר ראייתם אז אני יספר לך. היות ואם תהיה הרבה טומאה סביבות ירושלים זה יחליש את הקדושה פה, אז קיבלנו ע"ע קבוצה, שיהיה כל יום מישוה אחראי לראות מה עושה הטומאה בסביבות ירושלים, ובאותו הזמן שיש טומאה אז להרבות את הקדושה ע"י לימוד ברציפות ובתעני"ד בלי לאכול ולשתות למען תרבה הקדושה בירושלים. אז לכן רציתי לראות באיזה שעות הם חוגגים וראיתי שכתוב שזה במשך כל הלילה. אם הם יכולים לחגוג ולעשות כל הלילה את הטומאה והשטויות שלהם אז אני יכול לעשות את הקדושה שלי. אז כל הלילה ישבתי ולמדתי ברציפות בלי הפסק.

תורה מחזרת - חיזוק החזרה

אנחנו היום צריכים להרבות קדושה ובשביל זה צריך לעשות שבוע של חיזוק. אם היו שומרים ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלים, וכתוב בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל. יש לפנינו בדיוק שתי שבתות עד ניסן. אם נתחזק כמו שצריך אז נזכה למיד היו נגאלים. אבל צריך שהחיזוק יהיה אש! עם כל הכח! איש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק. ב"ה בישיבה לומדים בהתמדה וברצינות, ולא מתפתים לדברים אחרים. כעת צריך הרבה רחמי שמים ובפרט לרגל המערכה שתהי' בניסן אשר רבי אהרן קוטלר התבטא שזה יום דין לדורות, וח"ו כל העולם הרוחני עלול להיות בסכנה, וההצלחה תלויה רק בריבוי הקדושה, יש כעת תכנית של רבני הישיבה שליט"א של חזרה על שלשת הפרקים הראשונים של המסכת, ובתלת מילי הוי חזקה, חזקה בבבא בתרא! בני תורה שלומדים זה מה שיכול להפוך גזר דין!

לע"נ

יחזקאל בן צלחה ז"ל

נלב"ע כ"ז אדר

תנצב"ה

לרפואת

הרה"ג ר' אלחנן בן חנה

בתוך שאר חולי ישראל

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגלין במ"ל: 4166058@gmail.com



מִי יֵרֵם הָיִים



"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 431 שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה, ושאלות המצוות ניסן תשפ"א ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

פדיון הבן לתינוק חולה קורונה

◀ **שאלה:** תינוק בן חודש חולה קורונה, ואסור להתקרב אליו, איך אפשר לעשות פדיון הבן?
תשובה: אפשר להשאירו בבית, ולעשות פדיון הבן על ידי אבי הבן עם הכהן, ובלי שהתינוק יהיה נוכח.

אמירת וידוי לחתן כשהחופה בבוקר

◀ **שאלה:** בגלל המצב עורכים חופות בשעות הבוקר או הצהריים, מתי החתן יאמר את כל הוידוים?
תשובה: חתן שאין לו מספיק זמן בתפילת מנחה של יום חופתו לומר את הוידוי הארוך, כגון שהחופה בצהריים (וכן מצוי בחו"ל), יאמר את הוידוי בתפילת שחרית קודם "אלוקי נצור", ויאמר "אשמנו" וכן "על חטא", ובתפילת מנחה יאמר רק "אשמנו" (ספר "אפריון לשלמה" פרק ג' סעיף ג' בשם בעל ה"אבי עזרי" זצ"ל ובעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל. וכעין זה ב"שולחן העזר" ח"ב דף י"ז).

משטרה באמצע תפילת שמו"ע

◀ **שאלה:** באמצע תפילת שמו"ע הגיעו שוטרים לתת קנס לכל המתפללים, האם מותר לצאת מיד כדי להימנע מקבלת הקנס?
תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ק"ד סעיף ג') אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, וכתב הרמ"א אבל יכול ללכת למקום אחר כדי שיפול הנחש מרגלו, ע"י שם. והטעם, שהליכה לא הוי הפסק.
לפי' בנד"ד מיד כשהשוטרים נכנסו הרי לא שייך לכוון כלל בתפילה ולכאורה יכולים ללכת למקום אחר ולהמשיך שם את תפילת השמו"ע, בלי להפסיק בדיבור, וכעין מה שמבאר במשנ"ב (שם סי' א') שאם יש דבר שמפריעו בשמו"ע כגון תינוק בוכה מותר להרחיק עצמו ממנו ולא ידבר עמו, ע"י שם.

ברירת מסכות בשבת

◀ **שאלה:** יש ערבוב של מסכות גדולות וקטנות, האם מותר בליל שבת להוציא מסכה לצורך מחר?
תשובה: אם גם הקטנות מכסות את פניו כראוי ורק לא נעים כל כך, הרי' נחשב כמין אחד ואין בזה איסור משום מלאכת בורר (רמ"א סי' ש"ט סעיף ג'), אבל אם המסכות לא מכסות פניו כראוי ולא מגינות מפני הגוף, הרי' כמו שני מינים ואסור להוציא את מה שצריך אלא רק סמוך לשימוש.

שאלות המצוות

הנחת תפילין כשהלב בצד ימין

◀ **שאלה:** ילד שנוולד עם הלב בצד ימין, האם צריך להניח תפילין על יד ימין שהרי שמונים במניחים ביד שמאל כדי שהאב כנגד הלב (וכמש"כ ה"ביאור הלכה" סי' כ"ז סעיף א' ד"ה בכשר), והיות שלבו בצד ימין אולי עדיף להניח ביד ימין, וכמו כל שאר המצוות?
תשובה: גם מי שלבו בצד ימין יניח ביד שמאל, וכמו שמצינו באיטר יד מניח בימין כל אדם אף שלבו בשמאל, ומוכח מזה שאין צריך להניח את התפילין ליד הלב ממש, ועיקר הטעם משום "יִדְּכָה" שהיא יד כחה, היד החלשה של כל אדם (שו"ת "דובב מישרים" ח"ב תשי"ז, ושו"ת "ארץ צבי" ח"א תשי"ט).

מסופק איפה עומד בתפילת שמונה עשרה

◀ **שאלה:** לאחר שגמר בקשות פרטיות הסתפק אם הוא נמצא באמצע "שמע קולנו" או בסוף "אלוקי נצור", מה עליו לעשות?
תשובה:

א. מי שמסופק באמצע תפילת שמונה עשרה אם אמר ברכה זו או לא יש לחזור ולאומרה היות שאי אפשר להמשיך לומר עוד ברכות, שמא לא אמר ברכה זו, ומה שממשיך נחשבים ברכות לבטלה, ואם לא ממשיך אזי הראשונות בודאי אין בהן כלום ולכן יש לחזור ולאומרה ("קהילות יעקב" ברכות סי' י"ג. ודלא כ"חיי אדם" כלל כ"ד סעיף כ"א).

ב. אולם בזה שמסופק שמא הוא כבר באמצע "אלוקי נצור", מספק יפסיק שם, ואח"כ יחזור לומר שמו"ע על תנאי שיהיה או חובה או נדבה.

נזכר באמצע חזרת הש"ץ ששכח "יעלה ויבא" בתפילת לחש

◀ **שאלה:** בראש חודש לפני שהתחילה חזרת הש"ץ התנה שאם אין שם עשרה שומעים תהיה תפילה זו תפילת נדבה (וכמש"כ המשנ"ב סי' קכ"ד ס"ק י"ט שנקון להתנות כן), ובאמצע חזרת הש"ץ נזכר הש"ץ ששכח "יעלה ויבא", אי"כ נמצא שאולי זו תפילת נדבה והרי הוא חייב תפילת 'חיוב', מה עליו לעשות?
תשובה: מה שהתנה שתהא נדבה משום שלא רוצה שתהא ברכה לבטלה, אם אין כאן ציבור ששומע, אבל היות שבין כך הוא חייב להתפלל שנית משום ששכח "יעלה ויבא" אין זו ברכה לבטלה כלל, וממילא לא חל עליו שם תפילת נדבה.

קידוש על דג מלוח וקרקרים

◀ **שאלה:** בקידוש בבית הכנסת בשבת בבוקר אכל דג מלוח וארבעה קרקרים (יש בזה כזית) בתור טפל כדי להעביר את המליחות, ולא בירך על הקרקרים משום 'טפל' (וכמבואר בשו"ע סי' ר"י סעיף א'), האם יוצאים בזה ידי חובת קידוש במקום סעודה?
תשובה: מסתבר מאוד שיוצאים יד"ח סעודת שבת, דסו"ס אכל שיעור כזית, ודין 'טפל' פוטר רק מברכת הנהנין (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, ובספר "שלמי תודה" תפילה עמ' מ"ז בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל, והגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).
ויש סוברים שאם התכוון לצאת בזה ידי סעודת שבת ממילא הרי נחשב שנהנה גם מהקרקרים, ואין עליו שם 'טפל' (כמבואר במשנ"ב סי' ר"י ס"ק ה', ובשעה"צ סי' ר"ב ס"ק ל' בשם הגר"ז), וצריך לברך עליו ברכת "מזונות" (הגרש"א שטן שליט"א הביא כן בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

גירוש חתולה עם שרשרת על צווארה בשבת

◀ **שאלה:** הלך בשבת במקום שאין עירוב, וראה חתולה עם שרשרת על צווארה, האם מותר לגרשה שתלך למקום אחר, משום שגורם לעשות טלטול ברה"ר, או שמא זה נחשב לה לנוי ומותר?
תשובה: כתוב בשו"ע (סי' ש"ה סעיף א') כל דבר שהוא לשמירה מותר לבהמה לצאת בו אבל כל דבר שהוא לנוי ולא לשמירה לא תצא בו.
מפרש המשנ"ב (סי' י"ב) בשם תוספות ורבינו ירוחם כיון שאין נוי לבהמה, ע"י שם, אי"כ נמצא שנחשב למשוי ואדם שגורם לבהמה לעשות מלאכת הוצאה, אפילו הבהמה אינה שלו, יש בזה איסור משום מלאכת 'מחמר' אם הבהמה עושה עקירה והנחה על ידו (משנ"ב סי' רס"ו ס"ק ז'), והנה בחורש ע"י בהמה חייב חטאת אבל בהוצאה ע"י בהמה יש רק איסור "לא תעשה" (וכמבואר ברמב"ן שבת קנ"ג וב"אגלי טל" מלאכת חורש סעיף ז', משנ"ב הוצאת דרשו "ביאורים ומוספים" 4).

הכנת מי נטילה בליל שבת

◀ **שאלה:** האם מותר לבחור ישיבה להוציא את הספל והכלי שלו בליל שבת מתוך שאר הכלים של הבחורים, ולהכינו עם מים לצורך הבוקר?
תשובה: אם מוציא ספל אחד מבין ערימה של ספלים, הרי' בורר מבין אחד, ומותר, אבל אם מוציא ספל מבין קערות או קערה מבין ספלים, כשמוציא את הכלי שלו, הרי' כמוציא אוכל מפסולת בידו, אבל היות שהוא משתמש בזה רק למחרת בבוקר, הגם שעכשיו ממלא את הכלי במים הכל נחשב כצורך מחר, שאסור לעשות כן בשבת (ע"י שו"ע סי' ש"ט סעיף ב').
וכעין זה אסור להוציא סכו"ם מתוך תערובת ולערך שולחן בליל שבת לצורך סעודת הבוקר היות שזה נחשב בורר לצורך מחר.

"עניי עירד" של מקום הלימוד או של המגורים

◀ **שאלה:** מי שלומד בישיבה בבני ברק ומתגורר בירושלים, מי הם "עניי עירד", הגרים במקום מגורי הוריו או מקום לימודו?

עניינים שונים

"ויתתהדר בנו לעד"

◀ **שאלה:** מהי הכוונה "ויתתהדר בנו" "שאומרים בברכת המזון?
תשובה: שמעתי לומר שכמו אתרוג בסוכות אומרים שזה "פרי עץ הדר", כך כלל ישראל בעיני הקב"ה הם כמו פרי הדר, דהיינו אנחנו מתפללים שנהיה ראויים שנהיה מהודרים בעיני הקב"ה (הגה"צ ר' יעקב בנדיקט זצ"ל).

אמירת "מגדול" בברכת המזון בשבת

◀ **שאלה:** מדוע ביום חול אומרים בברכת המזון "מגדיל ישועות מלכו", ובשבת אומרים "מגדול"?
תשובה:

- א. י"מ הטעם מפני שהשבת היא מלך גדול כנגד החול, ו"מגדול" הוא מלא בוא"ו, וחול"ם בוא"ו הוא מלך גדול, ו"מגדיל" הוא חסר יו"ד וחרי"ק בלא יו"ד הוא מלך קטן. ולכן כתוב בתהילים "מגדיל" כי עדיין דוד לא היה מלך, ו"מגדול" הוא בנביאים וכבר היה מלך (אבודרהם עמ' שכ"ו).
- ב. י"מ עפ"י המשנה (שבת קט"ו): שלא נתנו לקרוא 'כתובים' בשבת, אבל 'נביאים' מותר, ע"י שם ברש"י. ולפי"ז "מגדיל" שהוא בכתובים (תהילים י"ח, נ"א) אומרים רק ביום חול, אבל "מגדול" שהוא בנביאים (שמואל ב' כ"ב, נ"א) אומרים בשבת.
- ג. ויש מוסיפים עפ"י רמז עפ"י הפסוק (פי' בשלח י"ד, ב') וברש"י (שם) שביום השלישי ליציאת בני ישראל ממצרים (שהיה בשבת היות שיצאו ממצרים ביום חמישי), אמר להם הקב"ה שיחזרו לכיוון מצרים 'למגדול', שזה נגד השכל, וסמכו כולם על הקב"ה, וזה הרמז 'מגדול' בשבת שיש לסמוך לגמרי על הקב"ה, ולא לעשות שום מלאכה ושום פרנסה.

הלכתא למשיחא – בקרוב

הזאת מי חטאת במהרה בימינו

◀ **שאלה:** היות שאנו כולם טמאים טומאת מת, מי יכין ויזה עלינו ממי פרה אדומה, כדי להיטתר השנה להביא את קרבן פסח, קרבן חגיגה, קרבן תודה וקרבן שלמים וכו'?

תשובה:

- א. כתוב במשנה (סוף מסכת יומא פ"ה): א"ר עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרין ומי מטוהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל ל"ו, כ"ה): "וְיִזְכְּרְתִּי עֲלֵיכֶם מִן הַיּוֹמִים וְיִטְהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם", ע"י שם. הרי בהדיא שהקב"ה יזה עלינו לטהרנו (הגר"ב אלישיב שליט"א). ויש להעיר שכל זה לשיטת רש"י (יחזקאל שם), שמפרש את הפסוק במי חטאת ולטהר מטומאת מתים (וכן פירש ה"מצודות ציון" שם). אבל ברד"ק ובי"מ מצודות דוד" (שם) מפרשים שזה רק משל והכוונה היא כפרת עוונות, ועדיין יש לדון מי יטהר אותנו.
- ב. כתב הרמב"ם (הל' פרה אדומה סוף"ג) עשר פרות אדומות נעשו, הראשון עשה משה רבינו וכו', והעשירית עשה להחיות את מי החטאת. מהרה יגלה, עכ"ל, ולפי"ז הוא יזה עלינו את מי החטאת.
- ג. יש עצה פשוטה, הרי עכ"ל לא מקבלים טומאת מת, ולכן אפשר לבקש מגוי שמתגייר היום שיזה את מי החטאת (הגר"ד לנדא שליט"א).
- נזכר להעיר על זה שהרי איתא במשנה (פסחים צ"ב) גר שנתגייר בית הלל סוברים שזה כפורש מן הקבר וחייב הזאה שלישית ושביעי, ע"י שם, בי"מ חתם "חנוד" (קומץ המנחה מצ' ו') כתב שזו טומאה לכל הקדשים, וכן נקט ב"שפת אמת" (שם), וא"כ גם הוא טמא מדרבנן, ומי יזה עליו.

ירושלים ו"צמח דוד"

◀ **שאלה:** בתפילת שמונה עשרה מתפללים קודם על ירושלים ואח"כ "צמח דוד עבדך", ומדוע בתפילת "יעלה ויבא" אומרים קודם "וזכרון משיח בן דוד עבדך", ואח"כ "וזכרון ירושלים עיר קדשך" (ובנוסח הספרדים והתימנים אומרים בתפילת "יעלה ויבא" "ירושלים עירך" ואח"כ "וזכרון משיח בן דוד" כסדר בתפילת שמו"ע)?

תשובה: יש לדייק שבברכות שמו"ע כתוב "וירושלים עירך" ובתפילת "יעלה ויבא" כתוב "ירושלים עיר קדשך", וי"ל שיש ב' דרגות לירושלים: א. ירושלים עירך, ב. "עיר קדשך", ולכן "בנין ירושלים עירך" שזוהי ירושלים, תהיה קודם לבניית משיח, והדרגה הנוספת של "עיר קדשך" התואר הזה יחול רק לאחר ביאת המשיח. לכן בתפילה הזכר "וירושלים עירך" ורק אח"כ "צמח דוד עבדך" משא"כ ב"יעלה ויבא" ששם מוזכר "עיר קדשך" וזה יהיה לאחר "ביאת משיח צדקך" (ובנוסח הספרדים גם ב"יעלה ויבא" אומרים נוסח "ירושלים עירך" ולכן גם שם מוזכרת ירושלים לפני משיח בן דוד), (הגר"י אדלשטיין זצ"ל).

תשובה: למלבי"ם היתה שאלה כזו, שהיה גר במקום אחד ופרנסתו במקום אחר, מהו לענין "עניי עירך", והכריע את הדבר על פי הפסוק (שמואל א כ"ה, ב'): "וְאִישׁ בָּמָעוֹן וּמַעֲשָׂהוּ בְּכַרְמִל" פירוש גר במעון ופרנסתו בכרמל, ובהמשך נקרא: "נָבֵל הַכַּרְמֶלִי" (שמואל ב' ב', ב'), על כורחך שפרנסתו זה אנשי עירו, עכ"ל. וה"ה מקום לימודו נחשב "עניי עירך" ("עלי תמר" על הירושלמי ב"ב פרק א' הל' ד' בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א).

הצגת 'תחיית המתים'

◀ **שאלה:** לעתים בחתונה עורכים הבחורים הצגת 'תחיית המתים' לכבוד שמחת חתן וכלה (כאילו אחד מת והשני מצליח להחיותו), האם יש לחוש משום "אל תפתח פה לשטן", ועדיף לא לעשות כן?
תשובה: לא צריך לחשוש לזה כלל ואפשר לשמח בזה את החתן (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ויש להעיר שהרי הגר"ח קניבסקי שליט"א היה מספר בשם אביו הסטייפלער זצ"ל שמי שהתחפש בפורים להמן וכד' היה דבר זה משפיע עליהם לא לטובה במשך השנה ("ארחות רבינו" ח"ג עמ' ס"א). הגם שהיתה זו רק שמחת פורים. וצריך לומר שבעניני רוחניות יש להזהר יותר, משא"כ בעניני תחיית המתים הוא רק ענין גשמי ולכן מותר, משום שכאשר עושה לשם מצוה לא יזיק כלום (הגר"ג הוניגסברג שליט"א).

מחילה מיורשי המלווה

◀ **שאלה:** המלווה נפטר, האם מספיק שהלווה יבקש מחילת החוב מאשת המת או לא?

תשובה: כיון שהמלווה נפטר, יורשים בניו או אחיו וכו' את כל חובותיו, ולא מועיל שאשתו תמחל, היות שאין זה שלה כלל, אלא אי"כ הנפטר כתב לאשתו בצוואה (נעשה קנין מחיים) שמקנה לה את רכושו, ואז כל רכושו וכל חובותיו ממילא נעשים שלה, ויכולה למחול.

קנס פחים על השוכר או המשכיר

◀ **שאלה:** פח האשפה נשבר ודיירי הבנין קיבלו קנס מהעירייה על שלא קנו פח חדש, האם חייב התשלום הוא על השוכר או המשכיר?
תשובה: כל דבר ששייך באופן קבוע לבנין מונח על המשכיר, והיות שהוא צריך לדאוג לכך שיהיה פח אשפה תקין, על המשכיר לשלם את הקנס.

נשבר המנעול בדירה שכורה

◀ **שאלה:** בדירה שכורה, ה'לשונית' של הדלת נתקעה והיו צריכים להחליף את המנעול, מי חייב בתשלום, השוכר או המשכיר?
תשובה: כיון שזו אחריות של המשכיר שתהיה דלת עם מנעול תקין, עליו לשלם את התיקון.

הדליק אש ברחוב וגרם נזק לרכב

◀ **שאלה:** הדליק אש ברחוב בעת הפגנה, והאש התפשטה והתקרבה לרכב, המדליק ביקש במעל הרכב שישע ויתרחק מהמקום כדי שהרכב לא ישרף, והוא סירב והרכב נשרף, האם המזיק חייב לשלם, או שמא היות שהנזק היה יכול להיזק את רכבו יכול המזיק לומר איהו הוא דאזיק אנפשיה?

תשובה: איתא בגמרא (ב"ק כ"ז). שאם ראובן הניח גחלת על בגד או שור של שמעון, אפילו היה בידו של שמעון לסלקו ולא סילקו, חייב ראובן לשלם. ומפרש רש"י (שם) ששמעון יכול לומר לא סילקתי אותו על מנת לתבוע מראובן (שו"ע חו"מ ס' תי"ח סעיף י"ח). ולפי"ז בנד"ד המזיק חייב לשלם.

ועדיין יש להסתפק באופן שהמזיק מבקש מהנזק לתת לו את המפתח כדי שיוכל להזיז את הרכב ולהצילו וסירב, שמא יכול המזיק לטעון שבעל הרכב גרם שהוא לא יכול להציל את רכבו, האם יפטר עי"ז, ועי' "ערוך השולחן" (שם סעיף ל"ב), שכשהמזיק לא אשם יותר מהנזק פטור, ויל"ע.

שכח לשלם על נסיעה באוטובוס

◀ **שאלה:** נסע באוטובוס ושכח לשלם, ועכשיו לא זוכר אם היה זה אוטובוס של 'אגד' או של 'אפיקים', מה עליו לעשות, האם חייב לשלם לשניהם?

תשובה: איתא בשו"ע (חו"מ ס' רכ"ב סעיף ב') קנה מאחד מחמישה ולא שילם, ואינו זוכר ממי קנה, אם תובעים אותו מניח דמי מקח ביד בית דין ומסתלק, ועי' בשו"ע (שם ס"ק ב') שלגבי הלוואה בכה"ג צריך לתת לכל אחד משום שהתם הוא פשע בזה ששכח ממנו לוואה ("טבעת החושן" דיני הלוואה פרק ז' סעיף ט"ז הערה מ"ז).

ואם לא תובעים אותו ובא לצאת ידי שמים, יש אומרים שישלם לכל אחד, וזה רק אם יש איזו פגיעה מטעמו, אבל כשאין שום פגיעה אינו חייב לשלם (עי' "טבעת החושן" שם אות מ"ה בשם השו"ע ס"ק ו' וקצה"ח ס"ק ה' שבלי פגיעה זה פחות מחובת לצאת ידי שמים). ולפי"ז בנד"ד שפשע ושכח לשלם ולא תובעים אותו, יש ענין לשלם לכל אחד לפחות לצאת ידי שמים.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 15

מדרגת נבואתו של משה רבינו

אדר תשפ"א

באספקלריא המאירה, והיה נשאר לעמוד על מקומו, והיה יכול להישיר מבטו להסתכל.

זאת ועוד, כל הנביאים בשעה שהיו מתנבאים היו מתנתקים כליל מהעולם הזה, ולא היה יכולים לדעת מה קורה סביבם באותה שעה, אך משה היה בדרגה כזו שגם בשעת נבואתו היה נשאר בדעתו לגמרי – "הוא מסתכל ולא נפק מרשותיה ומן דעתיה".

וזה הדגישה התורה באומרה: ושב אל המחנה, כלומר שמיד לאחר שסיים להתנבא היה שב אל המחנה לראות מה צריכים ישראל באותו זמן, ולא היה צריך עוד פרק זמן בכדי לחזור לעצמו. לאחר הנבואה [וכדברים האלו מבואר גם כן בדברי הרמב"ם בה' יסודי התורה שם, שביאר מעלת מדרגת נביאות משה כן].

השפעת הנביא על סובביו

ד. ממשיך הזוהר ואומר, כי יהושע בן נון שהיה שרוי כל העת באוהלו של משה ולא מש ממנו, וזה אף הוא לינוק מאותה דרגת נבואה של רבו, והיה מתנבא ללא מורא, ובשעת הנבואה היה יכול להביט ולא נפל על פניו. אכן כל זה אינו מחמת עצם דרגתו של יהושע, אלא משום שהוא ינק את כוחו ממשה רבו, ולפיכך לאחר שהתסלק משה ועמד יהושע לבדו ונגלה אליו שר צבא ה' להוכיחו על ביטול תורה, נאמר: "ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו" (יהושע ה, יד). וזהו מה שנאמר כאן בפסוק: "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", כלומר שאף זה ממעלתו של משה, שהיתה דרגתו גבוהה כל כך, עד שהאציל ממנה על תלמידו להעלותו גם למדרגת נבואה כזו. עד כאן תוכן הדברים המבוארים בזהר שם.

למדנו ביאור חדש בפסוק "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו - ושב אל המחנה - ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", כי בפסוק זה למדנו שלשה עניינים, ראשית עצם מדרגת הנבואה שלו, שהיתה בבחינה של 'פנים אל פנים' ולא ע"י מלאך, ועוד 'ושב אל המחנה', כלומר שלא היה נצרך 'להתאושש' ממדרגת הנבואה הגדולה, אלא מיד לאחר מכן היה שב אל המחנה בצלילות הדעת [ואולי אף יותר ממה שהיה טרם הנבואה, שהרי התווספה חכמה על חכמתו בזה שכעת התנבא], ועוד למדנו שהיה משפיע את המדרגה הזו על תלמידו יהושע.

ה. ויסוד זה מצינו כדוגמתו גם אצל שמואל הנביא, כאשר שלח שאול את שליחיו לתפוס את דוד, ודוד היה יושב אצל שמואל בניית, היו השליחים מגיעים לשם "ותהי על מלאכי שאול רוח אלוקים ויתנבאו גם המה" (שמואל א יט, כ). כאשר שמע כן עמד ושלח שליחים נוספים, אלא שגם הם כאשר באו לשם התנבאו, וכן בפעם השלישית כאשר שלח אליו מלאכים, עמדו גם הם והתנבאו. הלך הוא בעצמו לקחת את דוד משם, ובהגיעו לשם התנבא אף הוא בעצמו. למדנו כי מתוך שפע הנבואה הגדול שהיה על שמואל, השפיע ממדרגתו על הסובבים אותו, ואלו זכו מכוחו לנבואה.

וכן מצינו גם אצל הגר, שכאשר ברח מביטם של אברהם ושרה, וזכתה לגילוי של מלאכים בהיותה במדבר, אמרה: "הגם הלום ראיתי אחרי רואיי" (בראשית טז, ג), פירוש שעד היום חשבה

א. בפרשת כי-תשא מתארת התורה את גדולתו של משה, וכה נאמר: "והיה כבוא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האוהל ודבר עם משה" (לג, ט), ומבואר שם שהיו כל ישראל עומדים ומתבוננים במחזה הגדול הזה, והיו רואים כיצד עמוד הענן שהיה הולך תמיד לפני המחנה נעמד על אוהלו של משה, ועמדו ושבחו אותו: "אשרי ילוד אשה שכך מובטח שהשכינה תיכנס אחריו לפתח אהלו" (רש"י).

בהמשך הפסוקים מוסיפה התורה עוד לדבר בגדולתו של משה ומדרגת נבואתו: "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו - ושב אל המחנה - ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל" (שם יא). הנה חלקו הראשון של הפסוק בא להורות על ההפרש בין נבואתו של משה לנבואתם של שאר הנביאים, וכפי שהרחיב הרמב"ם ללמדנו ("פ"י מהל' יסודי התורה ה"ו), כי כל הנביאים היו מתנבאים בחלום או במראה, ורק ע"י מלאך, ואילו משה התנבא פה אל פה ללא מלאך, והיה ער ועומד. והיינו משום שבאופן רגיל כאשר האדם ער וחשויו מחודדים, כן גם התאוות והרצונות הגשמיות פעילות, ואינו יכול להיות ראוי לנבואה באותו זמן, ורק כאשר ישן יזכה לכך. ולפיכך בברית בין הבתרים תחילה הפיל ה' תרדמה על אברהם ורק לאחר מ"כ נגלה עליו (כ"כ הרמב"ם סוף ה"ב שם). אך משה רבינו ע"ה לא כן הוא, אלא גם בשעה שהיה ער היה מקודש בקדושה עליונה, והיה יכול ליכות לנבואה בכל עת. והוא גם זכה לנבואה בדרגה כזו של 'פנים אל פנים' ממש, כמו שאיש מדבר עם חבירו.

ב. אך יש לעיין, שבהמשך הפסוק נראה שאין בו כלל ממעלתו של משה, אלא ענין אחר הוא: "ושב אל המחנה - ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", ודבר זה טעון הבנה, מה המכוון בזה שהיה יושב אל המחנה, הלוא דבר פשוט הוא כי מאחר וסיים את נבואתו עליו לשוב אל המחנה. ועוד – מה ענין שבחו של יהושע לכאן, הלוא בפסוקים אלו עוסקת התורה בשבחו של משה, ומה היא השייכות בין תחילת הפסוק המדבר במעלת נבואת משה, לבין סופו העוסק במעלת יהושע.

קושיא זו הנה היא מובאת בזהר הקדוש (פי' ואתחנן, דף רסח:), ומסופר שם שהיה רבי אלעזר הולך בדרך יחד עם רב אחא, וראו בדרכם אדם נוסף שהלך לצידם, והיו שפתותיו ממלמלות. נכנסו למערה, ונכנס אותו אדם אחריהם, פתח פיו ושאל אותם את השאלה הזו: מאחר ופסוקים אלו מדברים בשבחו של משה, מה ראה להזכיר כאן 'ושב אל המחנה', ומה ראה להזכיר שבחו של יהושע שהוא 'נער לא ימיש מתוך האהל'. אמר לו ר' אלעזר "מאן דפתח בה פיתחא, לימא בה מילא" – מי שהקשה את הקושיא יאמר גם את התירוץ.

פתח אותו אדם את פיו, וביאר המקרא: רחוקה היא מדרגתו של כל הנביאים ממדרגת נבואתו של משה, עד שהם אינם דומים בפניו אלא כקוף בפני אדם. שהם כולם מסתכלים באספקלריא שאינה מאירה, ולמרות זאת בשעה שהם מתנבאים הם משפילים מבטם ואינם יכולים להסתכל, וכפי שנאמר בדניאל (י, ט) "ואני הייתי נרדם על הרצפה ופני ארצה" [וכלשון הרמב"ם (שם ה"ב) "וכולן כשמתנבאים - אבריהן מזדעזעין, וכח הגוף כשל, ועשתנותיהם מתטרפות" – כלומר שמחשבותיהם מתבלבלות], ואילו משה רבינו היה מסתכל

שרק בהיותה בבית אדוניה היתה יכולה לראות מלאכים, וכעת היא רואה שגם כאשר היא במדבר מתגלים אליה מלאכים. למדנו גם בזה כאותו היסוד, שכאשר נמצאים במחיצתו של בעל דרגה גבוהה, הרי שזוכים לינוק ממנו מהמדרגה הגבוהה שלו.

השפעת החכם על תלמידיו

ה. וכן הוא גם בתורה ובחכמה, וכמבואר בזוה"ק שם שלאחר שאמר אותו אדם לרבי אלעזר ורב חייא את הביאור הזה, הוסיף ואמר כי מה שהוא זוכה לחדש כן זה מכח מה שהוא נמצא

במחיצתם בשעה זו, אך לאחר שיפרוש מהם כבר לא יזכה לזה. **הרי שכאשר זוכים להסתופף בצילו של אדם גדול, יש סגולה יתירה לחדש בדברי תורה כי משפיע החכם מחכמתו ומאציל ממנה על סובביו.** והרי 'תורה' אף היא חכמה מפיו של הקב"ה, וכמו שנאמר "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", וכשם שהשפיע הנבואי משפיע על כל הסובבים את הנביא, כן שפיע החכמה משפיע על כל הסובבים את החכם.

"והיה כל מבקש ה"

לאחר חטא העגל, כאשר תפסו ישראל את שעשו והורידו את כתריהם שזכו להם במתן תורה, הוציא משה את אהלו אל מחוץ למחנה, משום שאמר שאם הם מנודים לרב - להקב"ה, צריכים הם להיות מנודים גם לתלמיד - מרע"ה (רש"י). ונאמר בתורה: "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד" (לג, ז), ופירש"י מה שקרא לו 'אהל מועד' הוא משום שהיה 'בית ועד למבקשי תורה', ועל זה נאמר "והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה".

ובמעלתם של 'מבקשי ה' אשר יצאו מחוץ למחנה לדרוש תורה מפי משה, אמרו בגמ' (ברכות סג, ב) "תנו רבנן, כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה היו שם רבי יהודה ורבי יוסי ורבי נחמיה ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, פתחו כולם בכבוד אכסניא דרשו, פתח רבי יהודה ראש המדברים בכל מקום בכבוד תורה ודרש: 'ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה', והלא דברים קל וחומר, ומה ארון ה' שלא היה מרוחק אלא שנים עשר מיל, אמרה תורה 'והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד', תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה - על אחת כמה וכמה". עד כאן תוכן דברי הגמ' שם.

פירוש הדבר, שהביע רבי יהודה התפעלות ממה שהגדירה התורה את מי שיצא אל מחוץ למחנה בתואר הנכסף 'מבקש ה', בעוד שהמרחק היה לכל היותר י"ב מיל [שכן היה גדלו של כל המחנה, וכאשר תוסיף עוד אלפיים אמה שהיה אוהלו של משה מרוחק מן המחנה (כמבואר ברש"י), תמצא י"ג מיל], על אחת כמה וכמה תלמידי חכמים המכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה, שהם ודאי נכללים בהגדרה זו 'מבקשי ה'".

זכורני בהיותי גר ברחוב רש"ם, לפני כמה עשרות שנים, היה מגיע מידי יום ביומו יהודי ישיש בשם ר' יהודה לייב, אשר היה מתגורר אצל בתו בגבעתיים, ובהתמדה היה עושה את כל הדרך מגבעתיים ועד לרחוב רש"ם למסור שיעור בפני שנים או שלשה שומעים שבאו מידי ערב. ועודני זוכר ההתפעלות שהיתה בי, כאשר הבחנתי כי הוא לא מפספס אפילו לא יום אחד, בקיץ ובחורף, בקור ובחום, בכל העיתים והמצבים היה מקדים לבוא בצהריים להכין את השיעור, ולאחר מכן למסור אותו בערב.

פעם ארע שנפל בדרך, ופעם אחרת ארע שכלב נטפל אליו והשליכו ארצה, אך כל אלו לא גרמו לו להעלות בדעתו להפסיק את הקביעות הזו.

כאשר הסתלק אותו יחדי לבית עולמו, קראתי עליו המקרא הזה "והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד", והזכרתי דברי הגמרא הללו, ומה מי שיצא מחוץ למחנה י"ב מיל קרוי 'מבקש ה', ר' יהודה לייב אשר כיתת רגליו דבר יום ביומו בשני אוטובוסים, לא נרתע מהניסיונות והקשיים שהקשו עליו לעשות את הדרך הזו, על אחת כמה וכמה שהוא 'מבקש ה'".

הוספתי ואמרתי ליהודי גבעתיים שהשתתפו באזכרה לאותו צדיק: הפסוק אומר "ישמח לב מבקשי ה'" (תהילים קה, ג), **מי שזכה לתואר הזה של 'מבקש ה', הרי שהוא שמח.** להמחיש את הענין, אראה בפניכם דוגמא חיה לכך, ארע פעם כאשר עברתי ברחוב הסמוך לביתי, ראיתי ישיש אחד שמתגורר באזור שם בוילה גדולה, והנה הוא יושב על אבני הגדר ברחוב. נגשתי אליו ושאלתי אותו האם הוא זקוק למשה, מדוע אינו נמצא בבית? אמר לי כך: מה אומר ומה אדבר, הייתי בבית ומשמעם לי שם, מה אני רואה כל היום? ארבע קירות. החלטתי לצאת קצת החוצה, לראות מכוניות ולספור את מניינם, זה קצת יותר מעניין מהקירות שבבית.

לכשתמצי לומר - זה ההבדל בין 'מבקש ה' לבין מי שלא זכה לזה. 'מבקשי ה' גם בערוב ימיהם, בזקנות מופלגת, מסוגלים לצאת יום יום מהבית וליסוע שעות בדרכים בכדי ללמוד וללמד דף גמרא, אך מי שלא זכה לכך אין לו מה לעשות בחיים כבר, הוא מתחיל להסתכל על מכוניות ברחוב.

סיימתי ואמרתי: רבי יהודה לייב זכה שהתורה תחייה אותו ותעניק לו את הטעם בחיים. זאת ראיתי כאשר באתי אליו לבקר בעת שנפל למשכב, ומצאתיו בחדרו שוכב על המיטה וגמרא מסכת יבמות בידו, מיד כאשר נכנסתי אורו פניו ושאלני דבר מה בסוגיא שעסק בה. הנה ראו כיצד 'מבקשי ה' יש להם טעם בחייהם, והם מלאים שמחה ואושר. וזה אמר הכתוב 'ישמח לב מבקשי ה'". וכעת אם יש את נפשכם לחיות חיים טובים יותר, קבעו עיתים לתורה, בואו והצטרפו לשיעור דף יומי, או כל דבר תורה אחר, והשעה הזו תשפוך לכם אור על כל היום כולו.

הביטו וראו בבתי אבות אצל אחינו התועים, תראו כיצד האנשים שם קרויים בדכאון עמוק מחוסר תעסוקה. אפשר לעבור בפארק הלאומי שברמת גן ולראות שם ישישים חסרי מעש מעבירים את יומם באפס עשייה, והדיכאון הזה מקצר את החיים, כידוע. אך בציבור לומדי התורה, הזקנים חכמתם מתיישבת עליהם, וכלשון המשנה "זקני עם הארץ כל זמן שמזקינים דעתן מיטרפת עליהן, אבל זקני תורה אינן כן אלא כל זמן שמזקינים דעתן מתיישבת עליהן" (קינים ג, ו), הם שמחים ומאושרים מנצלים את עיתותיהם לעסוק בתורה ובמצוות, ואלו ממלאים את כל יומם בסיפוק גדול.

בעבר רציתי לייסד שיעור בגמרא בעיר מעלות עבור הזקנים שמתגוררים שם, היה זה לאחר שראיתי זקן מסכן ומשועמם עומד לו ברחוב, שאין לו מה לעשות במשך כל היום. והמטרה שלי לא היתה רק כדי לזכות אותם בלימוד התורה, אלא גם ובעיקר בכדי להאריך את ימיהם. מי שאין לו מה לעשות ביום, הרי שהוא עצוב ומדוכא וממילא אינו יושן טוב, והחוליים נדבקים בו, וחיוו מתקצרים. אך כאשר תהיה להם שעה אחת של קורת רוח, זו כבר תמלא את כל היום שלהם בסיפוק והנאה, יש ליום סביב מה לנוע, ויוכלו להאריך ימים.

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר
בטל' 052-7602449

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול
יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הבנת הכותב מתוך שיחה הנאמרת מידי שבוע בבית הרב בשעה 20.15
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

שינוי מנהג - קטניות ושרויה

שאלה נמנהג מאכילת קטניות/ שרויה בפסח כמנהג בית אביה, ועתה נישאת לבעל שאינו נוהג בכך, האם יכולה לאחר נישואיה לאכול כמנהג בעלה, וכן האם הבעל יכול לעקור למנהג אשתו באכילת שרויה.

תשובה א. אכילת קטניות - ממושיכה באיסור כמנהג בית אביה למרות שבעלה אוכל, שאמנם מקבלת את 'מנהג' בעלה, אך לא מה שנהגו בו 'איסור מדינא' (אדמת קודש השמטות או"ח ב. ב.). אך כמנהג כגון המתנה שש שעות בין אכילת בשר לחלב, דמדינא האיסור רק באותה שעה (דמ"א יורה דעה פט, ב.) וכל שמועבר לכך מנהג הוא, בזה עוקרת למנהג בעלה. וכ"ש שאין להקל בזה כשנושא אישה שבבית אביה אוכלים קטניות, וקשה לו להתארח שם בפסח מחמת כן, או שמתארח במקום שכל מאכלם בקטניות.

ב. אכילת שרויה וכן אלו הנמנעים בפסח מאכילת קמח תפוחי אדמה - זהו רק 'מנהג' ויש מקום להקל, וכשישאלת לכו שמקל בזה פוקע ממנה מנהג זה ומותרת באכילתם.

ג. נושא אישה שבבית הוריה אוכלים שרויה או קמח תפוחי א - יכול להישאל על כך בהתרת נדרים, בתואנה שמיצר על כך שלא אמר מתחילה שמקבל על עצמו חומרא זו בלי נדר, כמבואר ברמ"א (יורה דעה רכז, י) "לאחר שאומר שמתחרט מעיקרא, אומרים לו אילו ידעת שתתחרט כלום נדרת, והוא אומר לא ומתירים לו" (צינוי)

הלכה - נישואין קנה).

שבע ברכות לשני חתנים

שאלה עם פתיחת האולמות, מתקיימות חתונות רבות. כשעורך הסב שמחת שבע ברכות משותפת לשני חתנים יחד, האם צריכים לברך פעם אחת בלבד שבע ברכות עם תום הסעודה, או שיש לברך לכל חתן בנפרד.

תשובה יברכו את השבע ברכות פעם אחת לשני החתנים יחד, ואין בזה משום "אין עושין מצוות חבילות חבילות" (סוטה ה, א) כיון שהוא חיוב משותפי הסעודה ולא חיוב כל חתן בפני עצמו.

חתונת אח בתוך שלושים

שאלה עקב פטירת האב נדחתה חתונת בתו לאחר השבעה, האם מותר לאמה ולאחיה להשתתף בחתונה.

תשובה מסתבר שהאב היה מוחל על כבודו למען שמחת בתו ביום שמחת לבה, והיעדרם אף יפגום בשמחת החתן והכלה, לכן יש להתירם להשתתף

<<<

פרשת החודש: מדוע מזלזלים בראש חודש?

ואף ניכרת חשיבותו ממה שנקרא בשם 'ראש', שהרי עם ישראל מייחס חשיבות מיוחדת להתחלות, כיון שהכל נמשך אחר הראש, כראש השנה שהוא יום מיוחד ועמוס בתפילות, ואף בראש חודש מוסיפים הלל ותפילה מיוחדת.

בהתבוננות בתפילת המוסף של ראש חודש, ניתן ללמוד כמה יסודות:

"זמן כפרה לכל תולדותם" - ביאר המשנה ברורה (ת"י, ד.) מהרמ"ק והבית יוסף, שהוא זמן כפרה לכל תולדות הימים, ולכל מה שעשינו במשך ימי החודש. לכן יש המתענים בערב ראש חודש כיום כיפור קטן משום שכאמור הוא כעין יום כיפור שעיצומו של יום מכפר, כך בראש חודש עיצומו של יום מכפר על כל מעשי החודש שעבר.

"ותשועת נפשם מיד שונא" - יום מיוחד הוא להיושע מהשונא הגדול, היצר הרע האורב לפתחנו להכשילנו תמיד, וכן מההרגלים הרעים וממעשים שאינם ראויים.

עלינו לנצל את המועד הנעלה של ראש חודש בהתחלה מרוממת שתגרוור בעקבותיה ימים גדולים כפי שהובטחנו "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל".

החדש הזה לכם ראש חדשים

(שמות יב, ב)

בפרשת החודש הנקראת בשב"ק זו ערב ראש חודש ניסן, אנו למדים על מצות ראש חודש. יש לדעת כי בשנים קדמוניות כל ראש חודש היה נחגג ברוב פאר בסעודת זבח משפחה גדולה כבשאר המועדות. יש לתת את הדעת על החשיבות הגדולה שהתורה נותנת לכל ההתחלות, ולראש חודש בפרט, ולתמוה על כך שבימינו כמעט ואין מורגש המועד המיוחד הטמון בכל ראש חודש.

וכבר הקשה הסבא מקלם (חכמה ומוסר א, קל"ה):

"אני תמה מדוע מזלזלים כל כך במועד המכובד הזה, אשר זכינו בו בכל חודש וחודש. והתורה מכבדת היום מאד, מלבד הקרבנות הבאים בקרבנות החג, הלא 'ראש' יקרא בתורה. אתמהא! וכדאי לכבד היום הזה שזכינו לו, שהקב"ה מכבדו והוא יום כפרה ותשועה מיד שונא".

החשיבות הגדולה לראש חודש נראית בתורה הן מהקרבנות שאינם דומים לקרבנות השבתות אלא לקרבנות החגים בכך שיש בהם פרים ואף שבעה כבשים כמו ברגלים.

כעס חמור ממלאכת הבערה בשבת

ליציאת מצרים. ואילו הכעס הוא ההיפך לכל זה.

כי הכועס הרי הוא מאמין שפלוני הוא המזיק לו והוא הפוגע בו וכל זה הוא חסרון בהכרה שהכל מידי הקב"ה, שהרי אם הכל מידי השי"ת, פלוני לא יכול לעשות כלום, ולא הוא עשה את מה שנעשה. יסוד השבת להשריש האמונה שהוא הבורא והוא המנהיג, ואילו הכעס הוא סתירה לכל עצם מהות השבת.

ומעתה חמור יותר כעס בשבת מלעשות מלאכת הבערה, שהיא רק "מלאכה" האסורה בשבת, אבל הכעס הוא היפך יסוד השבת. ודווקא מפני כן, היצר הרע עמל ללא הפסקה להכשיל את האדם בכעס, בפרט בשבת קודש, וכבר בערב שבת בומן ההכנות.

הכעס גורם להפסדים הגדולים בעולם, הן בגשמיים ובוודאי ברוחניים. הוא מונע צלילות הדעת בלימוד התורה ופוגע גם בעבודת

"לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת"

(שמות לה, ג)

בזה"ק ביאר שהכועס כמבעיר אש של גיהנום ר"ל. ובספר 'שני לוחות הברית' (השל"ה הקדוש): "יום השבת צריך להיות כולו בחן ובחסד ובשלום ובאהבה רבה, כי בו שובתים אפילו רשעים שבגיהנום. ועל כן עבירה כפולה היא מי שמראה כעס בשבת. וכבר נתנו סימנים "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" - והוא אש המחלוקת והימים הכעס. ויהיה נזהר בזה בזהירות גדול מחצות ערב שבת ואילך".

וקשה, מה ענין כעס אצל "יום השבת" דווקא? הרי הכעס אסור לעולם, בין בשבת ובין בחול? יש לבאר כי מידת הכעס היא ההיפך המוחלט משבת קודש! כי השבת יסודה להאמין שהקב"ה הוא לבדו עשה, עושה ויעשה לכל המועשים "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" וזכר

שׁו"ת הלכה למעשה

»»»

בחתונה ובשמחות השבע ברכות. אמנם לא ישתתפו כאורחים אלא כמשמשים, ולא דווקא כמלצרים אלא אף אם יהיו אחראים לדאוג שלכל אחד מהאורחים יש מקום לשבת וכדו', די בזה. ואף לדודים מותר להשתתף בחתונה נכד הנפטר, שמסתמא היה מוחל הנפטר כדי שלא תיפגם שמחת הנישואין בהיעדרם (מנחם זצלה"ה).

אכן מוטב שלא יאכלו באולם סעודה, אלא בחדר צדדי, אך אם ניכר הדבר ומצער את החתן והכלה כגון שהאח הגדול יושב ליד החתן בשולחן הכבוד במקום האב וניכר שנמנע מלאכול, יכול אף לאכול. ומותרים לרקוד ולשמש, אך ימנעו מריקוד באופן שלא יצערם.

ביאור הדברים נפסק בש"ך (יורה דעה שדמ, ט) שמועילה מחילת ההורים לפטור את בניהם מאבלות י"ב חודש שעיקרה בכבוד אב ואם ולא מעיקר דיני אבלות, שהרי לשאר קרובים לא מתאבלים לאחר שלושים. והלא אב שמחל על כבודו, כבודו מחול (רמ, יט). ואף שלרמ"א מחילה זו מועילה רק באבלות י"ב חודש ולא בשלושים, אך הרעק"א נשאר בצריך עיון והפתחי תשובה נקט להקל כהשבות יעקב, זאת ועוד שאבלות שלושים מדרבנן, לכן בעת הצורך יש להקל אף בתוך השלושים. ולמרות שלא פוסקים כהמהרש"ם (סו) שהתיר להשתתף בכל שמחת נישואין בי"ב חודש שיהיה ניכר חסרון השתתפות האבל בכדי שלא תיפגם שמחת חתן וכלה, אך בצירוף כמחילת הנפטר מותר.

ואף אם לא מחל בחיי חיותו בפה מלא על כך, אם ברור הדבר שרצון הנפטר היה למחול על חומר אבלותו בכדי שישמחו את החתן וכלה, אומרים 'אנן סהדי' שמחל ומשתתפים בחתונה. וסבר הדברי שאול (יוסף דעת שצא, ב) "כיון שאינו רק לשם כבוד... אנן סהדי שאביו ואמו מוחלים לו בשביל המצוה, ואדרבה זהו כבודם שעושה מצוה רבה" (עין עוד בצינון הלכה - אבלות תקד).

»»»

התפילה, כפי שמביא בארחות צדיקים (שער הכעס) "הכעס מבטל כוונת לב האדם בתפילה".

וזהו שאמרו חז"ל "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה". הכועס אמנם מאמין שהקב"ה שולט על הכל, אבל חושב שפלוני הוא שהרע לו, הוא שציערו, כלומר הוא לא מאמין ש'אין עוד מלבדו'. וזו ממש דרך העובד עבודה זרה ר"ל.

ההתנהגות הראויה בשבת

הנהגה מיוחדת בשבת בין ישראל לקב"ה, כחתן וכלה בחדר ייחוד, כך אף נראה מנוסחאות תפילות השבת, שבביל שבת קודש אומרים "אתה קדשת" שהוא לשון 'קידושין' בין ישראל לקב"ה, ועם ריבוי קדושת השבת בשחרית, כבר ניכרת השמחה בין החתן והכלה ואומרים "ישמח משה".

ולאחר התעצמות קדושת השבת, אומרים בתפילת מנחה "אתה אחד... ומי כעמך ישראל גוי אחד", שזהו הייחוד ממש של ישראל וקודשא בריך הוא. ומעתה שומה עלינו לבחון את דרכינו והנהגותינו בשבת קודש בבחינה כפולה ומדוקדקת. שהרי כפי שברור לכל בן דעת שאם זר הכניס ראשו ביניהם חייב מיתה, כל שכן שאם המטרונייתא עצמה תיסב ראשה מהחתן ותשוחח עם איש זר מבחין, אין לך ביוזן גדול מזה, וכמה שזה סותר את מצב

הייחוד הנורא של שבת קודש. ולעתים קורה שאדם מוצא את עצמו בפרט בשבת עם זמן פנוי, ומשום מה לא מנצל את הרגעים היקרים מאוד מאוד לתורה ולעבודת ה'. וכיון שקשה לאדם לשבת בטל באפס מעשה, אומר לנפשו: 'הרי בין כך איני לומד כעת, ומה רע לקרוא איזה מאמר או סיפור שאין בהם סרך דברים אסורים'. אך באמת מלבד איסור ביטול תורה שיש כאן, יש בזה הרס של מצב הייחוד שיש בשבת מכוח קדושת היום.

אך גם אם יושב בטל, למרות ש"כישן דמי" אך חושב לעצמו 'איני קורא בדבר זר, מפני שעכשיו שבת, איני משתתף בשיחה בטילה זו מפני שעכשיו שבת', או אז הדבקות הנוראה של שבת חלה גם עליו ממילא, מחמת עיצומו של יום, ומחמת קיומו את מצות זכור את יום השבת לקדשו.

אמנם חלילה לדבוק בקיצוניות השניה, שלא תעלה על ליבך המחשבה להתעלם חלילה מסובבך ולעבור על 'בין אדם לחברו', שהרי בשבת-קודש הנך מוקף בבני משפחה שמרחו ועמלו לכבוד עונג השבת, חובה לומר להם מילה טובה, ל"אשת החיל" ושאר בני המשפחה והקרובים והאורחים, משום שכיון שכל זה הוא רצון הבורא יתברך, ממילא זהו חלק מהייחוד עצמו. אך יש להיזהר מלהיסחף ולהיגרר לשיחות שעלולות לפגום ברוממות שגב קדושת השבת.



לקבלת טופס מכירת חמץ תשפ"א

ניתן לשלוח דוא"ל

ל-beithorah@gmail.com

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

beithorah@gmail.com



הנצחה בגיליון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

הירשמו לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל הנ"ל

מזל טוב וזריזות

שלוחה בזאת

לידידנו יקר יקרים

מסור בלב ונפש להרבצת התורה והוראת ההלכה הגאון המובהק רבי **יעקב אהרן סקוצילס** שליט"א מחשובי המו"צים בבית הוראה הכללי ירושלים ראש בית המדרש הכללי להוראה ירושלים בעל מחבר הספרים החשובים 'אהל יעקב' ולכל המשפחה הנכבדה

לרגל היכנס הבן יקר **שמחה יהודה** נ"י בנועם עול מצוות יהא רעווא קמיה שמיא שיעצד חתן המצוות בדרכי אבותיו ללמוד וללמד ויזכו לרוות מכל יוצ"ח רב נחת דקדושה לשם ולתפארת

כעתירת המברכים

מורינו הרב שליט"א הרבנים ההנהלה

יֵאֵיר בְּזֵרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 47 – ויקהל פקודי תשפ"א

שבת החדש

ע"י שבת יש מקדש

ב. אכן נראה עוד בזה דהנה כל מלאכת המשכן וציווה נכתב כמה פעמים, יותר מכל מצוות התורה, דנאמר בצווי ה' למשה בפרשת תרומה, תצוה, וכי תשא, ואח"כ נכתב מה שמשה אמר את הדברים לבניי בפרשת ויקהל, ואח"כ העשיה והחקמה בפרשת פקודי. אכן הנה פרשת שבת שלא דוחה המקדש ג"כ חזרה ונשנית בפרשת כי תשא צווי ה' למשה על השבת, וכאן בתחילת ויקהל צווי משה לבניי על השבת, שבו פותחת פרשת ויקהל, והנה צ"ב אם חזר כמה פעמים על פרשת המשכן שהוא להראות חיבתם, ושמהל להם חטא העגל, וכל פרט ע"פ ה' הצווי האמירה לבניי וכו' כמש"כ הרמב"ן (ע"י גר"ז עה"ת עמ' כ"ב) אי"כ למאי חזר ופירט וביאר איסורי שבת במשכן, ומה שנא מכל צווי התורה שלא נאמרו ונשנו אף צוה ה' למשה, ואח"כ האמירה של משה לבניי, ואילו לגבי שבת בפרשת כי תשא כתב הצווי למשה, וביקהל כתיב את הצווי של משה לבניי.

ואשר נראה בזה ששמירת השבת אינה רק כאזהרה בעלמא אלא הוי כחיכי תימצא של הקמת המשכן, כעין שנתנת הזהב וי"ג התרומות שהם יסוד התרומה לבנות ביהמ"ק, כן היא שמירת השבת הוא היסוד של השראת השכינה בבני ישראל להקמת המשכן, וכלשון הפסוק בכי תשא בצווי ה' על שמירת שבת "כי אני ה' מקדשכם" שעיי קדושת השבת הוא מקדש את ישראל להיות קדושים, ואות בין בניי להקב"ה להיות ראויים להשראת השכינה.

וראה לדבר דהנה איתא בקדמונים (ליקוטי רח"ו פר' ויקהל) דחטאו בעגל ונסתלקה מהם שכינה וחזרה להם בהקמת המשכן כתיב בעגל (שמות לב, ד) "אלה אלהיך ישראל" וכתיב הכא אלה הדברים וגוי ששת ימים תעבוד וגוי, הנה מבואר שקראי שנאמר בשבת נחשב כקראי שהם בהקמת המשכן, ש"מ כמשנ"ב ששבת הוא כחלק מהחומר של הקמת המשכן.

וכן מצוינו בפסוק ביחזקאל שאי שמירת השבת הביאה החורבן דכתיב שם (יחזקאל כ"ב) "ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם" דעיי העלמות עין משבת נהיו חולין ואז אין מקום לקדושת ה', וכלשון הפסוק (שמות כה, ח) על ביהמ"ק ושכנתי בתוכם, ובפרשת בחוקותי (ויקרא כו, יב) והתהלכתי בתוכם, וכגמי בשבת (ק"ט, ב) אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא על שחללו בה את השבת.

וביותר נראה דהנה השבת נקראת כלה וכמו שאומרים ב"לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה", והוא עפ"י הגמי (שבת ק"ט, א), ואיתא במדרש (שמות רבה פרשה כה, יא) "ומהו נתן לכם, לכם נתנה ולא לעובדי כוכבים מכאן אמרו אם יבואו מעובדי כוכבים וישמרו את השבת לא דיים שאין מקבלים שכר וכו' שנאמר (בראשית כ"ד) ויום ולילה לא ישבותו וכן הוא אומר (שמות לא) ביני ובין בני ישראל וגוי משל למלך יושב ומטרונו יושבת כנגדו העובר ביניהם חייב", היינו שבת היא קשר של הקב"ה עם ישראל והשבת כקשר של חתן לכלה ובקשר זה אין שייכות לגוי, והנה במשכן מצוינו (במדבר י, א) ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן ובפרש"י מחז"ל ככלה הנכנסת לחופה, יסוד המקדש הקשר של הקב"ה עם ישראל ככלה, ואי"כ שניהם כחדא, היינו השראת השכינה של הקב"ה בעם ישראל, שאנו

בנית המשכן לא דוחה שבת

א. כתב רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק שבת החודש ב') "וכן סופר מהיהודי הקדוש זללה"ה שאמר שבשבת זו [פרשת החודש] יש בו התחדשות בשפע בדברי תורה".

ונראה הביאור דהנה כתיב (שמות לה, א) "ויקהל משה את בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם וגוי".

וכתב רש"י (שם פס' ב) שהקדים אזהרת שבת למלאכת המשכן לומר שאינה דוחה את השבת, והקשו המפרשים איך ס"ד שידחה שבת, הא שבת אית ביה לאו ועשה, ובנית המשכן הוי עשה, וקיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה.

ויש אומרים שלחכי כתיב הכא בפרשה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, דהנה נחלקו בגמי (יבמות ו, א) אם ללאו יצאת או לחלק יצאת, והנה אם ללאו יצאת יש להסתפק אם הוי מלאכה גמורה רק בלא כרת, או אינה כלל מלאכה, ונפק"מ לעשה דשבתון, והנה ברש"י משמע שרק לאו ליכא אבל עשה איכא, אכן ברי"ח (בפסחים ה, ב) מבואר שהוי רק לאו ולא עשה, ולפי"ז שפיר הכא היה ס"ד שיבא עשה וידחה ל"ת קמ"ל, אכן כל זה אתי שפיר רק לשיטת ר"ח, אבל לרש"י צ"ע וכן תיקשי למאן דאמר לחלק יצאת מאי איכא למימר שנשנית פרשת שבת במשכן.

והנה עוד דרשו חז"ל (סנהדרין לה, ב) מקרא "דלא תבערו אש בכל מושבותיכם" דהכונה שלא לענוש בשבת וכן מנה הרמב"ם (מנין המצות שכ"ב), והנה כבר הארכנו לעיל (בענין איסור ענישה בשבת) שהגדר הוא לא לענוש בדבר של חילול שבת, ולא שעצם הענוש הוא האיסור, אלא אזהרה לב"ד שלא לענוש ע"י חילול שבת, ואי"כ איכא רק לאו ואין בו עשה, אכן צ"ב שדין זה לא שייך למלאכת המשכן ומה שייך ע"ז לומר שבא לומר לך שלא ידחה בנין המשכן שבת בענישה.

והנה י"ל מה שהיו רדופים לבנות את המשכן אף בשבת, דהנה כתב הגר"א (שה"ש א, ד) שאחר חטא העגל נסתלק מהם ענני כבוד וחזרו בסוכות שאז התחילו בבנין המשכן, והיינו שעסק בנין המשכן מחזיר להם את ענני הכבוד, והנה עם ישראל היו בפחד שבהגיע שבת יסתלקו ענני הכבוד ולכן היו רדופים לבנות אף בשבת, והנה באוה"ח ובשפ"א (שקלים תרל"ב) כתב שבשבת לא נזכר לישראל חטא העגל, ואי"כ היינו התשובה להם שבשבת ישבותו וישארו ענני כבוד, [ושמעתי מידידי הגר"צ פרצוביץ שליט"א לבאר לפ"ד האור החיים (דברים לט, ג) הא שבשבת ר"ח נוסח המוסף באתה יצרת הוא כמו ביר"ט, וביאר שהטעם משום דהנה איתא בטור (ס"י ת"ז) שר"ח היה צריך להיות מועד ורק בגלל חטא העגל ניטל מהם המועד שבר"ח ויחזור לעת"ל, ולכן נשים לא עושות מלאכה שהם לא חטאו בעגל, ולכן אין נוסח מוסף ר"ח כיר"ט כיון שחטאו בעגל, אבל בשבת שלא נזכר חטא העגל וכש"כ האור החיים שוב הוי כעין יר"ט, ונוסח התפילה הוא כשל יר"ט ואי"כ לפי"ז היה צווי מיוחד על שבת בתוך צווי על המשכן, שכח השבת לכפר ושלא יוזכר חטא העגל ולא יסתלקו ענני הכבוד.

נעשה את השבת כחומר שיהיה מקדישכם, ואות בינינו שעייזי ישרה שכינתו בינינו במשכן.

ובפיטו לכה דודי בכניסת השבת, לצאת לקראת כלה, מבקשים ג"כ מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפיכה, והוא כמשנ"ב ששניהם תלויים זה בזה להיות בהשראת השכינה ועל ידי זה לזכות בגאולה. וכדאיתא בחז"ל (שבת ק"ח, ב) אלמלא משמרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלים וזוכים להשראת השכינה, ובילקו"ש (בהעלותך תשי"ט) אם אתם משמרים נרות של שבת אני מעלה לכם נרות של ציון.

איך עושים את השבת

ג. ובדברים אלו יש לבאר מאי דכתיב (שמות לא, טז) לעשות את השבת, שהקשו מהו לעשות את השבת הרי שבת יסודה הוא שב ואל תעשה, אכן כאן השמירה היא העשייה לעשות את השבת שעייזי יהיה העשייה של המשכן.

דהנה כתב הגר"א קוטלר זצ"ל (משנת ר"א עמ' נד) שכתוב (דברים יב, ד) לא תעשו כן לה' אלוקים, היינו איסור נותץ אבן מן המזבח ומוחק את ה', והנה איתא עוד פירוש ברש"י שם "אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישאל נותצין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב", והקשה בדגמי' בשבת (קכ, ב) קתני שבגרמא שרי במחיקת ה', כיון דכתיב "לעשות" עשיה אסרה תורה ולא גרמא, והקשה דא"כ מאי נפרש על חורבן ביהמ"ק דקתני לא תעשו שבעונתכם יחרב הבית הרי שם כולו גרמא, ואמר ש"מ שעבירה היא מעשה בידים להחרב ביהמ"ק, וא"כ היינו שבת לעשות אותה את השבת כביהמ"ק שהוא החומר שנחשב כעשיה לבנות בית המקדש להשראת השכינה, ונחשב לעשות את השבת כבנין השבת והמשכן.

דין ת"ת בשבת

ד. מצינו בחז"ל (ילקוט ויקהל ת"ח) "ויקהל משה" רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניכם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני".

וצ"ב אמאי הוי הקדמה דוקא לפרשת המשכן, ונראה דבשבת דאיכא השראת השכינה איכא עייזי שאנו מצוים לעשות את השבת, ועשית השבת היא עייזי דברי תורה דעייזי מדבר בדברי תורה משרה שכינה בישראל, דעלינו לעשות את השבת שתשרה בו השכינה, ועייזי שנקהיל קהילות ברבים ולדבר בהם ד"ת יהיה הסיבה להשראת השכינה בהקמת המשכן, ועייזי רמב"ן פר יתרו (כ, י"א) דקידשו לשבת בחכמה יתירה.

ובזה מובן שבשבת יש ענין מיוחד של דבור בדברי תורה וכמש"כ לעשות את השבת והעשיה היא עייזי ד"ת בשבת לקדש השבת שתשרה שכינה בינינו, ועייזי זוכים לאור פנים, דעייזי תורה איכא הארת פנים, "חכמת אדם תאיר פניו" וכן מאור פנים איכא בשבת וכמש"כ הבעל הטורים עה"פ (שמות לד, כט) כי קרן אור פניו ומיד שבת.

התעסקות בשבת הביאה קדושת המשכן

והנה ל"ט מלאכות בשבת דדרשו בגמ' בשבת (צב, ב) מ"אלה" שלשים ושש, ו"הדברים ואשר צוה" ביחד ל"ט מלאכות, הנה במשכן פירשה תורה דין ל"ט מלאכות, ובפסטות הכוונה שהרי ילפינן מה הם המלאכות ממשכן, ולכן כאן פירשה התורה מניינים.

אכן לדברינו אור חדש נאיר על השייכות בין ל"ט מלאכות להקמת המשכן, דכמשנ"ב ששמירת שבת הוא הכח והקדושה לבנין ביהמ"ק א"כ אינו רק ילפותא בעלמא שבת ממשכן, אלא כל מלאכה שנצרכה להקמת המשכן כל כוחה שואבת מכח הקדושה שבעם ישראל, שיש להם הכח לבנות ביהמ"ק לה' להשראת השכינה, וא"כ כל הלי"ט מלאכות שבמשכן הם איסורי שבת שהם הכח המניעה את כוחה של עשית המשכן כאשר צוה ה', ומובן היטב שאף בפרשת המשכן הוזכרו על שריפה וענישה למחויבים מיתת ב"ד שנתקשינו בשייכות להקמת המשכן, אכן לפמשנ"ב הרי הטעם שאין מענישין בשבת למעבד מנוחה וקדושת שבת אף לחוטאים א"כ שפיר הכא נזכר בהקמת המשכן שהוא הגורם להשראת הקדושה בעם ישראל.

ואשר לפי' יתבאר היטב גם את אשר נתבאר לעיל שהיו רדופים בשבת להקים המשכן, שחזרו להם ענני כבוד רק בתחילת בנין המשכן, וא"כ נתבאר שחששו שבהגיע שבת יסתלקו ענני כבוד כיון שפוסקים מלהקים המשכן, ונתבאר ע"פ מש"כ האוה"ח שבשבת לא נזכר חטא העגל, אכן לדברינו יאירו הדברים, שכמשנ"ב השביתה בשבת הוא עצמו ההתעסקות בבנין המשכן, וא"כ השביתה בשבת הוא המשך עסקם בהקמת המשכן, וא"כ שפיר יהיו תחת ענני הכבוד. ונתבאר בדברינו שמירת שבת הינה הסיבה והגורם להשראת השכינה בישראל, להיות קדושים ולהניח אות בינינו לבין הבורא יתברך שמו לכרות ברית אהבה ונדבה, ועייזי הכנו עצמנו להיות המשכן בתוכנו למקום השראת השכינה בנו. וכמאמר חז"ל שהבאנו לעיל אם אתם שומרים נרות של שבת אני מעלה לכם נרות של ציון, אשר מבואר בחז"ל שאינו רק גורם לחורבן הבית אי שמירת השבת, אלא הוא כמשנ"ב סיבה להשראת השכינה והעלאת הנרות בציון ובירושלים.

ומעתה נראה לבאר ענין שבת פרשת החודש, דקודם ר"ח ניסן שבו נבנה המשכן ובו עתיד להבנות לעת"ל וכמבואר בחז"ל (ר"ה יא, א) דבניסן נגאלו ובניסן עתידים ליגאל א"כ שבת זו עלינו לעשותה ולהכין את גופנו ורוחנו להקים את מקדש ה' בתוכינו במהרה, עייזי שנרבה בחכמת התורה ובלמוד התורה יהיה הכנה ליום א' שיבנה בו המקדש, וא"כ בכל דור איכא מעלה ותוספות בשבת זו כדי שיכול יותר להעמיק ולהבין בתורה ועייזי נזכה להכין את עצמינו להשראת השכינה של בנין המשכן.

השולחן והמנורה

"את השלחן ואת מנרת המאור ואת מזבח הקטרת את מזבח העולה" (ויקהל ל"ה, י"ג - י"ד)

הנה צריך באור שבכל הכלים כתיב את יעודם מנורת המאור וכן במזבח הקטרת ומזבח העולה אבל בשלחן לא כתיב שלחן הלחם.

והנה בגמ' מנחות צ"ט נחלקו בעשר שלחנות ועשר מנורות שעשה שלמה, אם הניח לחם והדליקו בכולם, דחכמים ס"ל שרק בשל משה הדליקו והניחו הלחם, ורבי אליעזר בן שמעון ס"ל שעל כולם הדליקו וערכו ורבי יוסי ב"ר יהודה שבמנורה הדליקו בכולם, ועייזי שמשמע שבשולחן סדרו רק בשל משה, אשר לרבי אליעזר בן שמעון אתי שפיר שחלוק השולחן ששמו שולחן גם בלא לחם משא"כ המנורה שהיא באה רק עם הנרות.

אכן נראה שגם לת"ק הרי חזינן שבין שולחן ובין מנורה היה בלא נרות ולחם ואעפ"כ הניחו עשרה בזמן שלמה המלך ומבואר שסוד שם שולחן ומנורה הם בעצם תבניתם ועצם היותם במשכן הוא דינם משא"כ מזבח הקטרת אף שעצם היותו במשכן הוא דינו אבל דינו מחמת היותו מקום להקרבת הקטרת וכן מזבח העולה.

ועייזי ברמב"ם בפ"א מבית הבחירה שכתב לענין עשית הכלים כל כלי ומטרת עשיתו בנין מזבח הפנימי לקטרת, כבש לעלות עליו, וכן בכל רק בשולחן ומנורה, כתב ובנין שולחן ומנורה ולא כתב לשם מה בניתם ומבואר שחלוקים בעצם עשיתם שהמנורה והשולחן בעצם עשייתם הם בחפצא החלק מכלי המקדש אבל במזבח בעצם עשיתו להיות מזבח הקטרת וכן שאר עבודות. ואשר לפי' מבואר שבפרשת תרומה לא הוזכרו רק עשית השולחן ומנורה ולא שאר כלים דכמשנ"ב הם הוי כחלק מצורת הבנין ולא לשם העבודה בהם.

ובזה י"ל מאי דאיתא בברייתא ברי"ה ובעייזי שאסור לעשות מנורה תבנית מנורה שולחן תבנית שולחן, והקשה המשך חכמה אמאי לא הוזכר עשית מזבחות (בעשית ארון מתח"י תל"י אם הוי מכלי המקדש ואכמ"ל) ועייזי מה שביאר שרק בשימוש להדיוט אסור אבל מזבח שהוא לגבוה ליכא איסור אכן צ"ע בכיור וכו' מה יתיר, (לפמשנ"ב לעיל י"ל שאינו ממש מכלי המקדש), אכן לפמשנ"ב חלוק השולחן והמנורה משאר כלי המקדש שהם הוי מתבנית הבית ועצם צורתם הם עיקר תכליתם וא"כ שפיר אסור כל עשיה לשם חולין אבל מזבחות שבמקדש היו לשם עבודתם א"כ כשעושה בחול אינו מזבח שעושה בקודש שהרי אינו מזבח העולה. ומדויק היטב שבעשית השולחן והמנורה לא מוזכר תכלית עשיתם ולא כשאר כלים שהוזכרו בעשיתם תכלית עשיתם והוא כמשנ"ב. ומאי דנזכר במנורה ההדלקה הוא מכבוד הבית כמשנ"ב לעיל.

פנינים לשבת קודש

הענין לזמר שבת

במשנ"ב (ס' רפ"ט ס"ק ה') הביא שכתב בהרוקח (ס' נ"ד) אחר שאכלו כל צרכן יש מזמרים זמירות ושבח להקב"ה. בספר חסידים (ס' רע"א) כתב שצריך לזמר בשירות ותשבחות ע"פ הפסוק "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון". וא"כ ביאר שמהותו של יום השבת לזמר לשמך עליון.

בסידור וילנא הביאו מהזוה"ק בפרשת עקב שעשרה דברים נאמרו בסעודת דשבתא ואחד מהדברים צריך למעבד לאתערא בשירה וחדוה. ובתוס' בסנהדרין (לז, ב) הביאו ממדרש מכנף הארץ לך זמירות ישירו, אמרו מלאכי השרת לנו יש ששה כנפים שבכל כנף מזמרים ביום אחד ומה נזמר בשבת א"ל הקב"ה בשבת מכנף הארץ לך זמירות ישירו לא מלאכים הם השרים אלא בני לך ישירו. וכן במחזור ויטרי שצריך בסעודה לזמר ולשבח להקב"ה. וכן הביא בלקט יושר מהנהגת רבו התרומת הדשן לזמר בשבת כך היה מנהגו. וביסוד ושוש העבודה ויזהר לכבד ה' מהונו ומגורנו לזמר שירות ותשבחות.

מהו תפקיד השירה והזמרה בשבת, בפשטות זמן של התבוננות בנפלאות ה' ובאמונה בבריאה וקיום העולם ומתוך שמחה הדברים נחרתים יותר בלב האדם. במכתב מאלוהי כתב שמצוה בלא שמחה כזריעה בלא חרישה, השמחה היא חרישה שבה יכנסו הדברים בלב, כך שבת זמן האמונה להחדיר בתוכנו האמונה מתוך שמחה וזמרה ומתוך אכילה שהלב פתוח ושמח לקבל את האמונה. עוד נראה ענין השירה כמו שרמזו בזוה"ק הנ"ל כקבלת פנים לכלה שהיא השבת וכיצד מרקדין לפני הכלה וכך מקבלים השבת בשירה, בואי כלה בואי כלה שבת מלכתא.

ועוד נראה, הנה בחז"ל הוקש שבת לבנין בית המקדש "את מקדשי תיראו ואת שבתותי תשמרו", השבת כמו שגם מופיע הרבה בפזמוני שבת כמקדש, כשם שיש מקום שהוא מקדש כך יש זמן כמקדש. ולכן כל כך השואה בתפילות בין שבת למקדש ובשבת גוברים הכיסופין לבנין ביהמ"ק, וא"כ בביהמ"ק ששם יש שירה וזמרה כך השבת כמקדש אחר אכילה כאכילת מזבח, מגיעה השירה על עבודת המקדש.

שלום עליכם

בבואו לביתו אומר שלום עליכם מלאכי השרת ג"פ, ואח"כ בואכם לשלום ג"פ, ואח"כ ברכוני לשלום ג"פ, ואח"כ צאתכם לשלום ג"פ.

מובא בשם הגר"א (כתר הראש או' צג) שלא היה אומר שיר זה של שלום עליכם, אבל האר"י ז"ל ורוב בתי ישראל נהגו לאומרו, והטעם שלא אמרו כיון שאומרים שהמלאכים יברכו אותנו. ולא מבקשים ממלאכים ברכה שהם מוכרחים, וכן יש שאין אומרים צאתכם לשלום שמדוע נבקש ממלאכי השלום שיצאו.

ונראה, דהנה אמירה זו היא ע"פ הגמ' בשבת (קט, ב) שבשבת כשאדם בא מביהמ"ק מלויים אותו שתי מלאכים, אם מוצאים שלחן ערוך ומיטה מוצעת, גם המלאך הרע אומר ומברך שכן יהיה גם לשבת הבאה. וא"כ ברכה זו היא דינא דגמ', וע"ז מבקשים אנו שיכנסו לביתנו והשלחן ערוך שנקבל ברכה גם מהמלאך הרע, שנברך שכן יהיה לשבת הבאה.

ומה שמוסיפים צאתכם לשלום נראה שהרי גם מלאך רע בא לביתנו, ואחר שבירכנו אנו מבקשים שיצאו שניהם כאשר באו יחדיו מלאך הטוב והרע.

שמעתי ממחותני הגר"א אברהם משה גרוסמן זצ"ל שביאר שבקטע הראשון אנו אומרים מלאכי השרת, ואח"כ מלאכי השלום ואמר, שאחד מהמלאכים הוא מלאך רע, ותפקיד של מלאך רע הוא להחטיא את האדם וזהו השירות שלו, ואם מברך שכן יהיה לשבת הבאה, כבר אינו מלאך השרת רק מלאך השלום, שגורם שלימות לאדם וסותר את שירותו.

המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא

"ויכל א' ביום השביעי" (בראשית ב' ב') ר' שמעון אומר בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שיוזע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה. וצריך באור וכי כל הדין של תוספת שבת הוא משום ספיקא, הרי מקרא ילפינן לה מיוה"כ, וכן אף מבעוד יום הוי מצות תוספת, וא"כ מהו שכתב רש"י שהוספה משום ספיקא. ונראה שכל מאי דשייך תוספת שבת הוי רק אחר שניתנה שבת והיה שבת בבריאה, א"כ אפשר להוסיף עליה, אבל ביום השישי של הבריאה, שעדיין אין חלות שם שבת, א"כ לא שייך על זה תוספת, רק כל הטעם משום ספיקא שכבר הגיע שבת, וע"ז כלפי שמיא גליא ונכנס כהרף עין.

והנה בזמירות שבת, המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא וקשה הסדר שהרי קודם ממהרים לבא, וי"א שתורה ניתנה בשבת וא"כ קודם הקדימו ישראל לקיים המאחרים לצאת, לפני ממהרים לבא, אכן לפמשנ"ב בבריאה קודם היה מאחרים לצאת ואח"כ ממהרים לבא כמשנ"ב שלא שייך תוספת קודם שבא שבת ובאה מנוחה.

אכילת דגים בשבת

הנה בגמ' בנדה (נ"א.) על מתני' דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת והקשו בגמ' א"כ למ"ל סימן דסנפיר כלל תניסגי בקשקשת ותרצו להגדיל תורה ולהאדירה. ונראה בדרך חידוד דהנה כתב במושב זקנים הטעם שאמרה תורה סימני טהרה של סנפיר וקשקשת משום שמזכיר עי"ז את הליתן שגם לו סנפיר וקשקשת כמו דקאמרו בגמ', ואדם שהולך לאכול מראים לו שלא ישים כל מעיינו באכילה רק יזכור את סעודת הליתן לעי"ל שיזכו לה שלא יאכלו כל פרותיהם בעוה"ז. וא"כ אפשר להוסיף בחידוד דהנה בחז"ל (תדא"ר כ"ו) עד שאתה מתפלל שיכנסו ד"ת בתוך מעיך התפלל שלא יכנסו אכילה ושתיה, דהיינו שאכילה יתירה גורמת וסותרת כח התורה לגדול בתורה אשר לפי"ז הינו בגמ' שנאמרו שני סימנים בדג כדי להגדיל תורה ולהאדירה עי"י שלא יתן באכילה כל מעינו, ואולי לכן נהגו לאכול דגים בשבת חדא שזוכה עי"ז לאכילת ליתן ועוד שאף שכבר יש מצות אכילה יאכל דגים שמזכיר שלא יהיה כל מעינו רק באכילה. ובשבת ענין מיוחד בעסק התורה כמשנ"ב (ר"צ סק"ג) שמצוה לחדש חידושי תורה בשבת.

עוד נראה דהנה בגמ' ב"ק כא, ב איתא דחמור דאכל דגים הוי משונה, וממילא בשבת דאנו יותר אוכלים, והנה ע"ה משול חמור, וכמבואר בגמ' בערכין דאומר משקלי עלי מודדים בבשר חמור, וא"כ לכך אוכלים דגים להראות דאין אנו כחמורים.

ידוע ומפורסם חביבות השבת של דו"ץ הגר"י בהר"ן זצ"ל, שהיה מקפיד לגמור כל מה שהוגש לפניו ממאכלי השבת, כדי שלא ישאר ליום חול וירד המאכל מקדושתו. ופעם בעת שנסע ללקיטת האתרוגים ביפו, ניסו כמה מחבריו ונתנו לפניו סיר גדול של חמין ואכלו הגר"י עד תומו, מפני כבוד השבת.

להארות הערות והוספות : 0527680034@okmail.co.il

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל נלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

נתינת הזהב- לשמוע לדברי חכמים

בשבועות הראשונים לקיום הגטו, צוו הגרמנים להביא להם את כל הזהב והכסף שנמצאים בגטו. גרמני איש הס"ס סדיסט ורוצח בשם יורדן, שהיה השטן בהתגלמותו, הוא זה שעמד בקשר עם הנהלת הגטו. הוא היה צעיר ולקח לו עוזר ליטאי מטעם עירית קובנה בשם קאמינסקי. קאמינסקי היה מביא את כל דרישותיו של יורדן להנהלת הגטו, וכעת הייתה הדרישה לשדוד את כל יהודי הגטו.

קאמינסקי לטש עיניו אל הרכוש, וכנראה לקח חלק ממנו לעצמו. כאשר נודע הדבר לגרמנים, הם פיטרו אותו מתפקידו להיות המקשר ביניהם להנהלת הגטו.

הגרמנים איימו שאם תושבי הגטו לא יביאו מרצונם הטוב את הרכוש - הם ישלחו חיילים מצויידים בגלאי מתכות לחפש זהב. משפחה שימצא ברשותה זהב - תרצח כולה יחד עם כל הדיירים, השכנים ודיירי הבתים הקרובים לבית. הם הטילו פחד נוראי על כולם. כל אחד החליט להביא מרצונו את כל הרכוש כדי להציל את החיים. את כל דברי הערך היו צריכים להביא למקומות איסוף במשטרת הגטו או במשרד הנהלת הגטו. הגרמנים החלו לעבור בגטו וערכו חיפושים בעזרת גלאי מתכות. אנשים פחדו שמא משהו מהשכנים החביא משהו, ואז יוציאו גם אותם להריגה.

בבית הייתה סכנת נפשות להחביא רכוש. אנשים חכמים החביאו רכוש בלילות באדמת הגטו, מחוץ לבתי הגטו, בצורה שלא סיכנה אף לא אחד. אך רוב היהודים לא חשבו מרוב פחד. הם ראו בזה סכנת חיים, והחיים יקרים יותר מכל הון שבעולם.

מי שהצליח להחביא בגטו זהב ויהלומים התפרנס בכבוד ולא ידע רעב. תמורת זהב יכלו גם להתחבא אצל הליטאים. אבא נכנס, איפא, לספק בהלכה - אם הוא מחויב להביא את הזהב כדי לא לסכן את חייו, את חיי משפחתו ואת חיי שכניו.

סמוך לנו בגטו הקטן גר הגאון הקדוש רבי יחזקאל ברנשטיין הי"ד, בעל ה"דברי יחזקאל", ראש ישיבת "אור ישראל" בסלבודקה. אבא הלך אליו וגם אני הצטרפתי, ושמעתי את שאלתו של אבא ואת תשובת הגאון. אז לא הבנתי בדיוק את השאלה ואת התשובה, אולם במשך השנים שאחר כך הסבירו לי.

אבא לא שאל את הרב על האיום של הגרמנים לרצוח את מי שימצאו אצלו כסף וזהב, כיוון שזה ספק נפשות שקול. אם יביא את הרכוש - ימותו מרעב בגטו כי בזהב יכלו לרכוש מזון, ומצד שני, אם לא יביא את הרכוש לגרמנים והם ימצאו זהב - הם ירצחו את המשפחה. אם כך, הספק שקול ואבא הכריע: "שב ואל תעשה- עדיף", והחליט לא להחזיר את הרכוש.

השאלה של אבא היתה לגבי מה שאמרו הגרמנים שאם ימצאו זהב ירצחו גם את השכנים. אבא שאל האם ב"שב ואל תעשה", כלומר - אם אינו מביא את הרכוש אלא מחביאו, חל עליו "דין רודף" (אפילו ב"שב ואל תעשה") בכך שהשכנים עלולים להסתכן, ואם כך עליו להחזיר את הזהב והכסף.

הגאון ר' יחזקאל ברנשטיין ענה שזו שאלה של דיני נפשות, ולזה צריכים סנהדרין של לשכת הגזית. הוא הוסיף ואמר, שהוא גר בבנייני של הגאון הקדוש רבי אברהם גרודז'נסקי הי"ד, מנהלה הרוחני של ישיבת סלבודקה, והם נתנו תקיעת כף ביניהם שהם מביאים את כל הרכוש שיש להם. מבהיל! שני גאוני וצדיקי עולם לא הסתפקו בדיבור ובהבטחה, אלא נתנו תקיעת כף שהם אינם משאירים אצלם את הרכוש, אלא מביאים הכל למקום האיסוף.

כשאבא שמע זאת, הוא אמר: "הגאון בשבילי הוא לשכת הגזית. הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה לשמוע בקול החכמים". אבא הביא את כל הונו שנאמד במיליונים. עד היום כשאני נזכר במעמד זה - אני בוכה, אף על פי שאז הייתי רק בן שנים עשרה. אבא עמד ליד הסמובר ושרף דולרים ושטרות של לירות שטרלינג אנגליות בשווי מיליונים. את כל המתכות, הכסף והזהב, שגם הן היו שוות הון רב, אספנו והחזרנו למשטרת הגטו. היו שם שרשרות זהב שהיו ירושה מדורי דורות וכל אחת שקלה מעל קילו זהב טהור. החזרנו כ- 45 ק"ג זהב. את היהלומים שהיו בגודל עצום שהיום רואים רק בתערוכות - זרקנו בבור החפירה של בית השימוש בחצר, מקום ששום גלאי מתכות לא יוכל לגלותם. אבא נשאר עני ואביון.

אבל ד' בשמים שראה את מסירות נפשו של אבא לשמוע בקול חכמים בזמן קשה כל כך, לא עזב אותנו. הוא זן ופרנס אותנו כל הזמן ברחמיו הגדולים בהשגחה מיוחדת. זכינו כולנו לעבור את כל הגיהינום ברעב, בצמא ובסכנת נפשות, ונשארו כולנו בחיים, פרט לאמא ע"ה שנפטרה במחנה האיום שטוטהוף.

השכנים שלנו בגטו פחדו מאד שמא לא ניתן את הזהב. הם היו עניים מאד וידעו שאנו עשירים, ורק לאחר שראו שאמא לוקחת את כל הזהב ומחזירה, הם נרגעו קצת. אך בכל זאת הם חששו שמא לא החזרנו הכל, וחשדו שזרקנו את הזהב בתוך באר המים העמוק בחצר הבית, כדי שבמשך הזמן נוכל להוציאו משם. על כן הם קראו למכבי אש של הגטו, והם רוקנו את כל המים שבבאר. השכנים חפרו באדמת הבור לראות שמא החבאנו שם זהב, ומשלא מצאו מאומה - נרגעו.

אני לא ראיתי על אבא חרטה כלשהי על שהחזיר את כל הונו, אף הזמנים הקשים ביותר שבהם סבלנו חרפת רעב בגטו. להפך, הוא היה שלם עם עצמו בתכלית בקיימו דעת תורה.

במצב כזה התחיל הרעב הגדול בגטו. בכסף השיגו הכל, אבל לרוב האנשים לא היה כסף. בינתיים היה לנו קמח שיפון שקנינו בכניסה לגטו, ולחם לא היה חסר לנו.

אנשים רבים החביאו זהב ויהלומים. דיברו אז, שבטרם מסרה הנהלת הגטו את כל הזהב והיהלומים לגרמנים, היא הורידה חלק מהרכוש והחביאה לצורך שוחד לאנשי הס"ס והגסטאפו. הגרמנים קיבלו זהב רב בשווי עשרות מיליונים דולרים, והסתפקו בכך. הם הפסיקו את החיפושים אחרי הזהב, והגטו קצת נרגע. התחילו לרחוש שמועות בגטו שהגרמנים דורשים את כל כלי המתכות, ובפרט את סירי הנחושת והסמוברים שדרושים להם לצורך הכנת פגזי תותחים. שכנינו חפרו בור גדול בחצר ושם החביאו את כל כלי הנחושת של דיירי הבניין. נשארו כמעט ללא סירים לבישול.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 3

פרשת ויקהל פקודי-החדש תשפ"א

בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל

א בפסיקתא, על הפסוק "**החודש הזה לכם ראש חדשים**", אומר הפסיקתא "**חדשו מעשיכם**". כולם מכירים את הדרשה הזו מראש השנה, שם כל אחד יודע שזה זמן של התחדשות, ומתעוררים לתשובה ומעשים טובים, אבל צריך לדעת מה זה שייך לפסח? האם גם פסח זה זמן של תשובה?

אומר הנצי"ב יסוד גדול: בבריאה יש שני מהלכים, יש הנהגת הטבע, "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", וזה הנהגה כללית של כל העולם, שהיא התחילה בבריאת העולם בתשרי. אבל יש הנהגה מיוחדת לעם ישראל, שהיא ההנהגה הניסית, שהיא התחילה ביציאת מצרים בחודש ניסן, וזה "החודש הזה לכם ראש חדשים".

ולא רק ביציאת מצרים, כי הרי אנחנו יודעים שתכלית יציאת מצרים היא קבלת התורה, [שבשביל זה אנחנו מחברים את זה בספירת העומר, שהכל נהיה רצף אחד, והפסח הוא הכנה לקבלת התורה], וזה מבאר לנו את מה שאנחנו יודעים שהתורה היא קיום העולם, מכיון שכעת כל הבריאה נכנסה למצב החדש הזה שעכשיו הבריאה תלויה בישראל שעוסקים ומקיימים את התורה, כמש"כ "בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית".

ממילא בתשרי שבריאת העולם במערכת הטבע, אז יש דין, וישראל צריכים להתחזק עם תשובה ותפילה להפוך את מידת הדין לרחמים. אבל בניסן - כולו רחמים, כולו אהבה! עכשיו נכנסים למצב של 'אתה בחרתנו', שבחודש הזה נהיינו לעם.

וכל הניסים והנפלאות שמספרים זה לא סתם 'מופתים', אלא הכל בא להביע ולהראות שעם ישראל חי מעל הטבע, שהוא לא תלוי במערכות הטבע! ואפילו כשעולם כמנהגו נוהג, אבל בתוך זה מסתתר ההנהגה של מעל הטבע, שהכל הולך לפי ישראל.

זה המעלה של חודש ניסן, כלשונו של הנצי"ב: "**שאו נוצר בראשונה סגולת עם ה' ביציאת מצרים, וע"כ אותו החודש מסוגל להתחזק בעבודת ה' ע"י ספור יציאת מצרים שגורם אמונה ובטחון**". וכך מבאר על הפסוק "ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה", "היא הסיבה הראשונה לחוזק האמונה בהשגחתו ית', וכל שכן בזה החודש, הולדת האומה וסגולתה, **שכלל גדול הוא בטבע, שבאותו זמן שאותו דבר נוצר מראש, יש לו אז יתרון כי גם בשנים שאחרי'**", [וקודם לכן ביאר דמה"ט נקרא 'חודש האביב' ע"ש].

וכמו שבריאת העולם היתה יש מאין, כך היצירה של עם ישראל היתה יש מאין, ממצב של בלועים בטומאת מצרים ברא אותנו הקב"ה למצב הזה ששולטים על כל הבריאה.

זה מה שאומר הפסיקתא "חדשו מעשיכם", **לעשות את כל המצוות מתוך התבוננות חדשה ביסוד הזה של עם ישראל**, שהחודש הזה נהיינו צא"ה כמש"כ "הוצאתי את צבאותי", כמו שהצבא משליט את המלכות בעולם, כך אנחנו יש לנו את הבחירה והתפקיד להשליט את יהוד ה' בעולם.

זה הסגולה של החודש, שמתחדשת בכל שנה, ולא פגה לעולמים בכל מצב שהוא, בתוך אושוויץ הם ישבו במסירות נפש ואמרו 'עבדים היינו ויוציאנו ה' אלקינו', אך זה יכול להיות? התשובה היא שאם היציאה לחירות זה חירות גשמית, אז באמת כשנמצאים בכזה מצב קשה להודות, הרי אנחנו שוב עבדים. אבל עיקר החירות הרי זה החירות הרוחנית, שיצאו מהשלטון של הטבע, ועכשיו בכל מצב שיהיו הם נשארים מעל הטבע, גם כשנראה הנהגה אחרת.

ב וכשנבין שכל העולם מתנהל לפי התורה וישראל שמקיימים את התורה, תהיה הסתכלות אחרת על כל המצבים.

הגמ' בברכות אומרת "הרואה אבן שישב עליה משה רבנו אומר ברוך שעשה נס לאבותינו במקום הזה", וצריך להבין לכו' המלחמה לא היתה ליד האבן, הרי משה עלה לראש הגבעה והמלחמה היתה למטה, ומדוע מברכים כשרואים את האבן?

אבל התשובה שאכן כן, המלחמה היא לא למטה, שם זה רק התוצאות של המלחמה! כמו שהמשנה בר"ה אומרת: "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא בזמן שישאל מסתכלין כלפי מעלה ומכוונים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברין...". אם עם ישראל בדרגה גבוהה ברגע אחד הם מנצחים גם את עוג וסרחון וכל צבאם האדיר, ואם נחלשים - לא יעזור שום כח הכי גדול.

ולכן מקום המלחמה היה ליד האבן, כשמשה רבנו ליד האבן מתפלל, וישראל רואים אותו ומכוונים את לבם לאביהם שבשמים, שם נקבע מי ינצח. [וזה הכח של הצדיק שמתפלל על ישראל, שהם משתתפים איתו ומכוונים את לבם לקב"ה, ולא שממנים אותו שליה להתפלל והולכים לישון...]

זה המבט שרואים כאן, וזה המבט שצריך להגיע אליו, שכל מה שקורה זה לא בעולם הזה, כאן זה רק התוצאות, והמציאות האמיתית היא בשרשי הבריאה שלמעלה, שהם תלויים בעבודת ישראל. וזה 'מסתכלים כלפי מעלה', שמבינים שהכל תלוי למעלה.

ג] ועפ"ז נבין את כל הענין של שעבוד מצרים, כמו שבריאית העולם של "בראשית ברא אלקים", היתה בריאה מוחלטת, בריאה מהאפס המוחלט יש מאין, מבלי מקום ומבלי זמן, כך אותו הדבר היא היצירה של עם ישראל שהיא יצירה מהאפס המוחלט, שהיה לעם ישראל, שהיו משועבדים במצרים ושקועים בתוך מ"ט שערי טומאה של טומאות מצרים. ומשם נגאלו בגילוי של יציאת מצרים, שזה היצירה של מציאות עם ישראל.

ואמנם ודאי שהגאולה יכולה להגיע רק ע"י הבסיס והשורש של האבות הק' בעבודתם וזכותם. אבל המציאות של יצירה שהיתה לעם ישראל היא באמת היתה מהאפס המוחלט, ממ"ט שערי טומאה שהיו שקועים בהם. וכמו שכתוב "לקחת לו גוי מקרב גוי", מפרשים חז"ל, שהיו בלועים בתוך מצרים כעבור ממעי אמו.

וזה מה שמבואר בחז"ל, שליל פסח הוא היצירה והלידה של עם ישראל, השורש של מציאות של עם ישראל שעומדים לקבל את התורה, שישתלם בהם הצלם אלקים, שעל ידו הם פועלים את כל הבריאה, וכל הבריאה תלויה בהם.

ד] ובזה נבין את מאמר חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, מנ"ל דאמר קרא 'ליל שימורים' - לילה המשומר ובא מששת ימי בראשית". וצריך להבין, למה זה קשור ותלוי בששת ימי בראשית.

אלא התשובה, שהגאולה היא לא רק יציאה מצרות, אלא היא התכלית והשלימות של הבריאה, השלימות של 'ונשגב ה' לבדו', שליה אנו מתפללים ומקווים. והתכלית הזו מונחת כבר בששת ימי בראשית, כמו שדורשים חז"ל "בשביל ישראל שנקראו ראשית". והיינו שכל התכלית של הבריאה זה בשביל שלימות צלם אלקים בעם ישראל שנקראו ראשית, ועל שם זה נקראו 'ישראל', מלשון "כי שרית עם אלקים ועם אנשים", שזה השליטה של ישראל על כל המלאכים ועל כל הבריאה, השליטה על הטבע בדרגה של מעל הטבע, זה נמצא בשם ישראל.

ומונה בזה ממילא גם יציאה מצרות, כי כל הצרות מגיעים מכח השליטה של עשו בעולם, השליטה של הרע בעולם. וכנגד זה הגאולה היא מביאה את השלימות של הבריאה ומעלה עם ישראל בגלוי, ומוציאה אותה מתוך הנהגה של הסתר פנים להנהגה של האות פנים, בצורה הכי גבוהה בשלימות של עם ישראל. וכנגד זה הביטול של הרע, של עשו ששולט בעולם. ואז מגיעים למצב של הקול קול יעקב.

ולכן נקרא הלילה לילה 'המשומר', כל משומר זה דבר שנמצא אבל הוא טמון ושמו, כמו ששומרים פקדון במקום מוחבא עד שהוא יוצא. וכמו שביארנו שגאולת מצרים טמונה בראשית הבריאה, התכלית הזו טמונה ושומרה בבריאה מתחילתה, וכמש"כ "תנאי הנהגה הקב"ה עם מעשה בראשית, אם ישראל מקבלים את התורה מוטב וכו'".

והאור הזה מתחיל להתנוצץ בליל שימורים. וכמו בר"ה שהוא בתחילת הבריאה, מתחיל להתנוצץ בכל שנה בר"ה האור הראשון של בריאת העולם. כך אותו הדבר בניסן התנוצץ האור הראשון של יציאת מצרים, ומציאות עם ישראל.

אם כן כמה צריכה להיות ההכנה והציפייה לליל שימורים, 'שמצפים לזה הלילה לחוג בו חג הפסח ככל חוקותיו ומשפטיו'. כאשר אנו רוצים להגיע להתעלות באמונה, ולהתחדשות המעשים, אז זה תלוי כמה אנו מצפים. ההתרוממות רוח תלויה ב'שימורים', במידה שאנו מתכוונים ומכינים את עצמינו.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

הוקדש לע"נ רבי יוסף שאול בר"ה אריה לייבוש הלוי נתנון, בעל ה'שואל ומשיב' - נלב"ע כ"ז אדר תרל"ה

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגורית > "עלון חקרי לב" או להשאיר הודעה ב"קו בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com
לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבין שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.
- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"קו בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

ויקהל פקודי תשפ"א

מישבי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מנע גניבה, האם יכול לקבל שכר?

שאלה

אדם נסע לטיול בחו"ל עם חבריו שהיו בעלי אמצעים כספיים. בהיותם במלון בחו"ל חשב החבר מחשבת זדון, שמחר כשחבריו ייצאו לטיול באיזור, הוא יעמיד פנים שאינו חש בטוב, וישאר לישון בחדרם. וכשהם ייצאו לטיול, הוא יגנוב בערמה חלק מכספם, מבלי שיבחינו בכך כשיחזרו.

ואכן, כך הוא עשה ונשאר לישון בחדר, אלא שלפתע שמע בחדר רעש חריג שהעירו, וראה שנכנס גוי מגושם מעובדי הנקיון של המלון, ומרוקן לשקית את הכסף הרב שהיה בארונות של חבריו. החבר שנשאר בחדר צעק בקול רם על הגוי, ומחמת זה ברח הגוי מהחדר כשהוא משאיר שם את השקית עם הכסף שגנב.

כעת החליט החבר לנצל את ההזדמנות ולקחת לעצמו את הרכוש הגנוב, אלא "שלמזלו" מחמת צעקותיו הרמות הגיעו בבהלה עובדי המלון לחדרו, וסיפר להם מה שקרה, ובמצב שנוצר לא יכל לממש את רצונו לגנוב. והנה בערב כשחזרו חבריו מהטיול, נודע להם מעובדי המלון על נסיון הגניבה, ושבזכות חברים כספם ניצול. ולכן בתור הוקרה, החליטו לתגמל את חברים באלף ₪.

כמו כן גם בעל המלון החליט לתת לחבר הנ"ל אלף דולר, כדי שישקית את האירוע, שלא יתפרסם ברבים, שעובדי המלון שלו גונבים כספים מהאורחים.

כעת שואל החבר, האם מותר לו לקבל מהם את הפרסים הנ"ל. מאחר והוא יודע איזה "צדיק" הוא, ואם היו חבריו יודעים מכך - ודאי שלא היו רוצים לתת לו פרס, אם כן יש כאן "גניבת דעת" שכתוצאה מכך יקבל לידיו ממון שלא מגיע לו?

תשובה

א. מעשהו של החבר שהבטיח את הגוי בצעקותיו נחשב - "השבת אבידה". לפיכך אסור לו לקבל מחבריו שכר עבור המצווה שקיים.

אם למרות שאמר לחבריו שאסור לו לקבל מהם שכר עבור המצווה שקיים, עדיין הם רוצים לתת לו כסף - דעת הרא"ש שגם באופן הזה אסור לו לקבל מהם שכר.

אמנם ברמב"ן משמע לכאורה שבאופן הזה כן יוכל לקבל מהם שכר. אולם למעשה, מאחר והנידון דנן הינו ספק בדין תורה - אין לו לקבל מחבריו את הפרס עבור מעשיו.¹

ב. אם בעל המלון מסיבות שכדאיות למלון רוצה לתת לו פרס - רשאי לקחתו לכתחילה. והיתר זה קיים גם אם בעל המלון הינו יהודי.²

מקורות

1. כתוב בגמ' ב"מ (לא.) אדם שראה מים ששוטפים ובאים במרוצה לכיוון שדה חבריו, ויכולים לכלות את כל התבואה שצומחת בשדה חבריו - חייב הרואה לגדור ולמנוע מהמים את כניסתם לשדה חבריו. ולומד זאת רבא מהריבוי שאמרה התורה לגבי השבת אבידה: "לכל אבידת אחיך" שהמילה "לכל" באה לרבות גם אבידת קרקע. וכך נפסק בשו"ע חו"מ (ס' רנט, ט).

נמצאנו למדים, שבחייב מצוות השבת אבידה כלולים שני דברים א - להשיב לחבריו ממון שאבד ממנו. דהיינו, שאדם שרואה אבידה של חבריו חייב להשיבה לבעליה, בכפוף לאמור בהלכות השבת אבידה. ב - למנוע הפסד שיכול להיגרם לממון חבריו מחמת אפשרויות שונות, כגון: למנוע מפגעי הטבע להזיק לממון חבריו [וכ"ש לגופו]. וכן למנוע מגנב מלגנוב את ממנו, או למנוע ממנו שרוצה להזיק את ממון חבריו לבצע את זממו וכד'.

לאור האמור, בנידון השאלה דנן, צעקת החבר שהבטיח את הגנב מהחדר ומנעה ממנו מלגנוב את ממון חבריו, נחשבת מעשה מצוה של "השבת אבידה". ומבואר במשנה ב"מ (ל:), ובשו"ע חו"מ (ס' רסה, א) שהרואה אבידת חבריו - חייב להשיבה בחינם, כל עוד שלא נגרם למשיב הפסד ממון או ביטול ממלאכתו מחמת הטירחא בהשבתה, וע"ש. לפיכך גם בנידון דנן, מאחר והכסף שרוצים החברים לתת לצועק הינו שכר עבור קיום מצוות השבת אבידה, שנצטוונו לעשותה ללא תמורה, לכן אסור לו לקבל שכר עבור קיום המצווה.

מחלוקת הרא"ש והרמב"ן, בקבלת שכר על השבת אבידה

והנה בספר מחנה אפרים הל' שכירות (ס' טו בד"ה איברא וכו') כתב שלשיטת הרא"ש, אפילו אם המאבד רוצה מעצמו לתת לו שכר עבור השבת אבידתו - אסור לו לקבל ממנו, כי נחשב שמקבל שכר עבור עשיית המצווה, והתורה חייבה אותנו לעשותה בחינם, וכנראה שהמחנה אפרים מתכוון לדברי הרא"ש בב"מ (פ"ב ס' כח או ס' ל) וע"ש.

אמנם מדברי הרמב"ן שהובאו במחנ"א שם לגבי רופא שדורש כסף רב עבור עבודתו וכו', משמע מהרמב"ן, שהאיסור תורה הוא לפסוק מלכתחילה שכר עבור עשיית המצווה, אולם לאחר שפסקו את השכר, וכ"ש בנידון דנן שהמאבד רוצה מעצמו לתת שכר למשיב האבידה מבלי שהנ"ל יבקש זאת ממנו, באופן הזה אין איסור לקבל כסף, וכך גם מבואר בשו"ת משיב דבר לרבינו הנצי"ב מוולוז'ין זצ"ל (ח"ב ס' נא) בדעת הרמב"ן.

עכ"פ לדינא, מאחר ומחלוקת רבותינו הראשונים הינה באיזה אופן אמרה התורה לקיים את המצווה בחינם, לכן כמו בכל ספק דאורייתא צריך להחמיר, ולפיכך יש לחבר להימנע מלקבל שכר עבור הצלת ממון חבריו מהגניבה.

אמנם נדגיש, שאם התורה לא היתה אוסרת לקבל שכר עבור קיום מצוות השבת אבידה, או לדעת הרמב"ן שאם המאבד רוצה מיוזמתו לתת שכר למוצא, מותר לו לקבלו, גם בנידון דנן יכול היה החבר שהציל לקבל את הפרס. כי מאחר ובפועל כספי החברים ניצל מחמת צעקתו, א"כ מה משנה לנו מה היתה דעתו ומחשבתו לעשות, הרי את הפרס רוצים הם לתת תמורת ההצלה בפועל, והצלה זו אכן עשה החבר בצעקתו.

2. הסיבה שבעל המלון נותן את הפרס הכספי, אינה קשורה כלל למצוות השבת אבידה. כי הרי לו - לא אבד ממון, וגם הגנב לא רצה לגנוב ממון של המלון. נמצא שהחבר שצעק על הגנב - לא קיים השבת אבידה לבעל המלון. וסיבת הפרס נובעת מסיבות כלכליות, כדי לשמור על שמו הטוב של המלון, שסיפור זה לא יגרום להרחקת תיירים. לפיכך מאחר והפרס מצידו הינו כדי שיוכל להמשיך להרוויח כסף, לכן מותר גם לכתחילה לקבל ממנו את הפרס הזה. ואין שום נפ"מ אם בעל המלון הינו יהודי או גוי, כי גם מיהודי מותר לקבל שכר עבור גרימת רווח כלכלי.

חשיבות לימוד התורה והחזקתה

"ויבא את הבדים בטבעות על צלעות הארון, לשאת את הארון" (ל.ה.)

המיוחדות בעשיית הארון

כתוב ב' ויקהל (ל.ה.) וכן ב' תרומה (כ.ה.) שצריכים הבדים, שהם המוטות שנושאים בהם את הארון, להיות קבועים בטבעות הארון, ושגם הטבעות צריכות להיות קבועות בארון, ולא יסורו ממנו לעולם. ומבואר בגמ' ביומא (עב.) מכאן אמר ר' אלעזר - המסיר בדי הארון - לוקה, שנאמר "לא יסורו ממנו".

והנה כתוב ב' תרומה "ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך". ופי' רש"י שם, שנייח בתוך הארון את התורה, דהיינו - את שני לוחות הברית, שהיא העדות שהקב"ה ציווה את בני ישראל לקיים את המצוות שכתובות בהם. כלומר, למרות שבכל כלי המשכן האחרים, אפשר להסיר מהם את המוטות שנושאים אותם בהם, אולם לגבי הארון שבו נמצאת התורה, ישנה הלכה מיוחדת, שלא יסורו ממנו הטבעות והמוטות לעולם.

כמו כן מצאנו הבדל מהותי בין עשיית הארון לעשיית שאר כלי המשכן. שבעוד ששאר כלי המשכן נעשו ע"י יחידים, אולם לגבי עשיית הארון נאמר בתורה (כ.ה.) "ועשו ארון", ומבואר שם במדרש רבה (פ' לז, ב) וברמב"ן על הפסוק הנ"ל, שנצטוו - כל ישראל - להשתתף בעשיית הארון, בעבור שהוא קדוש, ובו המשכן לשכינה הקדושה. וכן, כדי שיזכו כולם שיהיה להם חלק בתורה. וכך אמר רבי יהודה ב"ר שלום במדרש שם: וכיצד יתעסקו כולם בארון? ע"י שכל אחד יתנדב כלי זהב לצורך הארון או שיעזור מעט לבצלאל לבנותו או שיתכוון במחשבתו בדביקות עילאית בעת בניית הארון, שהוא נעשה לשם השכנת מקום לשכינה, ולתורה שתונח בו, עכ"ד.

מהו מקור החיות של היהודי?

נמצאנו למדים מעשיית הארון שהינו מקום להשראת השכינה, ומקום משכן התורה, הלכות מהותיות לגבי לימוד התורה והחזקתה גם בזמן הזה, וכדלהלן. מאחר והתורה ולימודה הינו הקיום הבלעדי של עם ישראל, לפיכך חייב שלכל אחד מישראל יהיה חלק בה. ואכן כתוב בספרים הקדושים, שכל אחד מנשמות ישראל רמוז באחת מאותיות התורה, ומשם הוא יונק את חיותו. ולכן מבואר בגמ' בכתובות (יז.) שנפסקה בשו"ע י"ד (ס' שסא, א) שאם חלילה נפטר יהודי - צריך מעיקר הדין ללוות אותו שש מאות אלף איש, כמו מספר אותיות התורה. כי נטילתה כלומר - לקיחת יהודי מהעולם, שזה דומה ללקיחת אות מהתורה - צריכה להיות דומה לנתינת התורה בהר סיני. וכמו שהיו בהר סיני שש מאות אלף איש מאוחדים ומלוכדים כאיש אחד, ובאופן הזה קיבלו את התורה, ששלמותה היא - רק כשיש בה שש מאות אלף אותיות, וכשחסר ממנה אות אחת - היא נפסלת וקוראים בספר תורה אחר. הוא הדין אם חלילה נפטר יהודי אחד, שאפילו אם רק קרא בחומש כמבואר שם בש"ך (ס"ק א) בשם הריטב"א, נחשב הדבר כאילו נחסרה מהתורה אותה האות ששמו רמוז בה, ולכן צריכים ללוות אותו מעיקר הדין שש מאות אלף איש.

כל אדם יכול להיקשר לתורה

והנה כשם שישנו חיוב שלכל ישראל יהיה חלק בעשיית הארון ששם משכן התורה, כך כל יהודי חייב שיהיה לו חלק מידי יום ביומו בלימוד התורה, כי רק משם מקור חיותו של כל יהודי מישראל. ומאחר והמצאות היא שלא כולם לומדים תורה, לכן הקב"ה ברחמיו הגדולים נתן אפשרויות נוספות לאותם אנשים להדבק בתורה, וכמו שנפרט.

א. מבואר בגמ' סוטה (מט.) שהעולם מתקיים בזמן הזה בזכות אמירת קדושה דסיידרא, כלומר - תפילת "ובא לציון גואל" וכו' שנאמרת בשחרית, וכן בזכות אמירת הקדיש לאחר לימוד האגדה בשבת. והטעם לכך מבואר שם ברש"י, כדי שיהיה לכל אחד מישראל חלק בכל יום בלימוד התורה. ומאחר וכולם אומרים את הפסוקים שכתובים שם: "קדוש, קדוש, קדוש, ה' צבקות מלוא כל הארץ כבודו", ו"ברוך כבוד ה' ממקומו", שמקורם בנביא, ושם נאמרו בלשון הקדוש, ואומרים זאת גם בלשון ארמית שזו השפה שדיברו בזמנם היהודיים בגלות, לפיכך נחשב הדבר שכל ישראל לומדים תורה בכל יום. וכמו כן ע"י כך הם גם מקדשים את שמו של הקב"ה, וכפי שנאמר באותם הפסוקים כמבואר שם ברש"י.

ב. למרות שודאי שעיקר לימוד התורה הינו ע"י הלימוד התמידי בעיון בכל יום, ובכל שעות היום והלילה, וכלשון הפסוק "והגית בו יומם ולילה", אולם כדי שגם לאותם אנשים שמסיבות שונות לא רוצים או שאינם יכולים ללמוד תורה כל היום, יהיה חלק בלימוד התורה, לכן נוצרה שותפות שמקורה עוד מימי יעקב אבינו שנקראת "יששכר וזבולון", שמקנה שותפות שווה בין מחזיק התורה ובין מי שלומדה, ובתנאי שהזבולון מספק ליששכר את כל צרכיו הגשמיים. והנה שותפות זו קיימת רק לגבי החזקת לומדי התורה, ואינה קיימת לגבי מי שתורם כסף למטרות צדקה וחסד אחרות, שלמרות חשיבותן, ולמרות שהתורם מקיים בכך מצוות צדקה חשובה, ויקבל מחמת זה שכר רב, אולם אינו נחשב כשותף שווה עם מי שעושה בגופו את מצוות החסד.

וטעם החילוק הוא, כי לימוד התורה הינו הכרח קיומי לחיותו של כל איש מישראל, שמזה הוא יונק את חיותו. ולכן נוצרה עבורו עצה שגם הוא יוכל לחיות, כלומר - שגם אם לא ילמד תורה בפועל כפי שראוי שיעשה, יקבל את חיותו מאדם אחר שלומד, אם ידאג לכל צרכיו, ויגרום שמחמתו יוכל הלומד ללמוד כראוי ללא טרדת הפרנסה.

משא"כ לגבי שאר המצוות, נתינת הצדקה היא חיוב כמו כל מצוות עשה, ולכן מי שנותן צדקה, ודאי שיקבל שכר על קיום המצוה שעשה, אבל מאחר ואין מעשהו שווה למי שטורח ומקיים בגופו את העזרה לזולת, לכן אינו יכול להיות עמך שותף ממש בקיום המצווה.

ודבר זה נרמז בחיוב שאמרה התורה, שיהיו הבדים, כלומר, המוטות שמחזיקות את הארון שמרמזו על התורה, מונחות לצמיתות בארון, ואסור להסירם משם. כי קיום התורה ע"י לומדיה כראוי, חייב להיות ע"י מחזיקיה הגשמיים, וכמו שאומר רבי אלעזר בן עזריה במסכת אבות (ג, כב) "אם אין קמח - אין תורה, אם אין תורה - אין קמח". וזוהי שותפות נצחית שמחייבת כל אחד מישראל שלא לומד תורה כראוי, שלפחות יחזיק בכספו את לומדי התורה, וע"י כך יחשב לו בשמים שגם הוא למד תורה. ומי שמקיים כך, מחשיבים לו בשמים, שיש לו גם חלק בעשיית משכן לשכינה שתשרה בארץ, שכאמור לעיל בדברי הרמב"ן, הארון נועד גם כמקום להשראת השכינה, ואמרו חז"ל, שמאז חורבן בהמ"ק, אין לקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, ושם כביכול המקום שבו הוא שוכן.

גדרי אונאת דברים בין קונה למוכר

פסחים קיב:

שאלה

א. ראובן פרסם ברבים שמעוניין למכור את דירתו שנמצאת במקום מסוים. שכנו שיש לו דירה דומה באותו איזור, מעוניין גם כן למכור את דירתו, אולם הוא לא יודע איזה מחיר כדאי לבקש עבורה. האם מותר לשכן לפנות לראובן בעילום שם, ולברר אצלו את המחיר שרוצה למכור את דירתו, למרות שהוא לא מעוניין כלל לקנות את הדירה?

ב. האם מותר לאדם להיכנס לחנות סופר גדולה ולהסתובב שם להנאתו, להסתכל על המוצרים ומחירים, למרות שאינו חושב כלל לקנות שם?

תשובה

א. לגבי השאלה הראשונה, אסור מהתורה מחמת הלאו של אונאת דברים שמהותו - גרימת צער לחברו. ולברר מחירים אצל המוכר, אם אינו מעוניין כלל לקנות אצלו את החפץ שעומד למכירה, נכלל בלאו זה. אמנם אם הוא מעוניין לקנות, אלא שמברר אצל כמה מוכרים כדי לבדוק מי מביניהם זול יותר או מי מביניהם מוכר סחורה טובה יותר, או כדי לבדוק האם יש ברשותו מספיק כסף בשביל לקנות את החפץ הנ"ל וכדומה, במקרים אלו מותר לכתחילה לברר אצל המוכרים את מחיר סחורתם.1

ב. אין איסור להיכנס לחנות סופר גדולה ולהסתכל על המוצרים ומחירים, למרות שאינו חושב לקנות שם. אולם ממידת חסידות והנהגה ראויה אין לעשות כן, אלא אם יודע בודאות שבעל החנות מסכים לכך.2

מקורות

1. כתוב בגמ' פסחים (קיב:) שלשה דברים ציווה רבי ישמעאל ב"ר יוסי את רבי, והדבר השני הינו - שלא יעמוד על המקח בשעה שאין לו כסף. ולכאורה קשה, הרי ישנה משנה מפורשת במסכת ב"מ (נח): שכתוב שם וז"ל: כשם [שיש] אונאה במקח וממכר, כך [יש] אונאה בדברים [כיצד -] לא יאמר לו בכמה חפץ זה? והוא אינו רוצה ליקח. וכך גם נפסק בשו"ע חו"מ (ס"ו רכח, ד) וז"ל: כיצד הוא אונאת דברים, לא יאמר לו בכמה אתה רוצה ליתן חפץ זה, והוא אינו רוצה לקנותו, ע"כ. א"כ קשה, מה ציווה רבי ישמעאל ב"ר יוסי את רבי, הרי לכאורה זהו איסור אונאת דברים שהתורה אסרה על כולם, וממילא ודאי שרבי ימנע מלעבור עליו.

אמנם נלע"ד שישנו חילוק מהותי בין האיסור של המשנה, לבין צווי רבי ישמעאל. שמבואר שם בגמ' בב"מ, שרבי יהודה אומר, שאדם לא יתלה את עיניו על המקח כשאין לו כסף. והדבר מסור ללב, וכל דבר שמסור ללב, כלומר, שרק הקב"ה יודע את האמת מה האדם מתכוון, נאמר בו "ויראת מאלוקיך". וביאר שם השיטה מקובצת בשם הראב"ד, שטעם האיסור הוא, מפני שמשביח את דעתו של המוכר. כלומר, המוכר חושב שהקונה מעוניין לקנות את החפץ, בעוד שהנ"ל לא היה מעוניין לקנות ממנו. נמצא שהקונה גרם סתם צער ועגמת נפש למוכר, ולכן סובר רבי יהודה שהתורה אסרה זאת כדי שלא יצער את חברו לשוא.

אמנם דברי רבי יהודה לא נפסקו להלכה אלא רק מה שנכתב במשנה. דהיינו, שאיסור אונאת דברים שאסרה התורה לצער את חברו שנלמד מהפסוק בויקרא (כה, יז) "ולא תנו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך" נאמר רק באופן שהקונה מדבר עם המוכר ומתעניין במחיר החפץ וטיבו וכו', ומראה למוכר שרוצה לקנות את החפץ, בעוד שאינו מעוניין כלל לקנות ממנו את החפץ, שבמקרה זה, מכיון שהקונה גרם לשוא אכזבה למוכר, לכן נאסר עליו לעשות כך. וזה מה שכתוב במשנה ובשו"ע, משא"כ רבי יהודה אסר מחמת איסור אונאת דברים, גם באופן שלא ידבר כלל עם המוכר, אלא רק יתן עיניו על החפץ לקנותו, והמוכר יבין מעצמו שהנ"ל אולי יקנה ממנו את החפץ, בעוד שהמתבונן לא חשב

כלל לקנות ממנו את החפץ, שגם באופן זה לר' יהודה הדבר נאסר, אלא שדינו לא נפסק להלכה.

ביאור הציווי של רבי ישמעאל ב"ר יוסי לרבי

לפי זה יבואר, שרבי ישמעאל ב"ר יוסי ציווה לרבי, שלמרות שע"פ דין אין הלכה כרבי יהודה, אולם מן הראוי ממידת חסידות ודרך ארץ, ובפרט לאדם גדול כמוך שתחמיר על עצמך, שגם באופן שאינך מנהל משא ומתן עם המוכר על קניית החפץ, אלא רק תרצה להתבונן בחפץ כמו אדם שמעוניין לקנותו, גם באופן הזה אל תעשה כך, אם אינך מעוניין לקנותו. וכך גם הובא בספר חסידים (ס"ו שיא, וס"א אלף סט) כהנהגה ראויה. וניתן להביא ראיה לדברינו, שהרשב"ם במסכת פסחים (קיב:) ביאר את ציווי ר' ישמעאל, שהסיבה שציווהו שלא לעשות כך הוא, משום שהוא גורם הפסד בחינם למוכר, כי קונה נוסף שיראה שהראשון מנסה לקנות את החפץ - יעזוב את המקום, ונמצא שהראשון גרם מניעת רווח מהמוכר. כלומר, אין כאן איסור תורה של אונאת דברים כהבנת ר' יהודה, אלא רק גרמא של מניעת רווח, שבמקרה כזה פטור אפילו מדיני שמים. אלא שיש כאן מידת חסידות שלא לעשות זאת. וכן רבינו חננאל שם בגמ' ביאר שטעם הציווי הוא, שלא יפחית את שווי המקח בעיני המוכר, כלומר, שיגרם צער למוכר כאילו החפץ שמוכר לא שווה את הסכום שמבקש עבורו, ואז הוא יזיל אותו לשווא לקונה השני וכו'. נמצא שגם לפי פירושו, אין כאן איסור תורה של אונאת דברים, אלא סוג של אפשרות שהוא יגרם למוכר להפסיד לעצמו וכו', וגם באופן הזה הקונה פטור גם מדיני שמים, כי אין פעולה כזאת מוגדרת כגרמא בנזקין.

ההסבר למה שנכתב בתשובה

לאור האמור, נבאר בס"ד את התשובות. כאשר אדם מדבר עם מוכר חפץ מטלטל או נכס נדל"ן וכיו"ב, באופן שנראה שרוצה לקנותו, למרות שאין בדעתו לקנותו - יש בכך איסור תורה של אונאת דברים, כי הוא גורם לשוא צער למוכר שמתאכזב כשלא קנו ממנו. אולם בכל האופנים שבהם הקונה מנהל משא ומתן כפי שמקובל בשוק, כלומר - כאשר קונה באמת מעוניין לקנות חפץ כזה או דומה לו, נהוג בזמן הזה, שמברר תחילה את טיבו ומחירו כדי לדעת לקנותו במקום הזול והטוב ביותר בשבילו. וכן כשמתמקח עם המוכר על מחירו או על תנאי התשלום, באופן הזה מתנהל המסחר בזמן הזה. נמצא שעל דעת כן גם המוכר הציע את סחורתו למכירה. ובאופן הזה גם המוכר מתנהל מול הספקים כשקונה מהם את הסחורה או כשרוצה לקנות במקום אחר מוצרים ביתיים עבורו. ולכן אפילו אם לבסוף החליט הקונה לקנות במקום שטוב יותר עבורו או שהחליט לבסוף שלא לקנות, אין בכך שום בעיה הלכתית.

2. לכאורה בנידון הזה אסר רבי יהודה בגמ' ב"מ (נח:), וגם רבי ישמעאל ב"ר יוסי ציווה את רבי שלא לנהוג כך. אולם כבר התבאר לעיל במקורות במס' 1, שהדבר אינו אסור מצד הדין אלא ממידת חסידות והנהגה טובה בלבד.

ונוסיף עוד, שבזמן הזה בחנויות סופר גדולות, ישנם אנשי פרסום ובעלי רשתות שיווק שטוענים, שאפילו אנשים שהיום נכנסים לחנות רק כדי להסתכל על המוצרים, אולם במשך הזמן הם יתרגלו להגיע לחנות שלהם, ולבסוף הם יקנו שם את צורכיהם. כמו כן הם טוענים, שכאנשים אחרים רואים שבחנות מסוימת מסתובבים אנשים רבים, זה גורם להם לעשות את קניותיהם דווקא במקום הזה, כדי להרגיש חלק מהציבור הגדול שודאי יודע מה שעושה. כך שהנוכחות של כל אחד בחנות גם אם לא יקנה, מביאה בעקיפין לבעלי המקום רווח כספי. נמצא שבמקרים רבים בזמן הזה אין מניעה אפילו ממידת חסידות להיכנס לחנות סופר גדולה כדי להתבונן במוצרים שנמצאים שם למכירה, למרות שאין בדעתו לקנות.

אכילת מצה ומרור, למי שאיבד את חוש הטעם

פסחים קטו:

שאלה

אדם חלה לאחרונה בנגיף שגרם לו לאבד את חוש הטעם, ולכן אצלו אין הבדל בין אם הוא אוכל לחם, לבין אם אוכל פרי או ירק, ובכל המקרים הוא מרגיש שלועס עיסה, אולם לא מרגיש הבדל בטעם. לפיכך הוא שואל כדלהלן:

א - האם הוא צריך לברך לפני האוכל, מאחר ואין לו שום הנאה מהאוכל?
ב - גם אם נאמר שצריך לברך, האם מספיק שיברך רק ברכת "שהכל נהיה בדברו" על כל מין שיאכל, מאחר והוא אינו מרגיש שום הבדל בטעם בין סוגי המאכלים?

תשובה

א. החולה הנ"ל צריך לברך כמו אדם בריא. וכמו כן עליו לברך את הברכה שתקנו חז"ל לכל סוג מאכל, ולא יסתפק בברכת "שהכל" בלבד. 1

ב. לגבי החולה שבשאלה, ביחס למאכלים של ליל הסדר - צריך הוא לברך על כל מאכל ומשקה את ברכת הנהנין המיוחדת לו.

ובכלל זה יברך גם את הברכה הנוספת שתקנו חז"ל לפני שיאכל את המצה - "על אכילת מצה".

אולם לפני אכילת מרור - לא יברך את הברכה "על אכילת מרור", אלא יבקש מאדם אחר שיוציא אותו בברכה, ויענה אמן אחר ברכתו ויאכל את המרור. 2

ג. חולה שיכול לאכול רק אוכל מרוסק באמצעות צינור שנכנס למעיין [שנקרא בלשון רפואי - "זונדה"] אם ריסקו לו מצה והאכילו אותו באופן הזה או שהכניסו לו דרך הצינור הזה ארבע כוסות יין לפי סדר ההגדה - לא יצא ידי חובת אכילת מצה ושתיית ארבע כוסות. והחולה הנ"ל פטור מלברך על כל המאכלים והמשקים שמעבירים לו דרך ה"זונדה". 3

מקורות

נאמר בגמ' בפסחים (קטו:) אמר רבא: בלע מצה - יצא, בלע מרור - לא יצא. [מאחר וצריך שירגיש בפיו את המרידות וזכר ל"וימררו את חייהם"] בלע מצה ומרור, ידי מצה - יצא, ידי מרור - לא יצא. כרכן בסיב [פי' בקליפת עץ או בנייר וכדו'] ובלען - אף ידי מצה לא יצא. ופי' רשב"ם שם, בלע מצה ולא לעסה - יצא, שהרי קיים בערב תאכלו מצות, שהרי אכילה היא לו. ומיהו לכתחילה, טעם מצה בעיניו. והמשיך הרשב"ם לפרש בד"ה הבא, מהו הטעם שאם בלע מצה ומרור ביחד יצא ידי מצה, משום שכדי שלא ייצא ידי חובה, צריכים להיות שני חסרונות א - שלא יטעם בפיו טעם מצה. ב - שלא תגע המצה בגרונו. ולכן גם אם אכל מצה ומרור ביחד, מכיון שהמצה נוגעת בגרונו, זה נקרא דרך אכילה. ולכן יצא בדיעבד ידי חובת אכילת מצה, למרות שלא טעם את טעמה של המצה.

וביאר שם התוס' בד"ה ידי מצה וכו', שרק אם היה לוועס את המצה והמרור ביחד, באופן הזה טעם המרור היה מבטל לו את טעם המצה, וגורם שלמצה עצמה לא יהיה טעם. והביאור לכך הוא, שמאחר והמרור חיובו מדרבנן, לכן בלעיסה הוא מבטל את טעמה של המצה שחיובה מהתורה, ונמצא כאילו אין בפיו מצה. משא"כ אם בלע את המצה והמרור כשהם שלמים, במקרה זה המרור לא ביטל את טעם המצה, אלא רק גרם שאותו אדם לא ירגיש את טעמו של המצה. כלומר, המצה וטעמה קיימים בפיו, אלא שהאדם האוכל לא מרגיש שאוכל מצה,

במקרה זה מכיון שאוכל את המצה כדרך אכילתה, ויש לו גם הנאת גרונו, כי המצה עוברת דרך גרונו למעיו, לכן יצא ידי חובת אכילת מצה, וכך גם ביאר הר"ן שם, והמג"א (ס"ו תעה ס"ק יג) וע"ש.

והנה דינו של רבא נפסק להלכה בשו"ע אור"ח הל' פסח (ס"ו תעה, ג), ובמשנ"ב שם (ס"ק כט-לג) וע"ש.

לאור האמור נבאר בס"ד את התשובות כדלהלן:

ביחס לסעיף א שבתשובה, שם האוכל אכל את מאכליו כדרך אכילתם, והמאכל מצד עצמו יש לו את טעמו שמיוחד לו, אלא שלחולה יש חסרון אחד - שהוא לא מרגיש את טעם המאכל, לפיכך מאחר ולימדנו רבא, שהבולע מצה למרות שגם אותו אדם לא מרגיש את טעם המצה, בכל זאת מכיון שהמצה בפני עצמה שמה עליה, ולא התבטל ממנה טעמה, ומאחר ואותו אדם אכלה כדרך אכילת אוכלים כלומר - דרך גרונו, במקרה זה מכיון שיש לאותו אוכל רק חסרון אחד [שבולעה] ולא שני חסרונות - לכן יברך לפני אכילה "המוציא לחם" וכו' וכן על "אכילת מצה", ויוצא באכילתו ידי חובת אכילת מצה.

ואע"פ שהגמ' שם לא דיברה בפירוש ביחס לברכת הנהנין שלפני האכילה, אלא רק ביחס לקיום מצוות אכילת מצה בליל הסדר, אולם מכיון שהגמ' התייחסה לאופן שבו כולם נוהגים לאכול מצה בליל הסדר כלומר - בזמן "שולחן עורך", ושם הרי מברכים לפני אכילת המצה: "המוציא לחם מן הארץ [ברכת הנהנין] ו"על אכילת מצה" [ברכת המצות] ולא הוזכר בגמ' או בשו"ע או בשאר הפוסקים באור"ח (ס"ו תעה, ג) שהבולע מצה פטור מלברך ברכת הנהנין, נמצאנו למדים, שגם ביחס לברכת הנהנין, אם אוכל דרך אכילה באופן שיש בזה הנאת גרונו, למרות שהאוכל לא מרגיש טעם מצה מאחר שבולעה, אולם מכיון שיש לו הנאת גרונו, מברך תחילה "המוציא לחם מן הארץ". ולפי"ז הוא הדין ביחס לכל סוג מאכל או משקה שישתה, שיברך עליו החולה הנ"ל בתחילה את ברכת הנהנין שראויה לו, למרות שלא מרגיש שום טעם באכילתו או בשתייתו.

2. לגבי אכילת מצה בליל הסדר התבאר הדבר לעיל במס' 1. לגבי אכילת מרור, הנה ביחס לברכת הנהנין הרי הוא נהג כמו שכל אדם נוהג בליל הסדר. כלומר, בתחילת ההגדה כשאוכל את הכרפס - מברך עליו "בורא פרי האדמה", ומתכוון בברכה זו לפטור את המרור שיאכל אח"כ. נמצא שהוא כבר ברך ברכת הנהנין על המרור. אולם ביחס לברכת המצות המיוחדת, שתקנו חז"ל בליל הסדר "על אכילת מרור", את הברכה הזאת תיקנו חז"ל רק אם ירגיש האוכל בפיו מרידות, שזה זכר ל"וימררו את חייהם", ולכן אם לא מרגיש בפיו את הטעם המר של המרור - לא יוצא ידי חובת המצוה, לכן לא יברך את הברכה הזאת.

לפיכך לדינא, אין נפ"מ אם בולע את המרור או שמסיבת חוליו כשיאכל את המרור - לא ירגיש טעם מרידות בפיו, בכל המקרים לא יוצא ידי חובת מצוות אכילת מרור, ולכן לא יברך את ברכת המצוות "על אכילת מרור".

3. בנידון מי שאוכל באמצעות "זונדה", מכיון שבאכילה זו יש את שני החסרונות א - לא מרגיש טעם בפיו. ב - אין לו הנאת גרונו. כלומר, שאינו אוכל בדרך המקובלת דרך גרונו, לפיכך לא יברך ברכת הנהנין על שום מאכל ומשקה. וממילא הוא לא יוצא ידי חובת המצווה כשיאכל באופן הזה, כי לגביו - אין "שם" של מאכל ומשקה על מה שנכנס למעיו.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

ויקהל פקודי תשפ"א • גליון ת"כ

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ד. ברכה על מאכלות אסורות

הנה להפוסקים (ט"ז ס"י קצ"ו סק"א, מובא במשנה ברורה שם סק"ד) דבאוכל בשוגג מאכלות אסורות חייב בברכת הנהנין, ופוסרת הברכה כל מה שימשך לאכול אחר כך, ותיקשי, הא להאמור דעתו להמשיך לאכול היא מחשבת איסור ונימא דלא חשיב דעתו לאכול. ויש לחלק דשאני אכילה דכל מה שאוכל חשיבא חדא מילתא, משא"כ לענין להחזיר לכירה דבעינן דעת לעשות פעולה נוספת דחזרה.

מכשירי מצה

הנה איתא בגמרא שבת (קל"א א') דלשיטת רבי אליעזר שמכשירי מצוה דוחה את השבת, אם כן הכי נמי מצה וכל מכשיריה דוחין את השבת.

וראיתי בכתבי גאון אחד שליט"א שהקשה דכיון דבעי רק כזית מצה, אם כן באפיית המצות אין כאן חילול שבת, דהרי שיעור מלאכת אופה בכגורגרת שהוא יותר מכזית.

תירוץ א' - הבערה

הנה כתב גאון הנ"ל דיש לומר דבעינן קרא להתיר מלאכת הבערה כדי לאפות המצות, דמלאכת הבערה עובר בכל שהוא.

תירוץ ב' - גרוגרת פחות מכזית

העירוני דיש להוכיח דאדרבה גרוגרת הוא פחות מכזית, דאיתא בשולחן ערוך (או"ח סי' שס"ח סעי' ג') פלוגתא אם בבי' סעודות איכא ששה או שמונה ביצים, ואיתא בשולחן ערוך (או"ח סי' תפ"ו סעי' א') דבכזית איכא חצי ביצה, נמצא דבבי' סעודות איכא י"ב או ט"ז זיתים, אמנם לענין גרוגרות כתבו תוספות בשבת (ריש המוציא יין, ע"ז ב' ד"ה המוציא) דבשתי סעודות איכא י"ח גרוגרות. נמצא דגרוגרת הוא פחות מכזית.

מיהו דעת הרמב"ם (ענין משנה ברורה סי' תפ"ו סק"א) דכזית הוא שליש ביצה, ולהסוברים דבי' סעודות הוה שמונה ביצים, נמצא דבבי' סעודות איכא כ"ד כזיתים, אבל גרוגרות איכא רק י"ח, נמצא כזית פחות מכגורגרת. אמנם ברמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ט) סבירא ליה דבי' סעודות הוא ששה ביצים, ואם כן בבי' סעודות איכא רק י"ח כזיתים כמו לענין גרוגרות. מיהו אפשר דבי' השיטות אינן תלויות זה בזה, ואז יש מקום לקושיא.

שוב ראיתי בתוספות ביומא (ע"ט ב' ד"ה לומר, ענין שם) שהכריחו מסוגיא דשבת (צ"א א') דכזית הוי פחות מגרוגרות. וכך כתבו בתוספות בעירובין (פ' ב' ד"ה אגב). [ועיין בביאור הגר"א סי' קצ"ז, ובמגן אברהם סי' תפ"ו].

תירוץ ג' - מכשירי מצוה לאדם אחר

הנה יש לדון לדעת רבי אליעזר דמכשירי מצוה דוחין את השבת, האם מותר גם לאדם אחר שאינו מקיים את המצוה לדחות את השבת ולעשות מכשירי המצוה כדי שחבירו יקיים את המצוה.

ובפשוטו נראה דבאמת דינא דמכשירי מצוה היינו אף להך דלא קא מקיים את המצוה, דומיא דמילה דמותר גם לאדם אחר לחלל שבת כדי למול התינוק של חבירו. [ועיין לקמן מה שהבאנו עוד בזה].

מלאכת מבשל

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (ל"ה ב' ג')

הנה כתב ברמב"ן (ע"ה"ת) ענין הכתוב הזה ודאי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש, כי אמר כל העושה בו מלאכה יומת, ופירש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר, כי האש צורך כל מאכל. ונביא בסייעתא דשמיא כמה נידונים במלאכת מבשל:

דעתו לעשות באיסור

כתב במשנה ברורה (סי' רנ"ג שער הציון אות מ"ט) בדיון חזרה בשבת, דהא דשרינן להחזיר לכירה גרופה וקטומה אם היתה דעתו להחזיר, היינו דוקא כששרי ליה להחזיר, אך אם לקח משקין מהכירה ודעתו היתה להחזירו לכירה לאחר שיצטנן, נהי דאיסור חזרה ליכא לכירה גרופה וקטומה כיון דדעתו להחזיר, אך יש איסור בישול.

מעתה כתב דבזה יהא איסור לו להחזיר אף בעודו חם, דמכיון שאסור להחזיר לאחר שנצטנן, אם כן דעתו להחזיר באיסור כמאן דליתא, והוי כאין דעתו להחזיר. [נמשמע דהיינו אף כשלא ידע דאסור].

חזינן מדבריו דאם דעתו לעשות מעשה שאסור לעשותו בשבת, לא חשיב דעת לענין חזרה. ויש לדון בדבריו בכמה אנפי:

א. על דעת להחזירה לאינה גרופה

הנה אם לקח קדירה מהכירה, והניח אחר כך על הכירה קדירה ריקנית, שרי לתת עליה את הקדירה שנטל, והיינו דוקא באופן דהיה דעתו להחזיר דאז חשיב כחזרה, אבל אם לא היה דעתו להחזיר, חשיב כהנחה מתחילה ואסור. [ועיין שולחן ערוך סי' רנ"ג סעי' ג' וביאור הלכה שם ד"ה ויזהר].

מעתה כשלא היתה הכירה גרופה וקטומה, ונטל הקדירה על דעת להחזירה באיסור, לא יוכל להחזירה אחר כך אע"פ שנעשתה גרופה, כגון שהניח אחר כך על הכירה קדירה ריקנית ורצונו לתת עליה את הקדירה שנטל, דלהנ"ל לא יחשב כהיה דעתו להחזיר כיון דמחשבתו היה באיסור.

ב. הוכחה מבסיס לאידך גיסא

אמנם העירוני דחזינן לא כך במהרש"א לענין בסיס, דהנה מתבאר במהרש"א בשבת (מ"ד ב' ד"ה בא"ד כגון שהניחה) לענין בסיס דמחשבתו להסיר באמצע השבת אף שהיה באיסור הוי כמאן דאיתא, דהרי כתב דאם דעתו לקחת המוקצה בשבת לא חשיב בסיס כיון דדעתו ליטלו, אע"פ דהוה לקיחה באיסור.

ג. חשב להחזירו באופן שלא שייך

אמנם צריך לי עיון, דהנה בכגון מי שלקח קדירה מהכירה, ודעתו היתה להחזירה דרך אותו מקום שלקחו, כגון דרך הדלת שלקחו מהמטבח לחדר האוכל, אבל לא ידע שאי אפשר לחזור למטבח בדרך זו, מפאת דהדלת נסגרת אחריו ואינו יכולה להפתח, והנה השתא רוצה לקפוץ דרך החלון. האם גם ככהאי גוונא נימא דמכיון דלא שייך לחזור באופן שחשב, אם כן לא חשיב דעתו להחזיר.

מעתה נחא בפשוט, דאדם אחד עושה קצירה וטחינה והרקדה לכמה אנשים שיאכלו מצה, נמצא דעושה מלאכה בהרבה יותר מכגורגרת.

תירוץ ד' - חצי שיעור מותר מן התורה

הנה יש לדון דלריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה, יהא שרי מן התורה למיעבד כגורגרת, דהרי כיון דעל שיעור כזית שהוא מקצת דשיעור כגורגרת, איכא היתר מפאת מכשירין, תו אידך הוה ליה רק חצי שיעור. [נעיין לקמן מה שהבאנו עוד בזה].

תירוץ ה' - ריבוי בשיעורים

תו יש לדון, דאף אם נימא דבצריך פחות מכזית ואכיל כזית, לקי, מכל מקום יש לדון דמותר למאן דסובר דריבוי בשיעורים מותר מן התורה, דכיון דחלק מותר אם כן איכא היתר דריבוי בשיעורים על הכל. [נעיין לקמן מה שהבאנו עוד בזה].

מכשירי מצוה על ידי אחר

הנה כתבנו לעיל לדון לדעת רבי אליעזר דמכשירי מצוה דוחין את השבת, האם מותר גם לאדם אחר שאינו מקיים את המצוה לדחות את השבת ולעשות מכשירי המצוה כדי שחבירו יקיים את המצוה.

א. נראה דמותר גם לאחר

הנה כתבנו בדפשוטו נראה דבאמת דינא דמכשירי מצוה היינו אף להך דלא קא אכיל, דומיא דמילה דמותר גם לאדם אחר לחלל שבת כדי למול התינוק של חבירו.

ב. מהר"ח אור זרוע

אמנם העירוני דבתשובות מהר"ח אור זרוע (סי' י"א) מבואר דשריין רק להאכול.

דהרי כתב לענין מצוות מילה, דאין האב חייב למול בנו בידו או על ידי שלוחו, אלא חייב רק שיתעסק שיהא בנו נימול, ואף אם מלו שלא ברשות האב ושלא בשליחותו מכל מקום נתקיימה המצוה.

וכתב להוכיח כך, שאם לא כן הרי מדחזיין דלר' אליעזר מכשירי מילה שרי לכל אחד, אם כן גם בהא דלשיטת רבי אליעזר לולב וכל מכשיריו דוחה את השבת, אם ראובן אין לו לולב, שמעון יחלל שבת לתקן הלולב לראובן, כדרך שאנו עושין במילה שראובן מל בן שמעון, והרי לא יתכן כך, אלא על כרחך הטעם דבמילה כל אחד יכול לחלל שבת, היינו מכיון שהמצוה מוטל על כל אחד ולא רק על האב.

ג. אדם אחר מעביר המי חטאת

אך יש להקשות על מהר"ח אור זרוע, דהנה איתא בגמרא פסחים (סי' א') דהזאה של קרבן פסח אינו דוחה שבת, דגורין שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים.

ומקשינן בגמרא דלרבי אליעזר יהא שרי להעביר המי חטאת ד' אמות ברשות הרבים, דהוי מכשירי הקרבן פסח, והרי לשיטת רבי אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת.

והתם על כרחך הכוונה דאין הטמא יעביר אלא רק אדם אחר, דהרי אם הטמא יעביר הרי מטמא את המים. חזיין דמדין מכשירי מצוה שדוחין את השבת, מותר גם לאדם אחר לעשות המלאכה.

ד. פסח הוא חיוב על הכלל

הנה בעיקר הקושיא הנ"ל על מהר"ח אור זרוע, יש לדון ליישב דשאני הקרבת הפסח דהוי חיובא על הכלל, ואם כן ההיתר דמכשירין הוא על כל אחד.

אלא דהעירוני דהרי הכא הא בלאו הכי הקרבן יקרב וכל הנידון להוסיף גם הטמא על אוכליו. ואכתי יש לומר דאם הוא יטהר אם כן איכא סיבה נוספת להקרבנו שהוא על הכלל. וצריך עיון בזה.

ה. מיושב קושיית הגרע"א

הנה הקשו בתוספות (פסחים שם ד"ה שמא) אמאי חיישינן שיעבירנה ד' אמות ברשות הרבים, הרי כל אחד שנושא מי חטאת נטמא ויחזור ויטמא את המים. ומתרצים דמעביר בכלי אבנים ובכלי גללים דלא מקבלי טומאה.

וראיתי שהקשה הגרע"א (פסחים שם) אמאי הקשו תוספות רק מכח דינא דנושא מי חטאת נטמא, הא בלאו הכי קשה דהרי איירי שהטמא מת בעצמו מעביר את המי חטאת, והרי אם כן יפסלם, דהרי הוא טמא

ומטמא להכלי והכלי מטמא למי חטאת. ונשאר בקושיא. ולכאורה יש ליישב קושיית הגרע"א כמו שכתבנו דלא הטמא ישא את המים אלא רק אדם אחר, ואם כן נשמע דדין מכשירי פסח דדחי שבת לרבי אליעזר היינו אף באדם אחר.

וראיתי בספר גור אריה יהודה (מועדים סי' ג') שהאריך דטמא מת אינו פוסל מי חטאת דהא בשעת הזאה נמי נוגעים בטמא מת. ולדבריו ליכא הוכחה מהגמרא. וצריך עיון.

ו. דברי החזון איש

שוב ראיתי בחזון איש (פרה סי' ה' ס"ק כ"ח) שכתב לפרש סוגיין בפסחים הנ"ל, דהטמא עצמו ישא המים ומכל מקום לא יטמאם דהויין בכלי גללים, והקשה דמכל מקום יטמא בהיסט, ותיירץ דאפשר שהטמא מת הנושא ישכח או שלא ידע שמתמא בהיסט.

ולכאורה קשה על האי פירושא שבאמת המי חטאת נפסלו בהיסט, דאם כן מאי מקשינן דלרבי אליעזר לישתרי משום מכשירי מצוה, הא מכל מקום נפסלו המים ויש כאן חילול שבת. וצריך לומר דכיון דנפסלים רק מדרבנן, [דטמא מת אינו מטמא מן התורה בהיסט ורק מדרבנן עשאוהו כזב לענין מי חטאת], אם כן אם יטלטלנו ברשות הרבים בשבת, באמת יזו מן המים עליו בכדי שלא יהא חילול שבת, ואע"ג דעדיין אינו מותר בקרבן פסח מדרבנן ויצטרך הזאה שנית, מכל מקום האי הזאה טיהרתו מן התורה וחשיבא מכשירי מצוה.

[ופירושא דהחזון איש בדברי התוספות דהקשו שהטמא מת יטמא המי חטאת, הנה בתוספות הרשב"א למסכת פסחים (שם) איתא "ואם תאמר אמאי חיישינן להכי הלא טמא כדון נושא מי חטאת ויחזור ויטמא המים" עד כאן לשונו, משמע דקושיית תוספות מפאת דכל אחד שיעביר המי חטאת נטמא נשאל מי חטאת, וזה תמוה כמו שהקשה הגרע"א. ולהאמור באות ה' אתי שפיר].

מקצת מותר ממילא הכל מותר

הנה כתבנו לעיל בתירוץ ד', שיש לדון דלריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה, אם כן מכיון דשרי למיעבד כזית, ממילא יהא שרי מן התורה למיעבד גם כגורגרת, דהרי חצי מהכגורגרת מותר מן התורה ואם כן השאר הוי רק חצי שיעור. [ואם נימא דשריין, אם כן מיושב קושיין הנ"ל, דאיכא היתר לאכול כזית לצורך מצות מצה, וממילא הותר כל הכגורגרת].

א. צדדי הספק

הנה צדדי הנידון, מי נימא דאסרינן, דהרי קאכיל שיעור כגורגרת אשר לא היה צריך לאכול, או דילמא שרינן, דהרי מכיון דעל שיעור כזית שהוא מקצת דשיעור כגורגרת איכא היתר מפאת מכשירין, תו אידך הוה ליה רק חצי שיעור.

ב. באכל כזית האם לקי

הנה תליא באופן שמשום פיקוח נפש היה צריך לאכול פחות מכשיעור, ואכל כשיעור, האם לקי.

ואם נימא דלא לקי, אתי שפיר מה שכתבנו בהצד השני הנ"ל, אבל אם נימא דלקי, כיון דקעביד כזית אשר לא היה צריך לעשותו, ליכא למימר מה שכתבנו. ומסברא נראה דלא לקי.

ג. בנין ציון דבאמת חייב

הנה לכאורה משמע בתשובות בנין ציון (סי' ל"ד, מובא בבניאור הלכה סי' תרי"ח ס"ע ח') דחולה שהיה מותר לו לאכול רק פחות מכשיעור, אם עבר ואכל עוד והשלים עד לשיעור שלם חייב כרת. [נצריך עיון בפנים התשובה. ועיין בתשובות בנין שלמה באורך].

אמנם עיין בספר מעשה חושב על שער המלך (פ"ה מהל' מאכלות אסורות) דפסיקא ליה דבכהאי גוונא ליכא חיובא.

והנה העירוני ראה דחייב, דאם נימא כמעשה חושב אמאי ביום הכיפורים מחייבין לחולה לאכול דוקא פחות פחות מכשיעור, הא אף אם יאכל בבת אחת יש כאן רק איסור חצי שיעור. ועיין.

ד. לענין עשה דוחה לא תעשה

הנה יש בכל זה נמי נפקותא לענין עשה דוחה לא תעשה, כגון היכא דהיה לו חצי כזית מצה מחדש וחצי כזית מצה מישן, ואכל החצי כזית מחדש מפאת דעשה דמצה דוחה לא תעשה דחדש, [להסוברים דאמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה], ואחר כך אכל עוד חצי כזית חדש, האם לקי. ולפי מה שכתבנו לא ילקה דהאיסור הוה רק חצי שיעור.

ה. הוכחה מדברי החתם סופר

הנה מבואר בגמרא חולין (ק"ב ב') דאיכא תרי איסורי, אבר מן החי ובשר מן החי, ובתרויהו בעינן כזית, אלא דאיסורא דאבר מן החי היינו כאשר אוכל אבר שלם אע"פ שאין בה כזית בשר, ואיסורא דבשר מן החי היינו כאשר אוכל כזית בשר אע"פ דאכל רק חלק מהאבר.

מעתה הקשה השאגת אריה (מובא בתשובות חתם סופר יו"ד סי' ע' מהגאון ר' נתן אדלר זצ"ל שהקשה לו השאגת אריה בעברו דרך פפד"מ, וכן מובא בחי' הגרע"א פסחים כ"ד ב') דבשלמא בישראל אתי שפיר דבעינן ב' האיסורים, דמשכחת לה חיובו בתרי אנפי, או באבר שלם אע"פ שאין בה כזית בשר, או בכזית בשר אע"פ שאינו אבר שלם.

אמנם תיקשי אמאי בבני נח בעינן ב' האיסורים (כמבואר ברמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"ט), הרי איתא ברמב"ם (שם) דבני נח חייבים על הני ב' איסורים בכל שהוא, שלא ניתנו השיעורים אלא לישראל בלבד, ואם כן הא בכל אבר מן החי יש משהו בשר מן החי, ואם כן גם האוכל אבר מן החי חייב משום משהו בשר מן החי שבתוכו, ואם כן למאי נפקא מינה בהא דמוזהר על אבר מן החי.

וכתב בתשובות חתם סופר (יו"ד סי' ע') ליישב דנפקא מינה לאופן דהיה מוכרח לאכול הבשר משום פיקוח נפש, דבלא איסורא דאבר מן החי היה יכול לאכול גם האבר דהרי על האבר ליכא איסורא, אבל השתא אם יאכל גם האבר יהא חייב, דהרי איכא איסור נוסף לאכול האבר והאי איסורא לא הותר.

אמנם לפי מה שכתבנו, אם חייב לאכול הבשר משום פיקוח נפש, אם כן לית בה חיובא בהא דמשלים עם האבר, דהרי חלק מהאיסור של האבר הותר. [דהרי איסור דאבר מן החי כאשר אוכל אבר שלם ביחד עם הבשר].

אמנם יש לדחות דאין מדברי החתם סופר ראייה כנגד דברינו, דכוונתו דאמרינן הקל הקל תחילה, דעל אכילת האבר יתחייב מפאת דאית בה תרתי איסורי, גם אבר מן החי וגם בשר מן החי, והוה מצי למיכל בשר דקיל דהוי רק חד איסורא דבשר מן החי. ועיין.

[שוב ראיתי בלקוטי הערות על תשובות חתם סופר (שם) בשם תשובות יד יהודה, שכתב כמו שכתבתי. נמצא דפשיטא ליה דאם צריך לאכול חצי כזית ואכל כזית, פטור].

ו. קצר תחילה גרוגרת היחיד

הנה יש לעיין באיכא גרוגרת בחד ענף, וב' גרוגרות באידך ענף, והחולה צריך לב' גרוגרות, וקצר תחילה הגרוגרת האחת והאכילה לחולה, ואחר כך קצר ב' הגרוגרות, האם חייב חטאת.

[ובשאגת אריה סי' נ"ט כתב דבקצר תחילה הב' ואחר כך הא' והאכילה לחולה חייב חטאת, ובאידך ציור כתב דאסור, ולענין חטאת לא פירש בדבריו].

רבי בשיעורים

הנה פליגי קמאי האם איכא היתירא מן התורה בריבוי בשיעורים, דעת הרשב"א (הובא בר"ן ביצה ט' ב' מדפי הר"ף) דמותר מן התורה ואינו אלא אסור אלא מדרבנן, אמנם דעת הר"ן (שם) דהוי איסור מן התורה. והנה לדעת הרשב"א דמותר מן התורה, יש לעיין בהיה צריך לחולה פחות מגרוגרת וקצר ב' גרוגרות. [וכתבנו דאם נימא דשרי, יש ליישב קושיין, דאע"פ דאיכא היתירא לאכול רק כזית, מכל מקום כל הגרוגרת מותר מחמת ריבוי בשיעורים].

א. צדדי הספק

צדדי הספק, האם איכא היתר דריבוי בשיעורים, דהא דרבי בשיעורין מותר מן התורה, היינו מפאת שהפעולה יש לה היתר, והכא נמי הרי איכא היתר להפעולה מחמת חצי שיעור.

או דלימא ליכא היתר דריבוי בשיעורים, דההיתר דרבי בשיעורים היינו דוקא מפאת דאיכא איסור שבת שהותר, והרי הכא אין איסור שבת כלל, דלריש לקיש חצי שיעור מותר מן התורה.

תו, מכיון דהכל איסורא, דגם החצי הראשון מיתסר, להצד דבצריך לאכול פחות מכזית ואכל כזית לקי.

ב. נפקא מינה לענין בישול

הנה נפקא מינה נמי לענין בישול, כגון באיכא מים שנתבשלו מערב שבת, למאן דאמר אין בישול אחר בישול בלח, וצריך לחמם המים לחולה שיש בה סכנה, ואגב מים אלו הוסיף עוד מים שלא נתבשלו,

האם הוי בדין רבוי בשיעורים.

ג. נראה כהצד דמותר

הנה לענ"ד נראה כהצד הראשון הנ"ל, דלמאן דאמר ריבוי בשיעורים דרבנן, הכי נמי אף בפחות מכשיעור. והרי ילפו לה היתר דריבוי בשיעורים מיום טוב, והתם בפשוטו אפילו כשלצורך היום טוב צריך פחות מכשיעור, איכא היתירא דרבי בשיעורים. [ולפי מה שכתבנו היינו אף היכא דאיך לאו בתורת בישול. ומיהו אכתי צריך עיון בפרט זה].

וחברי נחלקו עלי, דאם נימא דבצריך פחות מכזית, ואכיל כזית לקי, נוכדברי הביאור הלכה הנ"ל בשם הבנין ציון, אם כן גם טענת רבוי בשיעורים ליכא כיון דהכל איסורא, דגם החצי הראשון מיתסר. ולא אדע אם דבריהם מוכרחים.

ד. רק באיכא פיקוח נפש

הנה מה שכתבנו דריבוי בשיעורים דרבנן יש לומר אף היכא דאיכא חצי שיעור, מכל מקום באיכא חצי שיעור אוכלים ושעור בישול דמשקים באותו סיר, ונימא דשרי בצריך לאוכלים אף באין צריך למשקים, מכל מקום היינו דוקא באיכא פיקוח נפש על האוכלים אבל בליכא פיקוח נפש על האוכלים לא אמרינן כיון דהפעולה מותרת לאוכלים, שרי גם למשקין. ואין צריך לפנים מחמת גודל הפשיטות.

להקיף הנר עם בקבוקים

הנה עובדא הוי בשבת והיה נר נשמה ולקח תינוק האי נר והניחו בשבת בצהריים באמצע השולחן של האכילה, ויש חשש שהתינוקות והילדים יטלטלו הנר ממקום למקום, מאי תקנתא איכא.

א. ספק אם המשקה יתבשל

הנה יש לדון דשרי להקיף הנר בבקבוקים וכך התינוק לא יגש לנר. אלא יש לעיין מהו בבקבוקים שיש בהם יין או שאר משקה, מפאת שהמשקה שבתוכם יתבשל.

ולכאורה אם יש ספק אם המשקה שבתוכם יגיע ליד סולדת, יש לדון דשרי דהוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה.

ב. ספק לשעבר

אמנם יש לדון דהרי הכא הספק מפאת חסרון ידיעתנו אם בכח הנר לחמם המים, ודמי להך דלסגור תיבת הזבובים ויש ספק אם יש זבוב בתוך התיבה ויצוד אותו, דדעת הט"ז (סי' שט"ז סק"ג) להתיר מפאת דהוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה, אמנם הגרע"א (יו"ד סי' פ"ז סע' ו' בהג"ה) דן לאסור דהוה ספק פסיק רישיה, מכיון דהספק הוא על העבר, והיינו על עצם הנעילה אם יש בזה מעשה צידה, ואם כן הוי כשאר ספיקא דאורייתא.

[ובביאור הלכה (שם סע' ג' ד"ה ולכן) האריך וכתב דברמב"ן במלחמות (שבת פ"ג י"ט ב' בדפי הר"ף) ראייה כהט"ז לקולא, דהרי דן לענין מצרף שנותן מים קרים לכלי דלא הוי פסיק רישיה וכתב ברמב"ן דדילמא כבר היה מצורף מקודם לכן].

אך יש לדון דהכא שרי אף להגרע"א, דהרי הכא הנידון אינו על ההוה אם זה משקה שיתבשל בהנר, אלא הנידון על העתיד אם המשקה יתבשל מהנר. ולא דמי לבקבוק סתם שיש ספק אם יש בו מים שיכול להתבשל או משקה שכבר נתבשל מקודם דאז הנידון על ההוה. והעירוני שיש לדון מהו באינו יודע מהו המרחק שבו אינו מתבשל, אם חשיבא הוה או עתיד.

ג. חיישנין שישכח

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' ש"ח סעיף י"ד) דאסור להניח דברים ליד מדורה היכא שיכולים להתבשל אף כאשר דעתו ללוקחם לפני כן דחיישנין שישכח.

והקשה באגלי טל (מלאכת אופה ס"ק מ"ה) הא הוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה.

ותירץ דחשיב שעושה פעולה עכשיו, דהרי אם לא יעשה מעשה כנגד ויטלנו משם הרי יתבשל מאליו, הלכך חשיבא פסיק רישיה.

[וצריך עיון דכתב במשנה ברורה (סי' ש"ח ס"ק צ"א) בשם אליה רבה ותוספות שבת דהיכא דלא נחא ליה שרינן מפאת דבר שאינו מתכוין].

עוד תירץ (שם בהשמטות) דבאמת הא מכיון ממש לבשולי אלא דמפאת האיסור לא נחא ליה, והשתא אם שרינן ליה שוב מכיון, וכמו שכתבו

תוספות (בבא מציעא ל' ב') לענין פרה אדומה.

מעשה הני תרי טעמי לא שייכי בנידון דידן. נ"א"ה. הטעם הראשון מפאת דהכא הוה רק ספק אם יתבשל, והטעם השני, דהרי הכא באמת אין לו ענין שהמשקה שבתוך הבקבוקים יתבשל.

ד. לטלטל הנר על ידי נכרי

הנה לטלטל הנר על ידי נכרי ודאי שרי, חדא, דהוה שבות דשבות במקום מצוה. תו, יש מתירים (רמ"א סי' תע"ז סעי' ג') לטלטל מוקצה על ידי נכרי דהוה כטלטול מן הצד.

ה. לטלטל על ידי ככר או תינוק

הנה לטלטל הנר על ידי ככר או תינוק, הנה בשולחן ערוך (סי' רע"ט סעי' ג') מבואר דבנר לא שרינן על ידי ככר או תינוק, וכתב הגרע"א (קמא סי' כ"ב) דמהכא מוכחא דהא דשרינן (שו"ע סי' ש"ח סעי' ה') לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל על ידי ככר או תינוק, לא איתמר במקצה מחמת חסרון כיס, וכדעת הט"ז (סי' ש"ח סעי' ה'). והביא דבמגן אברהם (סי' ש"ח סעי' ס"א) כתב דלאו דוקא כלי שמלאכתו לאיסור, ותמה הגרע"א אם כן אמאי אסרינן בנר על ידי ככר.

אמנם בגליון (סי' ש"ח סעי' ה') כתב הגרע"א כהמגן אברהם והביא ראיה ממדוכה שמשלטלו על ידי השום, ובתשובה דחה הגרע"א להאי ראיה.

[נהנה הגרע"א הביא דבתשובות הרא"ש איתא דאף לדידיה אסירא בארנקי עם מעות, מפאת היתירא דככר או תינוק, דבטל הכיס לגבי המעות ודמי לאבנים, ולכאורה לפי זה היינו נמי דטעמא דנר, אך יש לומר דמשמע בסי' רע"ט דאף בנר שכבה לא יועיל ככר, והתם איסורו רק משום מיגו דאתקציא דבסיס וזה דמי לכל כלי שמוקצה מחמת חסרון כיס].

ובחזון איש (אור"ח מועד סי' מ"ז סק"א) נקט כהמגן אברהם וכהגרע"א בגליון (סי' ש"ח), דלחרא"ש שרינן כל כלים על ידי ככר או תינוק ואף במקצה מחמת חסרון כיס, וראיה ממדוכה שמותר לטלטלו על ידי שום, [והגרע"א בתשובה כתב שם לדחות הראיה ממדוכה], וכתב דמכל מקום בנר מודינן לאיסור כדמוכח מדלא אשכחן (שבת מ"ה א') היתירא בנר דחנוכתא, וכדחזינן (שו"ע סי' רע"ז סעי' ד') דשרינן בערב שבת לתלות נר על אילן דלא חיישינן שיוירדנו כיון דהוה מוקצה. [ועיין בבית יוסף סי' רע"ט שהביא כעין זה בשם הכל בו ועיין שם בתוספת שבת].

נמצא לפי זה דב' שיטות המה, א. דעת המגן אברהם דהיתירא דהרא"ש בכל כלים, ב. דעת הט"ז דרק בכלי שמלאכתו לאיסור והביא ראיה מנר, וכן דעת הגרע"א, ג. דעת החזון איש כהמגן אברהם רק כתב דנר שאני.

ועכ"פ לדברי הכל חזינן דבנר ליכא לשריותא דככר או תינוק. ואם כן האי היתירא ליכא.

אוכל חלב חי

הנה אמרינן (פסחים כ"ד ב') דהאוכל חלב חי פטור, דהוה שלא כדרך אכילתו.

ואיתא במשנה במנחות (צ"ט ב') שהשעיר של יום הכפורים היה נאכל לכהנים במוצאי יום הכיפורים, וביום הכיפורים שחל בערב שבת, היה נאכל לערב בליל שבת, אף על פי שאין יכולין לבשלו בשבת, אלא הבבליים היו אוכלים אותו חי. והקשה בחתם סופר (שם) היאך נתקיימה בזה מצות אכילה.

א. בישול בחמה

הנה לכאורה היה אפשר לבשלו בהיתר, שיהא תחילה בישול על ידי חמה דשרי, ונהי דאכתי חשיבא חי לענין שלא כדרך אכילתו, כמו שכתבו תוספות (פסחים שם ד"ה פט) דהקפחו לחלב בחמה פטור, מכל מקום אחר כך יבשלנו באור, דזה חשיבא כבר כדרך אכילתו.

אמנם איסור בישול ליכא, דהא כתב בפרי מגדים (סי' ש"ח משב"ז ס"ק ה') במבשל בחמה ואחר כך באור, דאין בישול אחר בישול.

וצריך לומר דהאי תוספת דקא עביד לה כדרך, אינה מחייבת בשבת, וחשיבא אין בישול אחר בישול. אמנם באמת צריך עיון מנא לן הא,

והרי אם אמרינן דיש הפרש בבישול על ידי האור מאשר בבישול על ידי חמה, מנא לן דלא חייב עלה.

ב. יתחיל ביום הכיפורים ויגמור בשבת

תו יש גוונא של בישול בהיתר מן התורה, דיניח בסוף יום הכיפורים ויתבשל לאחר כניסת השבת, דאין כאן איסור דיום הכיפורים, דדמי למניח בשבת על האש ונתבשל למוצא שבת, וגם אין כאן איסור שבת, דדמי למניח בערב שבת ונתבשל בשבת, מיהו מדרבנן מיתסר.

אמנם ראיתי באבני נזר נזר (אור"ח סי' מ"ט ס"ק י"א, וע"ע בסי' ש"ז ס"ק ו') דדן דמן התורה אינו מצטרף) שנסתפק דילמא שבת ויום הכיפורים מצטרפין מן התורה לענין איסורא, וכן שבת ויום טוב, ונפקא מינה בכותב אות אחת בשבת ואות אחת ביום טוב אם מיפסל לעדות.

ג. הניח כלאחר יד

כמו כן משכחת לה בישול בהיתר מן התורה בהניח על האש כלאחר יד, אם נימא דלא כמו שכתב בתשובות מהר"ח אור זרוע (סי' ל"א) דאע"פ דבכל המלאכות אמרינן דהעושה שלא כדרכו פטור, מכל מקום שאני מלאכת בישול, דחייב אף אם מניח הקדירה על האש שלא כדרך, כגון שמחזיק הקדירה בשיניו וניח על האש. [וסברתו, דאע"פ דהנחת הקדירה הוה שלא כדרך, מכל מקום גוף המלאכה, דהיינו הא דהאוכל מתבשל הוה כדרך].

אך נהי דמשכחת לה גוונא דיבשל בשבת ויום הכיפורים בהיתר, אך הא מבואר במתניתין דלא עשו הכי אלא אכלו חי.

ד. תירוץ החתם סופר

הנה אשכחן ג' תירוצים, בחתם סופר כתב דמהכא יש ללמוד דשלא כדרך אכילתו מהני במצות עשה.

והנה במשנה למלך (פ"ה מ"סודי התורה) נסתפק בהאוכל מצה שלא כדרך אכילתו אם יצא ידי המצוה, וכתב דמסתברא דלאו יצא דומיא דאיסורין דלא הוי אכילה. ובשער המלך איתני ג' ראיות, חדא, מהא דלא אכלו בבואם לארץ משום חדש והקשה בירושלמי נימא עשה דוחה לא תעשה, והא אפשר לקיים שניהם על ידי שלא כדרך אכילתו, וכן לקושטא לבתר דמשני דלא אמרינן עשה דוחה לא תעשה אמאי לא אכלי בכהאי גוונא. תו מסוגיא דזבחים (צ"ז ב') דבשר קדשים שנתערב עם פסולי המוקדשין דמקשינן דנימא עשה דוחה לא תעשה יהא אפשר לקיים שניהם. ותו מהא דנשבע שלא לאכול מצה לא חיל, והא אפשר לקיים שניהם בכהאי גוונא.

אמנם בחתם סופר דחה הראיות, דאם הוה אכילה לענין מצוה חשיבא אכילה לענין לאו, והלכך לא שייך לומר דיאכל מצה של חדש ובשר קדשים שנבלע בו פסולי המוקדשין ומצה שנשבע שלא לאכלה, שלא כדרך אכילתו, דאם יצא בזה המצוה ילקה משום האיסור, וכמו דאשכחן בגיד הנשה של נבילה שכתב הרמב"ם שלוקה שנים.

אך באמת צריך עיון דיש לחלק, דנהי דחשיבא אכילה למצוה אך לעבירה לא חשיבא. [ובהך דזבחים המצוה בקדשים והעבירה בפסולי המוקדשין, מיהו יש לומר דמכל מקום הוי חדא אכילה].

ה. תירוץ מהר"י אסאד

בתשובות מהרי"א אסאד תירץ דלבבליים היתה דרך אכילה, ולדידהו אם יאכלו חלב חי יהיו חייבים. אמנם בחתם סופר שם מיאן בזה דגם לדידהו לאו דרך אכילה.

ו. תירוץ בית הלוי

בבית הלוי (סוף ח"ג) כתב לתרץ דנהי דבמצה לא מהני שלא כדרך אכילתו אך קדשים שאני דעיקר המצוה שיאכל, וכדחזינן לענין פחות מכשיעור דאמרינן הגיעני כפול. [ויש מקום לחלק בין פחות מכשיעור לבין שלא כדרך אכילתו].

והנה תיקשי על בית הלוי ראיית שער המלך מזבחים (שם) דמקשינן בקדשים שבלעו פסולי המוקדשין דנימא עשה דוחה לא תעשה, והא אפשר לקיים שניהם בשלא כדרך אכילתו. ולכאורה יש לומר דכיון דבעינן למשחה לא חשיבא אפשר לקיים שניהם.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לעילוי נשמת

זכרו הטחור של הגה"צ אבדק"ק מאקאווא אלעד

רבי יוסף אשר אנשיל בן רבי משה נתן נטע זצ"ל מתלמידי רבנו נלב"ע ב"ה אור תש"פ

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 277
אדר תשפ"א

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

נכנסנו לראות מה המצב שלו, האם אחרי שהסברנו לרב הישוב, ולאחראי את הבעיות, הם שומרים עליהם, ומכאן ולהבא אפשר לסמוך שיעשו עירוב טוב, או שמא רק תקנו באותו זמן, ושוב שכחו מההלכות החדשות שהם גילו, ולא ניתן לסמוך על עירוב זה גם בעתיד, עד שיחליפו את הבדוק למשגיח בקי ומוסמך.

מיד כשהגענו לפתח הישוב ראינו את התשובה, שלצערינו לא היתה טובה. בסמוך לשער יש צורת הפתח שמחברת בין קיר אקוסטי אל השער, ומתחתיה יש עצים וצמחים ששתלו לנו, והם גדלו הרבה מאוד, עד שכמה ענפים הגיעו עד חוט העירוב ואף מעליו. והנה כאשר הענפים נמצאים מעל החוט או מתחתיו, ולא נוגעים בחוט, אינם עושים בעיה, ואפילו לכתחילה לא צריך לגזום אותם [חוץ ממקרה שהם יוצרים מחיצה בקרקע בגובה י" טפחים]. אבל כאשר הענפים מגיעים לחוט, בשלב ראשון הם



מגדלים אותו ברוח, ואז נכנסים לבעיה של חוט שמתנדנד ויוצא מבין רוחב העמודים, שדנו בו האחרונים, ולכאורה דינו תלוי במחלוקת בחוט המתנדנד, שלדעת המשכנות יעקב והחזו"א אינו כשר, ולדעת המחיצת השקל כשר גם באופן זה. ובעירוב שכונתי מחמירים בזה מאוד כדעת המשכנ"י והחזו"א. אבל בשלב שני כאשר הענפים גדלים מעט יותר, הם דוחקים את החוט שכל הזמן הוא מחוץ לבין העמודים, וי"א שבזה לא הקילו האחרונים, וביותר כאשר הענפים דוחקים את החוט בצורה הבולטת לעין, נוצר בחוט שינוי זווית, ובמצב של שינוי זווית נוקטים שיש לפסול מעיקר הדין, שנחשב לשני פתחים, בזווית שונה, שני משקופים, ואין משקוף אחד מעמוד לעמוד, אלא רק כשהולך בקו ישר. ולפ"ז בישוב הנ"ל שהענפים מזיזים את החוט כחצי מטר, בשיעור ששינוי הזווית ניכר לעין באופן ברור, הרי זה פוסל את העירוב של הישוב, ואסור לטלטל בכל הישוב.

היתכן על עירוב שאינו בקי בדינים

בעיה זו היתה גם בשנה שעברה, והערנו את תשומת ליבו של הרב ושל האחראי, האחראי לא ידע שיש בזה בעיה, אבל הרב אמר מיד שחייבים לתקן, ודרש להביא את הגנן של היישוב לפני שבת, באמת גזמו הענפים והחוט נהיה ישר, אך לצערינו לא השגיחו על ההלכה ושוב אירע אותה בעיה.

ממקרה זה אנו לומדים דבר ראשון, שצריך לעורר שימת לב לגזום ענפים שקרובים לחוט, ודוקא בתקופה זו הסמוכה לחודש ניסן יש יותר צורך לדאוג לכך, כי בסוף החורף כשמגיעה השמש אחרי הגשם, זה הזמן שבו הצמחים גדלים הרבה.

דבר שני שנלמד מכאן, שגם מקום שנבדק פעם אחת ותיקנו אותו, עדיין זה לא נותן אפשרו לסמוך עליו לתקופה ארוכה, אם הבדוק השבועי אינו בקי בפרטי ההלכה, יתכן שיהיו בעיות חדשות, ואפילו אותה בעיה חוזרת על עצמה, ובאותו מקום, והוא לא שם ליבו לתקן אותה. כד לסמוך על עירוב, צריך שיהיה בודק שבועי בקי ומוסמך ואם אינו כן, אל נוכל לסמוך על העירוב כלל.

הדבר הזה פשוט בכל כשרות, שאפילו אדם שגדל בבית חרדי וראה איך מקיימים בבית הלכות בשר בחלב, ומעשרות, לא יכול להיות משגיח בלי ללמוד ולהיבחן על ההלכות המעשיות, כי ברור שיהיו לו טעויות, בכשרות פוגשים הרבה מקרים חריגים שצריך לדעת מה עושים בהם. ודוקא בעירוב שכולל הרבה הלכות מורכבות מאוד, רבים מהמשמשים בתפקיד בדיקת עירובים ביישובים, הם אנשים עם רצון טוב בלי ידע הלכתי כלל, הם לא למדו את מגוון ההלכות, ובדאי שלא עד כדי

פתיחת הסגר מורגשת היטב במוקד העירוב

בשבוע האחרון המענה הטלפוני במוקד העירוב נהיה מוצף בשאלות רבות מכל רחבי הארץ, פתאום יש לאנשים שאלות רבות על העירובים. מה התחדש פתאום עכשיו, בכל התקופה האחרונה לא היו כמעט שאלות, חשבנו שאנשים כבר יודעים הכל, או שמא שכחו את הנושא, ופתאום כעת ב"ה עשרות שאלות ביום אחד, מה השתנה עכשיו.

כולנו יודעים את המילה שמלווה אותנו בשנה האחרונה ששמה "קורונה". עד עכשיו אנשים היו בבתיהם, ובשכונתם הם יודעים מה המצב פחות או יותר, לא נסעו ליישובים ולערים אחרות. אם יש שחושבים שהסגר היה צחוק, במוקד העירוב הרגישו במשך השנה את הגלים עולים ויורדים, כשהיתה הפוגה ונפתחו הצימרים, הגיעו שוב שאלות, וכשהתחדש הסגר התמעטו השאלות, והתמקדנו בעשיית עירובים חדשים בשכונות ובחצרות, או בתיקון יישובים, אבל הצימרים לא הביאו את ההתעניינות במקומות רבים. כעת אנו שמחים עם כל בית ישראלי, שיכולים לצאת ולהחליף אווירה, ומברכים כל אחד שיהיה לכם נופש כשר כהלכה, ולא נוותר על שמירת השבת בהידור, כפי שאנו מקפידים על כך אצלינו בשכונה.

שמחה רבה בהידוש שיעורי התורה, סיורים בעירובין ועוד

יחד עם זה אנו נזכרים בימים שהיו בזמן זה לפני שנה, בחודש אדר תש"פ, לאחר ימי הפורים, שנחתה על ארץ ישראל המגיפה הגדולה, פתאום נאסרו התקהלויות, נסגרו המוסדות, נסגרו בתי הכנסת, הופסקו שיעורי תורה, והארץ כולה הרגישה את הסכנה, הפחד והלחץ היה עצום, מי יוצא עם כפפות, ומי לא יוצא אפילו לקניות, מי ממלא את ביתו בקמח ובאטריות, וכמה אנשים לא השתתפו אפילו בבריתות.

חסדי ה' כי לא תמנו, שהיום לאחר ימי הפורים תשפ"א אנו במצב של פתיחת בתי הכנסות, החזרת המוסדות, וחידוש של שיעורי תורה [למתחסנים ומחלימים] גם במקומות סגורים. נוסף ונתפלל בשעה זו, שיותר לא יבוא גל של הדבקה, ולא תהיה שום צרה או מגיפה, נזכה בסייעתא דשמיא לחדש את כל השיעורים בתורה ובהלכה, ויבואו כל

השמתתפים שהיו בשנה שעברה ועמיהם עוד חדשים כהנה וכהנה, יתחזקו כולם בתפילה בבית הכנסת במנין ובנעימה, ונזכה ליראת שמים טהורה, דקדוק בהלכה ושמחה במצוה.

בשנה שעברה היה אמור להתקיים כינוס גדול לבדוקי עירובין, בתאריך י"ט אדר, כפי



שהתפרסם אז בגליונות אלו. לצערינו הוא התבטל יומיים קודם לכן, ועדיין אין באפשרותנו לעשות אותו במצב הנוכחי. אבל במסגרות מצומצמות יותר מתקיימים בס"ד שיעורים והדרכות לבדוקי עירובין. לקראת ימי בין הזמנים הבע"ט, נקווה שיהיה אפשר בעז"ה לערוך סיורים בעירובים במקומות שונים, ויוכלו להשתתף מכל הציבור.

הסיורים יתקיימו בעז"ה בשבוע הראשון של בין

הזמנים, בבני ברק בר"ח, בירושלים ביום שני,

ולאחר מכן בסוף חודש ניסן א"ה.

להצטרפות והרשמה, לטל' 055-678-3323

הבעיה החמורה בפתח הישוב בענפים שנוגעים החוט

בשבוע זה נסענו לתקן עירוב באחד מיישובי הדרום ובדרך נכנסנו אל ישוב אחר, ישוב שכולו דתי, ולא ביקשו שנבדוק אותו, אבל מתוך שהכרנו אותו בעבר, שבדקנו אותו והערנו כמה דברים ועשו בו תיקונים,

חוט בצוואר שבעמוד והמנורה מעליו

אבל בעמוד התאורה הזה התחדשה שאלה נוספת, כיון שמיד אחרי הצאור יושבת המנורה שהמושב שלה מתרחב שוב כרוחב העמוד, ואף יותר, וא"כ במקרה זה אולי אין אפשרות לומר שהחלק המתרחב מסתיים לגמרי, כי גם מעל החלק המתרחב יש המשך לעמוד. אמנם יתכן שיש לומר שההתרחבות הזו אינה המשך של העמוד, אלא זה כבר המנורה, וצורתה ניכרת שאינה שווה להתרחבות העמוד, והרי זה כמו גג או דבר אחר שמונח על העמוד, וכיון שהחוט נמצא מתחת המנורה, והוא לא חוצצת בין החוט לעמוד, שפיר אפשר לומר שנחשב מעל גביו. ויש לעיין בזה.

האחראי תיקון חוט מהצד, ומדוע הלחי אינו מועיל

לאחר שראינו את העירוב הנ"ל, המשכנו אל ישוב אחר, וראינו שם דבר אחר שנוגע מאוד לאותו נושא. בעירוב השני עשו עירוב עם עמודי תאורה מהסוג הירוק, שיש להם בחלק התחתון תוספת של צינור רחב יותר שכאמור יכול להיות לחי, ובכל זאת קשרו את החוט מעל ראש העמוד, ועשו במיוחד שני ברזלים קטנים בראש כל עמודי התאורה, כצורת ראשי עמודי עירוב, והחוט היה קשור עליהם ממש.

אבל הבעיה בזה שהחוט שמעל ראש עמודי תאורה נמצאים בגובה רב מאוד, וכשמתקנים את העירוב משתמשים במנוף או טרקטור לעולת לגובה אבל כאשר אח"כ נקרע החוט, קשה לאחראי להגיע לגובה ראש העמוד, ואפילו בעזרת המוט הטלסקופי המשמש את העוסקים בעירוב, קשה להגיע לגובה זה. ולכן במקומות כאלו צריך לצייד את האחראי באמצעים מיוחדים להתמודד עם תיקונים בהתאם לתנאי השטח שיש לו.



חוט א קשור לבעלה חוט ב כדור

כשעברנו לאורך קו העירוב, גילינו שיש הרבה חוטים שאינם קשורים בראשי העמודים שהותקנו לכך, אלא קשורים בצידי העמודים, על הטבעת של הדגלים שרגילים להם, בהם, ולפעמים ראש אחד של החוט מעל גבי העמוד, וראש שני מן הצד. והסיבה היא כנראה כמו שבארנו, שבתחילה קשרו את החוט למעלה בעזרת מנוף, ואחר כך כשהחוט נקרע והיה קשה לאחראי להגיע, למעלה, הוא קשר מן הצד. איננו יודעים מה האחראי חשב, אם הוא לא ידע שאי אפשר לקשור מהצד, או שהוא ידע רק שבמקרה הזה משהו אמר לו שכשיש התרחבות זה נחשב מעליו כמו לחי. אבל היתה כאן בעיה שפוסלת מעיקר הדין, כי לפי מה שהתבאר לנו מחשיבים את החלק הרחב כמו לחי נפרד, ואז לא מתחשבים כלל בעמוד כי כלפיו החוט קשור מהצד, וא"כ צריך שהחוט יהיה מכוון בדיוק כנגד החלק המתרחב שבתחתית העמוד, כמ"ש



בעמוד טטה החוט אינו מעל החלק המתרחב

השו"ע (סי' שס"ב סי"א) ובמשנ"ב שם, כדי שיע"י גוד אסיק ישר ויגיע עד החוט, וכאשר העמוד עקום אפילו מעט, הרי החוט שקשור בגובהו סוטה לצד, ואינו מכוון מעל לחי המתרחב, והוא פסול לכ"ע.

ואף העירובים העירוניים שמקילים בעמוד עקום, היינו רק כשהחוט יושב מעל ראש העמוד ממש! משא"כ כשהחוט מהצד של העמוד, וההיתר מדין לחי, חייבים לכ"ע שהעמוד יהיה ישר מאוד, דהיינו שהחוט יהיה

מכוון מעל החלק המתרחב, וכיון שההתרחבות כאן היא בסה"כ 2-4 ס"מ, הרי כל סטיה קטנה פוסלת את כל העירוב. במקרה זה ראינו מרחוק שיש עמודים עקומים, ניגשנו לבדוק שניים מהם, והמקום של החוט היה רחוק וסוטה מהחלק המתרחב יותר מעשרה ס"מ.

במקרה זה אנו לומדים שוב, שעשיית עירוב עם אחראי לקשירת חוטים, שאינו בקי במשמעות ובפרטי ההלכות המעשיות של כל דבר, יכול לקשור הרבה חוטים ואין עירוב כלל. הדבר הזה מצער מאוד, ולצערינו אין מספיק נכונות להסקיע ולטפל נכון במקומות רבים, ועלינו מוטל להישמר ולהזהר, ומי שבידו לעורר ולחזק, יעשה את אשר בידו לעשות, ותבוא עליו ברכת השבת, ויראה ברכה בכל מעשי ידיו, שמונע מכשול עון מאלפי אנשים, שאינם יודעים את חסרונם בחילול שבת רח"ל.

השבוע התקדמנו בחישוב התחום לעיר הקודש צפת

עם דיני התחום לבית החולים זיו

ניתן לקבל את המאמר במייל ע"י שליחת בקשה

"קבלת תחום צפת", לכתובת A83320@GMAIL.COM.

להיבחן עליהם, ולא שמעו על מגוון ההלכות המעשיות, שאינם כתובות במקורות ההלכה.

בדבר הזה חייבים לעשות שינוי, מצד אחד צריך שכל הבדקים יהיו אנשים שבקיאיים בהלכה ובפרקטיקה, ויודעים לבדוק ולתקן כראוי, אלא שבשביל זה צריך שיבוא בודק מחוץ לישוב, כי בין אנשי הישוב לא מצויים אנשים עם ידיעות אלו, וממילא זה דורש תקציב כפול מבודק שגר בישוב שאינו צריך להגיע במיוחד, וזה מעכב את כשרות העירובים בישובים.

עירוב בעמודי התאורה שביטילת עם מגוון בעיות

באותו ישוב היה מקום של טיילת קצרה צמודה לישוב, לאורך נחל שעובר שם, וכיון שרבים הולכים לשם בשבתות, ועשו שם עירוב עם צורות הפתח על ידי קשירת חוטי ברזל לעמודי תאורה וכמובן היו בהם הרבה בעיות, החוטים היו רופפים ושוקעים, חוטי הברזל הם גם מזוגזגים, ובנוסף הקו עבר מעל עצים שנשתלו לאורך הטיילת, ולכן ברור שהענפים מזיזים את החוטים לפנים ולחוץ בצורה שפוסלת לגמרי, אלא שהאחראי אינו מדוע לחומרת הבעיה.



דין החוט בעמוד ותאורה שמנורה מתרחבת מעליו

בשנה שעברה הזדמן למוקד העירוב להיות שותף בעירוב חדש של הרחבת הישוב, ודאגנו שיעשו חיבור מסביב שיעקוף את כל עמודי התאורה, ויכניס אותם בתוך העירוב, ולכן כעת אין צורך בהם, כי גבול העירוב נמצא בעמודים אחרים חדשים, שמקיפים בצד אחר. אבל בתוך הדברים התעורר נידון בדין עמודי התאורה, אם היו קושרים להם חוט טוב וישר, האם הם היו כשרים לעירוב, או לא.

מתי עמודי תאורה עם חוטים מהצד כשרים

עמודי התאורה ששימשו את העירוב הזה, הם עמודים ישרים, ולכאורה החוט שקושרים להם הוא מן הצד אינו כשר. אמנם יש עמודי תאורה שיש להם תוספת רחבה בחלק התחתון כפי שמצוי בעמודי התאורה הירוקים, ובהם ניתן לומר שהחלק התחתון יהיה כמו לחי, והחוט שקשור מן הצד שדל העמוד למעלה, נמצא מעל הלחי, ואז לא איפכת לי מהעמוד שהוא רק מחזיק את החוט בגובה, ועיקר ההיתר הוא מדין הלחי [בתנאי שהחוט יהיה מכוון מתחת החוט, וע' לקמן]. אבל בעמודים שהיו בטיילת הנ"ל לא היתה התרחבות בחלק התחתון, ואין להם לחי. וא"כ כיצד עשו את העירוב עם עמודים אלו.

לאחר התבוננות בראש העמוד, ניתן להבחין שבחיבור שמתחת המנורה יש שקע קטן, כסנטימטר אחד או שנים, כעין צואר צר, ולפיכך המתקין של העירוב כך את החוט סביב הצואר הצר, וא"כ יוצא שהחוט יושב על החלק המתרחב שבעמוד, והרי זה על גביו ולא מן הצד. כעין הדין של לחי שהחוט יושב מעליו והוא כשר, למרות שביחס לעמוד שממשיך לגובה החוט נמצא בצד.

אבל לכאורה יש לחלק בין זה ללחי, ע"פ משנ"ב (סי' שס"ב סי"ק ס"ד) שאם חקק בראש העמוד כדרך שעושים האומנים בקרשי סוכה ופרגולה, והניח את החוט בתוך החקק, מסתפק הפמ"ג ומצדד להחמיר, דכיון שהעמוד נמשך למעלה מן החוט, נחשב שהחוט אינו מעל גביו של העמוד. [והחזו"א חולק דאמרין דל מהכא את המשך העמוד]. ולפ"ז גם בעמוד התאורה הנ"ל, הרי מחמת המנורה יוצא שהעמוד ממשיך למעלה מן החוט, ואין להחשיבו שהחוט על גבי כל העמוד לדעת הפמ"ג והמשנ"ב, ודוקא בלחי שהוא דבר נפרד מהעמוד, אמרין שביחס ללחי החוט מעל גביו, אבל כשהלחי הוא ההתרחבות בעמוד עצמו הרי זה כמו חקק.

חילוק בין עמוד תאורה מתרחב לחקק באמצע העמוד

והתשובה היא שהורו הרבנים לחלק בין עמוד תאורה לחקק, ואפשר להכשירו לצורת הפתח כשהחוט יושב מעל החלק המתרחב, כי החלק המתרחב הוא כעמוד בפני עצמו, שהוא מסתיים ואינו ממשיך כלפי מעלה. והחלק הפנימי שהוא הצואר שממשיך, אינו העמוד. והטעם משום שרק החלק החיצוני שפונה אל חלל הפתח הוא העמוד של צורת הפתח, ולא צריך להתחשב בכל עובי העמוד. משא"כ במשנ"ב המשנ"ב בעמוד שחקק באמצעו, שגם החלק הפונה לחלל הפתח ממשיך, והחוט נמצא כביכול בתוך חור, נוקט המשנ"ב שיש להחמיר שמתחשבים בהמשך העמוד ויוצא שהחוט אינו מעליו. לכן נוקטים למעשה להכשיר את עמודי התאורה הירוקים, ולהסתמך על החלק המתרחב, למרות שזה לא כמו לחי שנפרד לגמרי מהעמוד. [ויש לציין שככל שההתרחבות יותר קטנה, יש יותר חשש שהחוט יתנדנד מעט ויוצא מרוחב הבליטה, ואין להכשירו אלא בדיעבד].

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM



תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויקהל-פקודי

נתעלה בביתו

הזמני של הקב"ה, וא"כ מדוע צריכה היתה התורה להאריך כל כך בתיאור כל פרט ופרט מהמשכן. הרי הקב"ה היה יכול פשוט לצוות את עם ישראל: "עשו לי משכן - בית שדרכו אשרה את שכינתי ביניכם, אבל אני משאיר לכם להחליט לגבי כל הפרטים. אתם תחליטו כמה כפתורים ופרחים יהיו במנורה", אבל לא, הקב"ה לא השאיר לנו שום החלטה! הוא ציווה **בדיוק** כיצד לעשות את כל חלקי המשכן: היריעות, הקרשים, האדנים - כולם תוארו במדויק, כיצד בדיוק חפץ הקב"ה שהם ייראו, ועשייתם היתה אומנות לא פשוטה, מלאכה שדרשה זמן רב ומשאבים לא מעטים.

לא זו בלבד, אלא שלאחר שמסיימת התורה לצוות על עשיית הכלים והבגדים, שוב היא מתחילה בתיאור העשייה עצמה, לפרטי פרטים. על כל צעד ושעל של עשיית המשכן אומרת התורה: "ויעשו... כאשר צוה ה'", והיא חוזרת על כל פרטי הפרטים שכבר נאמרו ותוארו. עבור רובנו - אריכות זו נראית כמיותרת. עלינו להבין מה באה התורה ללמדנו בכל זה.

לבו של העם

כאשר עם ישראל קיבל את המצוה של הקמת משכן, כולם נטלו חלק בעסק זה. הכל עבדו במרץ - מנצלים את ידיהם, את כספם ואת זמנם - כדי לתרום למלאכה עצומה זו. היתה זו מערכה של עבודת ה' - של העם כולו! איננו יכולים לתאר לעצמינו איזו השפעה היתה לזה על כולם! כל העם היה כמרקחה! אנו עוסקים בעבודת ה'! בכל אהל אנשים עובדים; תופרים, דופקים בפטישים, תורמים בכל דרך שהיא לסייע בבניית בית ה'. האורגים, הנגרים, הרצענים והצורפים - כולם עובדים! גברים ונשים הביאו חומרים ועמלו כדי לספק את האביזרים הנצרכים לבניית המשכן. זו היתה עבודה גדולה מאוד!

ואז, כאשר המשכן הוקם לבסוף, הוא עמד במרכזו של מחנה ישראל, מוקף מכל עבר בבני ישראל. פירוש הדבר הוא: זהו העיקר, זהו לב האומה שלנו! התורה מלמדת אותנו כמה חשוב הוא אצל עם ישראל המקום של עבודת ה'. האומה שלנו היא אומה שעובדת את ה'! לא שאנחנו

ההתמקדות של ספר שמות

כאשר אנו עומדים בסיומו של ספר שמות, צריכים אנו לתת את ליבנו לנקודה מעניינת. הנה ספר שמות מתחיל בסיפורו של שיעבוד מצרים, ותיאור הסבל אותו עברו אבותינו עד שנגלה הקב"ה למשה רבינו ושלחו להושיע את ישראל. כמובן שאנו מבינים שזהו ענין עיקרי השייך לספר שמות.

אחר כך מגיע סיפור יציאת מצרים; יציאת מצרים היא היסוד לכל התורה כולה. עם ישראל זכה לדעת את ה' מכח הניסים הגלויים שעשה ה' בעשרת המכות, ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף, ועל ידי זה זכו בני ישראל להיות עם ה'. ברור לנו עד כמה חשוב שנלמד כל פרט ופרט ממה שאירע שם, ולכן מובן מדוע האריכה התורה בסיפור כל פרטי הניסים, ומדוע חלק גדול כל כך מספר שמות הוקצה לתיאור מאורע אדיר זה.

לאחר מכן מגיע מתן תורה. מתן תורה! יום זה היה היום הגדול ביותר בתולדות ההיסטוריה, יום שבו הקב"ה דיבר עמנו ונתן לנו את תורתו! ברור שמתן תורה הוא ענין יסודי ביותר, וראוי הוא ליטול חלק נכבד מספר שמות. גם המשפטים שלימד אותנו הקב"ה הם חשובים ביותר! כן, אנחנו עם של דינים והלכות! כל פרשת משפטים, שהוא הבסיס לבבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא, כל הלכות פסח ושבת - כל אלו הם עניינים חשובים ביותר, שראוי להקצות להם נפח נכבד מספר שמות.

נפח גדול עבור בית קטן

אבל לאחר פרשת משפטים, מצפה לנו הפתעה - מיד לאחר מתן תורה, מתחיל ענין המשכן. מדהים לחשוב על חלקו הגדול של מלאכת המשכן בתוך ספר שמות! פרשות תרומה ותצוה, חלק מפרשת כי תשא, ופרשות ויקהל פקודי - מוקדשות אך ורק לתיאור מלאכת המשכן! מגין הפסוקים המוקדשים לענין מלאכת המשכן, הוא גדול יותר ממה שמוקדש לכל נושא אחר בכל התורה כולה!

בשלמא ספר ויקרא, עם כל פרטי דיני הקרבנות, זה מובן לנו יותר, שהרי הלכות אלו הן הלכותיו של בית עולמים, ונוגעות לנצח נצחים, אבל המשכן הרי היה ביתו

למשכן שילה, חיו בחשש מתמיד מפני הפלשתים, שהיו תופסים בני אדם ללא כל סיבה וכולאים אותם או מחרימים את רכושם. לכן מובן מדוע נמנעו העם מלנסוע בדרכים הראשיות. וכמו שאמרה דבורה הנביאה בשירתה: "בְּיָמַי שָׁמַר בֶּן עֲנַת בְּיָמַי יַעַל חֲדָלוֹ אֲרָחוֹת" (שופטים ה, ו).

אולם, דבר זה לא מנע מהיהודים מלעלות למשכן שילה! בני אותו הדור אהבו את ה' בכל לבם, ומדרגתם היתה גבוהה מאוד. אפילו אנשים בעלי דרגה גבוהה בדורנו - לא התקרבו לדרגתם של אותם היהודים. ולכן, הם מצאו דרכים עוקפות כדי להגיע למשכן, וכמו שממשיך הפסוק: "וְהִלְכִי נְתִיבוֹת יֵלְכוּ אֲרָחוֹת עֶקְלָלוֹת".

אבל בכל זאת, אנו מבינים שכשהכבישים מסוכנים, תמיד זה יגרום רפיון מסוים; כאשר אנשים נרתעים מלעשות מצוה מסוימת - לאחר זמן מה הם מתייאשים ממנה. וכך קרה שבמשך הזמן, אנשים התבטלו ממצות עליה לרגל, ושוב לא היו עולים למשכן בשלושת הרגלים. ולכן, גם כאשר דבורה הנביאה וברק בן אבינעם ניצחו את הפלשתים נצחון אדיר, ושוב התאפשר לעם ישראל לעלות לרגל, בכל זאת, אנשים פחדו ללכת. וגם אם הם לא כל כך פחדו, אבל ברגע שהם הפסיקו לעלות, היה קשה להם להתחיל שוב.

"אל תבוז כי זקנה אמך"

ענין זה מבואר במדרש שמואל (פרשתא א אות א). חז"ל מבארים את הפסוק "אל תבוז כי זקנה אמך" (משלי כג, כב), ופירשו ש"אמך" היינו "אומתך", ופירוש הדבר שלפעמים עם ישראל "מזדקן", ומצוות והנהגות חשובות ביותר, מתרופפות בידם. ישנם תקופות שעם ישראל נחלש, ונראה כי אנחנו עם "זקן" מדי. נדמה שאיבדנו את האש הבושרת כלפי הקב"ה ותורתו, וכמו שקרה בתקופת השופטים, שעם ישראל נמנע מלעלות לרגל. ועל זה אומר שלמה המלך ע"ה: "אל תבוז לעם ישראל. אף פעם איננו באמת 'זקנים' - תמיד יש לנו את הכח להתחדש!" גם כאשר נראה שהדברים אבודים, שעם ישראל התייאש מלדבוק במצוה זו - אין הדבר כן! אם תתאמץ - תמיד תוכל להחזירם למוטב. וכאן אנו מגיעים לאחד האנשים החשובים והמשמעותיים ביותר בהיסטוריה של העם היהודי.

אישיות משמעותית

בתחילת ספר שמואל מסופר: "וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הַרְמָתִים צוֹפִים מֵהָר אֶפְרַיִם וְשָׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן יִרְחָם בֶּן אֱלִיהוּא בֶּן תָּחוּ בֶּן צוֹף אֶפְרַתִּי". "אפרתי" פירושו אדם חשוב ומשמעותי (עיי"ש ברש"י), וכפי שנלמד בהמשך כיצד הוא נעשה לכהן.

עם, ויש לנו גם מקומות בו אנו עובדים את ה'. לא! עבודת ה' - זוהי כל מהותו של עמנו! אין שום דבר אחר! המחנה כולו הוקם מסביב למשכן, והמשכן עמד שם באמצע, כתזכורת מתמדת לכל יהודי, באהל הפרטי שלו - ולא משנה אם זה אהל גדול או אהל קטן, אהל מפואר או אהל פשוט - הוא הבין מהו המרכז של חייו. עבודת ה' היא לבו של העם!

משכן שילה כמרכז העם היהודי

ולכן, כאשר יהושע הכניס את עם ישראל לארץ כנען והעמיד את המשכן בשילה, משכן שילה הפך למרכז האומה. ולמרות שהיהודים התפזרו כעת ברחבי הארץ והם לא גרו באותה קרבה למשכן כמו שהיו במדבר, מ"מ הלך של ארבעים השנים שהיו במדבר נחקק בשכלם, ומשכן שילה היה המוקד של האומה. לשילה הם נסעו כאשר הם רצו להזכיר לעצמם שה' עדיין חי ביניהם.

כמובן, במשכן שילה נעשו כמה שינויים - אבל תמיד היו בו כמה שרידים למשכן המקורי. הקירות אמנם היו עשויות כעת מאבן, אך היריעות ששימשו לגג המשכן במדבר, שימשו גם כגגו של משכן שילה, ועוד כמה שרידים מכובדים של אהל מועד המקורי, עדיין היו שם בשילה.

וכך, כאשר היהודים היו מגיעים שלוש פעמים בשנה לשילה, היתה זאת עבורם הזדמנות מיוחדת להתחבר לעברם המפואר. הם נזכרו בימים בהם הם היו קמים בבוקר ורואים את בית ה', הולכים לישון עם משכן ה', וכל יומם היה סביב המשכן. ואע"פ שעכשיו שנכנסו לארץ כנען זה נפסק, אך עדיין, הם זכרו.

במשך 369 שנים עמד משכן שילה בארץ אפרים - הרבה מאוד זמן - ותמיד הוא היה הלב של העם היהודי, מקום שאליו נסע עם ישראל בגאון.

אדוני הארץ

אולם כל זה לא נמשך לעד. היו תקופות בהיסטוריה של עם ישראל, שבהם היתה ירידה רוחנית. לפעמים היה זה עקב רדיפות של הגויים, לפעמים זה דוקא בא בעקבות שגשוג והצלחה, מאיזה טעם שהוא, עם ישראל ירד בדרגתו הרוחנית. וזה מה שקרה בזמן השופטים. באותה תקופה, כאשר עם ישראל עדיין היה בתהליך של ביסוס שליטתו הארץ כנען, היתה בארץ את ממלכת הפלשתים, ששלטו באזור מסוים בחלקו המערבי של ארץ ישראל, והם היו אדוני הארץ. אמנם שליטתם היתה רופפת - לא היתה להם נוכחות בכל הארץ, אבל הם בהחלט היו שם - תמיד הם היו ברקע, גורמים בעיות וצרות.

וכך, רבים היו האנשים שפחדו לנסוע בדרכים הראשיות. אפילו עולי הרגלים שהביאו עמם קרבנות

ה', וכפי שעשו השופטים האחרים, אלא טרח בעצמו, מדי שנה בשנה, נסע לאורכה ולרוחבה של ארץ ישראל, והסתובב בין הקהילות השונות, הגדולות והקטנות. הוא היה מברר מהו מצבם הרוחני של בני הקהילה, כיצד מתחנכים הילדים, האם יש שלום בית אצל אנשי העיר, והאם הם מחזיקים בתורה ובעבודת ה'. זו היתה מסירות נפש של ממש - להיטלטל כך בדרכים, אבל שמואל ידע שזוהי משימתו וזהו תפקידו.

ה"תנועה" מתרחבת

כתוצאה מפעולותיו של שמואל, חל שינוי גדול בעם ישראל; התחילה "תנועה" נפלאה. בעקבות מסירותו של שמואל, בזכות נסיעותיו הקבועות ופיקוחו על קהילות ישראל, לראות שכולם הולכים בדרך הישרה, שתורת ה' היא השולטת בבתיהם, כתוצאה מכך - בעשרים השנים בהם שפט שמואל, חלה "מהפכה" בעם ישראל, והחלה התחדשות עצומה בעבודת ה'! כל עם ישראל השתוקק לקרבת אלקים! וכמו שכתוב: "וַיְהִיו עֲשָׂרִים שָׁנָה וַיָּנֶהוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי ה'" (שם ז, ב).

האמת היא, שמאז ומעולם בית ישראל נהו אחרי ה' והשתוקקו אליו. עם ישראל מעולם לא שכח את תכליתו האחת והיחידה בעולם: להתקרב לה'. אך בימיו של שמואל החלה להתפתח כמיהה גדולה בקרב העם, ושמואל היה זה ש"הוסיף שמן למדורה" וליבה את אש אהבת ה', וגרם לכמיהה זו לגדול יותר ויותר.

אבל השפעתו של אלקנה לא הסתיימה אצל שמואל בנו. כתוצאה ממעשיו של שמואל הנביא, הוא קיבל מאת ה' מתנה נפלאה - תלמיד צעיר בשם דוד. אמנם דוד היה אדם גדול עוד לפני שזכה להתקרב לשמואל, שהרי הוא התחנך בבית אביו ואמו שהיו אנשים גדולים מאוד, אבל הוא היה גם תלמידו של שמואל הנביא, ושמואל לקח את דוד בידו ו"הרים" אותו לגבהים אדירים! שמואל לימד את דוד כיצד להיות מלך, ובהשראתו של שמואל, דוד התעלה לדרגות עצומות.

חידושו של דוד המלך

עליכם לדעת, שדוד המלך נשלח ע"י הקב"ה בדיוק בזמן בו עם ישראל היה זקוק לו. כאשר הדור ההוא הגיע לשיא ההתלהבות בעבודת ה', נשלח דוד לנצל מצב זה, וכך נולד דבר חדש - ספר תהילים.

דוד המלך התחיל מערכת של שירות ותשבחות לה'. אנחנו התרגלנו לתהילים, למושג הזה של זמירות להשי"ת, אולם משה רבינו לא חיבר ספר תהילים, וגם לא יהושע. אף אחד מהשופטים לא חיבר ספר כזה, על אף שהם היו ענקי עולם. אין ספק שמשע ויהושע הלהיבו את עם ישראל וחיזקו אותם בעבודת ה', אבל כאן קרה משהו

ממשיך הפסוק ומתאר את מעשיו של אלקנה: "וַעֲלָה הָאִישׁ הַהוּא מַעִירָו מִיָּמִים יָמִימָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת וּלְזַבֵּחַ לַה' צִבְּקוֹת בְּשִׁלָּה". אלקנה ייסד שיטה של עליה לרגל לשילה, כשהוא עולה בכל פעם בדרך אחרת (כמבואר בהמשך המדרש שם). אלקנה רצה לפרסם ולהפיץ את חשיבותה של מצוה זו, ולכן היה הולך בדרך אחרת בכל פעם, ועובר דרך עוד ועוד עיירות, ומשכנע את תושביהן להצטרף אליו לעליה לרגל. הוא היה קורא להם: "בואו אתנו, לכו ונלכה אל הר ה'!"

כך הצליח איש אחד, לבדו, לעודד את עם ישראל להגיע לשילה. לאט לאט, עוד ועוד אנשים החלו לשוב ולקיים מצוה זו, עד שהצליח אלקנה להשיב את מצות העליה לרגל לתפארתה הקדומה. עם ישראל התכנס כולו לקיים מצוה זו. בכל חג, המוני יהודים עלו למשכן; מכל עבר נראו אנשים המציפים את הדרכים הראשיות ואת הדרכים העוקפות - כולם עולים למשכן, שרים ומזמרים לכבוד השי"ת, ומביאים עמם כבשים ופרים להקריב לה'.

אמנם, לא היתה זו רק מצות עליה לרגל שהושבה על כנה, אלא גם המסר העצום שמביאה עמה העליה ההמונית: המשכן הוא הלב של עם ישראל! עבודת ה' היא מרכז חיינו! תפארתו של עם ישראל, העם היודע שעבודת ה' היא הלב והנפש של האומה - חזרה אליו. והכל בזכותו של איש אחד - אלקנה.

הדור הבא

תכונה זו של אלקנה לא נשארה רק אצלו, ובזכות מסירותו לענין זה, זכה למתנה גדולה, ושמה: שמואל הנביא. כבר כאשר התפללה עליו חנה אמו, כתוב: "וַתֵּדַר נָדָר וַתֹּאמֶר ה' צִבְּקוֹת אִם רָאָה תִרְאֶה בְּעֵינֵי אִמָּתְךָ וּזְכַרְתִּי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אִמָּתְךָ וְנִתְּנָה לְאִמָּתְךָ זָרַע אֲנָשִׁים וְנִתְּנָה לַה' כָּל יְמֵי חַיָּיו" (שם פסוק יא). ואכן, חנה קיימה את נדרה, ומיד כאשר נגמל, הביאה חנה את שמואל בנה לעלי הכהן כדי שיהיה "שְׂאוֹל לַה'" כל חייו, כמבואר בפסוקים שם.

וכאן התחילה מסכת חייו של שמואל, שהלך בדרכי אביו, ולאחר פטירת אלקנה, התעלה עוד ועוד, אפילו יותר מאביו. אחד מהדברים הגדולים שעשה שמואל, היה "וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו" (שם ז, טו), דהיינו ששפט אותם ולימדם תורה. אמנם זה מה שעשו כל השופטים, אבל אצל שמואל כתוב שעשה כן "כָּל יְמֵי חַיָּיו", כלומר שכל חייו הוקדשו למען עם ישראל, ללמדם את חוקי ה' ולהדריכם בעבודתו.

וכיצד עשה זאת? באיזה אופן חיזק והדריך את ישראל? אומר הפסוק: "וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית קֵל וְהִגְלִיל וְהַמְצָפָה וְשָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה, וַתִּשְׁבְּתוּ הָרִמָּתָה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ" (שם פס' טז-יז). שמואל לא המתין שיבואו אליו כדי לקבל הדרכה בעבודת

הפרי של כל שנות מסירותו של שמואל הנביא, ואחריו של דוד המלך, להביא את עם ישראל למדרגה זו שכל כולה התלהבות והשתוקקות לקרבת אלקים.

כאשר לבסוף נבנה בית המקדש בימי שלמה בן דוד, זאת היתה המדרגה הגבוהה ביותר של עבודת ה' שהשיגו כלל ישראל. **כל** עם ישראל התאסף יחד, אנשים, נשים וטף, כל אחד ואחד מהם נכח בעת חנוכת בית המקדש, וכמו שכתוב "וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָּעֵת הַהִיא אֶת הַחֹג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קֶהֱלָדוֹל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵינוּ, שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם" (מלכים א', ח, סה). כולם באו, כי זהו תפקידו של **כל אחד ואחד** להיות עבד ה'.

היה זה מעמד אדיר כל כך של עבודת ה', עד שעם ישראל כולו, על פי ה', אכל ביום כיפור! תארו לעצמכם, לאכול סעודת מצוה ביום כיפור! פירוש הדבר הוא, שהכפרה שהם השיגו ע"י סעודה זו, היתה גדולה יותר מזו שהיו משיגים על ידי הצום. הקב"ה לא היה מתיר להם לאכול אלא אם כן האכילה שווה לצום. עם ישראל חגג את חנוכת בית המקדש ע"י סעודת גדולה לכבוד השי"ת, משום שלבם היה מלא בהודאה לה' על המתנה הנפלאה שניתנה להם. "כעת יש לנו בית מהודר ומפואר, שיעורר ויחזק אותנו עוד יותר בעבודת ה'. אנו מרגישים כזו דביקות בה', כזו התלהבות, שכעת נוכל לקחת יחד עמנו את האש הזו, ולהפוך את ביתנו למקום של עבודת ה'!"

ראשון החולמים

כאשר עם ישראל כולו עמד יחד בחנוכת בית המקדש, אינני יודע האם הם ידעו מי באמת היה האחראי לאירוע הגדול הזה. אבל כאשר אנו מסתכלים אחורה בהסטוריה של עמנו, אנו מבינים שהכל התחיל מאלקנה. בנין בית המקדש היה השיא של המהלך שהתחיל בו אלקנה שנים רבות קודם לכן.

בניית בית המקדש היתה התגשמות חלומותיו של שלמה המלך. גם דוד המלך חלם כל חייו שיגיע רגע אדיר זה, כמו גם שמואל הנביא. אבל ראשון החולמים היה לא אחר מאשר אלקנה - הוא זה שהתחיל את הכל. והיכן זה התחיל? בתוך ביתו! בנין בית המקדש התחיל בתוך ביתו הצנוע של אלקנה!

נתעלה בביתו

כעת נשוב לפסוק שבו פתחנו, "וַיַּעַל הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ" - אלקנה היה אוסף אנשים כדי שיעלו יחד עמו למשכן שילה. חז"ל דורשים את הפסוק הזה (מדרש שמואל, פרשתא א אות ז) ומבארים את סדר עלייתו של אלקנה, שמתחילה "ועלה האיש - נתעלה בביתו" - עלייתו של אלקנה נעשתה בין ארבע קירות ביתו. הוא לא המתין

חדש. שיר חדש - "תהילה לדוד" - נוסד. כולם החלו לשיר את שיריו של דוד המלך, נעים זמירות ישראל. זמירותיו של דוד היו מדהימים ביפים, הן מצד מנגינתם העריבה שניגן דוד בכינורו, והן מצד המילים המחזקות והמרוממות. אנחנו כבר מכירים את ספר תהילים, אבל באותם הימים היה זה חידוש עצום! אנשים זימרו את תהילתו של דוד בעודם עובדים בשדה. גם בבתיים נשמעו זמירות אלו; כאשר משפחה יהודית הסבה סביב שלחן השבת, הם לא שרו "יום זה מכובד", אלא "מזמור שיר ליום השבת".

כל עם ישראל החל לשיר את הזמירות. זה התחיל בבני ציון - שחיו בסביבתו של דוד המלך, אבל אט אט התרחב המעגל, וכל העם קיבלו השראה מזמירות התהילים. לא עבר זמן, וההתלהבות היתה כה גדולה, עד שדוד היה יכול לומר "זֶה דֹּר דִּרְשִׁי מִבְּקָשִׁי פָּנִיךָ" (תהילים כד, ו) - הדור הזה הוא דור של מבקשי ה'.

עיר אלקינו

קשה לנו לדמיין כיצד נראו הדברים. אמנם כולנו יהודים טובים, ואנחנו בהחלט מקדישים חלק נכבד מחיינו לעבודת ה', אבל זהו **חלק** מחיינו. אמנם חלק חשוב ביותר, עליו לא היינו מוותרים בשום פנים ואופן ח"ו, אבל עדיין, זהו רק **חלק** מחיינו. יש לנו חיים, שבהם אנו עובדים את ה'. אבל בימי דוד הדברים נראו אחרת.

דוד המלך הבין שעם ישראל הגיע לדרגה כל כך גבוהה של התלהבות בעבודת ה', והוא החליט לדחוף אותם קדימה, לדרגה גבוהה עוד יותר: הוא בנה את "עיר אלקינו". זה לא היה "ירושלים", אלא "עיר אלקינו" - כל מה שהיה בעיר זה אך ורק עבודת ה'. זו היתה כל מהותה של העיר, לא היה שם דבר אחר זולת זה. אמנם דוד המלך אפשר לאנשים לדור בעיר - אבל הם הבינו שנדרש מהם להקדיש את כל ישותם אך ורק לעבודת ה', ששום דבר אחר לא יעסיק אותם בחייהם.

אמנם במשך הדורות דבר זה נשכח ע"י העם, וההתלהבות העצומה הזו הלכה ודעכה. כך הוא בכל ענין חשוב וגדול - לאט לאט אנשים מתרגלים לזה, ומתחילים לעשות את הדברים באופן של "מצות אנשים מלומדה", אך בתחילה, בימיו של דוד המלך - זה היה מצבו הרוחני של העם. אש גדולה של התלהבות בערה בקרב ישראל, אש של מסירות לה' בערה מירושלים.

סעודת יום הכפורים

מצב זה, שכל עם ישראל השתוקקו לקרבת ה' בכל לבם, הכין את עם ישראל לשיא - בנין בית המקדש. כאשר ראה דוד המלך את מדגתם הנוראה של בני עמו, שכולם מלאים התלהבות אדירה בעבודת ה', עלה בלבו לבנות בית לה'. בית בו כל עם ישראל יעבדו את ה' יחדיו. זה היה

הולכים בדרכו של אלקנה

דבר זה אולי נראה רחוק בעינינו, אבל כך ארע עם האיש הגדול הזה. והוא התפרסם. כולם דיברו אודות אלקנה ועבודתו, והשתדלו ללכת בדרכו. אין ספק שאלקנה היה אדם מלא חן, איש נחמד ולבבי שהתעניין בשלומם של שכניו, ובודאי הוא שוחח עמם ועודד אותם להתעלות בעבודת ה'. לא היו אלו רק מעשיו שבסתר ביתו שגרמו להם להתחזק ולהתעלות. ברור לי שהוא דרבן וחזק אותם; וכאשר הם ראו את כנותו, עד כמה אכפת לו באמת מהשי"ת, הם החלו להקשיב לו וללכת יחד עמו בדרך ה'.

ואז החל אלקנה בהנהגתו החדשה - לעלות לשילה, כל פעם בדרך אחרת, כדי להשפיע על כמה שיותר אנשים לעלות לרגל. פעם ראו את אלקנה ופמלייתו בני עיר זו - הם ראו אותם עולים בשמחה לבית ה', שרים ומזמרים לכבוד השי"ת. ובשנה שאחריה זכו לכך בני עיר אחרת, עד שאט אט החלו עוד ועוד אנשים לאחוז אף הם בהנהגה זו, וחיידשו את מצות העליה לרגל, וקיימו אותה שלש פעמים בשנה, כפי שצוותה התורה. מעתה - הדרכים המובילות שילה היו עמוסות ביהודים, שרים ומזמרים לה' בעודם עולים להראות במקום השראת שכינתו, והכל הגיע כתוצאה ממעשיו של אדם אחד - אלקנה.

לכולנו יש הזדמנות

עלינו להבין, שסיפור זה של אלקנה לא סופר לנו על ידי הנביא סתם. הוא אמור להוות "מודל" עבור כל יהודי. כל אדם בא לעולם הזה כדי לנצל את ההזדמנויות שניתנו לו כאן. אחת ההזדמנויות החשובות ביותר היא ביתו של האדם - העבודה שבבית היא החשובה ביותר. לכל אחד מאתנו ישנה הזדמנות להיות "נתעלה בביתו", ולרומם את עצמינו בביתנו כפי שעשה אלקנה.

אם אתה גר בבנין מגורים בשכונת בורו פארק, יש לך הזדמנות להפיץ את דרכך בכל הבנין. זה יכול להתפשט לשכנים מלמטה, לשכנים מלמעלה לכולם. כמובן שכולם חרדים לדבר ה' ומדקדקים בקלה כבחמורה, אבל כולנו מבינים שלהיות שומר תורה ומצוות, זהו רק תחילת הדרך של עבודת ה'. זה לא מספיק - יש עוד הרבה שמוטל על האדם להשיג! האדם צריך להתחיל להתעלות בתוך ביתו. בין ארבע קירותיו הוא מתחיל את דרכו להיות עובד ה'.

כיצד עושים זאת? ישנם דרכים רבות. ראשית כל, לפני שאתה מכניס אוכל לתוך פיך - תברך בקול רם

עד שיקבל איזו משרה או מעמד רשמי, אלא כמו שמסיים שם המדרש: "כל עילוי לא היה אלא מעצמו".

אלקנה התחיל מביתו; הוא לא היה איש מפורסם, ולא היה לו ציבור של שומעי לקחו. הוא גם לא בנה את בית המקדש או חיבר את ספר תהילים. אך הוא לא המתין לאיזו "הזדמנות טובה" להתעלות, משום שהוא ידע **שהבית שלו - היא ההזדמנות הטובה ביותר**. ומכיון שהוא היה בן עליה, הוא לא עמד במקום, אלא קפץ על הזדמנות זו להתעלות. הוא המריץ ודרבן את עצמו. הוא התחיל עם עצמו, ובתוך לבו התקרב עוד ועוד לה'. בתוך ביתו הוא גדל עוד ועוד. ככה הכל התחיל - כל העליה שלו היתה מכח מאמציו הוא, "כל עילוי לא היה אלא מעצמו" - הכל התחיל ממנו.

כל מה שהיה לאלקנה היו נשיו, בניו, ושאר בני ביתו, אבל זה הספיק - עבודתו החלה לזלוג אליהם ולהשפיע על דרכיהם. הם ראו בעל ואב מלא בחשק ובהתלהבות. ביתו התמלא ברוח ה'. אילו היינו זוכים להיות שם, היינו מבינים איזו השפעה אדירה היתה לאיש הזה על בני ביתו.

לשנות את העולם

אולם ברגע שהאדם מתחיל ללכת בכיוון זה, הקב"ה מדרבן אותו הלאה. ועל כן, רוח זו של התלהבות וחשק לעבודת ה', החלה להתפשט אצל שכניו של אלקנה, וכמו שממשיך המדרש ש"נתעלה האיש בחצירו" - כלומר שאנשי שכונתו החלו להבחין בגדלותו. ולאחר מכן "נתעלה בעירו" - כל העיר הכירו בו והושפעו על ידו, עד שהגיע ל"נתעלה בכל ישראל". השכנים הבחינו במעשיו, והחלו להתנהג כמותו, ואז זה התפשט במורד הרחוב והגיע לכל השכונה, משם לכל העיר ולבסוף לכל ישראל. עבודתו של אלקנה היתה "מדבקת". הדוגמא האישית שהוא נתן, דרבנה את כולם להתחזק ולהתעלות בעבודת ה', וכולם הושפעו מהתלהבותו בקיום המצוות. איזה הישג כביר!

אנשים אלו, שהושפעו ונתעלו מכחו של אלקנה, היו "חרדים" גם קודם לכן. הוא לא היה צריך לשכנע אותם לשמור שבת, להתפלל או להניח תפילין. את זה הם עשו גם קודם לכן, כך נהגו כל עם ישראל. אולם עבודתו דרבנה אותם להשיג מדרגות יותר נעלות בעבודת ה'. הוא הכניס אש לתוך ליבותיהם. כאשר הם ראו את דביקותו בה' ואת מסירותו לעבודתו יתברך, דבקות זו התפשטה לכל החצר, ואז למבוי, ומשם לכל העיר ולכל עם ישראל!

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

במטבח. במדה רבה, היתה זו אמו של דוד המלך ע"ה שהיתה אחראית לכך שדוד זכה להגיע למקום שהגיע. כך אמר דוד: "אֲנִי עֲבָדְךָ בְּן־אֶמְתֶּךָ" (תהילים קטז, טז). לאמו של דוד לא היה ישיבה. המטבח היה המקום בו היא התעלתה. כאשר היה ילד קטן, דוד היה נכנס למטבח, ואמו היתה מדברת אליו ומחזקת אותו, וכך גדל דוד. לכן אומר דוד "אֲנִי עֲבָדְךָ", מדוע? משום שאני "בְּן־אֶמְתֶּךָ" - בזכות עבודת ה' שעבדה אמי בבית! היא עבדה אותך בעודה במטבח, ואת זה ראיתי כאשר הייתי ילד קטן. והיא גם התעלתה על ידי זה שגידלה אותי להיות עובד ה'. נשים רבות מתעלות בביתן רק מכח האופן בו הן גידלו את ילדיהן. אין התעלות גדולה יותר מאשר לגדל ילד יהודי!

לעתים אני מקבל שיחת טלפון מאשה שאינה מרגישה שהיא מממשת את עצמה על ידי מטלות הבית. אולם האמת היא, שגם איש היושב בבית המדרש וכותב חידושי תורה, עלול להרגיש חוסר מימוש עצמי. לא מספיק **שנעשה** דברים גדולים, עלינו גם לזכור **מדוע** אנחנו עושים את מה שאנחנו עושים. אשה השוכחת לשם מה היא עובדת, ואינה זוכרת את הגדולה שיש בטיפול בבית יהודי - כמובן שהיא תרגיש כמי שאינה מממשת את עצמה. אך עליה לזכור כי אם יהודיה מציפה את העולם בתורה. הרי את נוסלת חלק במשימה החשובה ביותר בעולם! את מגדלת "ש"ס"ח! כל ילד יהודי שעתידי ללמוד תורה, הוא ש"ס"ח! אז נכון שילד קטן הוא לפעמים שובב לא קטן, אבל מה לא תעשי למען ש"ס"ח? וגם בנותיך הקטנות - הלא הן כמה וכמה שס"ח! את מגדלת בביתך צדיקים וצדקניות!

המסר נמצא על הקיר

ישנה הנהגה נפלאה - לתלות תמונות של צדיקים על קירות הבית. אמנם יש אנשים צדיקים שאינם נוהגים לתלות תמונות, אבל אנחנו הרי כן נוהגים. יש לנו, לדוגמא, תמונת נוף תלויה בסלון. אבל תמונות כאלו נמצאים גם בבתיים של גוים. גם אני מחבב תמונות נוף וטבע, אפשר גם לתלות אותם, למה לא? כאשר מתבוננים בתמונות אלו, נחשוב על הבריאה הנפלאה שברא הקב"ה בכדי לשמח אותנו. אבל מדוע שלא נתלה גם תמונות של צדיקים? תמונה של הרמב"ם, של הגאון מוילנא, של אדמו"ר"ם? תמונות של צדיקים זה נכס חשוב ביותר עבור הבית, משום שילדינו יראו מי הם ה"גיבורים" שלנו!

עוד ענין חשוב הוא **לדבר** בבית אודות צדיקים, לספר תמיד בשבחם של תלמידי חכמים. פזרו בנדיבות רבה שבחים אודות לומדי תורה, בני ישיבות, רבנים, גדולי תורה - אלו הם גיבורי האומה! האב והאם צריכים לדבר תמיד על האידיאל הגדול של להיות צדיק ועבד ה'.

ובהתלהבות, וחנך גם את ילדיך לברך כך! לפני שנים לא רבות, היה נהוג בכל בית יהודי, שהילדים אומרים את הברכות בקול רם. לאחר שנטלו את ידיהם לאכול לחם, אמם היתה עומדת על גבם כמו משגיח בישיבה, מוודאת שכל ילד מברך את הברכות כראוי. היא הביטה בעין בוחנת לראות שאף אחד אינו משתמט מחובתו לברך את ה' בקול רם; שאף אחד אינו מתעצל וממלמל את הברכה. האמא חיכתה לשמוע "על נטילת ידיים" בקול רם, וענתה על הברכה "אמן" יחד עם שאר הילדים.

הכרת הטוב אמיתית

וכשהתיישבו מסביב לשלחן, וכל אחד ברך "המוציא", המלים הדהדו מכל עבר. כל אחד ואחד מהילדים הודה לה' בקול צוהל ושמח על פרוסת הלחם הקטנה שנתן לו. לפעמים לא היה יותר מלחם בבית היהודי; מי שהיה לו הרבה לחם נחשב לעשיר. לעתים קרובות, לא היתה באפשרותם של הילדים לבקש פרוסה נוספת של לחם - המבוגרים שביניכם זוכרים את זה. אבל הם חונכו להודות לה' על מה שיש, גם אם זה לא הרבה.

אתם חייבים ללמד את ילדיכם לחשוב על הקב"ה ולהודות לו על כל מה שיש להם. כאשר אתה מדבר עם אשתך וילדיך - תזכיר תמיד את טובו וחסדו של ה'. שהבית שלנו יהיה בית שנשמעים בו תמיד המלים "ברוך ה'!" ולא מתוך שיגרה אלא באמת ובתמים! למד את ילדיך ש"בבית שלנו, באמת מתכוונים לזה כשאומרים ברוך ה'!". אמור להם: "ילדים, בואו נאמר יחד ה' - אנחנו אוהבים אותך!" - וילדיך יחזרו אחריו "ה' - אנחנו אוהבים אותך!" כך שותלים זרעים נצחיים בתוך שכלם. הם יזכרו "פעם אמרנו ה' - אנחנו אוהבים אותך!" אדם שאומר מלים אלו - הוא אדם אחר, הוא מתהפך לגמרי.

איך נראית ה"ברכת המזון" שלך? פעם, יהודים לא היו רק מברכים, הם היו **מודים לה'**! כשאבי המשפחה היה מברך ברכת המזון, הוא היה משתמש סידור גדול במיוחד - כדוגמת סידור ר' יעקב עמדין וכדומה - לכבוד ברכת המזון. כמובן שהוא ידע את ברכת המזון בעל פה, אבל ברכת המזון היה "טקס" שלם. הוא נטל מים אחרונים, לקח בידיו את סידורו גדול המימדים כאומר "הנני מוכן ומזומן", ואח"כ הוא אמר את תיבות הברכה באופן כזה שהיה ניכר שזהו בית שבו עובדים את ה'.

אם אתה רוצה ל"התעלות בביתך", ברך את ברכת המזון בהתלהבות, ושפוך את לבך בהודיה לה' יתברך הכל פעם שאתה אוכל. זו כבר התחלה טובה מאוד!

אני עבדך בן אמתך

כל אשה מישראל, בתוך הפרטיות של ביתה - יכולה לגדול ולהתעלות, ולעבוד את ה' גם בעודה עובדת

הצלחתנו היא דוקא בתוך הבית פנימה. בתוך האהל שלך - שם תשיג את גדולתך האמיתית. זוהי ההזדמנות שלך להשפיע על כל האומה, על ידי שתתעלה בביתך.

כאשר אדם מבין את התפקיד החשוב הזה, הוא מתחיל להשקיע את כל כוחותיו בבית. הוא מקפיד ללמוד תורה בבית, לקיים מצוות בבית, לברך ברכות בקול רם. הוא מגדל את ילדיו עם אידאלים. שבת, יום טוב, ובעצם כל יום ויום, הם ימים נפלאים - כל יום הוא מתנה מאת ה'. הבית הוא מקום שבו משבחים מדות טובות ומחמאות. תשקיע בביתך כמה שתוכל. ביתך הקטן - בין אם מדובר בחמישה נפשות, ובין אם זכית להצטופף עם עשרה נפשות או יותר - זהו המקום בו תעבוד את השי"ת, וכך תתעלה - על ידי המשכן שבנית בתוך ביתך.

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

עושה שלום ובורא את הכל - השלום אינו רק העדר הבהלה, ואינו בא ממילא אלא יצירה הוא - **עושה שלום**. והוא עשייה עמוקה בחכמה בלתי משוערת, כי פרטי הבריאה מרובים למעלה מכח האדם לספור, וכל אחד ואחד אי אפשר לו לפעול תפקידו אלא אם כן ביחס לכל שאר הפרטים ובשלום עמהם, וכדי שיתקיים השלום והחבור צריך כל פרט להיות נעשה בכל התכונות המאפשרות את השלום.

ולכן הסמיך עושה שלום לבורא את הכל לומר שעשיית השלום בין מרכיבי העולם הרבים ובין דבר והיפוכו שייכת רק במי שברא את כל אלו. רק הוא יכול ליישב הסתירות ולקיים את כל פעולות העולם בתבונה נפלאה.

לדוגמא: זרם הדם מוביל את כל מרכיבי המזון עבור כל אברי הגוף יחד עם הפרשות חיוניות ממקורות רבים. בעת ובעונה אחת זורמים בדם גם כל חומרי הפסולת של פעולות האברים, וחלקי המזון המיותרים או המזיקים. כל אלו נוסעים בדם מעורבים זה בזה אך אינם סותרים זה את פעולתו של זה ואין האחד מפריע לשני אף במעט.

ועל דרך זה בעולם כולו מצויים כוחות רבים ומהלכים ופעולות לאין ספור, ולכל אחד תפקיד מיוחד השונה לחלוטין מזולתו, אבל הקדוש ברוך הוא **עושה שלום ביניהם** כי הוא **בורא את הכל** בחכמתו הרבה ונותן רשות לכל בראיו ופעולותיו להתקיים יחד ולקיים את העולם.

ובנוסף לכל התופעות החומריות הדורשות השכנת שלום ביניהם למען יפעלו יחד לקיום העולם, ישנם גם

בית של נדיבות

כל אלו הן דוגמאות כיצד ניתן לנצל הזדמנויות כדי להשיג גדולות בתוך ארבע קירות הבית. כך עשה אלקנה - הוא הפך את ביתו למקום של עבודת ה', וגם אנחנו יכולים לעשות כן. כל בית יהודי צריך קופות צדקה. אני זוכר כיצד כשהייתי ילד קטן, בכל מטבח יהודי היו קופות צדקה, תלויות על גבי מסמרים מסביב לדלת המטבח. כל הישיבות של הישוב הישן בירושלים יוצגו שם, כל ישיבה על ידי קופה משלה. מדי כמה חדשים, נציג הקופה היה מגיע כדי לרוקן אותה. היה שם טקס שלם. האיש היה עוקר את המסמרים שחיברו את קופתו לקיר, פותח את מנעול הקופה ע"י מפתח קטן, וסופר את הפרוטות שנאספו בה, בעוד אם המשפחה מביטה במעשיו. לאחר מכן, הוא היה כותב קבלה על הסכום שנאסף, ומחזיר אחר כבוד את הקופה למקומה על הקיר. וכך ידעת שאתה נמצא בקשר עם ירושלים, עם עיר הקדש! בית יהודי אמיתי, יש בו קופות צדקה, ואם המשפחה תמיד מכניסה איזה מטבע לתוך הקופה קודם הדלקת נרות שבת. כך צריכים לחנך את הילדים, לתת צדקה ולתמוך במוסדות התורה.

תם ולא נשלם

נושא זה של "נתעלה בביתו" - להעלות ולרומם את הבית היהודי, הוא נושא גדול ורחב מאוד, ולא נוכל להקיפו כראוי. אולם עלינו לתכנן שתמיד ביתנו יהיה משכן לשכינה. זהו אחד המסרים העיקריים של המשכן - שעבודת ה' היא לבו של הבית היהודי. כאשר עם ישראל התאסף יחד כדי להקים את המשכן, הם הפנימו את הידיעה שה' חי בקרבנו! כאשר הם ראו תמיד את המשכן במרכז המחנה, הם למדו את הלקח החשוב, שאין זה משנה היכן נמצא האהל שלך, תמיד הוא עומד מסביב למשכן ה' - כך חונים עם ישראל.

על כל אחד ואחד לחשוב על ההזדמנויות הקיימות בתוך ביתו. האם אתה מנצל את ביתך? האם ביתך הופך להיות מקום קדוש - מקום שעובדים בו את ה'? הדברים הקטנים, היום-יומיים, הם אלו שישנו את חייך. "נתעלה בביתו" פירושו שאתה לא מחפש הזדמנויות גדולות ונפלאות. העליה שלך נמצאת בתוך הבית, בכל האירועים הרגילים של החיים הנורמליים. כאשר אדם מנצל כראוי את היכולות המוגבלות שלו בתוך ביתו, אז הקב"ה נותן לו דחיפה - ועם דחיפה כזו - השמים הם הגבול!

בל תטעו - אין כוונתי לומר שהבית הוא המקום היחיד להתעלות. ישנם עוד מסגרות, בודאי לאיש ישנם הזדמנויות נוספות להתעלות ולהתרומם. אמנם הבית הוא חשוב ביותר, אבל האיש חייב להתקדם בעוד תחומים, מחוץ לביתו. אבל עלינו לדעת, שהמדידה האמיתית של

המטרה העיקרית של בריאת שמים וארץ היא שהאדם יראה אותם ומתוך כך יגיע להכרה בבוראם. והאלקים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג, יד). גם לשון ירא קרובה ללשון ראה [היו"ד אינה מאותו השורש] על שום שיראת ה' האמיתית היא ידיעתו הנרכשת על ידי ראייה והתבוננות בנפלאות בריאתו. האור הוא הפועל ומפעיל אצל האדם את חוש הראיה המוביל להתבוננות בבריאה ולהכרת הבורא.

על כן כתב הקדוש ברוך הוא בתורתו הקדושה את בריאת האור כמאמר ראשון, ללמדנו את גודל חשיבות פעולתו.

ואשר על כן מובן למה מכל נפלאות הבריאה, משבחים המלאכים את בוראם בעיקר על האור כי הוא המביא להכרה כי ה' הוא הבורא את הכל. האור הוא שמכניס את הבריאה לתפקידה.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה יעשה בחור ישיבה שנמצא בשיעור לא מוצלח, שבו הר"מ אינו עונה על שאלותיו?

תשובה:

איני יודע האם אכן שהשיעור אינו מוצלח. יתכן מאוד שהוא כן מוצלח, זאת לא אוכל להגיד לך. אבל אם רבך אינו עונה לשאלותיך, ישנם מספיק אנשים טובים שיענו עליהם. אז למד כמה שתוכל מרבך, וכבד אותו כראוי. לאחר השיעור, גש אליו ותאמר לו: "מאוד נהנית מהשיעור!", גם אם לא נהנית. יש מצוה לתת לו עידוד, וכמו שהקב"ה הוא "מעודד עניים". באשר לשאלותיך - נסה לסמן אותם בקצרה בצד הגמ', ואח"כ תוכל לגשת לאחד מהבחורים ששייב לך על שאלותיך.

כוחות רוחניים שונים ורבים הנצרכים לשמירה ולגבול באופן שלא יסתרו זה את זה אלא יפעלו יחדיו בשלום. במקרא ובתלמוד אנו מוצאים אלפי עקרים ויסודות בדרכי ה'. אמנם כולם אמת הם, אך יש אשר במהותו נדמה כי אינו יכול להתקיים עם יסוד אחר, ולפי עניות דעתנו אינם יכולים לדור בכפיפה אחת. אבל ה' בגדולתו לאין חקר, מקיים דרכים רבות אלו בעת ובעונה אחת, ובאופן פלאי הן אינן פוגעות אחת בשלימות האחרת, פועלות בשתוף ואף מחזקות זו את זו. חכמה זו בהנהגת ה', היא אשר בקש משה לדעת ולהבין, כמו שנאמר: הודיעני נא את דרכיך (שמות לג, יג), ופרט אחד הביאו חז"ל לדוגמא לדבר, "צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו" (ברכות ז, א).

דרכיו הרבות של ה', הידועות לנו ושאינם ידועות לנו, הן כה מדויקות במידתן ובצורתן שהרי הוא אשר עושה שלום ביניהן.

הנה אמרו רבותינו כי בעשרה מאמרות נברא העולם (אבות ה, א) ואילו בבראשית מצינו רק תשעה מאמרות [כגון יהי אור, יהי רקיע, וכן על זה הדרך]? הכיצד? וחז"ל עונים לקושיה זו: בראשית נמי מאמר (ראש השנה לב, א). המאמר הראשון היה "בראשית". מאמר זה ברא את השמים ואת הארץ יש מאין. ואם כן יש תימה בדבר, הרי כל שאר המאמרות והנפלאות הם ניסים החלים על חומר קיים ואינם אלא שינוי בצורה, ואילו בריאת העולם יש מאין היא נס ופלא שאין דומה לו ואין שני לו בכל תולדות העולם. מדוע דוקא הגבורה הגדולה מכולם לא נכתבה בלשון ציווי מפורש "יהי"?

אלא שחפץ ה' כי הצווי "יהי אור" יהיה המאמר הראשון הנכתב בתורה במפורש על אף שלמעשה הוא השני. כי רצה הקדוש ברוך הוא ללמדנו יסוד ועיקר גדול: אינה כדאית בריאת שמים וארץ, יש מאין, אילו לא נברא אחריה האור לראות הבריאה. לשון אור קרובה ללשון ראה [א, ר הן השורש ואות ה' אינה הכרחית], משום שכל ראייה היא תנועת האור מן הנראה אל הרואה ופעולתו בעיניו.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

צריך לומר להם שרבי חיים ביקש שלא יהיה דיבורים בבית הכנסת. רבי חיים שוב שאל אותי מה אתה מתכוון? ואמרתי לרבי חיים את האמרה המפורסמת של הקאצקער-רבי, שחבל שעשרת הדברות לא נכתבו על ידי רבי יהודה החסיד. רבי חיים פרץ בצחוק [דבר מאוד נדיר] ואמר: בסדר, אתה יכול לומר למתפללים בשמי שבזכות הקבלה הזאת תהיה לחבר שלך רפואה שלימה, ואני גם אתפלל לא רק עליו אלא להצלחת כל המתפללים בבית הכנסת.

עזבתי את רבי חיים מאוד נרגש ומלא רצון להעביר את המסר שלי, אבל כשחזרתי לניו-יורק נשכח ממני הביקור. עד לאותו לילה כשפעמון הדלת שלי צלצל וחברי שהיה חולה הגיע לבקרני, הייתי המום, ידעתי שהוא עדיין לא מרגיש טוב והנה הוא עומד בסלון שלי ונראה נפלא. לשמחתי הרבה הוא אמר לי שהוא באמת מרגיש הרבה יותר טוב.

עדיין הזכרון לא הכה בי באותו רגע. רק למחרת תוך כדי שאני נוסע לעבודה, פתאום הבחנתי שאני עדיין לא עשיתי את החלק שלי, אבל רבי חיים שמר על חלקו בהסכם.

למען האמת, כאחד שגם הייתי לוקה בעצמי בדיבור בבית הכנסת, הרגשתי חובה לכתוב את המכתב הזה. אני שמעתי מכלי ראשון את ההבטחה של רבי חיים להתפלל על החבר שלי, וכבר ראיתי את הפירות של המאמצים שלו, ולכן אני מרגיש חובה לקיים את החלק שלי ולנסות לחולל שינוי בעניין זה.

ואז בעידודו ובהסכמתו של חברי ומשפחתו אני **כותב זאת לכם (אנשי ביהכ"נ) ומפרסם את המסר של רבי חיים קניבסקי שליט"א, שעל כולנו מוטל להתחזק בדבר.** מי ייתן שהמאמצים הכנים שלנו בעניין זה יביאו הצלחה ישועות ורפואות לכולנו.

בירורי הלכה

הדחק הוא שאם יצטרכו לילך לביתם לאכול יתבטלו מתלמודם ולשיטת הרמ"א מותר אפילו שלא מדוחק דביהמ"ד חשיב ביתם (ובביה"ל ד"ה וי"א כתב דהרמ"א תפס את קולת הר"ן רק לענין אכילה ושתייה ולא לענין ליכנס מפני החמה והגשמים), וא"כ אם מטעינו לצורך הכרחי י"ל דמותר לכו"ע ואם רוצה להטעין שלא לצורך הכרחי יל"ע אם יותר לרמ"א דאולי רק אכילה ושתייה הותר גם שלא מדוחק.

ומור"ר הגרמ"מ לזבין שליט"א עבר על הדברים ואמר דיש לדון האם הטענת פלאפון בביהכ"נ היא תשמיש גנאי, אבל הדגיש **שבדאי אסור להטעין פלאפון בביהכ"נ 'ובית הכנסת אינו תחנת דלק'** (=דהוי תשמיש שלא לצורך וגרוע מכך).

והוסיף **בענין תלמיד חכם:** יש להסתפק האם לת"ח שמותר לו לאכול בביהמ"ד ולהכניס ג"כ כלי אכילה, האם כמו"כ יהיה מותר לו לבשל או דילמא חמיר ואסור לו, ולענין סוכה מבואר שאף שמצוה לאכול בסוכה מ"מ אסור לבשל בסוכה, ויתכן שביהמ"ד דומה לזה שאף שמותר לת"ח לאכול יהיה אסור לו לבשל, אכן מצינו חילוק בין סוכה לביהמ"ד לענין הכנסת הקדירות שבסוכה אסור ולת"ח מותר בביהמ"ד וא"כ עדיין צ"ע אם יש לדמות ת"ח לסוכה או לא, ומעתה יש לדון שהטענת פלאפון דמיה לבישול ותליא בהנ"ל.

ולדינא פסק מורי: להטעין פנס לצורך לימוד בביהמ"ד ודאי שמותר, אך לענין פלאפון כיון שאין עיקר מטרת הפלאפון אלא לצורך תשמישו הפרטי וכשמטעינו בביהמ"ד נראה כמשתמש בביהמ"ד לצורכו, ומ"מ כשצריך זאת לצורך שיעור ראוי להטעינו בצנעה.

ועתה יש לדון בענין של נהנה מביהכ"נ: ובמושל ראשון היה נראה לדמות למה שכתוב בשו"ע בסימן קנ"ג ס"ג כותב: נר של ביהכ"נ מותר להשתמש לאורו, ובמשנ"ב סקנ"ב כותב: והנ"מ בדברי תורה ולא בקריאה של חול

ברצוננו השבוע להביא מכתב שהופץ בארה"ב בשנת תשס"ה ובשעתו עורר הדים רבים [המכתב נכתב באנגלית ותורגם לעברית]. **המכתב הובא בספר 'שמחת מרדכי' מהר"ר מרדכי הגר שליט"א** (עמ' ק"ג):

ז' בשבט תשס"ה. לחברי היקרים, לפני שלושה שבועות היתה לי הזכות לחוות ביקור מרומם בא"י אצל רבי חיים קניבסקי שליט"א, שאני רוצה לשתף אתכם בו.

בקשתי מרבי חיים, אם הוא יכול להתפלל לרפואה שלימה על חברי המתפלל איתנו בבית הכנסת. אתם יכולים לדמיין את התגובה שלי כשרבי חיים שאל אותי, **האם מדברים בבית הכנסת שלך? עניתי: כן, ולאחרונה יותר טוב.**

רבי חיים אמר מיד, זה לא מספיק, הדיבורים חייבים להפסיק לחלוטין! ואז הוא ביקש ממנו רבי שלמה להוציא משנה ברורה, רבי חיים פתח והצביע בסימן קכ"ד סעיף ז' שכותב השו"ע: **'לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה ואם שח גדול עונו מנשוא'.**

אמרתי לרבי חיים שהשו"ע מדבר רק על זמן חזרת הש"ץ. **לא, אמר רבי חיים, והצביע על המשנ"ב במקום שכתוב שאסור לדבר במשך כל התפילה, ואת דבריו שכתב 'אוי לאנשים שמשיחים בשעת התפילה כי כמה בתי כנסיות נחרבו בשביל עוון זה', ושאל אותי רבי חיים, וכי אתה חושב שהקירות נחרבים מחמת העוון הזה? אנשי הבית כנסת - המתפללים, נחרבים רחמנא לצלן איש איש וצרותיו אם לא נזהרים בעוון זה ומשיחים בעת התפילה!** ולכן תשוחח עם אנשים בבית הכנסת שלך, המשיך רבי חיים, ותאמר להם שכדאי להם לקבל על עצמם לא לדבר בל"נ לכל אורך התפילה, ובזכות זאת יהיה לחבר שלך רפואה שלימה.

זה לא מספיק, אמרתי. רבי חיים הסתכל עלי בתהייה ושאל, מה אתה מתכוון? עניתי: בימינו לפעמים לעשות לפי השו"ע זה לא מספיק, אני

בענין הטענת פלאפון בבית המדרש

לכאורה יש לדון בזה בכמה נידונים: **א.** מצד תשמיש גנאי בביהכ"נ. **ב.** מצד משתמש בביהכ"נ שלא לצורך בית הכנסת. **ג.** מצד נהנה מביהכ"נ. בגמ' במגילה בדף כ"ח ובטושו"ע מבואר שאסור לעשות תשמישי גנאי בביהכ"נ (כדוגמת פריסת חבלים וחשבונות הרשות) ואסור להשתמש בביהכ"נ שלא לצורך (כדוגמת ליכנס מפני החמה והגשמים). ומעתה הטענת פלאפון בביהמ"ד לכאורה היא תשמיש גנאי לביהכ"נ וג"כ שימוש שלא לצורך ביהכ"נ.

אבל מה שיש לדון זהו בהטענת פלאפון לצורך מצוה כגון שרוצה להטעין הפלאפון בכדי לשמוע שיעור תורה או להקליט שיעור לקול-הלשון, דהאם יחשב כחשבונות של מצוה שהותר בביהכ"נ, ולכאורה אם כוונתו בהטענה בכדי לשמוע את השיעור-תורה **מחוץ לביהכ"נ** י"ל דעצם ההטענה איננה מצוה ורק גורם למצוה, וא"כ לכאורה אין מקום להתיר. אבל אם רוצה להטעין את הפלאפון בשביל להקליט שיעור שימסר בביהמ"ד או בכדי לשמוע שיעור בחדר שיעורים וכדו' לכאורה י"ל **דלהטעינו בריש גלי** בביהמ"ד יהיה אסור דהויא תשמיש דגנאי (וכמבואר במשנ"ב קנ"א סק"ו, שגם לת"ח שהותר אכילה בביהמ"ד לא הותר תשמישי גנאי ע"ש), אבל אם רוצה להטעין **במקום נסתר** בביהמ"ד (כגון אחורי וילון וכדו') דלא נראה בזיון לביהמ"ד, י"ל דהוי לצורך מצוה ויהיה מותר, וכדוגמת חשבונות של מצוה שהותר בביהמ"ד שכלול בזה סידור השולחנות והספסלים לאסיפה שזהו רק גורם למצוה.

ויש לדון לענין ת"ח שהותר לו אכילה ושתייה בביהמ"ד, דהמשנ"ב בסק"ח כותב דה"ה לכל תשמישיהם שרי, והיינו תשמישים שאינם של גנאי דתשמישי גנאי לא הותר גם לת"ח וכדכתב במשנ"ב בסק"ו דאטו ת"ח אינו מוזהר על מורא מקדש. וא"כ הטענת פלאפון בריש גלי דהויא תשמיש גנאי יהיה אסור גם לת"ח, **אבל אם מטעינו בצנעה לצורך הדיוט** יל"ע דשיטת המחבר דההיתר לת"ח הוא רק מדוחק ולמג"א לעולם שעת

שהנחתי צדקה הם פורעים את החוב שיש לביהכ"נ לחברת חשמל ואין הם נותנים חשמל לביהכ"נ, וא"כ ההכרעה האם אפשר להשתמש בחשמל הביהכ"נ תלויה בהכרעה של הגבאי דה.

ושאלנו למר"ר שליט"א: מה הדין באדם שתרם נציב-יום, האם שייך לומר שכיון שמשלם מראש את החשמל של אותו היום חשיב כאילו הוא זה שמביא את החשמל או דילמא שהוא רק פורע את החוב של החשמל שיהיה באותו היום וכדלעיל? **והשיב:** דכיון דמחיר ה'נציב יום' הינו מחיר אחד לכל יום ויום, ואינו משתנה לפי כמות החשמל שהשתמשו בפועל א"כ ה"ז דומה למקרה הנ"ל.

חיזוקים בבתי הכנסת

בתענית-דיבור ואיסור הכנסת פלאפון דלוק לכותלי ביהמ"ד, דבר זה גורם חיזוק עצום של 'מורא מקדש' וכיצד ביהמ"ד צריך להראות, ולא רק לאברכים אלא לכל באי ביהמ"ד וגם שלא בזמן הסדרים. כמו"כ הנהלת הכולל משמרת את החיזוק לעיתים תכופות ע"י שמעורת שוב את שמירת התנאים הנ"ל.

קוראים כותבים

מרחם על החבר שלו שמישהו בא לקנות אצלו, להגיד ליצה"ר עד עכשיו קיבלת את שלך, עכשיו אני רוצה ללמוד, תן לי ללמוד! דברים נוראים כתב החפץ חיים שמי שלומד בקביעות בלי הפסקה רוח קדושה וטהרה נוראה שורה על הלימוד שלו, כל לימוד זה עצום ונורא, אבל כשזה בלי הפסקה רוח קדושה וטהרה שורה על הלימוד.

לפני כחמש עשרה שנה הגיע לא"י המשגיח של ליקווד הגאון רבי מתתיהו סלומון שליט"א (שיהיה לו רפו"ש), הוא בא להתייעץ עם מרן רבי חיים קניבסקי שליט"א שרוצים לעשות שמירה לשיבת ליקווד וזה מאד קשה כי ישיבת ליקווד משתרעת על פני מתחם ענק שיש בו בתי מדרש רבים. אמר לו רבי חיים, אם אין פלאפונים בסדרים לא צריך שמירה, התורה שומרת על אלו שלומדים אותה, ובעקבות כך עשו תקנה שבכל בית מדרש בליקווד יש מודעה שמי שמדבר בפלאפון בבית מדרש הרי זה גזלן! עכ"ל השיחה שפרסמתם אז.

אני שב"ה זכיתי להיות אברך הלומד בכולל, עד ליום שקראתי את עלונכם הייתי רגיל להשאיר את הפלאפון בכיסי גם בשעות הסדרים, בחושבי שאם הפלאפון לא יהיה עלי 'מה יקרה...', וזה היה דמיון גדול ככל דרכי היצה"ר, שאע"פ שרק לעיתים נדירות היו מתקשרים אלי וגם אז בדרך-כלל לא הייתי עונה, אבל עצם זה שהמכשיר נמצא בכיס דלוק ויש אפשרות שיתקשרו אלי ואצטרך לפנות לעיין בפלאפון זה מוריד מה'שקיעות בלימוד' אי-אפשר להתכחש לזה! ואז אחרי שקראתי את עלונכם החלטתי לנסות להשאיר את הפלאפון בחליפה, נסיתי יום ועוד יום וגיליתי שהעולם נשאר על תיקנו גם אם הפלאפון נשאר בחליפה, ומאז ב"ה התחזק אצלי מאוד השקיעות בלימוד, ייזק חיזוק זה לזכותכם, יישר כח על העלון שלכם וחילכם לאורייתא. אברך מכולל 'נחלת משה' ב"ב

סיפור השבוע

ליהודי יקר, שהוא בעלים של חנות גדולה בארה"ב, היו הכנסות יפות מחנותיו. יום אחד הוא הבחין, שההוצאות גדולות מן ההכנסות. כאשר ערך את מאזן החנות התברר לו, שכבר זמן מה החנות אינה רווחית כלל. למרות שהוא ניסה לייעל ולשפר, הבעיה חזרה על עצמה גם בחודשים הבאים, וכל חודש הסתיים עם הפסדים נוספים. הוא היה מודאג מאד, ושקל מהו הצעד הנכון שעליו לעשות - האם ימשיך וינהל את החנות, בתקווה שיחול השיפור הנכסף, או אולי עדיף שיסגור מיד את חנותו, לפני שהנפילה תהיה קשה מדי, והוא ישקע בחובות גדולים.

רב חשוב שאיתו התייעץ, הציע לו לקבל על עצמו שלא לדבר בתפילה שנה שלמה, ובתקופה זו לא יבדוק את ההכנסות וההוצאות של החנות. האיש קיבל על עצמו את הקבלה, ואכן נזהר ביותר מלדבר בשעת התפילה. לקראת סוף השנה, כאשר היה עליו למסור דו"ח על ההכנסות וההוצאות, הוא בדק וגילה שנשאר לו רווח נקי של מאות אלפי דולרים, ומאותה שעה האירה לו ההצלחה פנים. אם הפה סגור מלדבר בעת התפילה, אזי ה"צינור" פתוח ומקבלים שפע ממרומים. (כבוד בית ה')

וכו' דכוונת הנודר היה רק כדי להרבות מאור ביהכ"נ לפיכך כל כמה דקרו אינשי לאורו בדברי תורה טפי איכא מצוה ומקבל שכר, ומיהו זה דוקא במי שנגר נר לביהכ"נ וכו"ל אבל במקומות שעושין הגזברים נרות והדרך ליקח במוצאי שבת כל אחד נר לביתו אפילו משתמש בהן תשמיש חול שרי דהו"ל לב ב"ד מתנה עליהן, אבל באותם שעומדים על המנורה אסור לקרות בהן דבר של חול. עכ"ל. וא"כ לכאורה יש לדון האם דעת הנותנים צדקה והוראת-קבע לביהכ"נ היא ג"כ על דעת שיטענו פלאפונים.

אבל אמר לנו מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א דאין נידון דידן דומה לנרות של ביהכ"נ, דבזמנינו שהשימוש הוא בחשמל התהליך הוא הפוך דהיינו

ביהמ"ד וכולל 'הליכות משה' (גרסלר) בני-ברק

בביהמ"ד שוכן אחד הכוללים הגדולים בעיר התורה ב"ב, הכולל מונה כאלפיים אברכים כ"י השוקדים בלימוד התורה במסגרות שונות [כולל יום, כולל ערב, כולל יום שישי]. אחד מתנאי הכולל הוא הלימוד ברציפות

לכבוד העלון המחזק מאוד 'קדושת בתי מקדש מעט'. רציתי להודות לכם ולשתף אתכם בחיזוק עצום שגרמתם לי. לפני כחודשיים הבאתם בגליונכם שיחת חיזוק בענין מכשול הפלאפון בביהמ"ד מהגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א, שהביא משל למה הדבר דומה, שהיו פעם שתי חנויות אחת על יד השניה, באחת באים וקונים כל הזמן בלי הפסקה, ובשני שומם בקושי באים לקנות, ויהי היום שלראובן שכל הזמן קונים אצלו היתה לו הצלחה גדולה ואילו לשמעון נעבך אף אחד לא נכנס לחנותו, והנה בסיום היום שניהם עומדים כבר לסגור ולפתע נכנס אדם סוף סוף לקנות משהו אצל שמעון, הולך ראובן ללקוח ואומר לו בא תקנה אצלי וסוחר אותו אליו, אומר לו שמעון אני לא מבין, אתה מכרת היום אלפים ורבות, אין לי טענות עליך, מה שנגזר נגזר, אבל ההוא שבא אלי למה אתה מושך אותו ממני, זה אכזריות, אחרי יום שלם שלא מכרתי כלום ואתה מכרת אלפים ורבות מגיע אלי משהו וכך אתה עושה? זה המשל (כמדומה בשם המגיד מדובנא). והנמשל, היצה"ר יש לו הרבה לקוחות והיצר-טוב ריק מלקוחות. והנה בסוף היום מצליח היצר-טוב למכור סחורה לאדם אחד שישב וילמד, מגיע היצה"ר ומושך אותו מהלימוד ע"י הפלאפון, היש אכזריות גדולה מזו?!

בדור הקודם אדם שרצה ללמוד יכל ללמוד בשקט. עד שהגיע הגנב הגדול הזה שקוראים לו 'הפלאפון' כדי לעשוק את מה שנשאר לנו. והנה התרגלנו לזה, אבל מי חלם שכן אדם יהיה משועבד כל היום לכל העולם כולו בלי הפסק ע"י הפלאפון? איפה שהוא הולך בדרך, בתפילה, בכל מקום הוא רוצה ללמוד או לפתוח ספר, מצלצלים אליו, אין לי טענות על מי שמצלצל, אבל האדם לעצמו חייב שיהיה לו זמן קבוע שיהיה כולו קודש. שלא להיות כמו אותו בעל חנות שכל העולם קונים אצלו והוא לא

סיפר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: נכנסתי פעם לבית הכנסת אחד, היה זה בעת שהציבור עמד להתפלל תפילת מעריב וראיתי את הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל ראש ישיבת 'פורת יוסף' נכנס אף הוא לבית הכנסת, ומבקש להצטרף לקהל המתפללים. והנה, עוד בטרם ניגש להתפלל, ואפילו עוד בטרם לקח לעצמו סידור כדי להתפלל מתוכו, הוציא מכיסו מטבע או שתיים, ניגש אל קופת בית הכנסת, ושילשל את הכסף לתוכה. כמדומני, שניגשו אליו אנשים ושאלוהו שהרי ה'כף החיים' בסימן רל"ה מביא שאין צריך לתת צדקה לפני ערבי, אך ראש הישיבה ביטל את דבריהם, ואמר: 'נתינה זו, לא היתה בגדר של צדקה לפני התפילה, לא זו הייתה כוונתי, נתינת הכסף לקופת בית הכנסת היתה בגין רצוני להשתתף באחזקתו של בית הכנסת, הרי אני נכנס להתפלל כאן, וברצוני שהמקום יהיה נקי, שהחשמל יפעל כדי שאוכל להתפלל מתוך הסידור, ובמציאות אני הרי נהנה מכל זה, ואיך אפשר ליהנות ולא לשלם על כך?! (קול ברמה)

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והרה"ג רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים ממיטב ספרי המגידים ב"הוצאת יפה נוף"

השבת לא למכירה!

וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' (לה, ט)

כמה שנה שבת של יהודי אחד?...

השבת שיבת ליהודי. גוי אינו יכול לקנותה גם אם יתן את כל כספו לשם כך, ויהודי, אם זוכה לדעת כמה יקרה היא - אינו מוכן למכרה בעד שום הון שבעולם.

קיווי ברנהרד הוא יהודי שומר תורה ומצוות מדרום אפריקה. לפני מספר שנים הוציא ברנהרד ספר המלמד כיצד נתן לשם תכונות מסוימות ולתרגם אותן להצלחה בעולם העסקים הקטנים בעדן המודרני. הספר זכה להצלחה רבה, והפך לרב מכר בקנה מידה בינלאומי. במקביל - הבקושת להוצאותיו של ברנהרד הלך וגבר, והוא הזמן להרצאות ולהנחות בכנסים עסקיים בכל רחבי העולם.

יום אחד הוא מקבל שיחת טלפון מסמנכ"ל בכיר בחברת מיקרוסופט העולמית, שמייסדה - ביל גייטס הוא מגדולי עשירי העולם. הלה הזמין אותו להרצאות בכנס שבו ישתתפו כל מנהלי החברה. הרצאתו של ברנהרד תהיה הרצאת הפתיחה.

קיווי ברנהרד רצה לענות בחיוב להזמנה, כמובן, אולם כשפתח את יומנו כדי לבדוק את התאריך, גלה כי יומו הראשון של הכנס אמור להיות בשבת.

"בשבת אני לא עובד", הודיע ברנהרד לסמנכ"ל שמעבר לקו.

התגובה הייתה נדהמת. הוצע לו סכום כפול ומשולש, מאות אלפי דולרים, אבל ברנהרד בשלו: "בשבת אני לא עובד, וזה לא משהו שכסף יכול לפתור".

בסופו של דבר חברת מיקרוסופט הענקית נאלצה לשנות את תאריכי הכנס, ולהתחילו ביום ראשון, כי זו הייתה הדרך היחידה שלהם לקבל הרצאה פותחת מקיווי ברנהרד.

חדשים ספורים לאחר הכנס קבל ברנהרד שיחת טלפון נוספת מאותו סמנכ"ל. לפני מספר ימים הוא שהה יחד עם ביל גייטס במטוסו הפרטי. דברו שם על הכנס ועל ההרצאה, והוא ספר לבוס על הסכום האדיר שהציע לברנהרד, ועל עקשנותו שלא להרצות בשבת. כעת התקשר הסמנכ"ל כדי לשטף את ברנהרד בתגובתו המתפעלת של מר גייטס: "אני יכול לקנות כל דבר שארצה - כל בנין, כל מטוס או כל יאכטה שאחפץ בהם", אמר המיליארדר, "אבל כל כספי אינו מספיק כדי לקנות שבת אחת של יהודי..."

כאשר היהודי עושה את שבתו קדש, ושומר עליה מכל משמר, גם הגויים מכירים בכך שהשבת היא ערך עליון עבורו, ואף יודעים להעריך את הנחישות והעקביות ששמירת השבת מעידה עליהן.

&עמידה בנסיון ושכרה

מספר על אחד מבני משפחת רוטשילד שהיה שתף עם ראש ממשלת אנגליה בכל מיני עסקים, ושמש גם כיועצו. ליל שבת אחד, בעודו יושב עם כל משפחתו לסעדת השבת, נשמעו לפתע נקישות על הדלת. בפתח עמד שליח: "ראש הממשלה זקוק לה לעגון דחוף ביותר".

"אם מדבר במקום נפש, אבוא", ענה רוטשילד, "אולם אם הנושא קשור לענייני מסחר ותעשייה - איני יכול לבוא. שבת היום".

השליח חזר לאחר זמן קצר והודיע: "מדבר בעסקים, אבל ראש הממשלה מוסר כי הוא מכרח לראותה כעת".

רוטשילד לא התרשם. "הסכום בינינו הוא כי בשבת איני עובד. לא אוכל להגיע".

בפעם השלישית הגיע השליח עם איום רציני: "ראש הממשלה בקש להודיע לה כי אם אינך מופיע מיד במשרדו, הוא מבטל את כל העסקים המשותפים שלכם, ואתה מפסיד".

"קבלתי את הודעת הפטורין", השיב רוטשילד, סגר את הדלת, ושב לסעדת השבת.

צריך להבין שלא מדבר בפטורין מעבודת מזכירות... מדבר היה בסכומי כסף עצומים שילכו לאבדון, וגם בהפסד של כבוד ושל מעמד, אבל רוטשילד עמד בנסיון.

במוצאי שבת הוא שוב מקבל הודעה - ראש הממשלה מבקש שגיע למשרדו בדיחיפות.

כשנכנס רוטשילד למשרד ראש הממשלה, התקבל בחבוק חם. "אני חייב לה כסף רב", בשר לו ראש הממשלה, והסביר:

"היה אצלי סיני אחד, מיליארדר. דברנו, והשיחה התגלגלה. במהלך הדברים אמרתי לו שאני מכיר יהודי שלא ימכר את השבת שלו בשום מחיר. הוא לא האמין לי, ואני התעקשתי. התערבנו על סכום עתק, ואז שלחתי לקרא לה".

"בזכותך ובזכות השבת שלך הרווחתי סכום כסף עצום", סים ראש הממשלה, "מגיע לה מחצית ממנו..."

(רבי ראובן אלבז שליט"א - משכני אחרין שמות)

ההתר נלדב תרומות בשבת לבית הכנסת

יודעים אנו כי בשבת העולים לתורה נודרים ונודבים לבית הכנסת. שואל "החתם סופר" זצ"ל, הרי נאמר "ממצוא חפצך ודבר דבר" ודרשו חז"ל שאין לדבר בשבת כמו ביום חול. מדוע התר נלדב ולנדב לבית הכנסת? ברם, התורה בתחלת פרשת "ויקהל" מצוה על שמירת השבת, ומיד לאחר מכן אומר משה רבנו לבני ישראל: "קחו מאתכם תרומה לה", הינו אף שזה שבת, מכל מקום מתר נלדב ולנדב תרומות גם בשבת.

התורה ממשיכה ואומרת (שמות לה, ו): "כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'". הרב אליהו טובולסקי בספרו "המסלולים בפז" על התורה אמר על כך רמז נפלא: המלה 'לב' בגימטריה ל"ח, ובכך רמזה התורה כי הנדיבים תרמו למלאכת המשכן ולכל עבודתו, כדי שיעשו עושי מלאכת המשכן ל"ח מלאכות במשכן.

אמנם לכאורה, הרי מעבודת המשכן למדנו ל"ח מלאכות שבת ומדוע נרמזו רק ל"ח מלאכות?

נראה, שהרי כלל ישראל הביאו את כל הנדבות אל משה רבנו, והוא נתן אותם לאמנים לעשות, נמצא כי אלו שהביאו את הדברים כבר עשו את מלאכת "הוצאה מרשות לרשות" בהביאם את התרומה, ואלו לאמנים נשאר לעשות עוד ל"ח מלאכות.

עוד אפשר לומר על פי דברי הזהר הקדוש, שמלאכת המשכן נעשתה בנס. כיון שהאמן היה נותן ידו על המלאכה, מיד היה מגיע מלאך וגומר אותה. נמצא כי מלאכת 'מכה בפטיש' לא הייתה במשכן, שהרי המלאכים הם שסימו את המלאכה, נשארו אפוא רק ל"ח מלאכות.

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוך האור שבת קודש)

פנינים לפרשת החודש

זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפם את מצרים ואת בתינו הציל

חג המצות - כפי שאנחנו קוראים לו בתפלה - נקרא בתורה בשם "חג הפסח", על שם שבמכת בכורות פסח ה' על בתי ישראל בנגפם את בתי המצרים.

נשאלת השאלה, הרי למעשה, הפסיקה על ישראל היתה בכל המכות! יהודי ומצרי שותים מאותה כוס - זה מים וזה דם. וכן ביתר המכות, וכמו שאומרת התורה: "ושמתי פדת בין עמי ובין עמך". מה מיוחד, אפוא, במכת בכורות, שחג הפסח נקרא על שם הפסיקה שהיתה במכה זו?

המפרשים משיבים שאכן היה משהו מיוחד בהפרדה בין בני ישראל והמצרים במכת בכורות. מכת בכורות באה אחרי תשע מכות בהן ראו ישראל את יד ה' המפליאה את מכותיה במצרים ולא בהם. היא באה לאחר מכת חשך בה מתו הרשעים שבבני ישראל. היינו מצפים שאחרי כל זה לא יהיה אחד בעם ישראל שימשיך לעבד עבודה זרה. אולם המציאות לא היתה כזאת. גם ביציאתם ממצרים אמרה מדת הדין: "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, מה נשתנו אלו מאלו?" ובני ישראל המשיכו להיות שקועים במ"ש שערי טמאה גם לאחר שראו את כל מה שראו.

שורת הדין היתה, אפוא, שהקב"ה לא ישוב ויפריד במכת בכורות בין בתי המצרים לבתי בני ישראל. אחרי כל מה שראיתם במכות הקודמות, אחרי מה שראיתם שקרה לרשעים במכת חשך, ממשיכים אתם להיות שקועים בטמאה ולעבד עבודה זרה? ואף על פי כן פסח הקב"ה על בתי בני ישראל במכת בכורות, ונזהר התגלותה החבה והאהבה המיוחדת שיש לקב"ה לעם ישראל בדרגה העליונה ביותר. על שם הפסיקה הזאת נקרא חג בשמו: חג הפסח.

נמצא שנאלת ישראל הגיעה מאנשים כאלו שהם בעצם רשעים, שהמשיכו להיות בטמאה למרות כל מה שראו. ועם כל זאת, יהודי - גם אם הוא רשע - הוא יותר טוב מגוי, ויש לקב"ה חבה יתרה אליו. הקב"ה יעשה לו את כל הנסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, נסים של רכוש גדול ובזת הים.

ומכאן שאין לזלזל אפילו באדם שנראה רחוק. עם קצת רצון, עם פעלה קטנה, וכבר הקב"ה מעניק לו ברכה מרובה. ללמדנו, שהנאלה יכולה לבוא גם מתוך שפיל המדרגה ולעולם אין להתנאש ממנה.

*

לקבוצה של אחד עשר בחורים, שלמדו בישיבה בארץ ישראל, הצע לנסע ללמד בישיבה במקסיקו. הם החליטו לחכות ולנסע ב"בין הזמנים" של חדש אב, כדי שישפיקו לטיל לפני תחילת הזמן. בהגיעם למקסיקו יצרו קשר עם מדריו טיולים, שלקח אותם לכל מיני מקומות יפים במדינה. באחד הימים הם שוכנו סרקטורונים, ובמהלך הנסיעה התהפך אחד מהם והכידון חדר עמק לגופו וקרע לו את הכבד והמעיים. הוא הבהל לבית חולים בדרום מקסיקו, בעירה נדחת, שהרופאים שם לא היו ממחים גדולים, בלשון המעטה.

התקשרו למשפחה, והמשפחה לרב פיר, לברר מה לעשות. בינתיים יושבים עשרה בחורים בוכים וזועקים פרקי תהלים על חברים הפצוע. הם משכו את תשומת לבו של חולה ששכב במטה סמוכה והוא סמן להם בידו שיתקרב אליו.

"אני נצול שואה", החל לספר, "וכעת אני חולה במחלה סופנית קשה. בשואה סבלתי מאד, ובסיומה החלטתי לברח למקום שאף אחד לא יכיר שאני יהודי. הגעתי לדרום מקסיקו כגוי. כל חיי הייתי לבדי, בלי אשה בלי ילדים וללא אף קרוב או מכר. אני מרגיש שקצי קרוב מאד. אמנם הייתי כמו גוי, אבל אני רוצה למות כמו יהודי. אני מבקש מכם שתגידו אתי קריאת שמע וודוי, ותדאגו לקבור אותי לאחר מותי בקבורה יהודית". כעבור כמה שעות הוא נפטר. הבחורים אמרו עליו קדיש ואיכשהו יצרו קשר עם החברא קדישא וסדרו לו את ההלוואה והקבורה. וראה זה פלא: מיד בסיום הקבורה חלה הטובה גדולה במצבו של

חברם הפצוע, והתאפשרה השקטו לבית חולים גדול יותר, עם רופאים ממחים, במקסיקו סיטי, ושם, ברוך ה', הצליחו לרצב את מצבו. או אז הטיסוהו לארץ ישראל עד גמר הספול.

הקב"ה זמן קבוצת בחורים שתגיע למקום נדח במקסיקו כי יש שם יהודי שאמנם חי כמו גוי, אבל רוצה למות כמו יהודי, ואין מי שיגיד עליו קדיש וידאג לקבורתו וילמד כמה משניות לעלוי נשמתו. גם ליהודי כזה רשע הקב"ה דואג ונותן לו סיעתא דשמיא. לקב"ה יש חבה ואהבה מיוחדת לכל יהודי ויהודי באשר הוא, ואת החבה הזאת ראינו בחג הפסח. זוהי החבה היתרה של הקב"ה לכל יהודי, ואפילו אם הוא שקוע במ"ש שערי טמאה, סוף כל סוף יהודי הוא ולא גוי, וגם הוא יזכה לכל הנסים.

(רבי גואל אלקריף שליט"א מתוך ההגדה החדשה "שש באמרתך")

ואת בתינו הציל

יש להבין מה הכוונה "ואת בתינו הציל" - איזו הצלת בתים היתה שם? במכת בכורות כתוב (שמות יב, לג): "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים", ולכאורה קשה למה "כלנו מתים", הרי רק הבכורים מתו?

אומרים המפרשים, שבאשר המצרים ראו את בני ישראל מורחים דם על המשקוף ועל שתי המזוזות, הם שאלו אותם לפרש המעשה, ובני ישראל הסבירו להם שעל הבתים הללו הקב"ה יפסח. אמרו המצרים: אם כן, אין כל בעיה עם מכת בכורות. כל יהודי חייב לארח בביתו בכור מצרי וכן לא ימותו הבכורים המצריים, שהרי ה' יפסח על הבית.

מה שקרה בפעל היה: א. בהעדר בכור בבית המצרי - מת שם הגדול שבבית. ב. הבכור המצרי שבבית היהודי - גם הוא מת. נמצא, אפוא, שהחמתם של המצרים היתה להם לרועץ. לא זו בלבד שבכוריהם מתו, אלא גם הגדול שבבית בית מת. כשהמצרים ראו שלא רק הבכורים מתו, הם נבהלו מאד: היהודים רמו אותנו! הם אמרו שרק הבכורים ימותו!

אין זאת אלא משום שהם רצו שנשאר שאננים ועוד מעט "כלנו מתים", כמו שמתו הגדולים שאינם בכורים.

ובאמת, איך מתו הבכורים המצריים ששהו בביתם של היהודים, והרי למשחית אסור היה להכנס לבתים לנגח?

התשובה היא: הקב"ה עשה רעידת אדמה, שהרעידה את הבתים. היהודים שהצטוו "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר", התחזקו באמונה ובטחון ונשארו בבית. המצרים שנבהלו שעוד רגע הבתים יתמוטטו - ברחו מהבתים החוצה. בחוץ המתין המשחית והרג את בכוריהם. המשחית לא נכנס, אפוא, לבתי היהודים. הבכורים המצרים הם שיצאו אליו.

וזוהי הכוונה: "ואת בתינו הציל" - למרות רעידת האדמה החזקה שהניסה את המצרים החוצה, לא ארע כלום לבתים של היהודים, משום שהאמינו באמונה שלמה בהשם יתברך ולא יצאו מהבתים, כפי שצאה אותם.

ספר הרב ד"ר משה רוטשילד: כשהקימו את בית החולים "מעייני הישועה", היו שלשה רופאים גדולים במימאי שנתמנו לעזר להקמתו. לאות הברכה הטוב הוא שלח לכל אחד מהם מזוזה בתוך בית מזוזה מהדר מכסף. רופא אחד, כופר, סרב לקבל אותה. הוא לא רוצה לקבל כל מתנה עם סממן יהודי. השני קבל את המזוזה, אולם סרב לקבל אותה על דלת ביתו, כדי שיהדותו לא תהיה נכרת כלפי חוץ, והניח אותה בויטרינה. השלישי קבע אותה, בברכה, על פתח ביתו.

באזור מגורם, במימאי, מצויות סופות רוח חזקות. ובאחד הימים נשבה שם סופת הוריקן חזקה. הבית של הרופא הראשון נהרס עד היסוד. הבית של הרופא השני נזקק קשות אבל נשאר קיים. ושל השלישי נשאר שלם לגמרי. ראו עין בעין כי גם "רוח סערה" - שבכחה לגרם לחרבן נורא - "עשה דברו" של הקב"ה, שאומר לה במי לפגע, ועד כמה לפגע.

"ואת בתינו הציל" - גם כשיש רעידת אדמה, היא עושה דברו של הקב"ה! יש שנוזקים ויש שלא. היהודים ששמרו על אמונתם זכו שה' יציל את בתיהם.

כי מי שנשאר עם האמונה - לא נופל.

(רבי גואל אלקריף שליט"א מתוך ההגדה החדשה "שש באמרתך")



"והשבות אל לבבך"

לימוד המוסר - מעמיד אצל האדם את הרצינות של העניינים הרוחניים דברי הגר"י מנדלסון- משגיח דישיבת גבעת שאול

ערכו של ענין רוחני לעומת גשמי

כללות הענין של לימוד יראה היא, שעצם הלימוד והעיסוק קובעים אצל האדם שעניינים רוחניים יש להם משקל לא פחות מדברים גשמיים. בעולם שלנו ענין גשמי הוא מציאותי, הוא חשוב, הוא דבר שצריכים לדאוג לו, משא"כ ענין רוחני. נדמה לנו שהיות ואנו בני תורה ועוסקים בעניינים רוחניים יש להם מציאות בעינינו, ולא היא.

נתאר לעצמינו אחד שהפסיד קריאת שמע- "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות!" - מה הוא מרגיש? פולט אנחה וממשיך הלאה. לעומת זה נתאר שאדם זה הלך לחנות וגילה שאבדו ממנו בדרך מאה שקלים, הוא לא פוטר את עצמו באנחה, המחשבה אוכלת אותו, איך קרה הדבר, איך לא נזהר?! הענין הזה מעסיק ומטריד אותו. זהו ההבדל בין דבר רוחני לדבר גשמי אצלנו, הדבר הרוחני כמה שיהא גדול מבחינה תאורטית אבל בפועל זה לא מטריד ומעסיק אותו באמת. כל לימוד מוסר יש בו תועלת זו שיש לו התעוררות כל שהיא שעניינים רוחניים גם הם מציאות. ע"י לימוד המוסר מחזירים קצת את הפרופורציות האמיתיות שענין רוחני הוא הרבה הרבה יותר גדול מענין גשמי. ההסתכלות הזו לגמרי נעלמת מאתנו. אמת שאנו עוסקים בדברים רוחניים, אבל ע"י ה'מלומדה' ו'פרומקייט' ולא מתוך יראת שמים. כמו בדוגמא שהזכרנו, כמה מדאיג הוא אותו הפסד של איזו מצוה? אמנם הוא 'לא מרוצה', אבל סוף סוף מה שהיה היה. הוא לא יהפוך את החיים שלו כדי שלא יקרה שוב. אם היה יודע עוצם ההפסד מפעם אחת שהפסיד ק"ש בזמנה היה מעמיד כמה שעונים מעוררים ושומרים ו'ערבך ערבא צריך' כדי שלא יקרה הדבר הזה. אע"פ שהדבר קורה ע"י צירוף מקרים וגם אם קרה הרי הוא אנוס, אבל אדם שהפסיד מליון דולר לא אומר 'זה קרה' ו'הייתי אנוס', אלא הוא מוטרד ו'אוכל את עצמו' עד סוף חייו. נהיה אמיתיים עם עצמינו - איננו מתיחסים כלל לענין רוחני באופן כזה. עצם הדבר שקובע לימוד מיוחד בכדי למנוע עוון אחד,

זה עצמו קובע אצלו את נקודת היראה שעניינים רוחניים תופסים מקום וכל השאר כקליפת השום. אמנם ע"י הלימוד אולי לא יהפוך להיות 'צדיק', אבל להרויח פעם אחת הימנעות מעבירה זה עסק כדאי ביותר. ועצם זה שאתה מוכן לעשות את העסק הזה קובע בלב שדבר רוחני הוא עסק חשוב.

חיים ברצינות

אדם שלומד מוסר באופן נכון הופך להיות רציני. חייו שונים מאדם שלא נותן לשום דבר אמיתי לנגוע בו. ע"י התהליך הזה שאדם הלומד על דבר אמת ושהדבר יגע בו, הוא יקלוט פעם שהוא נצחי, שיש שכר ועונש עצומים לאדם, הקב"ה מתיחס לכל מעשה שלו, והוא בעצמו יצטרך לתת דין וחשבון על חייו.

עם הזמן אדם כזה נעשה שונה. הוא רציני. החיים שלו אינם הפקר. זה הפרי שיוצא מלימוד מוסר באופן טוב. ר' ישראל כותב זאת במכתב י': "והנסיון יעיד בהשקפה קלה, על לומד מוסר אם מעט כו', ביתר שאת יעלה על בני גילו ברעיונו וכל הנהגתו".

אדם כזה עם הזמן עולה על כל בני גילו. לאו דוקא ב'צידקות', אבל עולה על כל בני גילו בכך שהחיים שלו רציניים, לא משחק. אדם יכול לחיות את כל החיים בתור 'משחק', לא עמד ברצינות על הדברים החשובים שאדם צריך לשאול את עצמו. לא חשב 'מחשבה של ממש' כדברי הרמח"ל בדרך עץ חיים - מי הוא, למה בא לעולם, מה התכלית.

כל פעם שאדם מצליח שהאמת הזו תחדור בו בעצמו, הרי זה דומה לדקירה. 'אמת' יש לה עוצמה, היא מעמידה את האדם 'מול הקיר' - אם הוא באמת נצחי אז מה המשמעות של כל רגע בחיים...

זוהי מחשבה נוראה, ואיננו מסוגלים לחיות כסדר עם המחשבה הזו, אבל נוכל מידי פעם לחשוב על כך. מחשבה שכזו לא נותנת מנוח ועושה רושם אשר הולך ומצטבר עד שהאדם משתנה מבפנים. הוא לאו דווקא חש בזה אבל ההנחות הבסיסיות שלו משתנות.

(ועדים בענין לימוד המוסר פרק ג')

דרכי ההשבה אל הלב

דברי רבותינו בהעמדת ה"ציור" באופן המשפיע ביותר

"וכן מכל המתרחש בעולם אפשר לקחת ציורים חיים כפי הנדרש לרפואת נפשנו, הרי פליטי המחנות באים לחיפה, ונועלים בפניהם שערי הארץ ומוליכים אותם שוב למחנה בקפריסין, איזו הרגשה היא זו. אנו יכולים לקחת מזה למצבנו הרוחני, הרי זה כאילו היינו באים עד שערי גן עדן ומגרשים אותנו משם". [ממ"א ח"ד 253] יש להעיר שכדאי מאוד לחפש לראות הציור במציאות, שכך מתחזק הציור מאוד וכדברי שלמה המלך "טוב לכת בית אבל וכו' והחי יתן אל לבו".

ד. פירוט הדברים

הפירוט הוא יסוד עיקרי בציור, כמו שכתב הגרא"א דסלר: "הדרך לזה הוא בציורים ובפרטים וחלקים קטנים. כי ענין גדול מורכב מכמה חלקים קשה להרגישו כראוי בבת אחת, וכדי שיוכל האדם להתרכז ולהתבונן בכל פרט בפני עצמו ולהתעורר, נצרך לפרט ענין גדול לחלקים קטנים. והמבקש להסביר לעצמו בדרך כללי לא יועיל כלום. וכן אמר הגרי"ס ז"ל על מאמר חז"ל שאש אחד מששים בגיהנום שצריך לצייר בפרטי פרטים, כמו: אצבע קטנה באש לרגע כמה יכאב, ואח"כ כאב של ב' רגעים וכו'". [ממ"א ח"ד 255]

ה. שינון הדברים

פשוט הוא שכדי לקנות את הציור שיקנה שביטה בדעתו ובליבו צריך לשנון פעמים רבות, וכמו שכתב המס"י בהקדמה: "אין התועלת יוצא מן הקריאה בו פ"א, אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה".

ציור ע"י לימוד מעשי הצדיקים

ישנו עוד אופן של ציור, ע"י לימוד מעשי הצדיקים כמו שאומר הגרי"י לווינסטין: "וכאשר האדם רואה או שמזכיר לעצמו מעשה צדיקים, הנה הוא משתמש בכח המדמה והציור בטוב, ובזה ישיג התגברות השכל על החומר, ואז ינוצח היצר. וכמה מייקרים חלק הזה מהמעשה - חכמינו ז"ל עד שאמרו גדולה שימושה יותר מלימודה". [אור יחזקאל מכתבים כ"א]. וכן אמר החזו"א שסיפורי צדיקים הם הספר מוסר הכי טוב. אמנם נראה שהתועלת כשבא ללמוד בשביל שישפיע עליו ולא בקריאה בעלמא ודווקא בדברים שיכול ללמוד מהם למצבו. וכדי שישפיע בעומק נפשו, יש לשון הסיפורים, אחרת ההשפעה חיצונית ולא לאורך זמן.

הארותיך ישפרו את הגליון הבא 0548492506

אופן הציור המועיל ביותר להשבה אל הלב

ראינו בדברי רבותינו על ההשפעה העצומה של כח הציור, ונשתדל בע"ה לברר את הדרך לכח הציור.

א. יצירת מוכנות להשקיע בבניית ציורים ע"י הכרת התועלת העצומה שבזה

עבודת הציור היא עבודה הדורשת השקעה, ובלי שיתבסס בהכרת האדם החשיבות והנחיצות שבציור, קשה להצליח בזה. מדברי רבותינו: "ההפרש מה בין צדיק לרשע, הוא רק כח הציור" [הסבא מקלם]. "הגרש"י זצ"ל היה שואל: במה השיגו האבות הקדושים וכל גדולי עולם את מדרגתם? והשיב: הם ידעו את הכח האדיר שבציורי הלב" [הגרא"א דסלר]. העולה שגדלות האדם היא כפי ציורים הרוחניים שיש לו, וכדאי לחזור על דברי רבותינו בחשיבות הציור. [מראי מקומות: חכמה ומוסר ח"א עמ' נ"ח, עמ' ס"ט. דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' ק"ל. מכתב מאליהו ח"ד עמ' 252. שערי אורה (להגר"א מילר) ח"ב פ"א - ק'].

ב. בחירת עניין יסודי להשקיע בו

הציור הוא דבר שדורש זמן, ולכן יש לבחור מאמר שנראה חשוב ויסודי, ושנראה שיהיה לנו ציור על זה ועליו לעבוד.

ג. מציאת הציור

יש מאמרי חז"ל שהציור נמצא בהם עצמם, וכמו שכתב הגרא"א דסלר: "חז"ל הורו לנו דרך זאת, כי הרי כל האגדתא שבש"ס ובמדרשים מלאה ציורים חיים ומוחשים ממש, ואם האדם ילמדם היטב וישמרם בזכרונם ויעלם על דמיונו, יש בכוחם לפעול על ליבו בלי ספק. לדוגמא, אמרו במשנה 'בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון (אחד אחד)' שזהו ציור מוחשי". [ממ"א ח"ד 252]. בדברי הח"ח זצ"ל ישנם הרבה מאוד ציורים, [ויש ספר "משלי החפץ חיים" שהוא ליקוט המשלים של החפץ חיים]. וכן בדברי הסבא מקלם זצ"ל ישנם ציורים רבים. ואפשר לחפש ציורים ומשלים בדבריהם.

יש מאמרי חז"ל שאנו צריכים לחפש משלים מדברים שבזכרוננו, וכמו שכתב הכוזרי בהנהגת החסיד "ומצווה המדמה להמציא ההדור שבצורות הנמצאות אצלו בעזר הזכרון, לדמות אליו העניין האלוקי המבוקש, כמו מעמד הר סיני וכו'". [מא' ג' ה']

גליון מיוחד לחיזוק

זכירת המקדש

בתקופה זו

זכירה א: בבית

זכירה ב: בסעודה

זכירה ג: בחתונה

זכירה ד: בבית הכנסת

זכירה ה: בתפילה

זכירה ו: בלימוד

אדר

שנת זכירת המקדש (תשפ"א)

מסר מהשמים

במגיפת החולירע שהיתה בשנת תרכ"ה, נפטרו עשרות מבני ירושלים, וכן שלושה מגדולי הדור (הגרמי"ל מקוטנא בעל זית רענן, הגרי"ז מסלנט, והגר"נ משאדיק).
הגר"מ אויערבאך מקאליש בעל האמרי בינה עשה שאלת חלום, **והראו לו מהשמים את הפסוק "הנה זה עומד אחר כותלנו", וביארו גדולי הרבנים שהקב"ה תובע שיזכרו את בית המקדש.**

התאספו כל בני ירושלים ליד הכותל המערבי בראשות גדולי הדור, וקיבלו על עצמם להמנע מכלי זמר בחתונות, והמגיפה נעצרה.

בזמנינו המגיפה משתוללת כבר שנה, ונפטרו עם רב מישראל בכל העולם וכן תלמידי חכמים רבים, ואחרון הכביד שהלכו לעולמם שלושה מגדולי וזקני הדור בשבוע אחד! ואמנם אין בכוחנו לתקן תקנות חדשות, אך כל יחיד יכול להתחזק בביתו בזכירת המקדש, ולהתפלל ולבקש את המקדש.

המתבונן יראה שכל היום סובב סביב בית המקדש, שדינים רבים הם זכר למקדש או כמו המקדש או הכנה למקדש, וכן תפילות רבות הם על המקדש.

לתועלת הרבים מובאים כאן 48 דינים שמזכירים את בית המקדש, **ועצה טובה לקבל בל"נ להתחזק בדבר אחד** [וכן מי שיכול לברר דין אחד בכל פרטיו ודקדוקיו], ועל ידי זה נזכור ונצפה לבנין בית המקדש, ונזכה לגאולה שלימה בקרוב.

דינים רבים אינם להלכה או שהם רק מנהג, וכן בחלק מהדינים יש עוד טעמים.

להערות והוספות:

טל': 03-6189607 • פקס: 077-4704935 • מייל: t8429433@gmail.com

הדינים בגליון זה נלקטו מתוך החוברות:

'אחר כותלנו' 184 דינים ששייכים לבית המקדש בזמן הזה.

'ושכנתי בתוכם' י"ד עניינים הנחשבים כמקדש וכקרבת, ובהם 164 דינים.

'מהרה יבנה המקדש' 64 דינים שמקורם משום הצפיה לביהמ"ק.

ניתן לקבל חוברות אלו במייל הנ"ל.

זכירה א: בבית

**אחרי חורבן הבית חכמים תקנו כמה תקנות כדי לא לשכוח
את ירושלים¹ (סעיפים א-ד).
וכן ישנם דינים בזמננו משום קדושת המקדש (סעיפים ה-ז).
וכן משום מהרה יבנה המקדש (סעיף ח).**

- א. תקנו להשאיר בבית אמה על אמה נגד הפתח בלי סיד.²
- ב. עוד תקנו שאשה תשאיר מין אחד מהתכשיטים שנוהגת בהם.³
- ג. וכן גזרו לא לנגן בכלי שיר.⁴
- ד. אסור לאדם שימלא פיו שחוק.⁵
- ה. אסור לפנות בין מזרח למערב במקום שאין מחיצות, כיון שהשכינה במערב.⁶
- ו. וכן אסור לישן בין מזרח למערב.⁷
- ז. המטיל מים סמוך למקדש מן הצופים ולפנים, לא יישב ופניו כלפי הקודש.⁸
- ח. אין לבנות בית בחו"ל שלא צורך, משום שמהרה יבנה המקדש ויבואו לארץ ישראל.⁹

1. ב"ב ס: ונלמד מהפסוק: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". הטעם שתיקנו לזכור בבית בסעודה ובבגדים, ביארו התורות חיים והבן יהוידע שם כדי לזכור את הבית את הקרבנות ואת בגדי הכהונה.
2. ב"ב ס: שו"ע או"ח תק"ס סעיף א', וע"ש במ"ב ובפוסקים פרטי הדינים.
3. שם.
4. סוטה מח. שו"ע או"ח תק"ס סעיף ג'. דעת השו"ע שאסור תמיד, ודעת הרמ"א שאסור רק מי שרגיל בכך או בבית המשתה.
5. שו"ע תק"ס סעיף ה'. דעת הרמב"ן (בתוה"א סוף שער האבל) שאיסור זה רק בזמן הגלות, וכן כתב במאירי ברכות ל; ובתלמידי רבינו יונה שם ביאר דעה זו שהאיסור משום זכירת המקדש, וכן דייק הב"י בדעת הטור שהאיסור בזה"ז.
6. אמנם בשו"ע שם כתב שהאיסור בעוה"ז, וביאר במ"ב שהשמחה יתירה משכחת מצוות, ומשמע שאסור אף כשיבנה המקדש. ובט"ז סק"ז כתב דאף לדעות שאסור גם בזמן הבית מ"מ בזה"ז חמור יותר שאסור גם שמחה של מצווה, וע' מ"ב סק"כ.
7. שו"ע או"ח ג' ה', ובמ"ב סק"י. ברמב"ם ביהב"ח ז' ט' הביא דין זה בכלל דיני מורא מקדש, ובחינוך רנ"ד.
8. שו"ע או"ח ג' ה', ובמ"ב סק"י. ברמב"ם ביהב"ח ז' ט' הביא דין זה בכלל דיני מורא מקדש, ובחינוך רנ"ד.
9. שו"ע או"ח ג' ה', ובמ"ב סק"י. ברמב"ם ביהב"ח ז' ט' הביא דין זה בכלל דיני מורא מקדש, ובחינוך רנ"ד.

זכירה ב: בסעודה

חכמים תקנו לזכור את ירושלים בשעת הסעודה

(סעיפים א-ה).

וכן ישנם דינים בשולחן כמו מזבח (סעיפים ו-ז).

וכן משום מהרה יבנה המקדש (סעיפים ח-ט).

- א. העורך שולחן לסעודה, מחסר מעט ומניח מקום פנוי בלי קערה שרגילה להיות.¹
- ב. וכן גזרו איסור שירה בפה על היין.²
- ג. טוב למעט בכלים נאים בסעודה, משום זכר למקדש.³
- ד. בשעת הסעודה צריך לזכור ולדאוג על בית המקדש.⁴
- ה. לכן נוהגים לומר על נהרות בבל בכל סעודה בימות החול, ושיר המעלות בשבת ויו"ט.⁵
- ו. שולחן האדם נחשב כמו מזבח,⁶ ועל ידי קיום דינים אלו אפשר לזכור את המקדש.⁷
- ז. וכן אכילת האדם נחשבת כקרבן.⁸
- ח. גזרו נטילת ידים לאכילה לכל ישראל משום הכהנים, וגם בזה"ז כדי להתרגל כשיבנה המקדש.⁹
- ט. יש שאוכלים חולין על טהרת הקודש, כדי להתרגל לאכול קדשים בטהרה.¹⁰

1. שו"ע או"ח תק"ס סעיף ב'.

2. גיטין ז', שו"ע או"ח תק"ס סעיף ג', במ"ב הביא מהב"ח שאוסר גם בלי יין.

3. מ"ב תע"ב סק"ו, מלבד בליל הסדר שמצווה להרבות בכלים נאים דרך חירות.

4. זהר פרשת תרומה קנ"ז ב', ומובא שם שהקב"ה מחשיב עליו כאילו בנה כל חורבות בית המקדש, ואשרי חלקו. מובא בחרדים ל"ה ג' במ"ע מדברי קבלה.

5. של"ה שער האותיות - קדושת האכילה (אות פ"ח) ע"פ הזוהר הנ"ל (בהערה קודמת), סדר היום (ברכת המזון), מ"ב א' י"א והוסיף שהעיקר שידע מה הוא אומר, ואחר כוונת הלב הן הדברים.

6. אבות פ"ג מ"ג, ברכות נה. ע"ש. רמ"א או"ח קס"ז ה', ותצ"ד ג'. רש"י ותוס' חגיגה כז. פירשו שהכפרה בשולחן ע"י הכנסת אורחים.

וכן בהלכות אלדד הדני הביא (מפי מרע"ה) ששלחנו של אדם כמזבח ע"ש. וע"ע משך חכמה ס"פ יתרו, ביאור הגר"א שיה"ש ג' ו', ערו"ל סוכה מא.

7. עיין ספר נבחרים כזבח ס' ג' כל הדינים והטעמים, וחוברת 'ושכנתי בתוכם' ענין י'.

8. רמ"א קס"ז ה', ובמ"ב ל"א כתב שהיינו כשאוכל לחזק כוחו לעבודת ה', וע"ש בלבוש. רבנו בחיי במדבר כ"ח ב', של"ה שער האותיות (קדושת האכילה), מגיד מישרים פרשת משפטים, מס"י פרק כ"א, ביאור הגר"א משלי י"א י"ז, וע"י רוח חיים אבות ג' ג', וחוברת 'ושכנתי בתוכם' ענין י'.

9. מ"ב קנ"ח א', וע"ש שו"ע הרב. הגר"א כתב שלכן צריך ליטול גם לכל דבר שטיבולו במשקה.

10. רש"י חולין ב: ד"ה שנעשו, מג"א או"ח ר"פ. הגדר בזה עיין מקדש דוד טהרות מ' א' (ובהערות נתיבי דעת סק"א וסק"ה, ובשמועות חיים).

זכירה ג: בחתונה

חכמים תקנו תקנות מיוחדות כדי לא לשכוח את ירושלים

גם בזמן שמחה.¹

והעיקר שיבין מה שעושה, ואחר כוונת הלב הן הדברים.²

- א. תקנו לתת אפר מקלה בראש חתן.³
- ב. וכן גזרו לא להניח עטרות כלל בראש חתנים וכלות.⁴
- ג. תקנו ברכת שוש תשיש ותגל העקרה, כדי לזכור את ירושלים.⁵
- ד. וכן נהגו לשבור כוס בשעת החופה.⁶
- ה. וכן שבירת כלי בשעת כתיבת התנאים.⁷
- ו. גזרו בירושלים לא לנגן בכלי זמר בחתונה,⁸ כדי לזכור את בית המקדש.⁹

-
1. ב"ב ס: ונלמד מהפסוק: "אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".
 2. עיין מ"ב א' י"א.
 3. ב"ב שם, שו"ע או"ח תק"ס סעיף ב'.
 4. סוטה מט., שו"ע שם סעיף ד'.
 5. רש"י כתובות ח' א' שצריכים להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו.
 6. רמ"א או"ח תק"ס ב', אבה"ע ס"ה ג'.
 7. מ"ב תק"ס סק"ט.
 8. שו"ת שלמת חיים תתפ"ט תת"צ, ועיין ספר פנינת המקדש כל פרק ו'.
 9. שו"ת ישא יוסף ח"א קכ - קכא, ופנינת המקדש שם.

זכירה ד: בבית הכנסת

**בבית הכנסת יש קדושה ודינים כעין בית המקדש.¹
ועל ידי קיום דינים אלו בהתבוננות, אפשר לזכור את בית
המקדש, ולהתכוון אליו.²**

- א. מצוות בנין בית הכנסת, כמו בנין בית המקדש.³
- ב. עושים עזרה בביהכנ"ס, כמו האולם שלפני ההיכל.⁴
- ג. הבימה נחשבת כמזבח.⁵
- ד. הדלקת נרות בבית הכנסת, כמו במקדש.⁶
- ה. נר תמיד נחשב כמנורת המקדש.⁷
- ו. מורא וכבוד בית הכנסת כמקדש.⁸
- ז. ללכת לבית הכנסת בשמחה, כמו הליכה למקדש.⁹
- ח. רחיצת ידים לפני שנכנסים לבית הכנסת, כמו הנכנס לעזרה.¹⁰
- ט. העולה לתורה יורד בפתח שכנגדו, כמו במקדש.¹¹
- י. היוצא מביהכנ"ס יוצא מפתח השני, כמו במקדש.¹²
- יא. ביציאה מבית הכנסת משתחוה ויוצא, כמו במקדש.¹³

1. מגילה כט. ואהי להם למקדש מעט. זוהר פ' נשא (אות ק"ה) ועשו לי מקדש, סתם - דכל בי כנישתא בעלמא מקדש אקרי ע"ש. ובמהרי"ק שורש קס"א קדושת ביהכנ"ס מה"ת כקדושת המקדש, ואף לדעות שהאיסור רק מדרבנן - השוו חכמים קדושתו למקדש! ספורנו ויקרא כ"ו ב', שו"ת ריב"ש תקי"ח.
2. הח"ח בזכור למרים פי"ח כתב להתרגל בקדושת ביהכנ"ס כהכנה וזכות לבנין בהמ"ק.
3. בשד"ח מערכת הכללים ב' מ"ד הביא כמה אחרונים שיש מצוה לבנות ביהכנ"ס כבהמ"ק. וכ"כ הח"ח בחומת הדת פ"ח. ועיין ספר בנין בית הכנסת בהלכה פרק ל"ח.
4. ב"ח או"ח צ', ומג"א ס"ק ל"ה.
5. לכן הבימה באמצע ביהכנ"ס (רמ"א קנ"ה), וקריאה"ת בפרשיות הקרבנות שנחשב כהקרבה - בבימה. וכן מקיפין את הבימה בלולב כמו במזבח, כמש"כ הגר"א תר"ס א' ופמ"ג, ובשו"ת מכתב סופר ח"ב א'.
6. כלבו י"ז, אורחות חיים הלכות ביהכנ"ס ד' ה', רבינו מנוח ברמב"ם תפלה י"א ה', מ"ב קנ"א כ"ז. מדרש הגדול ריש בהעלותך (ותורה שלימה שם). ספר נרות לכבוד בית הכנסת פרק ג' סימן ה'.
7. בנין שלמה ח"א נ"ג, קצות השולחן או"ח כ"ט ב', האדר"ת בקונטרס זכר למקדש.
8. לדעת היראים סמ"ג וסמ"ק הוא עשה דאורייתא אף בביהכנ"ס, וכן פסק הח"ח בפתיחה עשה ז', ועיין מ"ב קנ"א.
9. מהרש"א מגילה כט. (ד"ה עתידים) ע"פ המדרש שיהי"ר ז' י"א שלעתיד לבא ביהמ"ק יהיה גדול כירושלים, כיון שכל הבתי הכנסיות שהיו בעוה"ז יתחברו ויהפכו לבית המקדש.
10. המנהיג הלכות סעודה.
11. שו"ע או"ח קמ"א ז', ביאור הגר"א, ומ"ב כ"ה.
12. שו"ע או"ח קנ"א ה', ומ"ב כ"א.
13. רמ"א ס"ס קל"ב, ומ"ב י"ח.

זכירה ה: בתפילה

בתפילה מכוונים לכיוון המקדש, והתפילה עוברת דרך שם

(סעיפים א-ג), ונחשב שעובדים במקדש.¹

וכן ישנם דינים בתפילה כמו במקדש, וכמו קרבן (סעיפים א-י).

לזכור את בית המקדש, ולהתכוון אליו.²

- א. המקדש הוא שער השמים לתפלה.³
- ב. המתפלל יחזיר פניו לירושלים ולמקדש ולקודש הקדשים.⁴
- ג. המתפלל יכול לבוא כאילו עומד במקדש ובקודש הקדשים.⁵
- ד. אבנט בתפילה, זכר לבגדי כהונה.⁶
- ה. הסתרת הפנים בנפילת אפיים, כמו ישראל שהשתחוה במקדש.⁷
- ו. אמירת שיר של יום, זכר לשירת הלויים במקדש.⁸
- ז. נטילת ידי הכהנים ע"י לויים, זכר למקדש שהלויים מסייעים לכהנים.⁹
- ח. עלייה לדוכן, כמו במקדש.¹⁰
- ט. איסור הסתכלות בידי הכהנים, זכר למקדש.¹¹
- י. תפילה נחשבת כהקרבת קרבן.¹²
- יא. בתפילות רבות מבקשים את המקדש.¹³

1. ברמב"ם בספר המצוות עשה ה' הביא מדרש שדורש מהפסוק "ואותו תעבוד" - עבדהו במקדשו, כלומר ללכת שם ולהתפלל בו ונגדו. כלומר שגם בזמנינו שמתפללים כנגד המקדש נחשב שמתפללים במקדש!
2. הח"ח בזכור למרים פ"ח כתב להתרגל בקדושת בהכנס"ס כהכנה וזכות לבנין בהמ"ק.
3. בראשית כ"ח י"ז, וע"ש רש"י וספורנו.
4. שו"ע או"ח צ"ד א'.
5. מ"ב צ"ד סק"ג.
6. האדר"ת בקונטרס זכר למקדש.
7. הגהות מנהגים, הובא בספר זכרון ירושלים פ"ב ו'.
8. טור או"ח קל"ג, סדר היום, יום תרועה ר"ה ל', חת"ס ביצה ד'; האדר"ת בזכר למקדש, זכרון ירושלים פ"ג י"ד.
9. ערוה"ש קכ"ח ט"ו, האדר"ת בקונטרס זכר למקדש. ועי' תורה תמימה פר' קורח, מכתב מאליהו (לר"א גוטמאכר) עמ' ע"ז, גם אני אודך סי' י'.
10. א"א (בוטשאש) קכ"ח ח', לשון לימודים נשיאת כפיים סי' נ"ו, פתח הדביר קכ"ח ה'.
11. מ"א קכ"ח ל"ה וכתב שלכן אסור אף ראייה בעלמא, ובמ"ב שם פ"ט. [וי"א גם כדי שנתרגל לבית המקדש, עיין צביון העמודים על הסמ"ג קי"ג סק"נ].
12. ברכות כו: תפלות כנגד תמידין, שוח"ט תהילים ד' מעלה אני עליך כאילו בנית מזבח והקרבת עליו קרבנות הרבה. רמב"ם תפלה א' ה'. ולכן זמן התפלה כזמן ההקרבה, וכן הרבה מדיני התפלה כדיני הקרבת קרבן. ועי' ספר התפלה כקרבן, וחוברת 'ושכנתי בתוכם' כל ענין ב'.
13. עיין בקונטרס אחר כותלנו כל פרק ה'.

זכירה ו: בלימוד

**חז"ל תקנו דינים רבים זכר למקדש, כדי לקיים דרישת ציון¹.
ועיקר הדרישה לציון היא על ידי התבוננות בתורת הקודש
והמקדש².**

- א. על ידי לימוד מידות וצורת הבית זוכרים את בית המקדש, ומקיימים מצוות דרישת ציון.³
- ב. וכן על ידי לימוד דיני הקרבנות.⁴
- ג. במקום שיש לומדי תורה יש השראת השכינה כמו בית המקדש⁵, בפרט במקום שלומדים עניני הקרבנות.⁶

-
1. סוכה מא., ובחז"ס שם כתב שאחרי חורבן בית ראשון לא עשו דרישה לציון על כן לא זכו לגאולה שלימה, ולכן תיקן ריב"ז בחורבן בית שני לעשות זכר למקדש ועי"ז לדרוש את המקדש כדי שנוזכה לגאולה שלימה! ובספר יום תרועה ר"ה ל. (בגמרא מנלן) הוכיח שכל הגאולה תלויה בעשיית זכר למקדש ודרישת ציון ע"ש. כל דיני ומנהגי זכר למקדש מובאים בחוברת 'אחר כותלנו' פרק ד'.
 2. האדר"ת בסוף הסכמתו לליקוטי הלכות.
 3. מדרש משנת רבי אליעזר פרשה שלישית וז"ל: במה צריכים לזכור, לזכור מידותיו ובניניו ואת שערי ואת כל תכונתו. וצריכים לדרוש ולומר: ההיכל ק' ברום ק', עזרת ישראל הייתה אורך קפ"ז על רוחב י"א, עזרת כהנים הייתה אורך קפ"ז על רוחב י"א, עזרת הנשים הייתה אורך קל"ה על רוחב קל"ה, שנאמר "סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה וגו' תספרו לדור אחרון".
 4. הגר"א רבינוביץ (ממינסק) בהסכמתו לספר עבודת הקרבנות. ועיין ספר דרישת ציון (להגרצ"ה קאלישר) ח"א מאמר ראשון אות ו'.
 5. רבינו יונה ברכות פ"ק (ד. ד"ה כל הקובע, וד"ה אוהב ה' שערי ציון), עבודת הגרשוני שיה"ש ה' ט"ז, שיח יצחק (הגרי"ח) דרו לשבת שובה, ימי חנוכה מאמר כ"ד ד'.
 6. כיון שנחשב כהקרבנות קרבנות. ועיין קונטרס 'תורה אור' של מרן הח"ח בחשיבות לימוד דיני הקרבנות, וחוברת 'פתאום יבוא' בגדרי החיוב והמסתפק.

באזני בנך

בהירות ולימוד ענייני יציאת מצרים



כאילו הוא יצא ממצרים – יסוד מהלך ההגדה

נפתח בסיפור מענין ששח לי אחד מתלמידי הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל מנהלה הרוחני של ישיבת פונוביז'. הגר"ח זצ"ל היה מוסר שיחות בישיבת נתיבות עולם לבע"ת, והיו שולחים אליו מהישיבה מדי פעם בחורים לסעודות וכדו'. התלמיד הנ"ל היה אז מתחזק טרי שבא לזכות לראות את אור האמת בישיבה הנ"ל, וזכה שהגר"ח זצ"ל הזמינו אליו לשולחן הסדר.

הוא תיאר ששולחן הסדר נערך באווירה שמחה ונינוחה, כשהדבר הבולט היה שהגר"ח פרידלנדר היה נראה ממש כמי שיצא ממצרים. הוא סיפר את המדרשים בצורה מוחשית ובתיאורים נפלאים כל כך, עד שאווירה ממשית של יציאת מצרים מילאה את כל הבית, כולל את הבע"ת הנ"ל שהתפעל מכך שזוכה לראות לנגד עיניו ממש מצב כמו יציאת מצרים. נגמר הסדר בהתרוממות הרוח והוא יצא בהרגשה עילאית שזכה להיות ביציאת מצרים... הוא הגיע לישיבה וסיפר על כך, והראו לו שזה מפורש במשנה וברמב"ם ש'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים'.

אותו בע"ת שהיה ממש בתחילת דרכו, לא ידע עדיין שיש ענין להגיע בליל הסדר לדרגה מוחשית כאילו שמדובר עליו בעצמו, אך כמסיח לפי תומו הרגיש מעצמו בנימי נפשו את המציאות שהיתה שם. כי אכן סיפור יציאת מצרים אצל הגר"ח פרידלנדר נעשתה ממש כפי שצריך, כל כולו היה שקוע ומונח בשעבוד ובתהליכי הגאולה, וכביכול חווה את מה שנעשה ביציאת מצרים, וזה השפיע עמוקות על נפשו של המסובים.

עד היום - כך הוא מספר - כבר עברו קרוב לארבעים שנה, ועדיין שמורה לו בלבו חוויה זאת של ליל הסדר אצל הגר"ח זצ"ל. ע"כ סיפר אותו תלמיד.

צורה זאת של ליל הסדר במחיצתו של הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל מלמדת אותנו עד כמה אפשר להגיע לדרגה ולמצב כזה, שאף רחוקים יראו עליו מבחוץ כאילו הוא מיוצאי מצרים. ובלי הכנה והתבוננות א"א להגיע לזה. [ובנו שליט"א אמר שאביו הגר"ח זצ"ל טרח והכין הכנה רבתי קודם ליל הסדר בלימודי ההגדה והמדרשים ועוד, וציין לדברי אביו זצ"ל בשפתי חיים מועדים פסח עמ' שנה, שם הובא פרק שלם כיצד לספר ביציאת מצרים. הוא השקיע רבות בנושא זה, כי הדבר כאב לו שמגיעים לליל הסדר בלי ידיעה כיצד עלינו לספר].

במאמר זה נרחיב מעט את ההבנה כיצד יתכן להגיע לדרגה ולמצב כזה שכאילו הוא בעצמו יצא ממצרים.

וכו' לפיכך אנו חייבים להודות וכו'. וצ"ב למה אומרים זאת רק בסוף הסיפור, וגם במשנה מביאים דין זה רק בסוף הפרק, והלא לכאורה זהו הכותרת והתוכן של כל מהות ליל הסדר, והיה צריך להתחיל עם זה להורות את הדרך אשר ילכו בה.

ונראה שיש בזה ענין יסודי בכל מבנה צורת מצוות הלילה. וביאורם של דברים, דהנה חז"ל הדריכו אותנו בהגדה של פסח לקיים את מצוות הסיפור כשזה בצורה של שלושה שלבים הבנויים זה ע"ג זה, וכלהלן:

א. סיפור של כל מהלך השעבוד והיציאה ממצרים כשמתחילים בגנות ומסיימים בשבח דרך שאלה ותשובה (בשעה שהמצה והמרור מונחים לפנינו). ב. סיפור המתמקד על **טעמי מצוות** הלילה של מעשי המצוות פסח מצה ומרור (רבן גמליאל), להחיות בקרבנו את ההודאה על הניסים הגדולים שמחמתם אנו עומדים לקראת קיום מצוות אלו. ורק לאחר שלב ב' אנו בדרגה שיכול להתקיים בנו החיוב של 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו וכו' שנאמר והגדת לבנך וכו' בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', וכהגדרת בעל ההגדה 'ואף אותנו גאל שנאמר ואותנו הוציא משם' וכו'. משום שרק לאחר שעברנו את כל תהליך היציאה וכביכול חוונו את המצב הזה כאילו שאנחנו בעצמנו היינו בשעבוד

איתא במשנה בפסחים (קטז, ב) בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל ולשבח וכו'.

וכתב הרמב"ם בפרק ז' הלכה ו': בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר (דברים ו') ואותנו הוציא משם וגו', ועל דבר זה צוה הקב"ה בתורה (דברים ה') וזכרת כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית. וממשיך שם הרמב"ם בהלכה ז' שמחמת כן צריך לאכול ולשתות בהסיבה דרך חירות ולשתות ד' כוסות.

מבואר בדברי הרמב"ם שהדין ש'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים' נובע מכח החיוב ש'וזכרת כי עבד היית', כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת. הוי אומר, שעלינו להמחיש לעצמנו את ענייני יציאת מצרים על כל חלקיה עד שנחוש שכאילו אנחנו בעצמנו היינו עבדים שם ונגאלנו.

והנה בהגדה אנו מזכירים זאת בסוף הסיפור, ואומרים קודם אמירת ההלל 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר'

אמנם כשנתעמק בזה מעט נראה שניתן להתחבר ולחוש שאכן אנחנו כהיום ממש נמצאים באותו המקום שהיו בו הדור של יוצאי מצרים.

הנה הקושי הנזכר נוצר ממבט שאנו סבורים שעם ישראל בדור הראשון רצה בהם ה' וגאל אותם משעבוד מצרים והם נבחרו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכל הדורות הבאים אחריהם הם תולדה מהדור ההוא, והם קדושים מכח קדושת הדור הראשון, [כע' וולד קדשים שיש לו דין קדשים כי הוא בא מכח בהמת קדשים]. אמנם האמת היא כמו שמבאר המהר"ל (גבורות ה' באמצע פרק נ"ב, ד"ה ועוד תדע) שכשהקב"ה הוציא את ישראל מארץ מצרים הוא הוציא כל אחד מישראל שיהיה עד סוף כל הדורות, ולכן כל אחד ואחד מישראל יש לו באופן פרטי קשר ליציאה הזאת.

וביאורם של דברים הם, דהנה עם ישראל כ'עם', נבחר ביציאת מצרים להיות לו לעם סגולה מכל העמים. ולא רק הדור הראשון, אלא כל המושג 'עם ישראל' לדורות עולם נבחרו בבחירה הזאת, והקב"ה כביכול נתן דעתו על כל יחיד ויחיד איש ואשה שיהיו בכלל ישראל בכל הדורות. כי לפי המצב שהיה במצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו היינו צריכים להיות משועבדים לפרעה במצרים, וכשהקב"ה בחר בכל אחד ואחד הבחירה לא היתה רק על מי שהיה אז אלא גם על מי שנמצא כהיום, וכשהוציא אז את אבותינו ובחר בהם להיות עמו היתה דעתו וכוונתו להוציא ולבחר כל משפחה ומשפחה לדורות עולם. ולכן כל ישראל, בכל שנה ושנה כשמגיע היום שבו מתעורר הענין הזה, חוזרים ומספרים כיצד הם בעצמם יצאו ממצרים, כי אין זה סיפור היסטורי על הדור של יוצאי מצרים, אלא על כך שאנו בעצמנו נגאלנו משם. וזהו שאנו אומרים חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים וכו' ולא את אבותינו בלבד גאל וכו' שנאמר 'וכו' ומיד אח"כ ממשיכים לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל ולשבח וכו', כי זה שירה על מה שאנחנו בעצמנו יצאנו משם ונבחרנו להיות לעם קרובו של הקב"ה. (כל הנ"ל ע"פ המהר"ל שם).

ואע"פ שאנו נמצאים שוב בגלות והאין נתייחס לעצמינו כבני חורין, לכן בא בעל ההגדה ופתח דבריו ב'הא לחמא עניא', לומר לנו, שאע"פ שאנו בגלות ובמצב של אכילת מצה כפי שהיינו אוכלים בהיותנו עבדים במצרים, מ"מ ע"י יציאת מצרים נעשינו בני חורין בעצמותינו, כי להיבחר לעם ה' ולהיות משרתי עליון זוהי החירות הגמורה בלי שום שעבוד, ועל כך שמחתנו שאנחנו בעצמנו נבחרנו ויצאנו מעבדות לפרעה לחירות של עבודת ה'. [ומה שאנו כעת עבדי אחשוורוש אין זה עבדות בעצמותינו אלא עבדות חיצונית להחזירנו למוטב שאנו מובטחים להגאל ממנה בב"א].

ומטעם זה אנו מוצאים יחודיות במצוות והגדת לבנך שהתורה מכוונת אותנו כיצד לספר לכל אחד מסוגי הבנים באופן המתאים לו. ולא רק כלפי הבנים, אלא יש חיוב לכל אחד כלפי עצמו כמו שכתוב במכילתא ונפסק ברמב"ם שאפילו אם אין לו מי שישאל אותו ישאל את עצמו וכו'. כי חז"ל באים ללמד אותנו שיש חיוב לכל אחד מישראל באופן פרטי להגיע לידי כך שייחס אל עצמו את יציאת מצרים בתוך כל עם ישראל.

ויצאנו לחירות, אנחנו יכולים לומר שירה על מה שאנו בעצמנו נגאלנו. [ומובא בשם הגרי"ז זצ"ל שזה צריך להיות שירה אישית על הצלתו ולא על הצלת הדור הראשון, כי על ניסי אבותינו אין אומרים שירה אלא הלל, ועוד איתא בפרק הרואה שאדם מודה על ניסי אבותיו רק עד ג' דורות, ואילו ביציאת מצרים משום שזה חיוב לראות את עצמו על כן זהו בגדר נס עצמי ועל זה אנחנו אומרים לפניו שירה חדשה, (כל בו)]. ואז מגיע שלב ג', שהוא החלק המעשי בקיום המצוות המעשיות של פסח מצה ומרור, ועל ידם בפועל יצאנו ממצרים, ואף אנו בפועל חווים את המציאות של יציאת מצרים בעצמנו. וכך בכל שנה אנו זוכים ליציאת מצרים ע"י מצוות אלו. (ע"י בהגדה עמ' עג, ועוד).

ומטעם זה הובא ענין זה במשנה ובהגדה רק בסוף כל עניני הסיפור, משום שרק אחרי שעוברים את ב' השלבים הראשונים שייך להגיע לשלב של כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים. וזוהי כוונת הרמב"ם שיש דין של זכרת כי עבד הייתי, כי מוטל עלינו בלילה הזה להמחיש לעצמנו שאנחנו בעצמנו היינו שם עבדים ונגאלנו.

ונרחיב מעט בדברים, כי עינינו רואות עד כמה חז"ל הקדושים עזרו לנו למצוא טכסיסים ותחבולות היאך להגיע לדרגה של 'חייב אדם לראות את עצמו' וכו' שאז אנו בדרגה שכבר ראויים לומר שירה בהלל.

אמנם לכא' גם אם נגיע להרגשה ממש בסיפור יציאת מצרים עדיין קשה להבין כיצד נחוש שאנו יצאנו ממצרים, למשל אדם מעוכב שידוך שנים רבות שסו"ס מצא את זיווגו, כולם באים לחתונתו לשמוח עמו כי כולם יודעים ששנים רבות היה בצרה ולבסוף נושע, ובאמת מרגישים ושמחים בשמחת החתונה. אך ההרגשה היא שבאים לשמוח בשמחתו של הזולת, ולא בתור שמחה אישית. וכך הוא גם באופן טבעי בענין שמחת גאולת מצרים. דבשלמא דור יוצאי מצרים שעברו את צרות השעבוד והגלות, ולבסוף יצאו לחירות ע"י הקב"ה, הם אכן היו שמחים בהצלתם, אבל אנחנו שכבר התרחקנו מהם אלפי שנים, לכאורה כל השמחה שלנו היא רק על כך שהם נגאלו ויצאו מצרה לרווחה ומשעבוד לגאולה. ואף אנו בזכות זה קיימים עתה כעם ה' לאחר דורות רבים.

אך חז"ל לימדונו בגדר מצוות ליל פסח שאין זה כך, אלא צריך להיות באופן כזה שהוא ירגיש ויחווה בעצמו שהצרות שהיו במצרים היו צרות שלו בשעבוד קשה ויסורים גדולים, וגם הישועה היא ישועה אישית שלו שנושע מתוך ניסים ונפלאות עד אין מספר, וזכה לצאת מעבדות לחירות ומשעבוד לגאולה.

אבל משימה זו נראית לכאורה כבלתי אפשרית. איך אפשר להביא את עצמנו להרגשה ממשית שהצרות שהיו לישראל הם ממש הצרות שלנו והחירות היא כמו הישועה שלנו, והלא בפועל לא היינו שם ולא חווינו את המהלכים. והקושי בזה הוא שבעתיים מאחר שאנחנו שוב בגלות ואכתי עבדי אחשוורוש אנן, וא"כ כיצד נצליח לחוש עכשיו שיצאנו מעבדות לחירות.



מבית "באוני בנך"
להערות והארות, ולהשגת העלון,
ניתן לפנות במייל:
z6161523@gmail.com

לפקראת תחילת לימוד מסכת שקלים-

תגליות מרתקות אודות השתלשלות הנוסחאות, והגהות הגר"א

נתקשה בו כמה ימים וכמה לילות בגדול גיגיה ורבי העמל, עד אשר זההמתו וכתל לחס, וכי' ובחיפוש אחר חיפוש בשני התלמודים ובכל דברי התנאים והאמוראים אשר היו סדורים לנגד עיניו, וכי'.

כאשר שמעתי מפי קדשו של תלמידו המובהק הגאון האמיתי מוהר"ר חיים נ"י הנ"ל אשר קיבל מהדור ושמע מפה קדוש הקדשים כי כל שיטה או הגהה שקידש בנגלה, לא קבעה עד אשר עלתה ארוכה ע"פ אותה הגהה או שיטה ללא פחות מט"ע עד עשרים סוגיות בכל דברי התנאים ואמוראים הנמצאים אתנו. ובנסתרות לא קבע עד למהא וחמשים טעמים ערובים בכל עשומורים. ויש הגהות אשר כונתו גנוזה דרך הנסתר וכי'.

מסכת שקלים היא היחידה מתלמוד ירושלמי שצורפה לבבלי. הדבר נעשה בזמנים קדומים, שכן אנו מוצאים אותה מצורפת לבבלי כבר בכ"י מינכן, שכתביהו בתקופת בעלי התוס', וכן כתב המאירי בהקדמות לפירושו על מסכתין "והורגלנו בלמודה אחר מסכת פסח שני". היא גם המסכת היחידה מתלמוד ירושלמי שיש בידינו פירושים מהראשונים עליה, מהרא"ש ורבינו משולם והמאירי. זאת ועוד, מחבר מדרש לקח טוב, שהוא אחד מן הראשונים בזמן רש"י, ליקט למדרשו קטעים ממסכתין, מה שלא עשה כן בשאר מסכתות הירושלמי, ומסתבר שלא היה לפניו תלמוד ירושלמי, אך מסכת שקלים הייתה מצורפת לבבלי וממנה ליקט.

הגר"א משקלאב בעל תקלין חדתין

בין תלמידי הגר"א התבלטו אנשי העיר שקלאב. בני הגר"א בהקדמתם לביאור על השו"ע מפרטים ז' תלמידים ששימשו לפניו, וביניהם מונים באופן מיוחד את אנשי העיר שנעשו כולם בראשות רבם ר' בנימין לתלמידי הגר"א, אך לא לכולם היה אפשרות להתקרב אל הקודש. בין המיוחדים שזכו לצקת מים על ידו היו שני האחים ר' מנחם מנדל ור' שמחה בונם משקלאב, ומאוחר יותר, נכנס גם ר' ישראל (שהיה המגיד משרים דשקלאב) לפניו מן המחיצה.

כחצי שנה היה קרוב אליו ביותר, ובעשרים יום האחרונים ממש לא זזה ידו מתוך ידו. ר' אהרן הלוי מו"ץ שקלאב כותב עליו בהסכמה לתקלין חדתין "אחד מתלמידיו אשר זכה לשמשו ויצק מים על ידיו".

בדברי החת"ס אנו מוצאים במקומות רבים תארים מופלגים עליו, כגון "גאון עזיניו", "נשיא דארץ ישראל" ועוד.

עבודתו על מסכת שקלים

בשנת תקס"ו, שמונה שנים לאחר פטירת הגר"א יצא לאור בוויין (וינה) תלמוד בבלי עם הגהות הגר"א (כולל מסכת שקלים). הדפוס היה בבעלות נכרי והיה ידוע כמשוּבַּח ביותר באיכות ההדפסה והנייר. הם לא חסכו מאמצים להשביח את מקדם, ובשער הספרים נכתב "ואני הנה נתתי לו שכס אחד על כל ספרי הש"ס אשר באו בדפוס, והוא הגהות ותקונים על ספרי הש"ס אשר לקחתי מיד מ"הג הרב הגאון המפורסם מוהר"ר אליהו ווילנא זצוק"ל".

אלא שהמדפיסים לא ירדו לדעת הגר"א בהגהותיו, והציגו רבים מהם בצורה משוּבַּח ומוטעית. הדבר גרם לרבים שגם כך כבוד הגר"א לא היה בראש מעיניהם, להטיל דופי בדבריו ולהוציא עליהם לעז. הדבר חרה מאוד להגר"א, והוא כואב את הדברים רבות

שיבושי הגירסא בירושלמי

מפורסמים דברי הרשב"א (בשו"ת המייחסות להרמב"ן סי' צו) "כבר ידעת שרבו השבושים בנוסחאות שבירושלמי. והסבה הגדולה למעוט השגחת הלומדים בו ואין עומדין עליו רק אחד בדור". ומצוי בראשונים שמתייחסים לנוסחאות הנמצאות בידינו כמשוּבַּח. ונכך כתבו רבני כולל חו"א בהקדמתם לירושלמי שביעת שהוציאו עפ"י החו"א בשנת תשי"ב גירסת הגר"א, "כבר רבים הגיהו ותקנו הגירסא, ומהם שהדפיסו ירושלמי מוגה לפי דעתם כמו הר"ש סיריליא אשר כתב בפתיחתו כי לא מצא ספר ירושלמי שלא יהיה מלא שבושים וע"כ הוא מתחיל לערוך את הגירסא המדויקת בס"ד. ומה שכתבו המדפיסים בהקדמתם לירושלמי זרעים, שאחרי שכתב הר"ש את פתיחתו מצא סת"י מדויק ולפי הכת"י הגיה, אינו מתקבל על הדעת. כי בשעה שהוא מותלנן בפתיחתו על העדר ספר ירושלמי מדויק, היתכן שלא היה מוסיף אחר"כ בשמחה כי מצא מנחה נגדה כת"י מדויק אשר על פיו הוא קובע הנוסחא. וכי'. וראה דוגמאות רבות בהקדמת 'פאת השלחן. וע"ע במבוא לתלמוד ירושלמי מהד' עוז והדר' שהארכו בעניין.

הגהות הגר"א



יחיד במינו היה הגר"א מוילנא, ובהגהותיו המרובות בתלמוד ירושלמי פתח צוהר לסוגיות סתומות רבות. רוב הגהותיו משוות את סוגיות הירושלמי למקבילותיו בבבלי (בדומה למוהר"א פולדא). כנראה זאת מתוך הנחה שמאחר שדברי הבבלי נשתמרו יותר, מסתבר

שגירסתה היא הנכונה ואין כאן מחלוקת. אולם כמובן שההגהות נובעות מראיות נוספות, וכמו שכתב בהקדמת 'תקלין חדתין' וז"ל "רבינו הגדול לא כי רוחב בינתו ושכלו העמוק בלבד סמך בהגהותיו אף כי היה ידיו רב לו בעומק שכלו עמוק עמ"י למשקל ולמטרי בשמעתתא לאסוקי אליבא דהלכתא כאחד מן הגאונים הראשונים אשר היו בכמה דורות לפניו, אשר לא יוכל איש לומר כ"א ישתכחו הגהותיו, או ישתבשו אהדרינהו בפלפול. עכ"ז העירו כל תלמידיו וגאוני וגדולי זמנינו כי לא מלאו לבו לחדש איזה שיטה חדשה נגד הראשונים או להגיה איזה הגהה חדשה כ"א אחד אשר עמד בדבר אשר



בהקדמתו למסכת שקלים כשהוא מביא דוגמאות רבות להגהות שהובנו שלא כהוגן ע"י המדפיסים, וגרמו לטהויות ולהוצאת לעז. הוא מפרש את ההגהות נכונה, ומוציא כוונת הגר"א לאור.

הדבר גרם לר' ישראל לקחת את היוזמה ולהגיה את הגמ' כפי ההגהות האמיתיות שראה בבתי הגר"א עצמו, ולפרשם. תחילה לקח את מסכת שקלים שהיא כמת מצוה, (עפ"י משי"כ הספר חסידים בסי' רטא) שלא רבים היו שלמדוה, וכן שהיא סתומה ביותר.

הוא ערך את כל המסכת מחדש עפ"י גרסת הגר"א, ובשנת תקע"ב (בזמן ששהה בגולה כשד"ר הקהילות האשכנזיות בא"י) הדפיס 'מסכת שקלים' עפ"י נוסח הגר"א, ומסביבה כתב פירוש על כל המסכת עפ"י גירסתו, והוסיף כעין 'תוספות', בהם 'ממנות אליהו', בהם בדרך כלל נז"ל להביא ראיות להגהות הגר"א.

הוא לא הדפיס את ההגהות בגליון הגמרא, אלא ניסח את הגמ' מחדש עפ"י גירסת הגר"א, בדומה למה שעשו לפניו הרש"ס ומהר"א"פ. וכך הדגיש בהקדמתו ורשמתי כתוב יוסף דברי אמת נוסחת מרן פנימה, וצידה אורה ביאור' הוצאות והנכנסות. בשולי הגליון הופיעו רוב הנוסחות הישנות כדי להכיר יתרון האור וכו'.

בראש ספרו, הופיעה הסכמה ממרן הגר"ח מוואלאזין, וכן הסכמה מחבריו הגר"מ ממשקלאב, ומהגאון ר' אהרן הלוי רבה של שקלאב.

הוא לא הדפיס את ההגהות בגליון הגמרא, אלא ניסח את הגמ' מחדש עפ"י גירסת הגר"א, בדומה למה שעשו לפניו הרש"ס ומהר"א"פ. וכך הדגיש בהקדמתו ורשמתי כתוב יוסף דברי אמת נוסחת מרן פנימה, וצידה אורה ביאור' הוצאות והנכנסות. בשולי הגליון הופיעו רוב הנוסחות הישנות כדי להכיר יתרון האור וכו'.

הוא לא הדפיס את ההגהות בגליון הגמרא, אלא ניסח את הגמ' מחדש עפ"י גירסת הגר"א, בדומה למה שעשו לפניו הרש"ס ומהר"א"פ. וכך הדגיש בהקדמתו ורשמתי כתוב יוסף דברי אמת נוסחת מרן פנימה, וצידה אורה ביאור' הוצאות והנכנסות. בשולי הגליון הופיעו רוב הנוסחות הישנות כדי להכיר יתרון האור וכו'.

הוא לא הדפיס את ההגהות בגליון הגמרא, אלא ניסח את הגמ' מחדש עפ"י גירסת הגר"א, בדומה למה שעשו לפניו הרש"ס ומהר"א"פ. וכך הדגיש בהקדמתו ורשמתי כתוב יוסף דברי אמת נוסחת מרן פנימה, וצידה אורה ביאור' הוצאות והנכנסות. בשולי הגליון הופיעו רוב הנוסחות הישנות כדי להכיר יתרון האור וכו'.

הוא לא הדפיס את ההגהות בגליון הגמרא, אלא ניסח את הגמ' מחדש עפ"י גירסת הגר"א, בדומה למה שעשו לפניו הרש"ס ומהר"א"פ. וכך הדגיש בהקדמתו ורשמתי כתוב יוסף דברי אמת נוסחת מרן פנימה, וצידה אורה ביאור' הוצאות והנכנסות. בשולי הגליון הופיעו רוב הנוסחות הישנות כדי להכיר יתרון האור וכו'.

הוא לא הדפיס את ההגהות בגליון הגמרא, אלא ניסח את הגמ' מחדש עפ"י גירסת הגר"א, בדומה למה שעשו לפניו הרש"ס ומהר"א"פ. וכך הדגיש בהקדמתו ורשמתי כתוב יוסף דברי אמת נוסחת מרן פנימה, וצידה אורה ביאור' הוצאות והנכנסות. בשולי הגליון הופיעו רוב הנוסחות הישנות כדי להכיר יתרון האור וכו'.

האם מותר לשנות את נוסח הגמרא?

על אף שתלמידי הגר"א התייחסו לכל הגהותיו כאמת מוחלטת, ומשום כך בהסכמותיהם לתקלין חדתין אינם מתייחסים לחידוש הגדול בעצם הדפסת הגמ' בנוסח חדש שלבאו' חורג מחסר הקדמונים שלא לשלוח יד להגיה בספרים. אלא אדרבא כותבים שהדברים אינם צריכים הסכמה כי דברי רבינו אינם צריכים חיווק וכו'.

אולם כנראה הגר"א ראה צורך לבאר את מקחו של צדיק, ולהסביר היאך הרהיב לבפשו להגיה כל כך הרבה בירושלמי. והוא כנראה שרצו לומר שהגר"א חולק על החרם הקדמונים הנ"ל. הדבר גרם להגר"א לבאר את העניין באריכות, וכך כתב בהקדמתו לפאת השלחן

והנה ראיתי חובה עלי לבאר בענין הגהותיו וגרסותיו החדשים שהייתי תמה בראותי לר"ת בהקדמתו לספר הישר שהרבה להשיב על אחיו הרשב"ם ז"ל שהרבה להגיה בגרסות חדשות בגמ' כו' ע"ש וגם בהגהות מרדכי וכו' וכי תימנה לא נתגלה ספר הישר בימי רבינו הגאון ז"ל הלא בהג"מ היה רבינו בקי בע"פ. וכו'.

ודאי ידע כ"ז רה"ח ז"ל שהיה בביאורו על ש"ע י"ד סימן רע"ט ס"ק ב' וכו' הרי דידע לה רבינו וא"כ למה הגיה בירושלמי ותוספתא הרבה מאד.

אלא כך נראה לי כי כל דברי הר"ת ורגמ"ה והרמב"ן על הגהות תלמוד בבלי דיוקא אשר מיום שנחתם ש"ס בבלי שמשו בו רבנן שבוראי וגאוני קמאי ובתראי סלסלוהו



מהדורת תקלין חדתין, מינסק תקע"ב



מהדורת ויין תקפ"א

היוצא מדבריו, שהירושלמי מעיקרו מוחזק כספר שאינו מוגה, בניגוד לבבלי, ולכן אף הראשונים הגיהו ותיקנו בו הרבה. ועל כן לא שייך בו כלל עניין האיסור להגיה בספרים. ואדרבא, הדפסת הירושלמי בנוסחתו המתוקנת היא השבת עטרה ליושנה.

מהיכן לקחו דפוס וילנא את הגהות הגר"א?

הלמוד מסכת שקלים בדפוס וילנא המוכר היום, יתמה כשיראה בהגהות הגר"א פעמים רבות פ"י על ההגהות, אשר מועתקים מילה במילה מפ"י תקלין חדתין. ופעמים שהמקום בגליון לא הספיק, וישנה הפנייה לענין בתקלין חדתין. (ראה לדוג' בדף טו: ה"ג ג' שמצאתי שם קטע מהת"ח, ובסופו נכתב 'וע"ה' במס' שקלים עם פ"י תקלין חדתין הנדפס מקורב ותמצא דבריו ביתר ביאור). הדבר בתמימה, כי הרי פ"י ית"ח מודפס על הדף, ומדוע ראו המדפיסים צורך להעתיק את פירושו גם לתוך הגהות הגר"א? ועוד להפנות עליו כאל ספר נפרד שאינו כלול בהדפסתם?

הפתרון לתמימה זו נעוץ בעובדה הבאה: בשנת תקפ"א, תשע שנים אחר שיצא לאור פ"י תקלין חדתין, עם ההקדמה המגלה את קלונם של דפוס ווין, הדפיס שוב בוויין מסכת שקלים עם תוספות חשובות, אך הפעם לקחו את הגהות הגר"א מס' תקלין חדתין. על השער נכתב: "יאייר נתיב ה"ה הרב הגאון הגדול רשכב"ה מו"ה אלי' ווילנא ז"ל בהגהותיו ותיקונין. וברוב מקומות גם הפ"י על הגהות הנ"ל אשר לקחנו מספר תקלין חדתין חובר מיד אחד מתלמידיו ז"ל".

מהשער אפשר אולי להבין שרק את הפ"י הם

זוהי איפה הסיבה לכפילות שיצרו בדפוס וילנא, שכן מלבד העתקת פירוש ת"ח, הוסיפו את מדור "הגהות הגר"א" מתוך דפוס ווין, שם רק ליקטו את ההגהות עם מקצת מפירוש ת"ח.

הגהות הגר"א יל למסכת שקלים העתקת ספר חקלין
הדפוס לתלמידו הגר"א
ישראל יל משקלאב (כל בור הגר"א יל והתחיל ידיו באתר המסכת
כי לרוב כוונה יל הכינוי "הגהות הגר"א" שנים הרבה יותר
מתוך שני מהדורות וילנא

ומהיכן לקחו דפוס וילנא את נוסח הגמרא?

בהקדמת ס' עלי תמר על מסכתין מגלה עוד מכשול גדול שעשו דפוס ווין, ובעקבותיהם דפוס זיטומיר פיטרקוב ווילנא שהועתקו מדפוס ווין. את נוסח הגמ' העתיקו מדפוס זאלקווא תקע"ז, שהדפיסו על הדף את פירושי מהר"א פולדא וקרוב העדה, ואת נוסח הגמ' כתבו עפ"י גירסת מהר"א, ובסוגריים עגולות כתבו את נוסח הק"ע. פעמים שהם סותרים ז"א, אך סמכו על המעיין בשער מהדורות שמסור מודעה על כך. אולם בדפוס ווין השמיטו את הודעת דפוס זאלקווא, ויותר חמור בדפוס זיטומיר פיטרקוב ווילנא שכלל לא הדפיסו את המהר"א פולדא, ואעפ"כ השאירו את נוסח הגמ' שנדפס על פיו עם גרסאות הק"ע בסוגריים, ונמצא שהנוסח המודפס הוא הרכבת שתי נוסחאות, ואינו מתאים לאף מפרש שנמצא על הדף:

לימוד הירושלמי התקבל עפ"י הגר"א

ביאור הת"ח הרהוט והמקיף נתקבל אצל הלומדים כפירוש העיקרי של המסכת, וגם הפירושים שבאו אחריו שנדפסו בדורינו, כפי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, וכן מהד' שוטנשטיין ומתיבתא כתבו על פי פירוש. אלא שקושי רב ניצב בפני הלומד, כשבמקומות רבים הפירוש אינו מתאים עם נוסח הגמ' שלפניו, שהרי הוא נכתב עפ"י גי' הגר"א. דומה הדבר ללימוד מסכת בבא קמא, עם פירושי על ב"ב...

היטיב להבדיר את הקושי הגדול בלימוד הירושלמי, הרב אברהם יעקב ניימרק, (רב בפתח-לשטא, ובסוף ימיו רב בתל אביב, מחבר "אשל אברהם"), בהקדמה לירושלמי זרעים שהוציא עפ"י גירסת הגר"א (תל אביב תשט"ז), וז"ל שם:

אך כאשר החילותי ללמוד, ראיתי שהלמוד קשה עלי כברזל, ולא יכולתי בשום אופן לתפוס בהשגתי ולקבוע בזכרוני, ומה גם לחזור ולשון כמעט שנתאשתי להמשיך בלמודי זה. הענין הוא בזה עפ"י פי' הגר"א והגהותיו חייך לנתח לסרס ולהפך דברי הירושלמי מכפי שהם בדפוס הרבה מאד, יש אשר הפרוץ מרובה על העומד, והירושלמי מקבל צורה חדשה, ופנים חדשות באו לכאן, אף שבאמת כל זה יגדיל את ערך פירושי עד מאד, כי זה מעיד על היגיעה הנוראה ששיקע בלמודו, ועל חתירתו לקראת האמת לאמיתו, כי ידוע עפ"י עדות הגר"ח זצ"ל שהגר"א זצ"ל לא הרשה לעצמו להגיה הגהה הכי קלה בנגלה עד שיהי' לו ע"ז לכהפ"ח חמשה עשר ראיות, וכל הגהותיו הן מבוססות על אלפי ראיות מוצקות, עפ"י ידיעות ובקיאיות הנוראה בכל התורה כולה, עם רוחב דעתו וקליעתו למטרת האמת.

ובזה אני בא אל החסרון הכי גדול שלא יוכל להמנות שהיה בהדפסת ביאורי והג' הגר"א, שלא נתנו לבם לתקן עפ"י חבר של גדולי תורה נוסח ברור העולה לפי

לקחו מהת"ח, אך את ההגהות יש בידם מאותו המקור שהדפיסו ממנו ט"ו שנים מקודם. אלא שבסוף המסכת מובאת "התנצלות המגיה" שם הוא כותב בפירוש שכל ההגהות מועתקות מתוך דברי הת"ח. הוא מתנצל שקושי עבודתו ללקט את ההגהות מתוך הת"ח לא מאפשר להימלט משגיאות ומ"מ קרב אל המלאכה משום רוב התועלת, וז"ל שם.

נפשי יודעת מאד את כל העמל והתלאה אשר מצאתני בהדפסת ספרי הירושלמי האלה, כי לא לבד שמלאכת ההגה' היא אחת מעבודות הקשות אשר נפשו של אדם קצה בה וכו' העמיס עלי האדון אנטאן שמיד עוד מלאכה אחרת שהיא קשה ממנה, להעתיק ההגהות של הגאון רשכב"ה מו"ה אלי' ווילנא ז"ל על מסכת שקלים וכו' ולהעמיד גם הפי' בצידם מספר תקלין חדתי אשר מקורב יצא במדינת פולין חובר מא' מתלמידי הגאון ז"ל, ואני בפתחי הספר הנ"ל ועיינתי בו מעט, ראיתי כי הוא טוב טעם ודעת, כי הפנים נדפס עם גי' הגאון ז"ל, והנוסחאות הישנות נרשמו בחוץ על הגליון, וסביב להפנים יחן הפי' הנקרא בשם תקלין חדתי.

והנה אף אמנם ראיתי שיש בו טורח גדול, וכו' ראיתי שיש בו תועלת מאד, כי הוא עשה את פירושו ע"פ ההגהות הנ"ל אשר על ידו המה מחוורים ומלובנים כשמלה חדשה, וכו' ואולם בכל זאת לא נחה ולא שקטה רוחי בקרבי, כי יראתי לנפשי פן נלכדתי ח"ו, ונתתי פסול בקדשי שמים, והוצאתי מתחת ידי דבר שאינו מתקן, לכן הראיתי הדברים לפני כבוד הרב המאה"ג המפורסם מו"ה נחום טריביטש נ"י מפראג, לתת משפטו עליהם אם זך וישר פעלי או לא, ושבחוני מאד, וכו'.

ועתה אודיעך משפט מלאכתי ועל מה אדניה הטבעו: א. כל הנוסחאות הנכונות של הגאון ז"ל כאשר מצאתים שם במס' שקלים דפוס פולין (המיל), העתקתים כאן על הגליון. ב. כי"מ שהרב בעל ת"ח מפרש דברי הגאון ז"ל העתקתי גם פירושו. אפס! רק קצתו תראה וכולו לא תראה, כי כל דבר אשר איננו נוגע אל הבנת הגאון ז"ל השמטתי, כי זולת זה יישו לנו פירושים מספיקים מהר"א וק"ע ז"ל. וגם כל מקום שהרב בעל ת"ח מפריך בפלפול ולא נשאר לי מקום בשולי היריעה להכיל את כל דבריו, כתבתי רק תוכן ענינו, והראיתי מקום להקורא לעיני בו. וכו' אם בכל זאת תמצא עוד איזה טעות, אל תחשיבהו לי לעון, וכו'. דברי המגיה ליזר ב"ר זלמן שטייניץ.

בדפוס ווין לא הוסיפו את כל פירוש הת"ח, אלא כאמור רק ליקטו ממנו את הג' הגר"א, ואת מקצת הפירושים הנוגעים לביאור הגהותיו.

בשנת תרכ"ג, יצא לאור בשטעטין שוב מסכת שקלים ע"פ תקלין חדתי כפי שיצא בראשונה, כשכל נוסח הגמ' מוגה עפ"י הגר"א.

כעבור זמן הדפיסו בוילנא שוב את מסכת שקלים יחד עם התלמוד בבלי, והוסיפו את כל פירוש הת"ח, אך את נוסח הגמ' השאירו כבדפוס ווין, והעתיקו משם גם את כל מדור הגהות הגר"א עם ליקוטי הת"ח. כפי שאכן חשש המלקט, אכן עבודתו אינה שלימה כלל וכלל, וישנם הגהות רבות שנמצאות בגירסת תקלין חדתי, ולא הועתקו להגהות הגר"א.

את הבשורה הגדולה, שנתגלו הספונות ושוב ניתן ליהנות מאורו של רבינו הגר"א, ולשאול אם יש חשש איסור הקדמונים לשנות את נוסח הגמ' מהמקובל. ואחר שהביעו התפעלותם מהחידוש המופלא, הסירו כל חשש מליבנו, שכן אחר שהסכימו על דבר זה הגר"ח מוואלאזין וגדולי דורו, ורבינו המחבר עצמו מגדולי תלמידי הגר"א, אם כן מי יבוא אחר המלך, ומה מקום יש לפקפק בזה, ובפרט שכבר הורגלו הולמים ללמוד עפ"י גירסא זו, ומה גם שבנוסף נדפס עמו אף המהדורה הישנה.

סדר דפי הגמרא

כידוע בירושלמי לא נקבע מעולם צורת הדף, ואין שום מהדורה שווה לחברתה, וע"כ המחברים מציינים תמיד לפי פרק והלכה ולא לפי דף.

גם במסכת שקלים לא היה צורת הדף קבועה בכל מסכת. בדפוס מינסק של הת"ח ישנם לג דף, בדפוס ווין יש לג דף, ובדפוס סלאוויטא שעל פיו הדפיס המהר"ם שפירא מלובלין את הלוח הראשון לדף היומי, ישנם רק יב דף, ושם לא נדפסו שום פירושים מסביב לירושלמי! (והתאונן על כך בספר 'עלי תמר' בהקדמתו על המסכת). רק בדפוס וילנא סידרו מחדש את המסכת לכ"ב דפים.

במהדורתנו שמרנו על סדר הדפים המקובל היום מדפוס וילנא, רק הוצאנו את פירושי הקרבן העדה והריב"ן מהגליון (והם מודפסים בסוף המסכת עם כל צורת הדף של ש"ס וילנא), כדי לאפשר להציג את הת"ח באותיות מאירות עיניים.

כמו כן הוספנו הגהות מכת"י המחבר שהגיה את עותק הת"ח שהיה ברשותו, ונדפסו בספר מחוקק ספון להרה"ג משה בלוך מסטעטן אילאנד.

ציבור הולמים ודאי ישמח בבשורה גדולה זו, וזכות רבינו הגר"א, ותלמידו הגדול הגר"י

משקלאב תעמוד לנו, ובזכות לימוד מסכת שקלים אשר עוסקת במצוות מחצית השקל, יקויים בנו "ולא יהיה בהם נגף וגו'".

להשיג בטל : 0527-606-440



פי' הגר"א ולהדפיסו בסוף, והשאירו רק את הנוסח הישן, שכמו שהוא הוא לגמרי ירושלמי אחר, וזה הלא אי אפשר לקלוט ולתפוס בשום אופן, הכלל אפי' בשעת כתיבת ס"ת צריך שיהיה ענין לנכח בביטוי ועפעפיך יישירו נגדך, כשלומדים העיקר הוא מה שהאותיות מאירים לגדנו, וכפי שנדפס הוא פי' ירושלמי בלי ירושלמי, זה רק מבבל ומפאר הכחות, באתי ליד הכרה מוחלטת שעל ללמוד בדרך שלמדו ה"ל בעת שהי' כל למדים בע"פ, קודם כל דבר לאוקמי גרסא עד שהיה אצלם כמונח בקופסא, אח"כ למדו לסבור ולהבין, כן סדרתי את למודי לשני חלקים, מקודם למדתי לדעת על בוריו נוסח הגר"א העולה לפי פירושי והגהותיו – ולהעלותם על הכתב וכו'.

והנה בקיץ תרצ"ט לקחתי בזה דברים עם בעלי דפוס ראם והצעתיו להם שיחזקו במעוזם כדרכם מאז להוציא מתח"י דברים משוכללים, וידפיסו בתור מלואים להירושלמי שלהם את נוסח זה, ויספחום להירושלמי. וכו' והסכימו ע"י. אך בעת שאנו עוסקים באותו ענין להוציא הדבר לפועל נטרפה השעה ופרצה המלחמה העולמית השניה ונכבשה וילנא והדפוס, ומשאת נפשי זה לא נתגשם, אך בלבי שמרתי את הדבר.

והנה בשנת תשג"ב הוציא לאור הגאון "חזון איש" זצ"ל ע"י חבר הרבנים הג' שליט"א חברי הכולל שלו את המסכת שביעית ירושלמי, וכדרכו בקודש להוציא מתח"י דבר שלם ומתוקן הדפיסו עם עוד שכלולים גדולים, אך תיקן גם את המעוות היה והדפיסו בנוסח מתוקן לפי הגר"א, ואמרתיו אולי ימשיכו להוציא לאור כן גם על יתר המסתות, והי' זה ענין גדול וחשוב מאד, כי ברור אצלי שמי שילמוד את הירושלמי מתוך נוסח זה, ולא יפזר את כחותיו, ולא יבלבל את מוחו, וילמוד רק עם פי' השנו"א למשנה, ועם פי' הגר"א למסכת, יהי' בקי בירושלמי וזעים בזמן קצר וכו'.

נציין כאן עובדה מעניינת, כי מפרשי המסכת בני דורנו (מהדורות ארטסקרול ומיתבא) ערכו את פירושיהם עפ"י התקלין חזקוני, בהיותו הפירוש העיקרי הנלמד על המסכת, אך השתדלו ככל הניתן ליישב את פירושו עם הנוסח המודפס. (עפ"י מבואם לפירושים). ההגליון בדרך זו מובן לחלוטין ע"מ לפשט את הלימוד מבלי להטריח בהגהות, אך יש בזה לא מעט מן היומרה, לקבל את דברי הת"ח ולדחות את הגהות הגר"א, בבחינת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. שהרי פי' ת"ח נכתב ע"מ ליתן פנים להג' הגר"א, שכברור שישנם עוד טעמים רבים להצריך את הגהותיו.

הבשורה הגדולה – מסכת שקלים נוסחת הגר"א

לרגל תחילת לימוד מסכת שקלים יצא לאור שוב המסכת עפ"י המהדורה הראשונה שהדפיס הת"ח, כשכל נוסח הגמ' מזוקק עפ"י הגר"א, עם פירושי חונים סביב.

כך שנוסח הגמ' תואם את הפירוש המקובל על המסכת, וכל הלימוד נעשה בהיר ונהיר, וללא צורך להזדקק להגהות כלל.

ומצורף עמו המהד' המוכרת מדפוס וילנא, מתוך מהדורת 'נהרדעא' (וגשל).

כשעלינו לבתי מרנן גדולי ישראל, כמרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי והגר"ם שטרנבוך שליט"א ועוד רבים להציג



0722-722901

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

וקדש

נידונים בהלכות הישראלים



073-3835634

גיליון 4

אדר תשפ"א

"...קדוש יהיה לך" (ויקרא כא, ח)

פתוחות שהגיעו עד מעל המטה שהנפטר היה מונח עליה, ולכן כל זה נחשב כאהל אחד משותף שמתחיל מהמת ומגיע עד המטריה שהחזקתי ביד, ואם היית נכנס לעמוד שם היית נכשל חלילה באיסור חמור, אני מתנצל מאד שגרמתי לך עגמת נפש, בטח לא שמת לב לזה, וראיתי שלא אספיק להסביר לך מדוע צריך להתרחק ממני, ולכן כדי שאתה לא תיכשל וכדי שאני לא אטמא אותך הייתי מוכרח לנהוג כפי שנהגתי, ואני מבקש את סליחתך ר' נח היקר, ומקוה שתבין אותי."

"אני מבין אותך, אבל מה עם כבוד הבריות, לא כתוב שזה דוחה את כל התורה?"
ר' יצחק השיב בנעימות. "אכן מצינו שכבוד הבריות דוחה כמה איסורים, אך ודאי לא את כל התורה, וכתב הרמ"א בס' שע"ב ס"א שבאיסור דאורייתא של טומאת המת חייבים להפריש את הכהן מאיסור אפילו במקום כבוד הבריות, כנראה שהיתה לך זכות שניצלת מאיסור, אבל להבא צריך לשים לב היטיב לדברים כאלו, לצערי יש הרבה אנשים שלא מודעים שאפילו פעולה קטנה כמו פתיחת מטריה זה חשש דאורייתא."
"ישר כח ר' יצחק, אכן באמת צריך לשים לב, לוויה זה מקום שבקלות אפשר להכשיל ולהיכשל מחוסר מודעות."

אדם פשוט. הוא מרגיש את עצמו כמו איזה רב חשוב ולא נאה לו לעמוד יחד עם עם הארץ כמותי."

הכעס התחיל לפעפע בו. "אפשר לחשוב מה כבר רציתי ממנו, כמה דקות לעמוד לידו ולא לחזור הביתה סחוט מהגשם, גם את זה הוא לא יכול לפרגן לי?"

אט אט שכחו הגשמים, ומסע הלוייה החל. ר' נח מצא את עצמו צועד יחד עם המלוים הרבים שצעדו בכביש לכיוון בית הקברות. הוא פסע לאטו שקוע במחשבותיו כשהרגיש לפתע יד נוחתת על כתיפו. הוא הסב את ראשו ולהפתעתו ראה את ר' יצחק. "מה הוא רוצה ממני עכשיו?" הרהר בעלבו. ר' יצחק פתח ללא שהיות. "ראיתי שנפגעת כשלא הנחתי לך לעמוד יחד אתי תחת המטריה, אני מאד מצטער שכך הרגשתי אבל תדע שבסך הכל רציתי להציל אותך."

ר' נח לא הבין. "להציל אותי ממה?"
"מאיסור דאורייתא של טומאת כהנים" פתח ר' יצחק "הן הרי אתה כהן, ואם היית נכנס תחת המטריה קרוב לודאי שהיית נטמא."
ר' נח עדיין לא הבין. "אבל זה היה רחוק מהמת אפילו לא קרוב לד' אמות, וגם לא בתוך בית הקברות, אז מדוע הייתי נטמא?"

ר' יצחק השיב בסבלנות. "נכון, אבל אם שמת לב היה גגון בולט בקומה הרביעית שהגיע ממש עד מעל המטריה, ומתחת לצד השני של הגגון עמדו עוד כמה אנשים עם מטריות

הבשורה הפתאומית הכתה את הכל בתדהמה. ר' יוסף, האברך הצנוע והמתמיד שהיה אהוב על כל בני הקהילה הסתלק לבית עולמו בפתאומיות. כל ידידיו מכיריו הרגישו בעצמם חובה לבא לחלוק לו את הכבוד האחרון. וכך בשעת בוקר מאוחרת התמלא פתאום הרחוב השקט באנשים רבים שהצטופפו סמוך לבנין שבו התגורר הנפטר.

רב השכונה פתח בדברי הספד. הוא עמד על מעלותיו המיוחדות של הנפטר וקרא לכולם להתעורר. אחריו נגש אחד מבניו הצעירים של הנפטר ונשא דברי פרידה כשפרכי בכי קוטעים את רצף דבריו. לא היתה עין שנשארה יבישה.

פתאום קדרו השמים וקול רעם אדיר נשמע. טיפות החלו לרדת ועד מהרה נתך גשם עז. רבים מהנוכחים שיצאו בבוקר מהבית במזג אויר נאה לא היו מצוידים כראוי וחפשו מחסה תחת הגגות. גם ר' נח תר בעיניו אחר מחסה מהגשמים העזים. פתאום קלטה עינו את שכיניו ר' יצחק כשמטריה רחבה בידו וסוככת עליו. ר' נח התקרב לכיוונו אך להפתעתו כשראה אותו ר' יצחק החל להתרחק ממנו ולהצטופף סמוך למיטה.

ר' נח נפגע עד עמקי נשמתו. מדוע ר' יצחק מתרחק ממני, וכי פעם עשיתי לו משהו? הוא ניסה להזכר אם פעם היה לו איזה סכסוך או ייכוח עם שכנו ולא הצליח להזכר. "אולי פשוט לא מתאים לו לעמוד יחד עם

הערות יתקבלו בברכה

e036166932@gmail.com

או בטל: 052-7655009

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

מערכת וקדשותו שעי"י מפעל "תורת הטהרה"
טהרות בעיון אליבא דהלכתא
דוא"ל: T402422@gmail.com
פקס: 1533-5709254

לקבלת הגליון במייל וכן לשליחת הערות:
e036166932@gmail.com

התאחדות הכהנים

ארגון ארצי לשמירת הטהרה לכהנים

קו המידע: 0722-722-901

פקס: 1533-570-9254

דוא"ל: A0722722901@gmail.com

כל סיוע יתקבל בברכה ויסייע
להרבות טהרה ולמנוע מכשול

בית ההוראה "טהרת הכהנים"

בראשות הרה"ג

רבי דוד הכהן מונק שליט"א

טל' בית ההוראה: 02-5862153

קו מידע: 073-3835634

ליל הסדר בזמן קרבן פסח



אנו מתחננים בליל הסדר בכל שנה: "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" - וראוי היה לנו להתבונן קצת כיצד היה נראה אכילת קרבן הפסח בליל הסדר בזמן הבית, וכיצד יראה כשיבנה המקדש בב"א ונקריב שם כאו"א קרבן פסח בערב פסח, ונאכל אותו בלילה בתוך חומות ירושלים. ובתקופה זו שאנו עומדים בה, הנקרא בלשון חכמינו 'בפרוס הפסח', אשר בה כולם מאחלים זה לזה לזכות כבר בשנה זו (בעוד שבועיים!) לקיים מצות אכילת הפסח, האם באמת כולנו מוכנים לזה ?

ואל לנו לשכוח, במצוה זו יש תופעה שאינה מצויה באף מצוה אחרת - שכל מי שמקיימה עלול ליכשל ח"ו בכמה איסורי לא תעשה (הרמב"ם מנה שמונה). ובסדר הצלייה והאכילה נאמרו פרטים ודקדוקי הלכה בלי מספר, האם נהיה קקיאים בהם ? והלא אינם מפורשים בשלחן ערוך לא באו"ח ולא ביו"ד, ומי יורה דעה ומי יבין שמועה ? וגם אם יס' פיקו מורי הוראות ללמוד וללמד אותם - והלא רוב השאלות יתעוררו בשעת מעשה כשכולנו מסובים על יד השלחן בבית, האם נצטרך לרוץ אל ביתו של המו"צ באמצע הסדר ולעמוד שם בתור !

ועוד דבר עלינו לזכור - הגיל לחינוך במצות אכילת קרבן פסח הוא נמוך מאד, ותינוק שיכול לאכול כזית בשר צלי חייבים להאכילו (סוכה מ"ב ב'), בני שתים בודאי, ואולי גם פחות אם נטחן לו את הבשר, ואם הילד יתחיל לרוץ עם הבשר בידו יתכן שייפסל ב'יוצא' ויהא טעון שריפה. וגם צריכים ליזהר לאוכלו במקום אחד כדכתיב בבית אחד יאכל, וי"א שאסור לאכול אפילו בשתי שלחנות באותו חדר (עי' מ"ב ס' תע"ח סק"ד).

גם הנשים והילדות מצוות במצוה זו, ואם יעשו מחיצה בין הגברים והנשים יהיו בעיות של 'מוציא מחבורה לחבורה' ושל 'אוכל בשתי חבורות'. [ולדעת התנא ר"ש אסור להתחלק לשתי חבורות, ומה יעשו, האם יאכלו יחד בלי מחיצה?]

ויש חלקים המגעילים שאין אנשים רגילים לאוכלם, כגון בני המעיים, אבל בפסח חייבים לאוכלם ועוברים עליהם משום 'לא תותירו', ומי מהחבורה יסכים לאוכלם ? ומה יעשו האנשים שקשה להם לאכול בשר צלוי או ששונאים את הטעם - האם נתיר להם לצפות את הבשר במאכלים אחרים, או לטוחנו ביחד עם שאר מינים, או אפילו לאכול הליחות היוצאות מהבשר בשעת הצלייה כמו מרק ?

וצריך זהירות שלא יגע בשר הפסח במים משום חשש איסור מבושל (עי' רמב"ם קרבן פסח פ"ח ה"ח), וכיצד נדיח את הבשר קודם הצלייה ? ויש עצמות רכות שצריך בקיאות גדולה לדעת אם הם בשר וחייבים באכילה, או עצמות ואסור לאוכלם משום הלאו של ועצם לא תשברו בו (עי' רמב"ם פ"י ה"ט).

והזמן בוער! וביותר, בשנה זו שליל הסדר במוצאי שבת, ולא נוכל להתחיל בצליית הבשר ושאר ההכנות עד צה"כ, [ואם יש מבני החבורה המקפידים על 'רבינו תם' נצטרך להסתדר אתם !], ולהספיק לאכול האפיקומן קודם חצות.

ועם כל הנ"ל, ועוד ועוד, הסתדרו אבותינו בזמן הבית ואף בפסח הראשון במצרים, וחז"ל ציינו באבות דר' נתן שאחד מהנסים שהיה בזמן הבית היה שלא היה אדם שלא היה לו תנור לצליית הפסח, אבל זה שכולם ידעו ונזהרו בהלכות הפסח לא נחשב כנס, ואדרבה, יש מ"ד שכמו שכהנים זריזים הם בסדר העבודה, כך בני חבורה האוכלים את הפסח זריזים (עי' עירובין ק"ג א'). אמור מעתה, שבעוד שבועיים נהיה כולנו אנשים ונשים וטף זריזים בהלכות הפסח, ונעלה לציון ברנה ונאכל שם מן הפסחים (בשנה זו אין חגיגה), ויהי רצון שלא יצא מתחת ידינו מכשול ח"ו !

כל השאלות הנ"ל נידונו בספר החדש 'יברך ישראל' על הרמב"ם הלכות קרבן פסח (מבעל 'יברך ישראל' על ב"מ וזבחים) עם חידושי הדף על פסחים ויומא, ויש להשיגו בחנויות הספרים.

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם פרשת ויקהל פקודי

ירושלים: 5:10 מוקדם: 5:00

בני ברק: 5:25 מוקדם: 5:15

מודיעין עילית: 5:19 מוקדם: 5:09

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

בעניין להקדים סעודה שלישית בערב ראש חודש

שהולכים גם בטר תחילת הסעודה וגם אחרי הסוף, ובפרט שרצה נאמר לפני יעלה ויביא, (משא"כ חנוכה שחל במוצש"ק ש"על הניסים" לפני הרצה לא יאמר שזה יותר סותר, וגם שאין חיוב לאומרו), וכדי להמנע ממחלוקת זו נוהגים להקדים בסעודה ג' ולאכול לפחות כביצה תוך כדי אכילת פרס לפני השקיעה, (וכמשנ"ב רצ"א סק"ב) ולא לאכול פת לאחר השקיעה, (וכן פסק בקיצור שו"ע סי' מד) והגרשז"א התיר לאכול לאחר שקיעה כזית ביותר מכדי אכילת פרס, שאינו נחשב לאכילה (שש"כ פרק נ"ז סי"ג) אמנם יש להעיר שהמפלים מעריב 20 דק' לאחר השקיעה אולי יצטרכו כל שבת להקדים סעודה ג' ע"מ לא לאכול תוך חצי שעה למעריב, וכדאיתא בשו"ע רל"ה ס"ב, וצ"ע.

השו"ע בסי' קפ"ח ס"י כתב: היה אוכל ויצא שבת מזכיר של שבת בברכת המזון דאזלינן בטר התחלת הסעודה והוא הדין לר"ח ופורים וחנוכה.

והביא המשנ"ב מחלוקת אחרונים בעניין ער"ה, לכו"ע כשגמר אכילת הפת בסעודה ג' מבעוד יום אפי' שחל ר"ח במוצש"ק יזכיר רק של שבת, ולא של ר"ח, וכך ראוי לנהוג, משום שכאשר המשיך ואכל פת בלילה דעת המג"א שיצטרך להזכיר גם של ר"ח והוי תרתי דסתרי ויצטרך יותר להזכיר ר"ח שהוי חיוב יותר מ"רצה" שי"א שא"צ להזכיר בנמשך סעודה ג' למוצש"ק, ודעת הט"ז שיזכיר גם רצה וגם יעלה ויבוא ולא מפריע שסותרים אחד השני

"ויקהל" - להקהיל קהילות בשבת קודש ולדרוש בהלכות שבת

שלא למד עד הנה (סק"ג) וכן הביא האליהו רבה בשם השל"ה שבמוצש"ק הקב"ה שואל לנשמה יתירה מה חידשת השבת?.. והגמ' אמרה שבעלי בתים יורדים מנכסיהן כשקובעים סעודתן בשעת הדרשה, וכדאיתא בירושלמי לא נתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה, מפני שכל ימות השבוע הם טרודים במלאכתם, ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות, ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי. וזהו תוכחת מגולה לאותן האנשים שמטילין בעת ההיא בשווקים וברחובות כי אפי' סעודת שבת שהיא מצוה אסור אז מפני ביטול תורה וכ"ש לטייל ולהרבות בשיחה בטילה שאסור... וכ"ש צריך להזהר שלא יגרום ביטול תורה לרבים ולזרז בקיץ שיתפללו מנחה ולקיים סעודה ג' וגורם שכל אנשי ביהמ"ד יפסיקו מלימודם, וכבר אמרו חז"ל יהא חלקי ממושיבי ביהמ"ד ולא ממעמידי ביהמ"ד... (משנ"ב ר"צ) וכן הרמ"א בסי' רצ"ב הביא שנהוג לומר בקיץ לאחר מנחה פרקי אבות ובחורף שיר המעלות. (ע"ש)

כתוב בילקוט ריש פרשת ויקהל אמר הקב"ה למשה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפנייהם ברבים הלכות שבת וכו' ולהורות לישראל אסור והיתר וכו' ולא כמו שנוהגים עכשיו.. ודבריו הובאו במשנ"ב בסי' ר"צ סק"ו,

על דברי השו"ע "אחר סעודת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים ולדרוש בדברי אגדה ואסור לקבוע סעודה באותה שעה", ועוד הביא המשנ"ב שם דאיתא במדרש אמרה תורה לפני הקב"ה רבונו של עולם כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו, ואני מה תהא עלי? אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בך. והעיקר יהיה אז ללמד לרבים את חוקי האלוקים ואת תורתיו להורות הלכות שבת והאסור והמותר, גם להמשיך לב השומעים באגדה המדריכים את האדם ליראת שמים... ובזה מקימים גם את דברי הזהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת ומי שאינו בר הכי ילמוד דברים

שבת זה המתנה טובה מאוצרות הקב"ה - משלו הנפלא של המגיד רבי שלמה לוונשטיין שליט"א

- להשפיע שפע של קדושה על הנבראים, כדי שלא יגבר בהם החושך יותר מדי... עוד כותב הרמח"ל, שהחכמה העליונה גזרה שסדר הימים יהיה מורכב מיחידות זמן של שבעה ימים, וסוף הסיבוב יהיה בקודש, "כי יש בזה עילוי גדול גם לימי החולין, כי בהיות סוף הסיבוב וחינוכו קודש, נמצא הסיבוב כולו נתקן ומתעלה על ידי זה, עד שנמצאים כל ימות האדם מתקדשים". השל"ה הקדוש אומר שהשבת היא לב השבוע, וכשם שבריאיותו של כל הגוף תלויה במצבו של הלב, כך מצבו של כל השבוע תלוי בשבת. וכ"כ בזוה"ק, שבשבת הקב"ה משפיע את כל הברכה של ימות השבוע, ואח"כ היא מתחלקת לכל הימים (מין ה'משגיח' ר' דב יפה זצוק"ל).

ישנו משל נאה מהמגיד-מישרים הרב שלמה לוונשטיין שליט"א: כאשר אנחנו שואלים מישהו 'כמה כסף יש לך בכספת?' התשובה תלויה במשיב: אם הוא עני ואביון, הוא יגיד מאה ש"ח, אם הוא

מתנה טובה מבית גנזיו של הקב"ה, ו'שבת' שמה, ניתנה לנו מאיתו יתברך בעין יפה, כדאיתא בגמ' (שבת י'): על הפסוק "לדעת כי אני ה' מקדשכם" (שמות לא יג): "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל - לך והודיעם". את גודל ערכה של המתנה הטובה והיקרה שניתנה לנו בחמלת ה' עלינו, מי יוכל להשיג, הרי הקב"ה בכבודו מעיד על מתנתו שהיא מתנה טובה! מחובתנו אפוא לנסות להתבונן מעט [ממה שביכולתנו להבין] במהותה של המתנה היקרה והחביבה ש'שבת' שמה. והנה פשיטא שבמתנת השבת לא קיבלנו רק יום מנוחה מעמלנו השבועי, השבת גבוהה ומרוממת מכך; ביום השבת קודש השפיע הקב"ה השפעות עצומות:

קדושת השבת, כפי שהתורה עצמה מעידה - "ויקדש אותו", שיום השבת הוא יום מלא קדושה וטהרה. הרמח"ל מבאר בספרו 'דרך ד' (חלק ד' פרק ז') שמהותם ומטרתם של כל הימים הקדושים

גנזיו של הקב"ה, טועם ג"כ מה"אור הגנוז" הגנוז שם, וכבר אמר הגה"ג רבי יצחק זילברשטין שליט"א שהראיה למי שמבין ששבת זה מתנה, הוא מי שמוסיף על השבת יותר, כי מי שמבין מבקש יותר.. מי שיש לו אוכל טעים לוקח עוד מנה... ביום השבת הקב"ה ברחמיו העצומים יורד עם כל פמליא של מעלה אלינו, אל עם ישראל, להימצא עמנו ביום הקדוש הזה, יום בו אנחנו יכולים לדבר דברינו אל המלך, מלכו של עולם, בלי שום מפריעים, ועל כן נקראת הסעודה 'סעודת המלך' (כדאיתא בזוהר חדש פרשת אחרי: "בְּיוֹמָא דְּאִשְׁכְּחָא... אִם אֵינִי שְׂעִיל לְבִייתָהּ בְּחֻדְוָא, וְיִקְבֵּל אוֹשְׁפִיזִין בְּחֻדְוָא. וְכֵן אֶתִּי שְׂכִינְתָּא וּמְלָאכִין וְכוּ', וְכֵן מוֹכַח בְּפִיּוֹט מֵהָאֵר"י הַק' - אֶתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמִלְכָּא)

בדרגה קצת יותר, יהיה לו כבר אלף ש"ח. אם נשאל מי שנקרא 'אמיד', הוא יענה שיש לו מיליון ש"ח, ואם נלך ל'מיליארדר' הוא יספר על עשר מיליארד! בכספת של מדינת ישראל הסכום יטפס עוד, חמישים מיליארד מונחים בה, ואילו בכספת של ארצות הברית, שם כבר לא ניתן לספור... בכספת של מלך מלכי המלכים, ש"לי הכסף ולי הזהב" וכסף אינו שווה ערך אצלו כלל, אמור להיות האוצר הכי יקר ושווה בעולם, ומה הוא? שבת קודש!!! "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל".

ואגב אורחא, אם כבר אנחנו מתעסקים בכספת של הקב"ה יש שם עוד משהו, "אור הגנוז" וכבר אמרו צדיקים שמי שטועם מהשבת שבבית

בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל

וממוציאי שבת בציפורי כי ראו כי שם חלקת מנוחת שבת בתוספת יתר על כל שאר הארצות, באשר טבריה היא עמוקה ומחשיכה מבעוד יום וסבורים שחשכה ומוסיפים בקדושת שבת, וציפורי יושבת בראש ההר ובעוד שהחמה שוקעת נראה שם אור גדול ומאחרים לצאת".

ובאר שם שמאמר זה איננו על עיקר חיוב תוספת שבת אשר מוטל הוא על כל יהודי בתורת חיוב אלא מדבר הוא על תוספת יתר, וז"ל: "אך אמנה באושרם כי אישרו היינו על התוספת היתר, כי הן לעיקר התוספת לא ישובח חלקתם בעשותם החיוב המוטל על כל אישי ישראל כאשר למדו בשמיני דיומא 'ועניתם את נפשותיכם מכאן שמוסיפין מחול על הקודש... כל מקום שנאמר שבות מכאן שמוסיפין מחול על הקודש'. ובמכילתא אמרו 'זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן שמוסיפין מחול על הקודש'".

ובטעם תוספת זו כתב "כי כאשר ינהג איש את עצמו בהיודע אלו אשר איש שר וגדול עתיד לבוא אל ביתו, אשר יכוון את עצמו להקדים אל פתח ביתו לקבלו ולא ימתין עד עת בואו, כן הדבר הזה לקבל פני השבת הקדוש יאותה לנו להקדים ולהוסיף מחול על הקודש כל אחד לפי שיעורו. ומנהג חסידים הראשונים להקדים שתיים שעות קודם לילה בשירים ותושבחות לכבוד הדרה של שבת".

במעלת ובביאור הקידוש בליל שבת

ומתפללים לעלות למתיבתא דרקיעא וליהנות מקוב"ה וכל פמליא של מעלה, ואם היו נותנים לנו את האפשרות לבחור אם להיות בשעת הקידוש כאן בעולמנו השפל או במתיבתא דרקיעא, ברור שהיינו מעדיפים במתיבתא דרקיעא, א"כ מה הגדולה של רבי שהיה יורד לעולמנו השפל ועושה בו קידוש? וביותר קשה שמפורש בגמ' שכל הסיבה שרבי הפסיק לבא זה רק כדי לא להוציא לעז על שאר הצדיקים שאין להם רשות לרדת לעולמנו השפל, למה זה לעז עליהם, הרי הרבה יותר טוב שם למעלה? אלא מוכרח שהתשובה היא: שעדיף להיות בשבת קודש בעולמנו השפל, מאשר להיות במתיבתא דרקיעא, כיון שהמתים שהם חופשיים מן המצוות אין להם את הזכות לעשות כ"כ נחת רוח לריבונו של עולם, רק מי שהוא כאן והוא נלחם עם היצר, יש לו את הזכות לעשות נחת לקב"ה, ולהעיד על בריאת שמים וארץ.

תולעת יעקב - ירחיב לו ה' בעת צרתו

ובספר 'תולעת יעקב' כתב "להוסיף מחול על הקודש להרחיב גבול הקודש וכו', והזהיר במצווה זו ירחיב לו ה' בעת צרתו מידה כנגד מידה, ועליו נאמר "ואתהלכה ברחבה".

סגולות ישראל - מקצר את גבול הצרה

ובספר 'סגולות ישראל' אות ת' איתא בשם הקדמונים ז"ל: "שכר המוסיף מחול על הקודש שמקצר גבול לסיטרא אחרא ומרחיב גבול הקדושה, ויהיה שכרו שבהיותו קורא לה' בצרה מרחיב לו הקב"ה גבול הקדושה ומקצר גבול הצרה וזוכה לנחלה בלי מיצרים, ועל זה כתיב "כי הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ" עכ"ל. ועורר שם בספר הקדוש הנ"ל בלשונו הטהור על גודל ענין תוספת שבת וז"ל: "שביתת תוספת יום השבת שגבה מאוד במהלילה להאדיר ולהעריץ עליונים למעלה, וגם הנפש לו תמלא מזיו כבודה עודנו בחיים, ואף כי אחרי מותו כמו 'חלב ודשן תשבע' בצחצחות נפשי, כאשר עשה כן יעשה לו. וזה מוסיפין לו כמו שכתב בתיקונים (זוהר סוף תיקון מ"ח) ז"ל 'וצריך למיהוי מוסיף מחול על הקודש, וכל המוסיף מוסיפין ליה נפש יתרה בשבת, וכל הגורע גורעים ליה ההיא נפש יתרה חס ושלום'. ורועי ישראל אשר מעולם אנשי שם היו מאשרים ואומרים 'יהי חלקי עם מכניסי שבת בטבריה

בגדול שעת אמירת הקידוש ישנה גמ' נפלאה: הגמ' מספרת (כתובות קג.) שרבי היה מגיע במשך עשרים ושנים שנה אחרי פטירתו לעזה"ז והיה עושה קידוש בביתו, והדבר הפסיק לאחר שהמשרתת סיפרה זאת לשכנותיה. וז"ל הגמ' [עם פי' חברותא] כל בי שמי, בבין השמשות של ערב שבת, הוה אתי היה בא רבי לביתיה, לאחר פטירתו. ההוא בי שמשא פעם אחת בבין השמשות אירע שאתאי שבבתא, הגיעה אחת השכנות, וקא קריה אבבא, קראה בקול, בפתח השער, שהיא הגיעה. אמרה לה אמתיה, המשרתת בביתו של רבי: שתיקו, דרבי יתיב! שתקי, כיון שרבי יושב כאן! כיון דשמע רבי שנודע על כך שהוא בא לביתו - שוב לא אתא, כדי שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים, שאינם צדיקים כמוהו, שהרי הם לא קיבלו רשות לבוא לביתם.

והקשה הרה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א הרי אנחנו שואפים

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדריים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות

למייל a0732951324gail.coa

לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

037630543 שלוחה 2040.

וארטים לפרשת ויקהל

לה פסוקים א ה. ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל וגו'. רש"י כתב הקדים להם שבת למשכן בשביל לומר שאין משכן דוחה שבת. ויש להקשות הא לעיל בכי תשא פרק לא מתחילתה עד פסוק יג נכתב קודם עניין המשכן ורק לבסוף שבת, וקשה למה שם לא הקדים שבת ללמדנו שלא דוחה שבת! וי"ל דמצינו ברכות ו. שבתפילין של ישראל כתוב שמע ישראל, ובתפילין של הקב"ה כתוב מי כעמך ישראל, והיינו שאצלנו אנו משבחים את הקב"ה ואצל הקב"ה הוא משבח אותנו, וכעיי"ז מצינו נמי בגר"א שלחג הפסח ישראל קוראים פסח עיי"ש שפסח הקב"ה, ואילו אצל הקב"ה זה נקרא חג המצות עיי"ש שישראל מקיימים המצוות וכן בפרשת פנחס כתוב שהקב"ה מצווה למשה נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים, ואילו כשמשמה מצווה את ישראל הוא אומר נקום נקמת ה'. וא"כ הכל מובן שביידי תשאי זה ציווי של הקב"ה למשה לכן פתח תחילה במשכן שמעיד על גדלות ישראל שהקב"ה סלח לנו והקב"ה משרה שם שכיתנו, והשבת שהיא אות למעשה בראשית שהקב"ה ברא את העולם, אז זה שבת לקב"ה אז זה נכתב אח"כ, משא"כ כאן ויקהל משה להודיע לנו שישאל אף בתחילה משבח למעשה בראשית ורק לאחר"כ מביא המשכן שבנו ישראל שהוא שבת לישראל. ושלל לא יחסר.

לה א. ויקהל משה. אומר רש"י למחרת יו"כ, וממשיך רש"י ואומר ששת ימים, הקדים להם אזהרת שבת למשכן לומר שאין דוחה את השבת וקשה מדוע היה לו לומר שזה היה למחרת יו"כ? וי"ל דאיתא בחז"ל ויקהל משה אומרת הגמ' שמשה יקהל את העם וילמדם הלכות שבת בשבת והלכות חג בחג. ולפי"ז קשה מלן שבאמת אין משכן דוחה את השבת, אולי מה שהביא להם הלכות שבת כי זה היה בשבת ויש דין ללמוד הלכות שבת בשבת. ולכן אמר רש"י שזה היה למחרת יו"כ ואיתא בראש השנה כ. שא"א שיו"כ ושבת יהיו בזאח"ז משום ירקא וכו' לכך פירש למחרת יו"כ הוי, וא"כ בהכרח מה שהקדים שבת הוא רק לומר שמשכן אינו דוחה שבת. הבעש"ט

לה ח. וְשִׁמּוֹן לְמֵאוֹר וְנִשְׁמִים לְשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה וְלִקְהָת הַסַּמִּים: מה הטעם ששמן הוא למאור בפתח ולא למאור בשווא כמו בשמן המשחה. וי"ל דהנה האמת היא שהשמן לא היה למאור כדברי הגמ' וכי לאורה הוא צריך (רש"י ריש בהעלותך). וא"כ זה מה שכתוב כאן שמן הוא למאור כלומר לא למאור. וכדברי הגמ' בהלכות ר"ה שיאמר זכרנו לחיים בשווא ולא לחיים בפתח כי בפתח הכוונה היא לא חיים ח"ו.

לה כו. וכל הנשים אשר נשא ליבן אותה בחכמה טוו את העינים. ובגמ' בסוטה יב. מבואר שהחכמה הזאת נעשית ע"י מרים. ואומר רבי חיים קניבסקי שזה מרומז בפסוק והנשים וגו' בחכמה. ומרים היתה חכמה כי הודת מילדת, ומילדת נקראת חכמה, כי כתוב איזהו חכם הרואה את הנולד.

לה כז. והנשיאים הביאו אבני השובם. התרגום יונתן כאן וכן מובא בימא עה שהנשיאים הכוונה העננים והיינו שהעננים הביאו את אבני השובם וביאורו שהיה הגעל יחד עם המן. ומקשים כולם מדוע זה נקרא שהנשיאים הביאו הרי העננים הביאו ד"ז? ויש ליישב עיי"ש גיטין לה. מעשה באדם שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשנות בצורת וזה נאבד והיא נשבעה בחיי ילדיה שלא נהנתה מזה ומתו ילדיה למרות שלא שקרה כי לא ידעה שהיא אפתה את זה בטעות בתוך הלחם והיא הרוויחה מעט את המקום של הדינר בלחם שאפתה. חזיון שרונם מועט זה נחשב הנאה, א"כ גם אצל הנשיאים כיוון שהאבני שוהם ירדו להם יחד עם המן היה להם באותו היום לחם מועט מכל יום כי העומר היה עשירית האפה וכעת היה להם מעט פחות מעשירית האפה כי חלק תפס האבנים, נמצא שזה נחשב שהנשיאים נתנו משלהם חנם סופר.

לו ה-ו. ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה וגו' ויצו משה ויעבירו קול

במחנה לאמר איש ואישה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש וגו'. הגמ' בשבת צו: לומדת מכאן איסור הוצאה. כי משה היה במחנה לויה שהוא רשות הרבים ומשה הוציא קול שלא יוציאו מרשותם למחנה לויה שהוא רשות הרבים. והקשה הפני יהושע כיוון שד"ז היה בשבת כמבואר שם א"כ למה משה העביר קול במחנה רק כשהרבו העם להביא הלא לפני כן יש איסור הוצאה ומדוע נזכר בזה רק כשהרבו העם? ויתרץ הפני"ע ע"פ שיטת הבה"ג (מובא בעירובין ו. תוד"ה כיצד) שרשות הרבים הוא רק בשישים ריבוא, והנה בצאת בני"י ממצרים חודשיים קודם היו שישים ריבוא לישראל, ובחטא העגל מתו 3000 איש, וא"כ אין כאן דין רה"ר בזמן נדבת המשכן לכן לא הזהיר משה בעניין הוצאה, אבל כשנתודע משה שהמלאכה היתה דיים ומרבים העם להביא, הבין משה בחשבון פשוט שעם ישראל התרבה שוב לשישים ריבוא, כי לאדנים היו צריכים מאת כיכר כסף למאת אדנים כיכר לאדן ומאת כיכר עולה שישים ריבוא חצי שקלים (ע"פ רש"י לח כז ולכן אז העביר קול במחנה). (מובא בספר ידרך אניה' שבת ו: בשם הפני"י).

וארטים לפרשת פקודי

לט א. ומן התכלת והארגמן וגו' כאשר ציווה ה' את משה וגו' וחשב אפודתו וגו' כאשר ציוה ה' את משה. מי שישים לבו יראה שבכל בגד מיוחד כתבה התורה כאשר ציווה ה' את משה, בשונה מעבודות המשכן שלא נכתב כן בפרטיות בכל כלי ומדוע כן? וי"ל דהנה מצינו במנחות לא יעשה אדם תבנית מנורה תבנית היכל וכו' שנאמר לא תעשון איתי וכו', הרי שאסור לעשות כמשכן וכליו, ולכן המשכן וכליו סתמא לשמן קיימו ואצ"ל שהוא עושה לשמן דמאליהן הם לשמו מכיוון שהדיט אסור לעשותם ובע"כ נעשין לגבוה. אבל בגדי כהונה רשאי לעשותן להדיט. וא"כ סתמא לאו לשמה לכן הוצרך לומר אצל כאו"א שעשה מצוייו ה' ולשמן. משך חכמה.

לט א. ויעשו את בגדי הקודש אשר לאהרן. הנה בויקהל נאמר מעשה המשכן וכליו. אח"כ הפסיק ואלה פקודי ומנה את חשבון הכסף והזהב שהתנדבו למלאכה, ואח"כ ביאר ענייני בגדי כהונה. ויש לעיין למה הפסיק הפקודים בין מעשה המשכן לבגדים? וי"ל, אומר ה'יבין אריאל, דהנה רש"י בויקהל על הפסוק והנשיאים הביאו אומר: שהנשיאים אמרו שיביאו מה שיחסר בסוף. ולבסוף נשאר לנשיאים להביא רק אבני השוהם והמילואים. והיינו שהנשיאים לא הביאו את נדבתם עד שנודע כמה הביאו בני"י, ואז ראו מה שנחסר וזה האבני שוהם והם הביאו ד"ז. וכך נכתב הפקודים קודם הבגדים כי הוצרך לפקוד כמה הביאו, ואז כשראו שחסר להשלמת הבגדים את האבנים, את זה הנשיאים הביאו ולכן רק אחרי הפקודים נכתבו הבגדים.

לט ז. אבני זכרון לבני ישראל. הנה כאן כתוב זכרון מלא ובפרשת תצווה זכרון חסר, וביאורו: אומר רבי חיים קניבסקי דכל זכרון חסר הוא לטובה, אבל מלא מצינו נמי לרעה כגון מנחת זכרון של סוטה שהוא מזכרת עוון, וא"כ י"ל דבתצווה היה קודם מעשה העגל אז הוא חסר כי הוא לטובה, ואילו כאן שהוא אחרי חטא העגל הוא מלא כי הוא מזכיר נמי חובה.

לט ח. ויעש את החושן. וכתב הבעל הטורים לעיל כח טו. אורים ותומים ביום ולא בלילה. ומנ"ל הא? וי"ל, אומר רצ"פ פרנק, שהובא בראשונים (מהר"א ועוד) שבגדי כהונה היו כלאים, והותרו רק ביום בשעת עבודה דעשה דוחה ל"ת, משא"כ בלילה דלאו זמן עבודה, נאסרו. ולפי"ז שפיר דאין אור"ת בלילה, כי א"א ללבוש בלילה בגדי כהונה וא"א לאור"ת בלא בגדים. ולפי"ז מיושב מה שכתב הספרנו כח ד. ומדייק כן בפסוקי התורה, שצריך לבישת הבגדים לשם מצווה ולא לשם נוי, כיוון שזה שעטנו והותר רק לצורך מצווה, אבל לא לצורך מצווה יאסר כמו שמצאנו ביבום שנאסר היום כי לא מכווין לשם מצווה.

לט כה. ויעשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל בתוך הרימונים. היכן היו הפעמונים? הנה כאן התרגום אונקלוס אומר שהיו בתוך הרימון, ואילו בפרשת תצווה פרק כח

פסוק לג אומר התרגום שהפעמונים היו בין הרימונים. ועי"ק דבתרגום יונתן בן עוזיאל ג"כ יש סתירה בין הפרשיות, דבפרשת תצווה כתב רבי יונתן שהיו 71 פעמונים, ואילו בפרשתנו כתב רבי יונתן שהיו 72 פעמונים? וי"ל, אומר ה'בד קודש', הדציווי של פרשת תצווה נאמר לפני חטא העגל, ושם הציווי היה לעשות פעמון בין הרימונים וא"כ היו 71 כי היו 72 רימונים ובין כל אחד לשני היה פעמון, זה יוצא בס"ה 71. משא"כ פרשת פקודי היה אחרי חטא העגל, א"כ לא היה אפשר לעשות את הפעמונים שהיו מזהב בחוץ כי זה היה מזהב המקטרג, שמזכיר חטא העגל ואין סגור נעשה סגור, ולכן הוצרכו להשים הפעמונים בתוך הרימונים והיו 72 פעמונים כמנין הרימונים.

לט ל. ויעשו את ציץ נזר הקודש וגו' ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חתם. יש להקשות מאי ויכתבו, ויכתבו מבעיא ליה? וי"ל, אומר האמרי אמת עיי"פ המשנה ביומא ג א' ובתו"ש שם, ששם הוי"ה היו צריכים לכתוב כולו בבת אחת, כדי שלא יהיה רגע שהשם יהיה חסר, וא"כ בשביל לכתוב את שם הוי"ה על הציץ הוצרכו לכתוב ארבע אנשים בבת אחת, לכך נכתב ויכתבו.

לט לב. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד. המקור של דין לבד הוא מהלכה למשה מסיני, כך מובא בסוכה ה' ע"ב: שיעורין, תציצין, מחיצין הלכה למשה מסיני. והנה המאירי בעירובין מביא בשם רב האי גאון שיש לזה מקור מהמשכן. סתם ולא פירש מהיכן. רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל ר"י חבורן בפירושו למאירי הנ"ל מביא חשבון יפה להבנת הענין: אורך 2 ריעות המשכן היה שמונה ועשרים אמה כל אחד, דהיינו 168 טפחים. 2 ריעות המשכן היו מחוברים בחמישים קרסי זהב. נמצא, שהיו 49 רווחים בין כל הקרסים יחד (בין 4 אצבעות יש 3 רווחים). עובי כל קרס, מבואר בברייתא דמלאכת המשכן, היה חצי טפח. נמצא כל הקרסים יחד היה עוביים 25 טפחים. אם נחשב את כל הרווחים שהיו בין כל הקרסים יחד, נחלק אותם בין כל ה-49 רווחים, נמצא 2.9 טפחים לכל רווח, וכתוב בפסוק ויהי המשכן אחד, הרי לנו שאף כשיש רווח של עד 3 טפחים, עדיין הוא נקרא 'אחד', הרי לנו מקור לדין לבד מהתורה.

לט לב. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני"י ככל אשר ציוה ה' את משה כן עשו. יש להקשות מהו הכפלות ויעשו וגו' כן עשו? וי"ל, עיי"פ מדרש תנחומא נשא יח, שבשעה שבני ישראל עשו את המשכן גם המלאכים בשמים נצטוו לעשות אותו משכן, ובעת שהוקם למטה הוקם למעלה, וזהו ויעשו בני ישראל. ובנוסף יוכן עשו' מרמז על עשיית המלאכים למעלה. רבי יהודה אבנדאן אב"ד מרוקו.

לט לה-לט. את ארון העדות ואת מזבח הנחשת. מהיכן הקב"ה היה מדבר עם משה. אומר רש"י לעיל כט מב. יש אומרים מעל מזבח הנחשת. וי"א מעל הכפורת כדכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת. ובמאי פליגי? י"ל, אומר המשך חכמה, דפליגי בפלוגתת רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן מגילה כז. האם ביהכ"נ עושים בית מדרש או בית מדרש עושים ביהכ"נ. דלריב"ל מקום תורה עדיף, ושרי לעשות רק ביהכ"נ דלגימ"ד דמקום פקודש. ולרבי יוחנן מקום תפילה עדיף וכו'. וא"כ למי"ד מעל מזבח הנחשת שהוא מקום עבודה אז תפילה עדיף. ולמי"ד מעל הכפורת מקום שמונה בו העדות דהיינו התורה, ס"ל דמקום תורה עדיף.

מו ז-ז. ונתת את מזבח העולה וגו' ונתת את הכיור וגו'. סדר הנתניה של הכלים הוא מבפנים לחוץ, חוץ מהכיר שכתב לאחר המזבח, והרי הכיור היה יותר בפנים מהמזבח? וי"ל כיוון דהכיר מצוותו להיות בין אהל מועד ובין המזבח, כדכתיב בריש כי תשא: ונתת אותו בין אוה"מ ובין המזבח, ממילא הוצרך לשים קודם המזבח כדי לקיים הדין ונתת אותו בין אהל מועד לבין המזבח. ומהאי טעמא נמי הקדים את השולחן למנורה, למרות שכשיוצא מבית קדשי הקדשים היה פונה לדרום תחילה ומנורה בצפון, כי במנורה היה ג"כ דין שיהיה נכח השולחן הגר"ח מבריסק. טעמא דקרא.

מאמרי מוסר וסיפורים הקשורים לפרשה

צדקה תציל ממוות: בפרשיות שלנו מופיע הרבה שנדבו ונתנו למלאכת המשכן. מובא בחז"ל שהנותן הוא לא נותן אלא מרוויח בכפל כפליים, והגר"א בפרשת כי תשא מביא זאת על הפסוק **ונתנו** שזה נקרא ישר והפוך אותו הדבר, כי המקבל הוא גם נותן, וכן כתוב ויקחו לי תרומה ולא ויתנו, כי הנותן הוא לוקח והייתו מקבל, ולכ"א יש באמתחתו סיפורים רבים על נתינה שסייעה לו בכפלים, ואף אנחנו הבאנו כאן בפרשת תרומה כמה סיפורים מעניינים אלו. נביא כאן סיפור נוסף על התועלת שיש בנתינה:

יש בירושלים שכונה שקוראים לה בתי ויטנברג ע"ש ר' משה ויטנברג שתרם מהונו למען עניי ירושלים. רבי משה הזה היה עשיר בעל נכסים גדול, והיה לו לב חס לכל דבר שבקדושה, יום אחד דפק בדלתו עני בן טובים שהתחנך עליו הגלגל וביקש ממנו היות והוא משיא את בתו בעוד מספר ימים הוא מבקש ממנו שיואל בטוב לסיע לו, רבי משה הכיר את הניני שיר"ש הוא ונתן לו את כל הסכום של הנדוניה, אך דבר אחד הוא ביקש ממנו שיזמין לחופה. הניני העני את ידו על ליבו והבטיח שלא ישכח להזמין, הם נפרדו ובטרדת הזמן וההכנות לחתונה הוא שכח להזמין. מגיע יום הנשואים החתן והכל עומדים תחת החופה, ואז לפתע קורס אבי הבת ומתעלף לעיני כולם. משהשיבו את נפשו הוא החל בוכה בקול מר ואיש לא ידע על מה ולמה. עד שהרב ניגש אליו נכנס אתו לחדר ושאל אותו מה קרה? ואז אבי הכלה החל להתוודות על עוונתו שהוא שכח להזמין את העשיר שנתן לו את כל החתונה. אמר הרב מה הבנייה העשיר הלה גר כאן על יד, בא נצא אליו ביחד עם החתן והכלה לביתו ונכבדו כראוי, והוא יבין אותך. שמע זאת האב והתלהב מהרעיון וכך יצאו כל המזומנים לביתו של העשיר הדגול לכבדו, והנה הגיעו לביתו רואו שהשער נעול וכל החדרים אפלים מלבד חדר אחד שהיה מואר, הם דפקו אך אין קול ואין עונה. אחד המזומנים החליט לעשות מעשה הוא קפץ מעל הגדר ונכנס לבית. ולתדהמתו הוא ראה את בעה"ב שרוע על הרצפה, כפות בחבלים ופיו סתום בסמרטוט, וחבילות כסף מונחות על השולחן. האיש מיד התיר את רבי משה מהחבלים, והתברר שבאותו רגע שהם הגיעו, היו השודדים באמצע לשדוד את רבי משה, ומכל ההמולה שהיתה בחוץ הם היו בטוחים שגילו אותם אז הם ברחו. ואלמלי הגיעו היו הם שודדים את כל הונו. לא עברו ימים ורבי משה החליט למכור את כל הונו ולעלות לירושלים ולעזור לעניי העיר.

להתאמץ בכל עניין כפי יכולתו. בפרשתנו לט לב - ג. ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה כן עשו. רבי שלמה קלוגר מקשה כאן הרי היה צריך להיות כתוב הן, קודם ויעשו ורק אחרי"כ ותכל כל עבודת המשכן כי קודם עושים ואחרי"כ מסיימים. מחדש רבי שלמה ע"פ מה דאיתא בחז"ל שלא היה שייך לעשות לבד את כל המשכן וכי' אלא המלאכה היתה צריכה להעשות בידי שמים, ובכ"א אומרת התורה שאפ"ה זה נקרא שהם עשו את הכל כי הם עשו מה שידם מגעת, וזה כוונת הפסוק שלמרות ותכל כל עבודת המשכן, היינו למרות שזה נעשה בסוף לבד, בכ"א ויעשו בני ישראל זה נחשב שבני ישראל עשו את המשכן. ואותו הדבר אצל משה שכתוב ויקם משה את המשכן למרות שלא הקים אלא הוקם לבד כי לא היה שייך להקימו לבד, בכ"א כיוון שהתאמץ ועשה ככל יכולתו מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. אם אדם עושה מה שיכול אז הוא מקבל ס"ד מלמעלה שלא כדרך הטבע. מה שמוטל על האדם הוא לעשות את שיכול והשאר הקב"ה עושה, והשכר ע"ז הוא כאילו עשה הכל, היינו למרות שאני עשיתי 30 % בכל זאת השכר שלי 100 % ולמה כי השלושים אחוז שעשיתי רק מאה אחוז האפשרויות שלי. שמעתי מאמי בשם רבי חיים קניבסקי על נשים שבקושי מסיפקות להפחלל אבל הן מתאמצות נורא באמצע הטיפול בילדים להספיק משהו מהתפילה, ואפילו כשהן בלי לכווין כלל, אמר ע"כ רבי חיים קניבסקי שהתפילה שלהן שווה כמו התפילה הכי גדול, כי זאת האפשרות שלהן. אותו העניין, אומר הסטיפלער, אדם רוצה מאוד לכווין בתפילה ואין לו מספיק רגש והוא לא מצליח לכווין ולבכות כמו שצריך, אומר הסטיפלער שאם הוא עושה מה שיכול נחשב לו כאילו בכה והוריד דמעות שאין שבות ריקם.

רבי שלמה לורנץ סיפר שלאחר קום המדינה הגיעו הרבה עולים חדשים מארצות המזרח והמדינה שיכנה אותם יחד עם חילונים גמורים, והיתה סכנה גדולה לעתידם. בא ר' שלמה לחז"א ואמר מה נעשה!! הרי גם אם נתגייס בכל הכוחות בקושי נצליח לעשות משהו, אמר החז"א עליך מוטל לעשות מה שאתה יכול, כל השאר תתן לקב"ה. **שנה אחת בערב יו"כ פנה הרב מבריסק לרב טננבוים** מזכיר וועד הישיבות שיטפל באברך שהושם בכלא בגלל עריקות, ענה הרב טננבוים אין בעיה במוצאי יו"כ אני אטפל בזה. אמר לו הרב מבריסק לא מוצאי אלא תטפל בזה עכשיו. אמר הרב טננבוים כעת המשרדים סגורים אני יכול כלל לטפל בעניין! אמר הרב מבריסק אין לי יכול יש לא רוצה. צא עכשיו לטפל בעניין הזה, גש למפקד ולתאמר לו שישחרר. טוב, אם כך מורה הרב אז עושים. הרב טננבוים הלך לביתו של המפקד ואמר לו אתה רוצה ברכה גדולה בעיו"כ תשחרר את אותו אדם. אמר המפקד זה פרוצדורה גדולה אין לי את היכולת לזה. אמר הרב טננבוים תדע לך שאין לא יכול יש לא רוצה, אם רק תרצה ותוכל ותתברך. טוב, אמר המפקד ננסה. בסופו של דבר טרם נכנסת היום הקדוש השתחרר אותו אברך. בא הרב טננבוים לספר זאת לרב מבריסק, אמר הרב תדע לך שהמילה אני יכול זה כיסוי לאיני רוצה, כי מי שרוצה באמת הקב"ה מזמן לו את רצונו ומצליח בידו.

רבי מאיר שפירא מלובלין בתור ילד קטן בן 8 כבר היה אומר לכל מי שרצה לשמוע שכשיהיה גדול הוא מתכוון להקים מפעל שבכל העולם יתעסקו באותו הדף. כולם צחקו ממנו, לימים הוא הקים את מפעל הדף היומי הגדול, ולאחרי"כ הוא נפגש עם בת האדמו"ר משא"ר שבתור נערה היתה אחראית על מזונותיהם של רבי מאיר וחבריו ותמיד היתה לעגת לחלומותיו, וכעת היתה לאשת אדמו"ר גדול. הוא נפגש עמה ואמר לה: תראי מה יכול לצאת מרצונותי של אדם, והיות וכיום את מחנכת דורות תדעי את זה שלעולם אסור ללעוג לחלום של יהודי. את הסיפור הזה סיפר רבי משה הלברשטאם שהוא בנה של אותה רבנית.

עוד סיפור שסיפר אותו המגיד הירושלמי רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל, שבדרשות הקבועות שלו ביכרון משה' בירושלים, היה מגיע קבוע בחור שסר מן הדרך, שהיה יושב ומעביר את הזמן' בליל שבת בשמיעת הדרשה, אבל לא היה נראה שזה עושה לו משהו. הוא ניגש פעם לר' שבתאי, ואמר שאינו מרגיש שום חיזוק מהדרשות, זה טוב לו להעביר את הזמן, הוא נהנה מהווארטות, מהסיפורים ולפעמים גם מהמילי דבדיחותא, אבל לא יותר, זה לא נכנס לו!! נכנס באוזן ויוצא מיד! אמר לו ר' שבתאי: כתוב תורה 'והיה הדברים האלה על לבבך', על לבבך כתוב ולא בתוך לבבך! מדוע! הרי העיקר מה שהדברים נכנסים בתוך הלב של האדם ולא נשארים בחוץ על מעטפת הלב!! אלא שזו הדרך של התחזקות האדם, לא תמיד הדברים מיד פועלים את פעולתם, דברים רוחניים לא הם השפעה עמוקה וארוכת טווח, הם נכנסים לאדם ועומדים על לבו, וגם כשנראה לו שזה לא עושה לו כלום ולא מחזק אותו, אבל הדברים יושבים על לוח ליבו, בונים איט אט את קומתו ובניינו הרוחני, עד שיום מן הימים זה יחדור ללבו והוא יתחזק ויתרומם. עברו כמה שנים, והנה פוגש יום אחד ר' שבתאי זצ"ל את הבחור הנ"ל, והנה הוא נראה כבן תורה רציני וחזק! לתמיהת ר' שבתאי מה הביאו לכך, ענה לו הבחור, שבמלמחת יום הכיפורים הוא גויס למלחמה, והיה בצוות טנק באזור תעלת סואץ, כשהם מתקדמים בשדה הקרב בתוך התקפה בלתי נגמרת של פגזים ששרקו ללא הרף... והנה בום אדיר!!!!!! אש, עשן, מחנק.... פגז פגע פגיעה ישירה בטנק שלהם! לא רואים כלום, רק זעקות שבר, תימרות אש ועשן... מספר הבחור לר' שבתאי: 'הרגשתי ממש ברגעים האחרונים של חיי, ניסיתי להיזכר במילות הווידוי... העשן הלך והתחנק, ואין מוצא! ואז משום מקום, נזכרתי בדבריו של הרב שאמר לי, שדברי חיזוק שאדם שומע גם אם נראה לו שלא משפיעים עליו, אבל הם יושבים לו 'עלי לוח ליבי עד שיוזכה ויכנסו לליבו, והחלטתי מיד שאם אני ניצל מההתופת הנוראה אני מיד מתחזק, לוקח את הדברים ששמעתי מהרב כל השנים ומכניסם לליבי... ואז לפתע נס!! אני מגלה ממש בשניות האחרונות לפני שנגמר לי האוויר, חור ענק שנפער בתחתית הטנק

מהפגז שעבר מצד לצד, בכוחות אחרונים נשכבתי והתגלגלתי לעבר החור ומשם החוצה לאוויר, עד שבאו לחלץ אותי בחסדי ה'. אז הבנתי את משמעות לשון התורה 'על לבבך', אדם שומע קונה לעצמו ידיעות וחיזוקים, זה נראה לו שזה לא משפיע, זה לא נכנס לו ללב, זה לא בונה אותו, אבל האמת - זה נמצא, זה ממתין, זה מצפה, ואז בבת אחת הכלים שקנה לעצמו משפיעים, מעוררים ומחזקים את בניינו הרוחני. אין להתייאש אף פעם מלעורר את האחרים ואת עצמו, גם כשנראה שאין השפעה היא בא תבוא. עוד חיזוק ועוד שיחה ועוד התעוררות בונים את בניינו הרוחני של האדם".

שבת שבתון לה'. מתוך הספר 'משכני אחרים' לרבי ראובן אלבז: אדם השומר את השבת הקדושה - זוכה שמלאכתו נעשית על ידי אחרים, ומלבד זאת מתברך כל משלח ידיו. אומר הזוהר הקדוש (תרו פח ע"א:): אף שלא נמצא בו מזונות, כל הברכות שלמעלה ושלמטה תלויות ביום השביעי. בשבת אין פרנסה ואין עבודה, אך כל הברכות והשפע תלויות בה! רווח מחילול שבת - אחיות עיניים לעיתים סבורים אנשים שדווקא בשבת ישנה הזדמנות להרוויח הרבה יותר מימות החול, אך אין זו אלא טעות. גם אם אדם הצליח לשלשל כסף לכיסו בעקבות חילול שבת, כשיעשה חשבון לאחר מכן, יתברר לו שבסופו של דבר לא הרוויח מאומה. אני מכיר היטב כמה וכמה נהגי מוניות שחזרו בתשובה שלמה. בהזדמנות אמרו לי במפורש: בשבת הפדיון הוא פי שלושה ופי ארבעה מימות החול, אבל כולנו ראינו בחוש שהכסף כאילו "בורח". פתאום הגיר מתקלקל, המנוע הולך, לא שהאשה צריכה פתאום הרבה כסף... הפסדים לא צפויים שאף אחד לא מבין מנין באו... כסף שבא מחילול שבת אין בו סימן ברכה. זהו רק דמיון פורח, עורבא פרח להצלחה, ובסופו של דבר אדם מפסיד את הכסף בעיסקה לא מוצלחת או בהוצאות כספיות שונות ומשונות. גם אם הוא מצליח להפיק דין סכום הכסף הזה בבנק, ונדמה לו שהכסף כבר שלו והנה-הנה הוא גורף את הרווחים ממנו - הוא יגלה עד מהרה את האמת. לקב"ה יש דרכים רבות לקחת כסף מאנשים... פתאום יציע לו מישחו להשקיע בבורסה במניה טובה, הוא יתפתה להשקיע את כל הכסף וגם ייקח הלוואה כדי להרוויח עוד, ופתאום המניה תיפול, ומכל הדמיונות לא יישאר כלום.

ומוסיף רבי ראובן אלבז ומספר: לפני עשרות שנים היתה באילת שממה רוחנית - שניים וחצי בתי כנסת, בשניים מהם יש מנין, ובשלישי אף פעם לא... כיום, בדרך ה', המצב השתנה לחלוטין. יש שם יותר מארבעים בתי כנסיות מלאים מפה לפה, ומתקיימים בהם גם שיעורי תורה, ובנוסף לכך תלמוד תורה עם למעלה משש מאות תלמידים וסמינר לבנות! לפני זמן לא רב, נסעתי כדי לראות מקרב את המהפך הרוחני שם, ועברתי מבית כנסת אחד למשנהו. תופעה אחת שמכה את תשומת לבי מאוד - הרבה מוניות חנו ליד בתי הכנסת. שאלתי מישחו לפשר הדבר, והוא מיהר להסביר לי: "אלו המוניות של כל נהגי המוניות שחזרו בתשובה... בדרך כלל הם היו עובדים בשבת עד שלוש בלילה, אך כיום בערב שבת, בשעה שלוש אחר הצהריים, הם מפסיקים את עבודתם ושוברים ממלאכה!". בשלב מסויים הציעו להם כסף, תמורת השכרת המוניות בשבת לנהגים מחללי שבת, אך הם לא היו מוכנים בשום פנים ואופן. גם המונית שלהם לא תחלל שבת, ממש כמו פתח של רבי יוחנן בן תורתא... כששואלים אותם איתן הם מרגישים היום, לעומת מצבם לפני החזרה בתשובה, הם עונים: "אין עדן עלי אדמות! חסכנו מעצמנו עבודת חמור, והפכנו לבני אדם. אנחנו יושבים ביחד עם הילדים סביב שולחן שבת ושרים 'כי אשמרה שבת', יום זה לישראל אורה ושמחה..." קודם היה בשיטתנו יגון ואנחה, קטטות ומריבות, וכעת ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה"... מדהים לראות, כיצד אנשים יראי שמים שסוגרים בשבת את עסקם, לא רק שיש להם ברכה והצלחה, אלא שהם עוד מצליחים לחסוך כסף לחתן את ילדיהם! יש להם אפילו כסף בצד, וביחד עם צד הכלה הם קונים דירה, והבן יכול לשבת ולשקוד על התורה בלי שום דאגות. ואילו אדם שכל ימיו חילל שבת ועבד, מצליח בקושי גדול לתת לבנו עשרת אלפים שקלים ואומר לו: "תסתדר... גם אני הסתדרתי בעצמי!"...

הלכות הקשורות לפרשה

לסגור אותו, כיוון שהוא סוגר לעולם ואם סוגר הוא יעבור על בונה. שבות יצחק בשם הרב אלישיב.

ויבוא האנשים על הנשים: איתא בגמ' שסכנה לעבור בין שתי נשים. רבי חיים קניבסקי מסתפק מה הדין לעמוד או לשבת בין שתי נשים. והנה ראיתי בשו"ת משנת יוסף לרבי יוסף ליברמן, ובאז נדברו של רבי בנימין זילבר, וכן פסק רבי מנשה קלין בספרו רבבות אפרים, שכל דבר סכנה האיסור רק מה שמופיע בגמ', ושם האיסור הוא ללכת בין ב' נשים אבל לשבת או לעמוד שרי.

סעודה שלישית הנכנסת לראש חודש. במוצ"ש הקרוב יחול ראש חודש ניסן, מה הדין היה אוכל עד השקיעה ויצאה שבת קודם ברכת המזון, הדין הוא בברכת המזון יזכיר רק של שבת. ואם אכל פת אחרי שחשכה יש בזה דעות האם יאמר רק רצה, (כן נהגו עדות נמזרח) או שיאמר רק יעלה ויבוא (כן נהגו בעדות ליטא) או גם רצה וגם יעלה ויבוא (כן נהגו בעדות החסידים). בקיצור שו"ע כתב שע"כ יש להימנע מלאכול פת לאחר השקיעה.

ידיעות חשובות מגדולי ישראל, ודברים נוספים חשובים. ערוך בדרך שו"ת

מושתת על יסודות איתנים וקדושים. ובמעמד הנחת אבן הפינה בישיבת פונבז' התייפח הרב מפונבז' בבכי נסער ומזעזע. החזו"א שנכח שם אמר: ע"ז נאמר הזורעים בדמעה ברנה יקצורו ובוודאי יצליח. בשעת אחד מראשי הישיבות קיבל בניין מפואר בנוי על תילו בשכונת רמות ואף התורם הביא קבוצת בחורים מכובדת מטובי עולם התורה להיות בסיס להקמת המקום, ראשי הישיבה הלכו להרב שך להתברך, ובמקום לברך אמר תדעו לכם לא כך בונים ישיבה, ישיבה בונים בעמל וביזע, וישיבה שבאה על מגש של כסף אין לה קיום והרעיון נגזר. ובימים אלו מסיימים בבני ברק את ביהמ"ד הגדול של חסידות ויזניץ והרבי תיקן שכל היסודות ייבנו בקדושה ע"י פועלים ירי"ש כי רק כך אפשר להצליח כשהיסודות נבנים בקדושה. וכשיש בבניין שורשים טובים, ההשפעה היא לא רק על הישיבה שתצליח אלא על כל העיר, כך מובא בחזקוני בראשית יב.

שאלה: יש אנשים שכל ימיהם הם בפחדים ורעדות מכל מיני מחלות, פיגועים, תאונות וכדו'. ומרוב פחד הם מפחדים לנסוע למקומות או לצאת מהבית. האם זו הנהגה טובה לחיות כך? **תשובה:** לא! וזו הנהגה מאוד לא טובה, ופחדו בציון שטאים. וכתוב בברכות דף ס. שמי שפחד אז בסוף ח"ו באה לו הצרה. ובסנהדרין ק: איתא שהדאגה מזיקה לגוף וגורמת למחלות. וכל זה בא ממיעוט אמונה. ואם היה מאמין באמונה שלימה שהכל בא מלמעלה וא"כ אם ח"ו נגזר עליו אז אין עצה ואין תבונה כנגד ה', אז לא היה מפחד כלל. ואין לאדם לפחד רק מחשש שמא יעבור עבירות. והשתדלות צריך, אבל פחד ודאגה אסור.

שאלה: מי שמאוד קשה לו ההכנות לשבת, מה יעודד אותו להמשיך? **תשובה:** מובא בשערי תשובה סימן רנ סק"ב בשם האר"י שהזיעה שאדם מזיע מההתאמצות לשבת זה כמו דמעות ומוחק לו את העוונות. ואותו הדבר כתוב על הכנת המצות לפסח.

שאלה: האם יש הוכחה שהסגרים היו השתדלויות שסייעו למניעת מקרים קשים של מוות וכדו' רח"ל במגפת הקורונה? **תשובה:** בשבדיה ניסו להילחם בקורונה ע"י חסינות עדר והמשיכו את החיים פחות או יותר כרגיל, ומספר התושבים שם דומה למדינת ישראל,

האם יש בעיה לקיים מצווה בחפצי דמיון כגון תפילין וד' מינים כשקבלם בחינם? תשובה: איתא בזהר בפרשתנו דאין לקחת דבר מצווה אלא בתשלום מלא. וכן כתב בחרדים שלא יעשה המצווה בחנם. ופסק החיי אדם סח טז שלא יעשה מצווה בחנם אלא יקנה אותה בשכר. וכן כתב בכף החיים תנ"ד לט' דעל מצווה צריך לשלם את כל הכסף. וע"ע בחיד"א חיי דוד פרשת חיי שרה שלקח אברהם וישלם על מערת המכפלה. ובשדי חמד מ קצח ח"ה. ועוד הרבה פוסקים שהביאו דחפצי מצווה, יש לקנותה בדמים.

פלי"ה פ"ח בגמ' בשבת קיא ילפינן מהכא איסור קושר בשבת. אדם קשר את הנעלים או את הסינר לילד שלו, או עניבה, והוא פתח בטעות לא טוב ונהיה קשר, האם שרינן לפתוח בשבת? התשובה היא: כן וכן מותר לפתוח קשר שנהיה ללא רצונו בשבת.

יום השביעי יהיה לכם קודש. המשני"ב (שיג מד) מתיר לסגור בקבוק בפסק כי אין עשוי לקיום רק לסגור ולפתוח. ומשמע מדבריו שאם סוגר לעולם אסור. לפי"ז יוצא: בקבוק שגמר לשתותו יהיה אסור

לט מג. ויברך אותם. נביא כאן מעט מהלכות ברכות הנפוצות. אכל עוגה וענבים ובירך מעין שלוש והזכיר רק על המחיה, ושכח להזכיר על הפירות, צריך לברך שנית כל הנוסח על הפירות. ואף אם נזכר באמצע הברכה שלא הזכיר על הפירות, יסיים על המחיה ויאמר שוב על הפירות. שד"ח ברכות א כ. **בורא נפשות אינו פוטר מעין שלוש.** ובמקום שברך בטעות במקום מעין שלוש בורא נפשות, אומר בשכמל"ו ומברך מעין שלוש.

הז"ל יחסו חשיבות מיוחדת לחמשת מיני דגן (דברים שברכתם מזונות) שאפי' כשהם אחוזים בודדים בתבשיל דינא הוא דמברך מזונות, וכל שאר החומרים בתבשיל אפי' כשיש שם אדמה ושהכל אינו מברך עליהם כי אם מזונות. וכן הדין במרק ירקות שמעורב בו איטריות וכדו' או גריסים בטשולנט מברך רק מזונות על כל המרק. ואם שם את המזונות רק לציפוי או לטעם כשקדי מרק, וציפוי לשניצל, וגפילטע פיש, ששמים בהם קמח, יש בזה מחלוקת הפוסקים. ולעניין על המחיה נמי דנים בזה הפוסקים. (יעוין שו"ע ומשנ"ב רח ב. ועוד ביוזאת הברכה פ"ב בהרחבה).

שאלה: השבת זו כבר פעם רביעית בתקופה האחרונה שאנו קוראים על יום השבת. מה מוטל על בן תורה להתחזק ביום השבת? **תשובה:** רבי אהרן קוטלר עורר רבות ע"ז שיש אברכים שמבזבזים שליש זמן מהחיים שלהם ולא לומדים בו ואח"כ מתפללים למה נכשלים. צריך לדעת, אומר רבי אהרן, שאדם המפסיק בלימוד בימי שיש-שבת, ואף יש המהדרים מיום חמישי אחה"צ, הרי זאת הסיבה לחוסר ההצלחה של אברכים רבים בדרך לעלייתם, עכ"ד. והנהיג רבי אהרן בליקווד שהשיעור כללי הוא ביום שישי, והסדר העיקרי הוא בימי שישי ושבת. ויש להוסיף את דברי הח"ח שהלימוד בשבת הוא שווה ערך ללימוד של כמה חודשים בימי החול, והיינו שעה שווה אלף שעות ולכך יש יצה"ר מיוחד למנוע מהאדם ללמוד בשבת. כמו"כ יש מכתב ידוע מהח"ח בגנות האנשים שמשקיעים בשבת שעות רבות לקריאת עיתונים ומוספיהם. ומופיע בספרי גדולי הפוסקים (דרישה או"ח תל. ראשית חכמה. ב"ח סימן רצב) שבשבת יש ס"ד לזכות בלימוד והוא משפיע ג"כ על הצלחת הלימוד של כל השבוע. והחידושים הגדולים נוצרים בשבת. וחומרת הבטלה בלימוד בשבת היא גדולה וגורמת לאדם לרדת מנכסיו כמבואר בגיטין לח: והעצה להצליח בכך היא ע"י קביעות ללמוד גמ' מסוימת עם חברותא. **ורבי דוד הכהן מלובלין** הביא בשם היהודי הקדוש שבשבת זו שקוראים פרשת החודש יש בה התחדשות ושפע בדברי תורה, והיינו שיש לנצל באופן מיוחד את השבת הזו ללמוד ולהשכיל ואז נפתח השפע להבנה בתורה. **כמו"כ החזו"א היה** מעורר רבות שהכל הולך לפי ההתחלה והיינו איך שאדם מתנהג בראש חודש או במוצ"ש שזה תחילת השבוע כך יש לו ס"ד, והנה במוצ"ש זה זכינו שחל שם ראש חודש וגם מוצ"ש יחד שזה סגולה כפולה להצלחה ואשרי מי שניצל מוצ"ש וראשון זה ללימוד תורה ומעש"ט.

שאלה: איזה עניין חשוב אפשר ללמוד מפרשת השבוע? **תשובה:** בגנות מידת העצלות. הנה כתוב שהנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן. אומר רש"י הנשואם כתוב חסר משום שנתעצלו מתחילה ואמרו אנחנו נביא את מה שיחסר ובסופו של דבר לא חסר. ולכן נענשו ונחסרה אות משמם. וצריך לומר שחסרון אות מהם הוא פגם גדול. רואים שהעונש על עצלות הוא עונש גדול, למרות שלא עשה בפועל שום דבר גרוע. מספרים על רבי

וכיום המתים שם הם מעל 15 אלף איש, בעוד שבשראל זה בחסדי שמים פחות מששת אלפים מתים רח"ל.

שאלה: מגיע ובא ערב פסח וכל הלחץ מסביב שגורם לאדם לאכול הרבה אכילות רגשיות שמזיקות לגוף, מה יעשה בשביל להימנע מכך? **תשובה:** יש הרבה אנשים שבזמן לחץ, ההנאה שלהם היא לאכול בלי גבול, ואין זמן מתאים לזה מערב פסח הלחץ מהנקיונות ושאריות המשלוחי מנות המפתים. לכן ראוי לכל מי שחפץ חיים ארוכים ובריאים להוציא את עודפי הממתקים מהבית (אפשר להעביר למטבח של הכולל, ששם סיכוי רב יותר שייאכל במשורה), וכן להקפיד כל יום על ארוחות מזינות, ואם חפץ לגשש תוך כדי, יכין ירקות חתוכים לפרוסות יפה וסוגי ירקות ירוקים, ודברים אלו רק יוסיפו לו שנות חיים.

שאלה: אחד מכללי הרמב"ם בהנהגת הבית הוא שיהיה דיבור עמה בנחת. מתי יש להקפיד בזה? **תשובה:** ביתר שאת הדברים נאמרים על ערב שבת ושבת שזיהרו מלהרים את הקול זע"ז, ומובא בכף החיים סימן כז אות לה שבת שיש בו מחלוקת בערב שבת או בליל שבת יהיה להם מקרה רע באותו שבוע ולא יצאו נקיים מזה רח"ל. וכע"ז כתב החת"ס כיוון שע"י השבת מתברכים ששת ימי המעשה ובשביל להחזיק את הברכה צריך כלי, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, וא"כ ברגע שיש ריב בבית בשבת מקולקלים כל ששת ימי המעשה. ויש להוסיף שכעת ערבי פסחים מתחילים הנקיונות בבית, אם ראש הבית יחזור לבית כל יום, יתעניין ברוגע מה התקדם ויפרגן ע"כ מכל ליבו, מובטח לו שהדבר יעורר את בני הבית להמשיך ביתר שאת הלאה בשמחה ובסיפוק. ובוודאי שיהיה לא להעיר על מה שבגלל הנקיונות אין סדר וכדו'.

שאלה: ממה צריך להיזהר מאוד בערבי פסחים? **תשובה:** לא להיות גנב, והיינו לא להיכנס לחובות שאינו יודע מהיכן יחזיר אותם. ורוב החובות נובעים מזה שאנשים חיים בלי חשבון וכל מה שרואים אצל השני מוכרח להיות אצלם. וגדולי ישראל אמרו שד"ץ הוא צרה גדולה בדורנו, ובפרט בערבי פסחים יש שעושים קניות בלי חשבון ובלי מחשבה ונכנסים לחובות שמתגלגלים עם זה כל החיים. ולכן החכם עיניו בראשו וינהג בחכמה ויוציא רק מה שיש לו ויכול, ובלא"ה יצטמצם, ועדיף הקושי הזה, מאשר הקושי החמור של גלגול החובות, עד מצב של חוסר יכולת להחזיר, ר"ל.

שאלה: הצעה בנושא השטיגען בבין הזמנים, כדי שישאר ביציאתו ככניסתו? **תשובה:** י"ל שבכדי להצליח בחיים, צריך יעדים ופרוייקטים, שזה נותן לאדם את הסיפוק והמרץ וההנאה והכח להתקדם, וכדאי לאדם שיקח על עצמו ללמוד ולשון איזה פרק במשך הבה"ז ויזכה גם ללמוד וגם לדעת, גם לבלכתך בדרך, וגם לזמן קיץ נפלא. רבי גרשון אדלשטין מביא תמיד שמי שרוצה לא לאבד את כל העליה של משך הזמן, יקבע בבין הזמנים כל יום ללמוד מוסר, ועי"ז מובטח לו המשך העליה גם בבה"ז, וכדאי ספר מוסר שמושך אותו ומתחבר אליו, והשפעת המוסר היא חזקה מאוד בהשפעתה על הנפש,

ויש להוסיף מה שאמרו כל גדו"י שסיפורי צדיקים הוא ספר מוסר לא פחות טוב משאר הספרים.

שאלה: בחור שחוזר לבין הזמנים הביתה, מה יעשו ההורים בשביל להנעים לו את ההשגות בבית, כדי שיאגור כוחות לזמן הבא וירגיש שהבית הוא משענת וחממה בשבילו, ולא יסתובב בהרגשה שההשגות בבית היא סיר לחץ עבורו? **תשובה:** אכן השאלה במקומה משום שכבר שמענו לא אחת על בחורים נורמליים לחלוטין שמשוועים למנוחה וחופש בלי לחץ של סדר יום, הם רוצים לישון ולישון כמה שבא להם, ולצערנו, גם לקום מתי שבא להם, ואפילו שלפעמים זה גובל באיבוד מ"ע דאורייתא כקרי"ש בזמנה, וההורים מסכנים רוצים לראות את הנחת והם לא רואים, מה עושים? - דבר ראשון להיזהר לא להכניס את הבחור ללחץ ולא להכביד בדרישות, אחרת הוא יפתח מרד וכלום לא יועיל. מה שכן יעשו, זה לתכנן עמו את הדברים החשובים, כמו שיקום לכה"פ לזמן קרי"ש שהוא דאורייתא, וינהל איזשהו סדר יום, וברגע שיראה שבאים לקראתו ומוותרים לו על רוב הדברים, הוא בוודאי ישתדל לכה"פ בדברים שבאמת חשובים לנו להתאמץ, והכל יהיה בדרכי נועם. ובעזרת ה' בתחילת הזמן ירגיש רענונות וחשק להתחיל ברגל ימים.

שאלה: אחרי הסעודה האבא אמר לילד (בתחילת דרכו לפני גיל עשר) לברך ברכת המזון, הילד פתח סידור ותוך פחות מדקה הילד אמר בברכת. מה לעשות? **תשובה:** אסור לבקר את הילד על זה, וביקורת ע"ז עלולה להרחיק את הילד מקיום המצוות, כיוון שבגיל קטן נפש הילד רכה ורגישה היא עד מאוד, וכל הערה או תוכחה מתפרשים אצלו כקפדנות וכעס הרומסים אצלו כל זיק של רצון לקיים מצוות.

שאלה בחושן משפט: שני אנשים הגיעו לדואר בשביל להעביר את הרכב הקנוי מראובן לרשותו של שמעון, כך נהוג היום בקניית רכב. לאחמ"כ הם עשו קניין סודר וקניין כסף וכל הקניינים שצריך, והנה יצאו מהדואר ורואים על שמשות הרכב קופונים לשטיפת רכב ולא ידעו מתי ניתנו הקופונים האם קודם הקניין או לאחרמ"כ. בפשטות יש לדמות זאת למחליף פרה בחמור ובנתיים נולד עובר ולא ידוע אם טרם המכירה נולד או אח"כ שנחלקו בזה סמכוס ורבנן, אבל יש לומר שלא דומה לנ"ל אלא לחו"מ רכג א, שהלקוח מוחזק ואז על המוכר להביא ראיה ומבואר בקצות שם סק"ב שדין זה נאמר אף על שמא, ועוד יש לדון שאולי זה לא בחצר המשתמרת. וכן יש לדון במקרה שהיה דו"ח על השמשה, על מי שלם את זה?

חידות

חידות פרשת שבוע: א. פסוק בן 14 תיבות שחוזר ע"ע פעמיים בפרשיות השבוע? **ב.** ששה פסוקים מויקהל שמופיע אותו הדבר בדיוק בפרשת תרומה? **ג.** שני פסוקים מפקודי שמופיע אותו הדבר בדיוק בתצווה? **ד.** היכן מוזכרת בפרשתנו המילה כליה? **ה.** היכן פסוק עם שמות של שישה אנשים? **ו.** היכן פסוק שמרומז בו שתיים עשרה אנשים? **חידות ידע תורני:** ז. היכן מצינו שיברך שהחיינו על מים? **ח.** היכן מצינו שיברך הטוב והמטיב על מים? **ט.** היכן מצינו

שאדם יעבור מכח דיבור על ג' לאווין בדיבור אחד? **י.** איזה פסוק יש בו י' תיבות, ומתחיל ב-י ומסתיים ב-י, ויש בו י' פעמים את האות י, ואומרים אותו י' פעמים ב"י בתשרי? **חידון ברכת המזון:** יא. היכן מוזכר עניין פרנסה - ד' פעמים? **יב.** מה בכל יום ויום? **יג.** מה בכל עת ובכל שעה? **יד.** בשר שאינו עומד לאכילה? - ב' פעמים. **טו.** מה משותף למתנה ולהלוואה? **טז.** היכן מוזכרים יעקב, חיים, דוד, ישראל, רחמים, ציון, שלום? **יז.** היכן מוזכר לכל, בכל, הכל, כל, שבכל, ומכל, וכל? **יח.** מי טובה? - פעמיים. **יט.** מי גדול? - 3 דברים. **כ.** מי מלאה? **חידות לשאל את הילדים:** כא. איזה דבר שני מטר על שני מטר באורך ארבע מקפל כל יום? **כב.** אתה בני ואני לא אביך מי אני? **כג.** מי מת ממים? **כד.** למי יש ארבע רגלים וגב, ואין לו ידים ובטן? **כד.** מי רק עולה ולא יורד לעולם? **כה.** איזה מוצר הוא גם מנקה מאוד וגם מלכלך מאוד?

תשובות: א. לה יט. לט מא. ב. לה ו-ז. לו ט, כא. ל זיח, כ. ג. לט יא יב. ד. לה יד את מנורת המאור ואת כליה. ה. לה ל. ישראל זה גם שם. ו. והנשיאים הביאו, היו 12 נשיאים. ז. שו"ע רכא ב מי שיש לו שדה מברך על גשם שהחיינו. ח. מי שיש לו שדה בשותפות מברך על גשם הטוב והמטיב שו"ע שם. ט. פרה וחמור בעול אחד ודשים התבואה כשפיהם חסום, וצחק להם בשבת כדי שיתחילו לדוש חייב על לא תחרוש בשור וחמור, לא תחסום שור בדישו, ומחמר. י. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך י' צורי וגואלי. יא. "ומפרנס לכל". "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד". "זוננו פרנסנו וכלכלנו". "נחמה פרנסה וכלכלה". יב. שבכל יום ויום הוא הטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו". יג. "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה". יד. "הוא נותן לחם לכל בשר". ילא לידי מתנת בשר ודם". טו. "ונא אל תצריכנו". טז. "קדושנו קדוש יעקב", "ועל חיים חן וחסד", "מלכות בית דוד משיחך", "רוענו רועה ישראל", "פרנסה וכלכלה ורחמים", "ועל ציון משכן כבודך", "יוחיים ושלום וכל טוב". יז. "הטוב והמטיב לכל", "בכל יום ובכל עת", "ועל הכל", "בפי כל חיי", "שבכל יום ויום הוא הטיב", "יומכל טוב לעולם", "יוחיים ושלום וכל טוב". יח. "הארץ הטובה". "ארץ חמדה טובה". יט. "יובטבו הגדולי", "בעבור שמו הגדול", "ועל הבית הגדול". כ. "כי אם לידך המלאה". כא. טלית. כב. אמא. כג. אש. כד. הגיל. כה. אקנומיקה.

חידון משמעויות מילים לויקהל-פקודי: ה' משמעויות למילה כלא – ויקהל: כלא - מנע. "ויכלא העם מהביא" (שמות לו ו) רש"י: לשון מניעה. כלא - פסק. "ויכלא העם מהביא" תרגום: ופסק. כלא - בית כלא. מקום סגור. כלא - עצר. כלא את רגשותיו. כלא - כמו לא. היה כלא היה.

ד' משמעויות למילה ירך – פקודי: ירך - צד. "על ירך המשכן" (שמות מ. כב) תרגום: צדא. ירך - לשון פחד. "אל ירך לבבכם" (דברים כ. ג). ירך - חלק מהרגל. "ותקע כף ירך יעקב" (בראשית לב. כו). ירך - יהיה רך. "לעולם יהיה אדם רך כקנה" (תענית כ.).

כמידי שנה גם השנה ייצא אי"ה חוברת לחג הפסח. החוברת תכיל: הלכות לפסח בלשון קלה ומתומצתת, הכנה מעשית לליל הסדר בהלכה ובהגדה, ידיעות חשובות בדרך שו"ת לחג הפסח. סיפור יציאת מצרים ועשרת המכות מהשיעבוד ועד קריעת ים סוף, ע"פ מדרשי חז"ל בלשון קלה השווה לכל נפש ומקויים בזה מצוות והגדת לבנך בליל הסדר. במקביל יובאו בחוברת כמאה וארשים נבחרים על ענייני יציאת מצרים ממה שהתפרסם בחוברות ובעלונים בשנה זו ובחמש השנים האחרונות, וכן יובאו מאמרי מוסר וסיפורים בענייני יציאת מצרים ממה שהובא בעלונים במשך השנים האחרונות. ולבסוף למעלה ממאה חידות בענייני פסח. אי"ה יצורף למארז המיוחד של הקובץ גליונות, בחודש ניסן לא ייצא העלון. אי"ה העלון ישוב לצאת בחודש אייר לקראת פרשת תזריע מצורע תשפ"א.

אוצר החידות והדיעות לפרשת ויקהל פקודי

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה: איך יתכן שאדם יוציא מרשות לרשות ויעבור על הוצאה אעפ"י שבאמת בפועל לא הוציא כלום.

תשובה: י"ל ע"פ מה דאמרינן במתני' יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם א' טמא שהיה אוכל חלב והיה נותר מן המוקדשין ביוה"כ ר' מאיר אומר אם היה שבת והוציאו בפיו אמרו לו אינו מן השם. והרי קיי"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי וא"כ לא נחשב שהוציא ומ"מ הוא חייב.

חידה: מתי איסור צער בע"ה הוא מדאורייתא לכו"ע, אף לשיטות הסוברות שבעלמא צער בע"ה הוא רק מדרבנן.

תשובה: הפמ"ג בא"א (סי' שח סקס"ח) כתב שבשבת לכו"ע צער בעלי חיים הוא דאורייתא דכתיב למען ינוח. ועייין בזה באו"ש שבת פכ"ה.

חידה: מהיכן יש להוכיח מפרשתינו האם נהג בדור המדבר תקנת חכמים באשה, שמזונות תחת מעשה ידיה.

תשובה: א. כתב בפנים יפות שמות פרק לה פסוק כב עה"פ (כב) ויבואו האנשים על הנשים וגו'. פרש"י עם הנשים וסמוכין אליהן, י"ל מפני שמנה הכתוב כאן כל תכשיטי נשים, וקי"ל דאין אשה יכולה למכור בלא רשות בעלה, וכן אין איש יכול למכור תכשיטי אשתו לכך צריכים להביאו שניהם, כדאיתא באה"ע סי' פ"ה ופ"ח ולכך הוצרכו להביא שניהם, וי"ל דהיינו דכתיב על בסמוך משום דבדברים אלו הוי ברשות שניהם ולא היו מקבלין אלא כשבאו שניהם, אלא שעיקר ההקדש היה מן הנשים שהתכשיטין קנוין להן בחיי בעליהן אלא שצריך ג"כ רשות הבעל, לכך כתיב על הנשים דמשמע שהנשים הם העיקר כמ"ש הרמב"ן, והיינו דכתיב וכל איש אשר הניף דהיינו שאר מיני זהב שאין הבעל צריך רשות אשתו, והיינו דכתיב [כה] וכל אשה חכמת לב בידה טוו היינו שהקדישו מעשה ידיהם אף על גב דמעשה ידיהם לבעל, היינו מדרבנן שתיקנו מעשה ידיהם תחת מזונות [כתובות נח ב], אבל באותה שעה עדיין לא היה התקנה: ב. לכאורה מהא דהנשים נדבו מלאכת יריעות העיזים למשכן משמע שהיה שייך להם ויכלו להקדישו ולא לבעליהן, אולם יש לדחות ראיה זו בתרתי, חדא ע"פ דברי החנוכת התורה שכתב דלכך טוו אותן מע"ג העיזים שהוא 'אומנות יתירה' שע"כ חסכו את זמן הגזיזה והספיקו יותר, וההעדפה שייכת לאשה.

ועוד יש לדחות דהנשים הללו אמרו איני ניזונית ואיני עושה שהרי לכולם ירד מן בשוה ולא היו צריכות לבעליהן למזונן.

חידה: מהיכן יש להוכיח מפרשתינו שקנין דרבנן מהני לדאורייתא.

תשובה: כתב האור החיים [לה - א] עוד ירצה באמרו את כל על פי מה שפירשתי בפרשת תרומה בפסוק מאת כל איש אשר וגו' שבא לרבות יתומים קטנים ונשים יע"ש, וכתב הקצות החושן סימן רלה ס"ק ד בזה הלשון, וכן נראה מוכח מהא דתנן שקלים פ"א (משנה ה') אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים, אם שקלו מקבלין מידם. וכתב ברטנורה ובתנאי שימסרם לצבור לגמרי כי היכי דלא ליהוי קרבן צבור קרב משל יחיד ע"ש. והיכי מצי קטנים מסרי לצבור יפה הא פעוטות אין מתנתן מתנה אלא מדברי סופרים והרי מן התורה אין כאן מתנה לצבור ונמצא קרבן צבור קרב משל יחיד, אלא ע"כ כיון דמדרבנן הוי קנין מהני נמי לדאורייתא. יש לדון. האם מותר להכין משמלת כלה פרוכת לארון קודש, מהיכן בפרשתינו יש לשפוט נידון זה.

תשובה: המג"א בס' קמז סק"ה הביא ראיה שמותר להשתמש למזבח בעצים שהשתמש בהם הדיוט אם שינה צורתן ועשה מהם כלי אחר, שהרי הכיור נעשה ממראות הצובאות, ומהאי טעמא נמי התירו להשים פרוכת על ארון הקודש העשוי משמלת כלה שבזה נמי יש שינוי בצורתה.

חידה: איזה חכמה של נשים מרומז בפרשה.

תשובה: בפסוק בפרשתינו כתיב וכל אשה חכמת לב בידה טוו וגו'. והחכמה בזה ביאר רבי יהונתן אייבשיץ ובמשך חכמה משום שכל הנשים כולל הנידות שבהם חפצו לעשות לצורך המשכן, וכל מלאכת המשכן נעשתה ביום שלא היה עדיין זמן להיטהר, לכן בחכמתם טוו על גבי העיזים, משום שהמחובר לחי אינו מקבל טומאה. ובספר צידה לדרך לבעל באר שבע שהביא שהקשו היאך טוו הנשים, והלא קיי"ל מעשה ידי אשה לבעלה, ותיירץ שחכמתם היה שידעו לומר איני ניזונית ואיני עושה, ולכן בידה טוו, שמעשה ידיה לעצמה ואת זה היו יכולים להקדיש. ובחנוכת התורה תירץ כע"ז שהרי קיי"ל שמותר מעשה ידיה לעצמה, לכן בטויה רגילה לא היו יכולים הנשים להקדיש מה שטוו, לכן טוו ע"ג העיזים שהיא אומנות יתירה, וחסכו זמן רב שלא היו צריכים לגזוז את הצמר וכו', לכן היתה להן מלאכת הגזיזה להעדפה, וזה נקרא מעשה ידיהם שהם היו יכולות להקדיש בעצמן. ובצפנת פענח להגרוע'בר שחכמתם היתה שהרי הם פטורות ממלאכת המשכן, והיאך יכולות לעשות מלאכה למשכן, אלא מכיון שטויה במחובר היא אומנות יתירה, והיא חכמה ואינה מלאכה, לכן בכה"ג הותר גם לאשה. ובטעמא דקרא ביאר דהנה יש דין שאין מוסרים נדבה ביחיד, דחיישינן שמא לא ימסרנו יפה, ובגמ' ביומא (לה

ע"ב) פריך דהכהן גדול עשתה לו אמו כתונת ומוסרה לצבור ועובד בה, ולא חיישינן שמא לא ימסרם יפה, ומשני שאני כהן שהוא גדול בתורה ויודע למסור יפה, ומבואר שכדי למסור לצבור בעינן חכמה, וזו היתה חכמת הנשים.

חידה. מה ירד לבני ישראל מהשמים מלבד המן. (שייך לפרשה).

תשובה: בתרגום יהונתן איתא על הפסוק והנשאים הביאו את אבני השהם וגו', כי עננים הנקראים נשיאים, אותם עננים הלכו לפישון ודלין משם את אבני השהם ואת המלואים לאפוד ולחושן.

חידה. איזה דין בהלכות צדקה מרומז בפסוקי הפרשה.

תשובה: בנדבת המשכן כתיב ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו, וכתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הי"ב בנדרים ונדבות אינו צריך להוציא בשפתיו כלום אלא אם גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום חייב וכו' שנאמר כל נדיב לב יביאה בנדיבות לב יתחייב להביא. עיי"ש.

חידה. באיזה מצות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות בפרשתינו?

תשובה: במאיר עיני חכמים להאדמו"ר מאוסרובצה כתב כי הנשים היו מחויבות במצוות בניין המשכן, והקשה שהרי הקמת המשכן הוי מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי בשבת אסור לעסוק במלאכת המשכן, אולם טויה זו שאינה כדרכה מותרת בשבת, וא"כ שוב הוי מ"ע שאין הזמן גרמא נשים מצוות עליה, לכן הקפידו לטוות על גבי העיזים, כדי להיות מצווה ועושה בהקמת המשכן.

הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"א הל' יב) פסק דגם נשים מחויבות בבנין המקדש. והרי אין בנין בית המקדש בלילה כדאיתא בשבועות (טו ע"ב), וא"כ הוי כמצות עשה שהזמן גרמא. ותיירץ הקהללות יעקב (שבועות) דרך הקמת המקדש וגמרו אינם בלילה, אבל כל ההכנות לעבודת המקדש כאריגת יריעות ועשיית האדנים בוודאי כשרות גם בלילה, ומשום הכי אינו מצות עשה שהזמן גרמא. ובספר בית יצחק (או"ח סי' ג-ז) תירץ עפ"ד הטורי אבן בחגיגה (טז ע"א), דיש חילוק בין מצוה תמידית לבין מצוה שהיא פעם אחת, דבמצוה תמידית כגון תפילין, בהא שהמצוה היא רק ביום ולא בלילה חשיב מצות עשה שהזמן גרמא, אבל במצוה שהמעשה הוא רק פעם אחת ואם יעשה אותו ביום שוב לא יצטרך לעשותו בלילה, וכן אם יעשה אותו בלילה שוב לא יצטרך לעשותו ביום, בכה"ג כאשר נאמר דצריך לעשות את המעשה ביום ולא בלילה לא חשיב מצות עשה שהזמן גרמא. ולפי"ז גבי בנין בית המקדש אם נבנה ביום שוב אין מצוה לבנות אותו חלק בלילה, לפי שהוא כבר בנוי, ע"כ לא חשיב בנין המקדש מצות עשה שהזמן גרמא. ובספר דביר קדשו הביא משמיה דהגרי"ד כי המצוה איננה לבנות את המקדש, אלא המצוה היא שיהיה המקדש בנוי. דהיינו, התוצאה שיהיה מקדש לישראל, וא"כ הרי זה לא שייך לזמן, וממילא אף הנשים חייבות בזה.

חידה. רמז להתרת נדרים בפרשה.

תשובה: במשנה בחגיגה (י ע"א) איתא היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו, דהיינו דאין לכך רמז בתורה. ואמרינן בגמרא ר' יצחק אמר יש להם על מה שיסמכו שנאמר כל נדיב לבו. ופירש"י אם עודנו לבו נודבו עליו יביאו ואם מתחרט יתירו לו.

חידה. היכן כתוב בפרשה בלשון הווה (או עבר) על דבר שהוא רק עתיד להיות.

תשובה: (לו, א) וְעָשָׂה בְצִלָּאֵל וְאֶהְיָאֵב וְכָל אִישׁ חֶכֶם לֵב, וראה שם בפסיקתא זוטרותא (לקח טוב) שכתב: ועשה בצלאל. ויעשה שהרי עדיין לא עשה: וראה ג"כ באור החיים שם, (א) ועשה בצלאל וגו' את כל מלאכת וגו'. קשה והלא אפילו לקיחת הנדבה עדיין לא לקח לעשות ואיך יוצדק לומר ועשה וגו', אכן הכוונה היא שהכין כלי אומנות הצריכין לעשות בהם כל פרטי המלאכה אשר צוה ה' לעשות כי צריכין כמה פרטי כלי אומנות, וזה שיעור הכתוב ועשה בצלאל וגו' את כל מלאכת פירוש כלים שהם מלאכת מעשה

חידה. מה הקשר בין תפילת שמו"ע לפרשתינו.

תשובה: בירושלמי ברכות פ"ד [דף לג עמוד ב] מבואר שם כמה טעמים למה תקנו י"ח ברכות, ואחד הטעמים שם מבואר, 'רבי שמואל בר נחמני בשם ר' יוחנן כנגד י"ח ציוויין שכתוב בפרשת משכן שני', וראה ג"כ בבעל הטורים פרשת פקודי, שכתב: כאשר צוה ה' את משה. כתיב על כל דבר ודבר. כנגד מה שאמר משה מחני נא (לעיל לב לב) הרבה להזכירו, והם י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה, וכל אשר צוה ה' את משה (ויק"ר א ח). וכנגדם תקנו י"ח ברכות. ואחד כאשר צוה ה' כן עשו (לעיל לט מג), ותקנו כנגדו ברכת המינים ויש בהם קי"ג תיבות. וכן בסופי הברכות, כמו ברוך אתה ה' מגן אברהם, ברוך אתה ה' מחיה המתים, ובו קי"ג תיבות. וקי"ג פעמים "לב" בחומש שצריכים כוונת הלב (ברכות לד ב):

גבאי צדקה צריכים לתת ז"ח הוצאות והכנסות לקהל

שאלה: מהיכן יש מקור שגבאי צדקה צריכים לתת חשבון פירוט הוצאות והכנסות.

תשובה: כתב הב"ח [ביו"ד סי' רנ"ז]: אלה פקודי וגו' - מכאן דאע"פ שגבאי הצדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם אפ"ה טוב שיתנו חשבון כמו שמצינו במשה רבינו שנתן חשבון מנדבות המשכן כמו שנאמר אלה פקודי המשכן וגו', וכתב התורה תמימה יתכן שהב"ח סמך בזה על המבואר במדרש רבה ותנחומא פרשה זו, איש אמונות זה משה שנעשה גזבר על מלאכת המשכן, ואף על פי שהיה גזבר לעצמו היה קורא לאחרים ומחשב על ידיהם, שנאמר אלה פקודי המשכן אשר פוקד על פי משה, אשר פקד משה אין כתיב כאן, אלא ע"פ משה, ע"י משה ביד איתמר וגו' שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר והיתם נקיים מה' ומישראל: ולכאורה צ"ע הא מכיון שצדקה נגבית בשנים, א"כ למה צריך עוד חשבון שיתנו לציבור, ולכאורה אצל משה שאני מכיון שמשמע שהוא היה גזבר יחיד ולכן היה קורא לאחרים, אבל כל גבאי צדקה שהם שנים מדוע שיצטרכו ליתן עוד חשבון לציבור, וצ"ע.

חידה: מהיכן רואים שבעת העבודה בכלי המשכן היה להם דין עוסק במצוה ופטורים מכל המצוות.

תשובה: בפסו' ותכל כל עבודת משכן אוהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו, [לט לב] הנה הלכה פסוקה היא כי עוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"כ כאן כשישראל עסקו במלאכת המשכן היו פטורים ממצוות אחרות, ורק לגבי שבת יש לנו דין מיוחד ופסוקים מיוחדים כי מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת, לולא כן היינו אומרים כי פטורים מדין עוסק במצוה פטור מן המצוה, לכן עכשיו שכבר נגמרה מלאכת המשכן ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ולא היו כבר עוסקים במצוה זו נתחייבו מחדש לקיים כל המצוות, ואז, ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה'. כ"כ רבי שלמה קלוגר בספרו אמרי שפר.

ארבעה דורות בעשרים וחמש שנה הי"תכן?

חידה: היכן מצינו סבא רבה שההפרש בינו לבין נינו הוא כעשרים וחמש שנה.

תשובה: בגמרא סנהדרין דף סט ע"ב, אלא מנלן - מהכא, ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, וכתוב ותמת עזובה (אשת כלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור. וכי עבד בצלאל משכן בר כמה הוי - בר תליסר, דכתיב איש איש ממלאכתו אשר המה עשים, ותנאי: שנה ראשונה עשה משה משכן, שניה הקים משכן ושלח מרגלים. וכתוב בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה עבד ה' וגו' ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמנים שנה, כמה הויא להו - ארבעין, דל ארביסר דהויא בצלאל - פשא להו עשרים ושית, דל תרתי שני דתלתא עיבורי - אשתכח דכל חד וחד בתמניי אוליד. ע"כ. והיינו שכל אחד הוליד בגיל שמונה וא"כ הסבא רבה היה פחות משלושים והיה לו כבר נין שהוא בצלאל. **חידה. איך היה מותר לרבי יוחנן הסנדלר להיות סנדלר, ואיך זה שייך לפרשתינו?**

תשובה: כתיב בפרשת ויקם משה את המשכן וכו', והנה קי"ל בשו"ע דכיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור במלאכה בפני שלושה, וא"כ צ"ע היאך הקים משה להמשכן, וע"כ דוקא משום שהוא צורך מצוה, אבל לדבר הרשות אסור, וע"פ זה דנו באחרונים היאך שרי לאדם גדול לעסוק במלאכתו של דבר הרשות, ובספ' הקדשים חו"מ סי' ח' עמד לדון בהא דר' יוחנן הסנדלר היאך הותר לו לעסוק במלאכה זו, יעוי"ש, וזהו השייכות (וראה לעיל שהארכנו בזה).

חידה. איזה דבר כתוב בפרשה 14 פעמים ומדוע?

תשובה: התיבות 'כאשר צוה ה'', וראה במאמר לפרשת פקודי מה שהרחיב לבאר בזה הרב מרדכי הגר, שמכיון שחטא העגל היה שורשו כמ"ש הבית הלוי שעשו לפי דעתם ולא יפ"י ה' לכן אפילו שכוונתם הייתה הטובה הגיעו לחטא החמור ביותר של העגל, וממילא התיקון היה במשכן בקיום כאשר צוה ה' ללא שום סטיה, ולכן התורה חזרה ע"ז כ"כ הרבה פעמים.

כל כתיבת הזכרה צריך עשרה מישראל

חידה. מהיכן מוכח כשיטה מהודשת לאחד מהראשונים שכל הזכרה בס"ת של דבר שבקדושה צריך לכתוב בפני עשרה?

תשובה: בציץ כתוב "ויעשו את ציץ נזר הקודש זהב טהור", ובאר המושב זקנים מבעלי התוס' [עמ' רכ"ה] בשם "החסיד" דמשום שהוצרכו לכתוב השם על הציץ והוצרכו עשרה לעמוד על גביו כדי לכוין יחד לכך נאמר בו לשון רבים. וכתבו שם עוד וז"ל: "מכאן היה אומר החסיד, אדם שכותב אזכרות במזוזה ובתפילין ובספר תורה, צריך עשרה ולטבול ולהיות במקום טהרה, מפני שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה". ומבואר מדבריו חידוש גדול דכל סופר בעת כתיבת האזכרות צריך שיהיו עמו עשרה מישראל כדי שיוכל להחיל קדושה בכתיבת האזכרות. ולא מצינו כן בפוסקים.

חידה. באיזה דבר יש קשר בין תקיעת שופר לעשיית המשכן?

תשובה: הנה כתוב במדרשים (והובא ג"כ במדרש תנחומא כאן) מיד ברכם שנאמר ויברך אותם משה, מה ברכה ברכן רבותינו אמרו ה' אלהי אבותיכם וגו' רבי מאיר אומר יהי רצון שתשרה שכונה במעשה ידיכם, והם אמרו ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו. והנה בתקיעת שופר כתב המגן אברהם (סימן תקפה בשם מט"מ מהר"ל) פעם אחת לא היו יכולים לתקוע והפך השופר וקרא לתוכו ויהי נועם ושוב יכלו לתקוע, ובאמת יש לברר מה העניין של ויהי נועם - אמנם חזינו שיש דמיון בויהי נועם.

לקראת שבוע מלכתא



dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 216

פנינים לפרשת ויקהל פקודי

הילדים שעמדו מן הצד היו המומים. "אמא, הרי ניקית כבר את הבית בצורה כל-כך יסודית! איך אפשר להכניס עני עם חמץ בשעה כזו?". ומה השיבה להם האמא הגדולה הרבנית זילברשטיין ע"ה? "ילדיי החביבים, האם הנכם חושבים שהבית הזה הוא שלי?! אנחנו מתגוררים בדירה של הקב"ה"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על ההכנות הנכונות לפסח



החמץ הגמור ביותר - הכעס!

ילדה אחת מבנות ירושלים נכנסה ביום בדיקת חמץ לביתו של הגאון רבי מיכל הורביץ כדי לשאול בעניין מסוים. מה רבה הייתה הפתעתה כאשר ראתה שבבית אין תכונה ניכרת כפי שמורגלים לראות ביום זה בכל בתי ישראל, וגם החמץ עדיין מונח על השולחן ולא בפניה כלשהי בבית.

הרב, שראה בהשתוממות של הילדה, פתח ואמר: "דעי לך, שכל ההכנות והטרחות שיש בבתי ישראל לקראת חג הפסח יש בהן עניינים נשגבים וחשובים עד מאוד, כך כל זה בתנאי שהדברים לא יביאו את האדם לידי כעס. ברגע שיעלה קמצוץ של כעס בלב בני הבית יתבטלו מאליהם כל העניינים ויהיו כעפרא דארעא.

"היות והרבנית שלי חולה, ל"ע", המשיך הרב והסביר לילדה, "הרי שאם אעמוד על כך שהיא תבצע את כל החומרות והסייגים יגרום הדבר שנגיע לידי כעס, וגם מצב בריאותה עלול להידרדר, על כן מעדיף אני לקיים את ההלכה כפשוטה, ללא החומרות המרובות המתלוות אליה, ורק כשמגיע זמן הבדיקה אני לוקח מטאטא ומחיל לנקות היטב את החמץ.

"כל זאת כדי לא להכניס הביתה את החמץ החמור ביותר, שהוא הכעס..."

הילדה עמדה ושמעה את הדברים יוצאים מפי הרב והושפעה מכך עד סוף ימי חייה.

הזיכרון היחיד מאמו

קיבלתי מכתב מקנדה ובו מספר לי תלמיד חכם אחד שבשכנותו מתגורר יהודי שעבר את השואה ואינו שומר מצוות. אבל מצוה אחת הוא מקיים בדבקות של ממש, והיא מצוות הפסח. כדי לא לאכול חמץ הוא מוכן ממש למסור את נפשו.

שאלתי אותו פעם, סיפר הת"ח במכתבו, מה שונה היא מצוות הפסח מיתר המצוות?

והיהודי השיב, שהזיכרון היחיד שנותר לו מאמא שלו הוא הקרצוף והניקוי של כל הבית לחג הפסח. וכיוון שעד היום יש בלבו אהבה לאמו, שגידלתו במסירות, הוא מקיים את המצווה הזו בנאמנות.

דבר גדול למדנו כאן, והוא, שעבודתה של עקרת הבית בביתה עבודת קודש היא. הילדים רואים בעבודה זו את דבקתה בהשי"ת, ושרצונה היחיד הוא לעשות רצון בוראה, ואף הם נדבקים במידות אלו.

חסד - גם בערב פסח

מידת החסד נחוצה ביותר להעמדת הבית היהודי על תלו. היא נצרכת במשך כל ימות השנה, וביותר בימי ערב פסח כשכולם עסוקים בביעור החמץ מן הבית. בעניין זה נספר כאן מעשה מופלא על הרבנית עליזה שושנה זילברשטיין ע"ה.

מי שהכיר וידע את תהלוכות ביתה יוכל לספר שמעולם לא סגרה הרבנית את הדלת בפני אנשים אומללים וקשיי יום. מעולם. מפליא היה להתבונן באיזו גבורה נפשית הקריבה את עצמה ואת ביתה על מנת להכניס את האנשים הללו אל תוך הבית פנימה.

תמונה זו חזרה על עצמה גם בימים האחרונים שלפני חג הפסח, כאשר בכל בית משתדלים להוציא כבר את שאריות החמץ ולביתה מגיעים טיפוסים מטיפוסים שונים ועל בגדיהם פירורי חמץ, ולאחר שהבית עבר את כל שלבי הניקוי היסודיים נאלצו לנקותו שוב ושוב. בני הבית עצמם התבוננו בהנהגתה המופלאה של הרבנית שקיבלה את כולם בסבר פנים יפות, למרות שידעה שכניסתם הביתה בעת שכזו תאלץ אותה לעמוד מחדש על נקיון הבית.

פעם, והיה זה כבר ממש בערב בדיקת חמץ, כאשר הבית היה נקי ומצוחצח, מתדפק על הדלת עני לבושיסחבות, ומבין החבילות שעל גביו אפשר היה להבחין בוופלים ובביסקוויטים שאסף בזה היום.

"מה רצונך?", שאלה הרבנית בסבר פנים יפות.

"אני מחפש מקום לנוח", השיב העני.

"בבקשה, הנך יכול להיכנס. כל הבית לפניך", השיבה הרבנית זילברשטיין.

הילדים שעמדו מן הצד היו המומים. "אמא, הרי כבר ניקית את הבית בצורה כליכך יסודית! איך אפשר להכניס עני עם חמץ בשעה כזו?". ומה השיבה להם האמא הגדולה? "ילדיי החביבים, האם הנכם חושבים שהבית הזה הוא שלי? אנחנו מתגוררים בדירה של הקב"ה, שהשאל לנו אותה לפרק זמן קצוב, ואם הקב"ה דורש ממני עכשיו לקבל את העני הזה בסבר פנים יפות ולהכניסו לביתי, האם מותר לי לערב שיקולים עצמיים כמו זה שאצטרך שוב לעבוד?!"

הבעיה החמורה של ה'חפץ חיים'

ה'חפץ חיים' הגיע פעם לעיר אחת, וראשי הקהל הודיעו לו שסכומי הכסף שנאספו לקמחא דפסחא עדיין לא מספיקים כדי לכלכל את נצרכי העיר, וביקשו ממנו לדרוש בפני הקהל ולעוררם בנושא.

נענה ה'חפץ חיים' לבקשתם, וכאשר התכנס הקהל קם הכהן הגדול ואמר כדברים האלה: "אני כבר אדם זקן, וגם אתם יודעים שלא אחיה לעולם... והנה כאשר אבוא ואתייצב בפני בית דין של מעלה ישאלוני האם בעיר שלכם נתנו קמחא דפסחא בכמות מספקת?

"למשמע השאלה הזו", המשיך ה'חפץ חיים', "אחיה נתון בבעיה גדולה. אם אענה ואומר שנתתם את כל הסכום שהנכם יכולים לתת - הרי יהיה זה בגדר שקר! וכי הנכם חושבים שאני אוציא מפי מילה של שקר, ועוד לפני בית דין של מעלה?!"

"אם אענה ואשיב לפני בית הדין שלא נתתם מספיק, הרי ייחשב הדבר כלשון הרע! וכי אני שנוהרתי במשך כל ימי חיי מלדבר לשון הרע, אפתח שם את פי ואדבר לשון הרע על קהילה שלמה?!"

"לכן", פרץ ה'חפץ חיים' בבכי ואמר: "אני מבקש מכם, קהל קדוש, השתדלו בכל כוחכם לפטור אותי מהבעיה החמורה שבה אעמוד, חלילה, בפני בית דין של מעלה, ותינתנו את הקמחא דפסחא כפי דרישותיהם של ראשי הקהל שלכם."

כותבי הקורות מספרים שהקהל התעורר מאוד למשמע דבריו של ה'חפץ חיים', והוציאו כסף מלוא חופניהם עד שהתמלאה וגדשה הסאה.

חזקו עלי דברים אמר ה' ואמרתם מה נדברנו עליך. אמרתם שווא עבוד אלוקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות (הפסרת שבת הגדול)

פירוש מופלא שמעתי מגיסי הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א על פסוקים אלו:

הקב"ה מתלונן על עם ישראל באשר לדיבוריהם הלא טובים, והם משיבים ואומרים: "מה נדברנו עליך", מה עשינו?! לא יודעים מה חטאו ומה דיברו. והקב"ה משיב, הרי "אמרתם שווא עבוד אלוקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו".

והקשה הגר"ח קנייבסקי שליט"א: הרי הקב"ה אמת וכל דבריו אמת, ואם כן ברור שעם ישראל הוציא מפיו את הדברים הקשים הללו, שמהם משמע לכאורה ש"שווא עבוד אלוקים"; ואם כך קשה מאוד, כיצד אפשר להיתמם ולומר "מה נדברנו עליך?!", הלוא תימה עצומה היא! מפרשים רבים מנסים להסביר את פשר הדברים.

ופירש הגר"ח קנייבסקי שליט"א פירוש משלו, ויש בדברים אלה כדי לרומם את הלבבות השבורים בעת הזאת:

הכוונה בפסוקים היא על תקופות של הסתר פנים, ועם ישראל באומרו 'שווא עבוד אלוקים' לא בא, חלילה, בטענות על הריבונו של עולם, אלא מנסה להציג את העובדות כמות שהן, שלפי מה שעיינו רואות הרי בני ישראל מצויים בהסתר פנים, ולכאורה המצב הוא ש"שווא עבוד אלוקים", שמתפללים ומתפללים, ומרבים להתקרב אל האלוקים ואין תוצאות... כביכול.

עם ישראל, מודגש הגר"ח קנייבסקי שליט"א, לא התכוון לרגע אחד לומר שלא כדאי לעבוד את ה'. חלילה. הייתה זו רק הצגת המצב המצער שבו הקב"ה מסתיר את פניו מהעם ואינו מראה להם בעליל שיש תוצאות לתפילותיהם ולעבודת הקודש שלהם.

ועל זה השיב הקב"ה ואמר "חזקו עלי דברים!" לא טוב הוא אשר דיברתם. כי האמת היא שאם הייתם מתאמצים לחפש ולחפש, הייתם מוצאים את חסדיי וטובותי גם בתוך תוכו של הסתר הפנים.

(מתוך הגדה של פסח - 'חשוקי חמד')

פעם אחת ביקש ממנו יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א לעלות לירושלים כדי לשמש סנדק לנכדו בברית שתתקיים ביום שישי בחודשי הקיץ, וסירב רבינו בנימוק שהיות ואינו רוצה לצאת מחוץ לעיר בערש"ק לכן נאלץ להשיבו ריקם. אך בסופו של דבר הסכים

על זהירותם של גדולי ישראל בכבוד השבת

הרב זלמן רזניק

"וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון" (שמות ל"ה, ב)



צילום: אנשיל בעק

שואל "היכן אתה בשבת? כאן בעיר?" - עד כדי כך היה זהיר שגם אחרים לא ייכשלו בחילול שבת.

ופעם אחת ביקש ממנו יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א לעלות לירושלים כדי לשמש סנדק לנכדו בברית שתתקיים ביום שישי בחודשי הקיץ, וסירב רבינו בנימוק שהיות ואינו רוצה לצאת מחוץ לעיר בערש"ק לכן נאלץ להשיבו ריקם. אך בסופו של דבר הסכים בתנאי שהברית תהיה כמה שיותר מוקדם, ובאמת הברית התקיימה בשעה 10 בבוקר במדויק. וכאשר יצא רבינו מהברית ניגשו כמה חסידים ואמרו לרבינו "גוט שבת" נעצר רבינו ושאל בדאגה מה השעה, וכשהשיבו לו נענה ואמר "נ... עוד לפני חצות היום, ולמה כבר מאחלים גוט שבת?".

אך הוא הרגיל את עצמו עוד יותר שבכל דבר להתבונן מה אומרת ההלכה ע"ז לענין שבת. וכאשר נכנסו אליו וסיפרו לו על פלוני שתרגם כתר לכבד את הס"ת שבישיבה, והראו לו את הכתר, לקח את הכתר בידיו והתבונן בו היטב ובדק את הפעמונים, והמקורבים לא הבינו מה כל כך מעניין אותו ממה מורכב הכתר ואיך נראים הפעמונים, האם יש בהם ענבל או לא, ואיזה רעש משמיע הפעמון כאשר הולכים עם הכתר, עד שלבסוף אמר שאפשר להשתמש בכתר בשבת ובפעמונים כאלו אין חשש איסור שבת, ואפילו מתעסק אין בזה. כך הרגיל עצמו בכל דבר להתבונן, ולא כ"כ עניין אותו דוגמת הכתר ופעמוניו אלא רק 'שבת'.

מרן ראש הישיבה, רשכבה"ג רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל, כותב בספרו כי האדם נשלח לעולם הזה מכסא הכבוד שכולו רוחניות לטפל בענייני חומר להפוך אותם למקור השראה של שכנה וקדושה, וזה העניין של שבת שהוא כולו קודש מפני שאז מתנתק האדם מענייני המעשה, ואפילו דיבור בשבת אינו כדיבור בחול.

הבה נתבונן בקצוות דרכו, איך היה מכין עצמו לקראת בואו השבת. ידוע לכולם סדר יומו של רבינו, את השיעורים הרבים שהיה מוסר מדי יום ביומו. אחד השיעורים שהיה מוסר היה בספר 'משנה ברורה' הלכות שבת, באומרו שהשבת היא כזה דבר עדין שצריך להיזהר עליו. ולכן כאשר סיימו את חלק ג' ב'משנה ברורה' רצו התלמידים להמשיך ללמוד את יתר חלקי ה'משנה ברורה', אך רבינו מעוניין היה לחזור שוב על חלק ג'. ונימק את טעמו, שה'חפץ חיים' כתב שמי שמתחיל את ההכנות לשבת מיום שישי בבוקר כבר מאז יצגנו לו את הגיהנום, ובוודאי מי שמכין עצמו בימי השבוע לדעת את הלכות שבת אזי גם את הזמן הזה יחשבו לו ויצגנו לו את הגיהנום. ובאמת, עצה זו היה מיעץ לשואלים כשבאו לפניו וביקשו איזו עצה טובה לחיזוק (כמו לתושבי רמת אלחנן לאחר שהיו בשכונה כמה אסונות, וכך גם כשביקר בעיירה לייקווד וביקשו עצה לחיזוק על דברים שרח"ל קרו להם) ועצתו היתה להקדים בקבלת שבת. וכה היו דבריו: "תמיד דווקא בערב שבת ברגעים האחרונים רואים פתאום שחסר משהו, או שצריך לעשות משהו, ולפעמים מתוך זה יכול לבוא ח"ו שייכנס לשבת אפילו אחרי השקיעה, ע"כ אמרתי להציע שלכל הפחות שלושים רגעים - חצי שעה - לפני השקיעה, כבר יקבלו שבת, וכך כל העניינים יהיו כבר מסודרים ולא ייכשלו ח"ו, ובזכות השבת כתוב שהברכה שורה על כל השבוע".

וכך אמר לאחד מבני ביתו: "מצד אחד אני כ"כ שמח ששבת מגיעה, אבל מנגד אני מלא פחד שמא ח"ו אכשל באיזה איסור מאיסורי שבת".

נאה דורש ונאה מקיים. לא היה רבינו יוצא ביום שישי לאחר חצות מחוץ לעיר, ובכלל היה נמנע עד כמה שיכול היה שלא לצאת ביום שישי מביתו מחוץ לעיר. וסיפר אחד מבאי ביתו שהיה גר מחוץ לבני ברק, שבימי שישי היה נמנע מלהגיע אליו היות וכבר מהבוקר היה

פעם התרמתי לדבר מצווה נחוץ. עליתי לביתו של עשיר מופלג. בית?! טירה! ברוך ה', אין עיני צרה: "הזהיר במצוות ציצית זוכה ומשרתים לו אלפיים ושמונה מאות עבדים", צריך מקום לשכן אותם. אבל אם זכה, יזכה גם אחרים. "הזמנים קשים", אמר לי. "אולי בפעם אחרת". שהעניינים יחזיקו מעמד, בבקשה...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על קמחא דפסחא



שנינו בשולחן ערוך, בפתיחת הלכות הפסח: "שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום", והוסיף הרמ"א: "ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח". ושאלו, שלכאורה אין קשר בין שני הדינים, ומדוע כתב הרמ"א דינו בוא"ו החיבור.

את התשובה הבנתי במעשה שהיה, ובי היה מעשה.

כשהגרמנים כבשו את פולין מצד זה והרוסים מצד זה, נתבצר מקום בגיהנום בליטא החופשית שהוקמה בתווך, והמוני בני הישיבות מצאו מקלט בעיר וילנה. רציתי להיכנס אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, ומקורבו הגאון רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל קבע לי תור למחרת היום באחת עשרה בבוקר. כל הלילה לא ישנתי מרוב התרגשות, ושיננתי את סוגיות מסכת יבמות שיהיו שגורות על פי, שאם ישאלני לא אגמגם אלא אומר לו מיד: "חמש עשרה נשים פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום", וכו' וכו'.

הגעתי במועד ומצאתי כשלושים איש ממתנינים לתורם, כל אחד וסאת צרותיו. לפתע נפתחה הדלת והרב מישקובסקי קרא לי להיכנס. התרגשותי גאתה. עמדתי לפני רבם של ישראל. הייתי בטוח שהשאלה הראשונה תהיה: מה אתה לומד, השאלה השנייה: מה חידשת, והשאלה השלישית: ומה עוד חידשת.

במקום זה שאל שלוש שאלות אחרות. הראשונה: "מתי קיבלת לאחרונה מכתב מההורים". עניתי: "כבר חצי שנה שנותק הקשר". הם נשארו בצד הרוסי, ואנחנו ברחנו לליטא מהצד הגרמני.

השאלה השנייה: "האם יש לך שמיכה". על מקום שינה לא שאל. לרבים לא היה. ישנו על ספסלי בית המדרש. אבל בלי שמיכה עלולים היו לקפוא למוות. עניתי שיש לי, ונחה דעתו.

השאלה השלישית: "אפשר לראות את נעליך?".

התביישתי, אבל לא הייתה ברירה. הרמתי את המכנס המטולא, ונעליי נראו במלוא הדרן. בנובהרדוק היו אומרים על נעלי הבחורים: כולם אהובים כולם ברוכים, וכולם פותחים את פיהם.

מיד נתן לי כסף לקנות זוג נעליים, ואמר: "כאן ביתך, הוא פתוח עבורך עשרים וארבע שעות ביממה!".

ואני, כששמעתי, במקום לשמוח התחלתי לבכות מהתרגשות. הרגשתי שלמישהו אכפת ממני. הוא לא חקר אותי על צרותיהן וצרות צרותיהן של היבמות, אלא עניינו אותן וצרות צרותיי שלי...

כאלו היו גדולי ישראל!

וזה שרומז הרמ"א זצ"ל: "שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום, טוב ויפה, אבל קודם תראו שיהיה לעניים מה לאכול!

קמחא דפסחא

ובעניין זה: "שואלין ודורשין", בפה. "ומנהג לקנות חטים", בפועל. כי שמעתי אומרים, שפעם היו מנשקים את ספר התורה בפה וצדקה נתנו ביד. כיום מנשקים את הספר התורה בהושטת יד, וצדקה נותנים בפה: מבטיחים, ודים -

הנודבים נהיים שבעים מההבטחות, אבל העניים לבטח אינם שבעים מהן!

קמחא דפסחא

"ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח" (רמ"א, תכט, א). מדוע דווקא חטים, ומדוע דווקא לצורך פסח. וייתכן, משום שבפסח נידונים על התבואה (ראש השנה טז.), תיקנו שלפני הדין נראה ונוכח שאנו מודעים לכך שגם תבואתם של העניים מופקדת בידינו! ומעשה שהיה:

נכנסת לגביר אחד באנטוורפן, שקידם פניי באומרו: "רבי יעקב, כמה אני חייב לך?".

הבנתי למה התכוון, ועניתי: "זה לא חוב, זה פקדון. שכך פירש ה'אור

החיים' בפסוק "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (שמות כב, כד): דע שהחלק של העני מופקד בידך, ושלך אתה נותן לו. באתי אפוא לתבוע את הפקדון..."

ענה לי: "אמת שזה פקדון, אבל מאז שהופקד בידי סחתי בו והניב רווחים. והם כבר חוב".

דעו נא רבותי, כי יש כאלו גבירים בינינו!

קמחא דפסחא

ויש גם גבירים אחרים.

פניתי להתרים גביר נודע והתנצל: "העסקים לא הולכים כל כך טוב..."

אמרתי לו: אשריך! וכשתמה הסברתי: אדם אמר לרבי **מסאסמר זצוק"ל** שהעסקים לא הולכים כל כך טוב, והרבי ענהו: "העיקר שהם הולכים! כי באים לפניי אנשים שמספרים שעסקיהם עומדים ואף קורסים".

נבהל ואמר: "חלילה, אל תפתח פה! אבל, הלוא תבין שאיני יכול לתת כאשתקד".

אמרתי לו: הרשני לומר לך ווארט, אמרה, ואז תחליט האם תיתן, וכמה.

בסוף מסכת גיטין אוסרים בית שמאי לגרש אשה אלא אם מצא בה ערוות דבר. בית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו. ותמוה: קרה מקרה, דעתה הוסחה, התבשיל נשרף, וכבר תגורש?!

תמה הגביר: "אכן, שאלה!".

אענה לך, השבתי. אשה בישלה, התבשיל נשרף. אם עצלה היא, יאכלו אוכל שאינו מבושל, פת קיבר ובצל. אם אשת חיל היא, תמהר ותנקה ותבשל מחדש. אם אשה אוהבת היא וחסה על ממון בעלה, תבשל עבורו מנה אישית והיא תאכל פת במלח. אבל אם אשה רעה וקטנונית היא, תבשל עבורה מנה אישית ותאמר לו: מצטערתי, מנתך נשרפה. ואין זה דרוש בעלמא, מדויק הוא בלשון המשנה. שלא אמרו: אפילו הוקדח תבשילה, אלא: "אפילו הקדיחה תבשילו"...

נחנה.

אמרתי: כלפי מה הדברים אמורים? כשהעסקים הלכו יפה הפרשת סכום נאה לצדקה, ועל כך תבורך. והנה, הוקדח התבשיל, העסקים צולעים. האם צמצמת בהוצאות הבית, האם לא יצאת לנופש כהרגלך, האם קיצצת בדמי הכיס לילדים?

רק את תבשיל העניים ולומדי התורה הקדחת?!

קמחא דפסחא

פעם התרמתי לדבר מצווה נחוץ. עליתי לביתו של עשיר מופלג. בית?!

טיירה! ברוך ה', אין עיני צרה: "הזהיר במצוות ציצית, זוכה ומשרתים לו אלפים ושמונה מאות עבדים", צריך מקום לשכן אותם. אבל אם זכה, יזכה גם אחרים...

"הזמנים קשים", אמר לי, "אולי בפעם אחרת". שהעניים יחזיקו מעמד, בבקשה...

אמרתי לו: "לא זכיתי לזכותך במצוות צדקה, אולי תרשני לזכותך בדבר תורה".

נענה ברצון. זה חיים.

הזכרתי את מאמר הגמרא, שחכמי ישראל באו אל דוד המלך ואמרו: "עמך ישראל צריכים פרנסה". ענה: "לכו ופשטו ידיכם בגדוד". צאו למלחמה. ותמוה: איזה פתרון זה. מלחמה כרוכה בסכנת נפשות ומי יבטיח את הניצחון, ומי ערב לכך שהשלל יהיה רב ויפתור את בעיית העוני?

הא? מה אומר כבודו?!

"אההם... שאלה!".

אענה למעלתו מה תירץ על כך הרב **מסשעבין זצוק"ל**.

חכמי ישראל התאוננו שהעם קובל שאין פרנסה, וממילא אין באפשרותו לתמוך בלומדי התורה ובענייני צדקה.

אמר להם בחכמתו: "אתן לכם עצה. תערכו גיוס כללי ואז יעמוד הכהן ויכריז: מי אשר בנה בית ישוב לביתו, ותראו כמה ינהרו. מי שנטע כרם ישוב לביתו, ותראו כמה ישובו - אז מה אתם מדברים על זמנים קשים, על חוסר כסף ופרנסה..."

וכך, ברוך ה', זיכיתי אותו גם בדבר תורה וגם בצדקה.

קמחא דפסחא

מעבר לדין הצדקה התדיר יש דין מיוחד של '**קמחא דפסחא**' (אורח חיים תכט, א). ונראה, שיש בו משמעות עמוקה ומחייבת.

חג הפסח הוא חג האמונה. פרעה כפר בה', סמך על כוחו ועוצם ידו, וה' חילץ את עם ישראל, "כי פדה ה' את יעקב, וגאלו מיד חזק ממנו".

ונשאל **הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל**: הלוא דרשו על הפסוק "ויתרון ארץ בכל הוא, (קהלת ה, ח), שאין בעולם דברים מיותרים, הכל נברא לתועלת. בסיום הבריאה נאמר: "וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאד" (בראשית א, לא). אין דבר, אין כוח ותכונה, רגש ומידה, שאין להם שימוש לטובה.

תכונה זו של 'כוחי ועוצם ידי' והתעלמות מהבורא לשם מה נבראה? הן רעה היא בתכלית! הלוא צריך כל אדם לבטוח בה' ולדעת שהוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים!

וענה: "תכונה זו נבראה עבור עזרה לזולת, צדקה וחסד!".

כשבא אליך עני ומבקש עזרה, אל תענה לו: ה' יעזור לך, התאזר בבטחון, דע שהכל לטובה, קבל ייסורים באהבה...

כשבא אליך עני התעלם כעת מהבורא, ואמור: "כוחי ועוצם ידי", אם ביכולתי לעזור אני נחלץ לעזרה!

ולפיכך, לפני חג הפסח, חג האמונה וחובת ההסתמכות הבלעדית על הקדוש ברוך הוא, פותחים במגבית '**קמחא דפסחא**' להורות כי בעניין העזרה לזולת יש לפעול בכל היכולת ולא להשמיע מאמרי ביטחון!

מה לנו תלוי יותר בהשגה העליונה מאשר עניין השידוכים. הן ידועים דברי ה'חזון איש' **זצוק"ל** שבהסתר הפנים הנורא של דורנו גלויה ההשגחה הפרטית רק בענין השידוכים! ועם זאת סיפר לי הרב **שך זצוק"ל**, שכשבאים אליו לבקש ברכתו בענייני שידוכים מיד שוקל הוא בדעתו אלו הצעות באות כאן בחשבון, ואת מי אפשר לערב בעניין...

(מתוך הגדה של פסח - 'הגדת')

כשהתקרבותי לעברו לא האמנתי למראה עיניי - היהודי יושב ולומד בספר 'נועם אלימלך'. כאן? בשנג'ן, סין. בספר הקדוש 'נועם אלימלך'? תדהמה אחזתני. התחלתי להמטיר שאלות ללא מספר. מה שלומו? מאיפה כבודו? ומה ליהודי בסין ולספר הקדוש 'נועם אלימלך'?

סיפור מיוחד של גאב"ד חרדים הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א על רבי אלימלך מליז'ענסק בסין ליזמא דהילולא



שנג'ן, עיר נידחת במחוז גואנגדונג שבסין.

אוויר מהביל ומחניק מקבל את פניהם של צוות מערכת הכשרות בד"ץ 'חרדים' ובראשם הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א ראש המערכת. במסגרת מסעות הכשרות הם הגיעו לאזור שנג'ן כדי לעקוב מקרוב על ייצור מיוחד שיהא בתכלית ההידור. היה זה ביקור שגרתי ורב פעמי, אולם את מה שהם זכו לראות באותו ביקור השאיר אותם פעור פה למול השגחתו של השי"ת והתוודעותו של תורת הרבי ר' אלימלך בעולם כולו.

בל נקדים את המאוחר, מתאר הגאב"ד, אלא אציין שמתוקף תפקידנו אנו מגיעים למקומות נידחים ברחבי תבל בהם יהודים ישובים על אדמת ניכר. עם הזמן חשתי רצון עז לזכות את אותם היהודים במקומות אלו, לכן לקחתי על עצמי כהזדמנות פז להפיץ את דבר המלך ודתו - תורתו של הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע - בכל מקום בו אדרוך כף רגלי. וכך הייתי עושה הלכה למעשה: טרם הנסיעה הייתי לוקח תחת אמתחתי את הטלית ותפילין ו...כמה כרכים מהספר הקדוש 'נועם אלימלך' מאירת עיניים. דבר זה שינה ושילש את עצמו ממקום למקום על פני יושבי תבל ומלואה.

סחיבת ספרי ה'נועם אלימלך' לא הייתה תמיד משימה קלה. ובפרט לאותם מקומות שבהם לא עלה הדבר בקנה אחד עם הוראת אותו מדינה. מה גם, שלפעמים היה זה על חשבון המזון ופת בסלו של האוכל הכשר למסע המחנה. ומן הצד הביעו המשגיחים פליאה רבתי על העניין כולו. בשביל מה סחיבת הספרים כל פעם מחדש? מאן ימר שאיזה יהודי במקום נידח ירצה ללמוד ב'נועם אלימלך'? אולם קבלה לעולם עומדת, ואת אשר קיבלתי על עצמי לא שינית.

את ספר הקדוש 'נועם אלימלך' לקחתי לכל מקום ויהי מה! בסופו של אותו יום קיצי מהביל, בעודי צועד לעבר בית המדרש בפאתי שנג'ן כשהספר 'נועם אלימלך' באמתחתי לצורך זיכוי הרבים, נכנסתי לתוככי ההיכל והיה בית המדרש ריק מאדם. רק בקצהו המערבי יושב לו יהודי עלייד שולחן רכון על ספר. כשהתקרבותי לעברו גברה בי מרגע לרגע פליאה רבתי עד כי לא האמנתי למראה עיניי. היהודי יושב ולומד בספר 'נועם אלימלך'. כאן? בשנג'ן? בספר הקדוש נועם אלימלך? תדהמה אחזתני.

איני יודע כמה זמן חלף עד שהתחלתי להמטיר כמטר מצליף

שאלות ללא מספר. מה שלומו? מאיפה כבודו? ומה ליהודי בסין ולספר הקדוש 'נועם אלימלך'?

"השתקעתי כאן בשל עסקיי", הסביר לי היהודי המתוק שפגשתי. "עם השנים זכיתי לקבוע עתים לתורה בספרו של הרה"ק רבי אלימלך", לחש לי האיש כממתיק סוד.

האם אתה מבין את מה שהנך לומד? שאלתי בהיסוס. "לא כל כך. אולם עצם הלימוד והמילים הקדושות של הספר מכניסים בי כוח ורצון להתחזק ולחיות כיהודי. מה גם שאת המקצת שאני מצליח להבין אני מלמד לתושבי המקום הצמאים לדבר ה' וזה נותן בהם טל של תחייה רוחניות להחיות נפש ולעמוד בעוז מול פגעי הזמן". ומדוע אתה לומד מתוך שברי לוחות של ספר ישן ואותיות נשברות? שאלתי קבעתי. "זה העותק האחד והיחיד באזור הזה בסין, והלוואי מי ייתן ואשיג כאן חדש!".

לרגע הזה ציפיתי, ומתחת אמתחתי הוצאתי לו את הספר 'נועם אלימלך' חדש מלא ישן, דבר שיוסיף מתיקות בלימודו, וגם יזכה את האחרים.

דמעות של רגשי קודש נקוו מעיניו של אותו יהודי. הוא לא האמין למתרחש באותם רגעים. למצוא חמדת נפשו 'נועם אלימלך' חדשה בקצה העולם בתוככי סין רבתי עם? עין בעין זכה האיש לראות את השגחתו הפרטית של השי"ת. ובזה גם אנוכי הקטן קיבלתי אות

המשך בעמוד 22

מורי ורבותי! יש מישהו שלא ירוץ לקנות בצפון תל אביב מגרש ששווה מיליון שקלים והוצע למכירה במחיר מציאה של 100 אלף שקלים? הרי לא יהיה אף אחד שלא ירוץ! "רגע! רגע! מה אתה רץ?" קוראת לו אשתו, "הרי 100 אלף הוא הון עצום עבורך" ... "הוי", ישיב לה בעלה, "את ה־100 אלף אני מקבל בחזרה על המקום ועוד פי עשרה מזה, ולא ארוץ!"

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על הביזנס הטוב ביותר



מעות חיטין

התורה הקדושה אומרת: "נתון תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ובכל משלח ידך" (דברים טו, י). יש פעמים שאדם נותן כסף לצדקה, אבל בזמן הנתינה יש לו 'קוועטש' בלב - 'למה נתתי, מדי הרבה נתתי...', 'עבדתי קשה להרוויח את הכסף, למה שהשני לא יעבוד...', וכדומה. באה התורה ואומרת: אדוני הנכבד! אם אתה נותן אתה עושה 'ביזנעס' מצוין! "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך!" הוצאת מהכיס אלף שקלים? הקב"ה יוסיף עליך אלף פעמים ויברך אותך כאשר דיבר.

מורי ורבותי! יש מישהו שלא ירוץ לקנות בצפון תל אביב מגרש ששווה מיליון שקלים והוצע למכירה במחיר מציאה של 100 אלף שקלים? הרי לא יהיה אף אחד שלא ירוץ!

"רגע! רגע! מה אתה רץ?", קוראת לו אשתו, "הרי 100 אלף הוא הון עצום עבורך" ...

"הוי! פתיה שכמותך!" ישיב לה בעלה, "את ה־100 אלף אני מקבל בחזרה על המקום ועוד פי עשרה מזה, ולא ארוץ!"

ואם הקב"ה מבטיח לך שאם תיתן צדקה ולא ירע לבבך "יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך" - לא "תרוץ" לתת? הרי אין 'ביזנעס' טוב מזה!

כאשר התייצב השר לפני המלך שאלו המלך: "מהו השווי המדויק של כל רכושך?", ובתשובתו נקב השר סכום שהיה שווה לעשירית מהשווי האמתי של נכסיו.

המלך שידע כי הסכום האמתי גבוה יותר, כעס מאוד וציווה מיד להחרים את כל רכושו. מכיוון שהוכח בעליל כי השר העיד שקר במצח נחושה.

הכומר יעץ למלך להעלים את היהודי מן העולם מבלי שאף לא אחד יידע מזה... וכיצד עושים זאת? פשוט מאוד! מפילים אותו לתוך בור סיד עמוק הממוקם במדבר שמחוץ לעיר, שם הוא ייעלם מבלי שיהיה סיכוי לעלות על עקבותיו לעולם.

המלך העמיד שני עבדים פרימיטיביים, שאינם יודעים כלום מימינם ומשמאלם, ליד הבור והורה להם שכאשר יגיע אדם ויאמר להם את המילים "האם כבר קיימתם את מה שגזר המלך?", שיטלוהו בכוח ויטילוהו אל הבור. המלך הדגיש להם שאף אם יהיה זה אדם נכבד, או שר חשוב, עליהם לעשות את ההוראה ללא כל היסוס או מורא.

בשלב זה פנה המלך אל השר היהודי ואמר לו כי יש לו שליחות חשובה שהוא מבקש ממנו לעשות. היהודי נענה ברצון והמלך הורה לו ללכת מחוץ לעיר, למקום בו יראה שני עבדים עומדים וממתנים, ושאל אותם האם הם קיימו כבר את מה שגזר המלך.

השר היהודי החל לצעוד לכיוון היציאה מהעיר, כשלתע הוא רואה

מעשה בשר יהודי שכיחן בממשלתו של אחד ממלכי אומות העולם. הלה הצליח מאוד בעסקיו והתעשר, דבר שעורר עליו את קנאת שאר השרים. הללו, מרוב קנאה הלכו והוציאו דיבתו רעה בפני המלך בהעלילם עליו עלילות שונות ומשונות. בין השאר סיפרו כי יודעים הם נכונה כי את כל עושרו עשה על חשבון קופת בית המלוכה. בראש המסיתים עמד כומר רשע שלא נח לרגע, והיה מתסיס את השרים ואת המלך דבר יום ביומו נגד אותו יהודי שנוא נפשו.

המלך לא שעה לדבריהם בהכירו ביושרו של השר היהודי, אך מאחר שהשרים, והכומר בראשם, לא הרפו מן הדרישה לחקור את העניין, לא נותרה למלך ברירה אלא להזמין לחקירה בדבר רכושו הרב.

סיפר לי מורי ורבי הגר"ח גריינמן זצ"ל, שיהודי חילוני פנה אליו: "אם היו לנו היום נסים כמו אלו שהיו במצרים, הייתי חוזר בתשובה"...השיב לו הגר"ח: "לך וראה יהודים שיש להם עשרה או שנים־עשר ילדים והם לא מצליחים לגמור את החודש. אך בכל זאת עולה בידם לחתן את כל צאצאיהם, האם אין זה כמו הנסים שאירעו במצרים?!"

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על האמונה התמימה



"והפיתו כל בכור בארץ מצרים" (פרשת החודש - שמות יב, יב)

רק כשזרקת אבן מסתכלים למעלה

שעבוד מצרים, עם עשר המכות שהיו בו, ולאחר מכן היציאה עם קריעת ים סוף שהיתה בסימונה, לימדו את עם ישראל פרק מאלף באמונה. הכל מאת ה', וכל מה שהוא עושה - לטובה. בטחון בה' אינו לומר תמיד "יהיה טוב". ה'חזון איש' כותב בספרו 'אמונה ובטחון' (תחילת פ"ב) כי זהו "בטחון מזויף". מהיכן הבטחון הזה שתמיד יהיה טוב? הבטחון האמיתי הוא זה האומר "כל מה שהקב"ה עושה - לטובה הוא עושה". הביטחון הולך יחד עם אמונה. צריך להאמין שאף אם נראים הדברים כדברים רעים, כאסון - באמת הכל לטובה.

טבעו של לאדם, שכשטוב לו הוא לא נושא את עינו למרום. הוא נוטה לחשוב ש'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. ולא עלינו, רק בשעת צרה, כשמתחיל לכאוב אז נזכרים להסתכל למעלה... מספרים על עשיר גדול שגר בקומה גבוהה של בנין רב־קומות. פעם אחת נסעה משפחתו לחופש ושכחו שהוא נמצא בבית. הם נעלו את הדלת מבחוץ, ולו - לא היו מפתחות נוספים. הטלפון, משום מה, שבת.

ניסה העשיר לדפוק על הדלת, לצעוק לעזרה מן החלונות - אך כלום! אין קול ואין עונה! אף אחד לא שומע, והוא נמצא בבית לבד, בלי יכולת לצאת...

לפתע הגה רעיון: ברשותו היתה קופה גדושה מטבעות זהב. הוא ניגש לחלון והחל לצלוף מטבעות, אחד ועוד אחד, על ראשי העוברים והשבים, מתוך תקווה שאחד האנשים שהמטבע ינחת על ראשו ירים עינו למעלה לראות מי הזורק, וכך יעלה בידו להזעיק עזרה.

דא עקא, שכל אחד שנפל עליו מטבע הרים אותו והמשיך הלאה בדרכו. אף לא אחד הרים את עינו למעלה לברר מאין נחת המטבע. מה עשה? לקח אבן והשליך אותה על ראש אחד העוברים. או אז, האיש שנחבט ברקתו, הרים מיד עינו למעלה, כדי לראות מי זרק עליו את האבן...

איי! איי! כשאדם מקבל מטבעות זהב הוא לא שואל "מי נתן לי

אותם?", הוא לא מרים את העיניים למעלה לראות מהיכן הם הגיעו. אבל כשזורקים עליו אבן - אוהו! מיד הוא מרים את העיניים למעלה ונועק: "מי זרק עלי?".

קריעת ים סוף בימינו

סיפר לי מורי ורבי הגר"ח גריינמן זצ"ל, שיהודי חילוני פנה אליו בהצטדקות הבאה: "אם היו לנו היום נסים כמו אלו שהיו במצרים, הייתי חוזר בתשובה"...

השיב לו הגר"ח: "לך וראה יהודים שיש להם עשרה או שנים־עשר ילדים והם לא מצליחים לגמור את החודש. אך בכל זאת עולה בידם לחתן את כל צאצאיהם ולרכוש עבורם דירות. האם אין זה כמו הנסים שאירעו במצרים?!" חז"ל אומרים (פסחים ק"ח): 'קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף', והנה אנו רואים כיצד יהודים חיים ומתפרנסים, ומשיאים את בניהם ובנותיהם, הרי לנו בדורנו נסים בדיק כביציאת מצרים!."

זאת ועוד, הנה בבני ברק לבד יש לפחות שלושים אולמות, והאולמות האלו לא עומדים ריקים. בכל הזמנים שמותר לערוך חתונות הם בתפוסה מלאה. זה, כאמור, בבני ברק בלבד. בכל יום אתה רואה בעיתון כמה וכמה משפחות קמות ונבנות ומתווספות לבניין עם ישראל.

כל אלו צריכים בתים, כל אלו צריכים פרנסה. ואתה לא שומע על מי

מהם שגר ברחוב, או שמת, חלילה, ברעב.

מי מפרנס את כולם? מי דואג לכל אלו?

התשובה: "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". מי שדאג לעם ישראל בים סוף, אף שהמצב היה נראה בכי רע, הוא גם זה שדואג למזונותיו ולמחייתו של כל אדם. משום כך אנו אומרים ב'ברכת המזון': "הוא נותן לחם לכל בשר", כיוון שמזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה.

תשאל בן אדם: איך הצלחת לחתן את הילדים? הוא אפילו לא ידע את התשובה! זוהי מציאות בשטח! הוא בעצמו אינו יודע מהיכן השיג את הכסף, מהיכן פרע את ההתחייבויות הקודמות, אבל העובדה קיימת: הילדים נשואים והוא לא מת מרעב...

כמו שבקריעת ים סוף ראינו את "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", כן גם בכל מהלך החיים עלינו לדעת, להבין ולהתחזק באמונה ובבטחון כי הכל מאת ה' וכל מה שעושה הוא לטובה.

יש קריעת ים סוף גם בימינו, בכל יום ויום מחדש!

תפילה אמתית ושלמה

"קרוה ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". אדם שמתפלל לה' בכל לבו: "אבא, אין עוד מלבדך! הכל בכל מכל כל - מומך. אני לא פועל כלום" - זוכה לישועה!

אבל צריך שהתפילה תהיה אכן אמתית, מכל הלב.

מעשה באברך שהתחייב סכום מסוים לחתונת בתו. מועד החתונה ממשמש ובא והוא אינו מצליח להשיג את הסכום שעליו התחייב. השידוך עמד בפני פירוק.

בצר לו הלך לכותל המערבי ופרץ בבכיות נוראות: "אבא! תרחם עלי, תושיע אותי!". בוכה, בוכה, מתחנן, בלי הפסק.

כשסוף סוף סיים והחל לפסוע לאחוריו, פנה אליו מישהו שעמד מאחוריו והיה עד לבכיותיו, דפק על גבו ושאל אותו: "אולי תוכל לספר לי במה העניין?"

האברך סיפר לו על החתונה שעומדת להתבטל. על הבית היהודי שעומד להיחרב. על כך שאין לו את הכסף שאותו התחייב לתת...

"על איזה סכום מדובר?", שאל הלה, והאברך נקב בסכום גדול.

ללא אומר ודברים הוציא האיש פנקס צ'קים, רשם עליו את הסכום, והושיט אותו לאברך. "מזל טוב! כל טוב שיהיה לך", והלך...

בבואו ל'כולל' סיפר לכל האברכים את הסיפור המסעיר שאירע לו זה עתה בכותל.

למחרת עמד מיניבוס בשערי הכולל. ארבעים אברכים נסעו לכותל, התחילו לומר תהלים, וחיכו שמישהו מאחור ידפוק להם על הגב...

זה בוודאי לא הולך ככה! כאמור, התפילה צריכה להיות אמתית וכנה, מתוך אמונה שלמה, בטחון שלם ש"אין עוד מלבדו".

אם אומרים תהילים וגם מחכים שמישהו ידפוק על הגב זו לא אמונה שלמה, וממילא זה לא עובד!

איך עושים כסף באמריקה

שמעתי לאחרונה סיפור מדהים על אברך חשוב, תלמיד חכם גדול

אחרי שהיתה לו 'הסכמה' מה'חזון איש' סר האברך למעונו של מורו ורבו, הרב מטשעבין זצ"ל, כדי להיפרד ממנו, וסיפר לו שה'חזון איש' אישר את הנסיעה. "תשמע היטב!", אמר לו הרב מטשעבין, "ה'חזון איש' אמר לך לנסוע - אז אתה נוסע! אבל ה'חזון איש' הרי לא אמר לך לאסוף שם כסף...

שאירס את בתו ולא הצליח להשיג את סכום הכסף שהתחייב לנדונייתה.

הוא פנה לגאון רבי חיים ברים זצ"ל ואמר לו: "אני צריך ממך טובה גדולה. יש לי שאלה שאני צריך להתייעץ עליה עם ה'חזון איש'. היות ואתה מקורב אליו, תלמיד מובהק שלו, אבקשך שתיסע עמי, כי אני חושש שלא יכניסו אותי".

רבי חיים, שהכיר אישית את האברך, נעתר לבקשתו. אלא שבדיוק באותו היום שנסעו הודיעו להם שה'חזון איש' לא מרגיש טוב והוא אינו מקבל אנשים.

אחד מבאי הבית, רבי דוד פרנקל זצ"ל, גילה באוזניהם כי ה'חזון איש' יוצא מחדרו לתפילת מנחה. בין חדרו לבין בית המדרש יש חול קטן, בו יש ברז, וה'חזון איש' היה נוהג ליטול שם את ידיו לפני התפילה. "אם זו שאלה קצרה תוכלו לשאול אותו שם", אמר. "אחר כך יהיה קשה מאוד להיכנס. אני מציע לכם לעמוד ליד הברז ואולי, בסייעתא דשמיא, תצליחו".

וכך הווה. שניהם ניצבו במקום. ה'חזון איש' יצא מחדרו ונגיש לברז ליטול ידיו. משראה את רבי חיים פנה אליו ואמר: "הו, רבי חיים, יליד ירושלים. מה אתה עושה כאן?". הוא אמר לו שלאברך הנלווה אליו יש שאלה.

משנתקבלה הרשות שאל האברך: "יש לי בת שהגיעה לפרקה. אין לי כסף לחתן אותה. האם לנסוע לאמריקה לאסוף כסף?"

"אמריקה? לעשות כסף? של מי הרעיון הזה?", שאל ה'חזון איש'. "הרעיון שלי", השיב.

"רעיון שלך? סע והצלח!"

אחרי שהיתה לו 'הסכמה' מה'חזון איש' סר האברך למעונו של מורו ורבו, הרב מטשעבין זצ"ל, כדי להיפרד ממנו, וסיפר לו שה'חזון איש' אישר את הנסיעה.

כשהלך להתפלל ערבית נכנסה הרבנית לסלון. ברגע אחד של חוסר שימת לב נתקלה רגלה במפה הארוכה. השולחן התנדנד מעט בחוסר יציבות, ובן־רגע נפלו כל הכלים שהיו עליו והתנפצו בקול רעש גדול, בקבוקי היין היקרים נשברו, ותוכנם נשפך על המצות היקרות והמהודרות שהתפזרו בשולליות ונרטבו כליל

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על אש המכלה כל חלקה טובה

"לא תבערו אש בכל מִשְׁבְּתֵיכֶם" (שמות ל"ה, ג')



שעת ניסיון

מאחר שעניין אש המחלוקת בשבת הינו כה חמור, מרכז השטן כוחות רבים על מנת לגרום לאדם ליפול ולהיכשל. הניסיון גדול ביותר בערב שבת, כשמחמת לחץ ההכנות עלולים להגיע לקפידות, לכעסים ולעלבונות. דווקא אז יש להתאמץ בכל הכוח בשמירה על המידות הטובות ובהתגברות ובשליטה על המילים היוצאות מפינו.

'רבי שבתאי הסכלן' היה יהודי תמים שכונה בפי הבריות בשם זה על שם הסבלנות שהייתה בו. כגודל יראת השמים שלו כך היו מידותיו הטובות, ומעולם לא נתן להן לבוא זו על חשבון זו.

כשהתקרב ליל פסח שררה בביתו התרגשות רבה. כבכל שנה הקפיד רבי שבתאי על הידורי כשרות מרובים, ורכש מצות מהודרות במחיר מלא. שולחן הסדר בביתו נערך מבעוד מועד בכלים מפוארים, כלי כסף וגביעים נוצצים - "תערוך לפניי שלחן"... שולחן של בני מלכים, כפשוטו ממש.

כשהלך להתפלל ערבית נכנסה הרבנית לסלון. ברגע אחד של חוסר שימת לב נתקלה רגלה במפה הארוכה. השולחן התנדנד מעט בחוסר יציבות ובן־רגע נפלו כל הכלים שהיו עליו והתנפצו בקול רעש גדול, בקבוקי היין היקרים נשברו ותוכנם נשפך על המצות היקרות והמהודרות שהתפזרו בשולליות ונרטבו כליל.

לא חלף זמן רב ורבי שבתאי שב לביתו. המחזה שנגלה לנגד עיניו לא היה מרגין, בלשון המעטה, והוא פרץ בבכי. אך במקום שיוציא מפיו

איסור הבערת אש הוא אחת מל"ט המלאכות האסורות בשבת. אך השל"ה הק' מוסיף, כי התורה הזהירה כאן לא רק על אש פיזית כי אם גם על הבערת אש רוחנית, שהיא אש המחלוקת וחימום הכעס. הטעם לכך שהזהרנו על אש המחלוקת דווקא בשבת הוא, מפני שאז מתפנים כולם מעבודתם, מתראים ונפגשים זה עם זה, ואם לא עוסקים בדברי תורה ובשמיעת דברי אלוקים חיים אשר מעלים ומרוממים את האדם - מגיעים לדיבורי חול ודברים בטלים, הגוררים בעקבותיהם קטטות וויכוחים.

בלהט הוויכוח אנשים אינם שמים לב למעשיהם, ועלולים להגיע למציאות נוראה ואימה.

כך אירע באחד מבתי הכנסת, שתוך כדי דרשת הרב נדמה היה לאחד המתפללים כי כוונת הרב בדבריו היא להקניט ולגנות אותו באופן אישי. הוא לא שלט ברוחו, קם ממקומו וגער ברב נמרצות. הקהל לא נותר אדיש לחילול כבוד הרב, ומיד קמו אנשים שקינאו את קנאת רבם והחזירו לאותו אדם מנה אחת אפיים.

חילופי הדברים נגררו לחילופי מהלומות, ובמקום פרצה קטטה איומה ונוראה, עד שהוזמנו למקום ארבעה אמבולנסים וניידות משטרה. נגרם מכך חילול שבת מזעזע, מלבד חילול ה' ושאר עבירות חמורות שנעשו שם!

כל זאת משום שעברו על "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" והציתו את אש המחלוקת, אשר כדרכה של כל אש פורצת בלי שליטה ומכלה את כל הנקרה בדרכה.

כוח התורה כנגד אש המחלוקת

כנגד אש המחלוקת שכוחה עלול להתחזק בשבת, נתן בדינו כוח אדיר המסוגל להילחם בו - כוח דברי התורה.

כאשר מנצלים את שעות הפנאי ואת כינוס הבריות לאמירת דברי תורה ולשמיעתם, דברי התורה שהם כאש, כמו שנאמר: "הלוא כה דברי כאש נאם ה'" (ירמיה כג, כט), הם מבערים ושורפים את אש המחלוקת!

והרי לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסק בהן בדברי תורה (ירושלמי שבת פט"ו ה"ג).

נתן בו חכמה, תבונה ודעת גבוהות מאוד, ונטע בו את כל המידות העצומות והנפלאות שצריך שתהיינה לאדם רם המעלה. כל זאת, כדי שיעסוק במלאכת המשכן, בזהב בכסף ובנחושת.

לכאורה לא מובן מה הצורך בכל זה. בכל מדינה ניתן למצוא אנשים בעלי כישורים, ידע ומיומנויות, שעוסקים בהצלחה רבה בעבודות נגרות, פחחות, צורפות וכדומה. אנשים כאלו היו מסוגלים, לכאורה, לבנות ולייצר את כלי המשכן ללא קושי ניכר. מדוע, אפוא, היה צריך לקחת את בצלאל בן אורי ולמלא אותו חכמה תבונה ודעת? לשם מה הוא היה זקוק לכל המעלות הגדולות והנפלאות הללו?

לדעת לכוון לרצון הבורא

ביאור העניין, כי מלאכת הקמת המשכן איננה מלאכה פיזית גרידא, ובוודאי שלא די לצייר את הצורה החיצונית והאומנותית בלבד. את המשכן וכליו צריך לצייר ולעשות באותה מחשבה ובאותה כוונה של בורא עולם, צריך לדעת לכוון לדעת עליון. רק באופן זה יעמוד המשכן וכליו על מתכונתם, ויהיו ראויים וכשרים לייעודם הרוחני.

בעולם יש אמונים גדולים, אך הם אינם ראויים להקים את משכן ה'. רק אנשים צדיקים וקדושים כבצלאל בן אורי, ולצדו אהליאב בן אחיסמך, הם מתאימים להיות בוני המשכן. וכדי שתצלח מלאכתם מילא אותם ה' ברוח אלוקים, וחנן אותם בחכמת לב מיחדת.

הקב"ה אומר למשה (לעיל לא, ו): "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר ציוויתיו". כיצד?

בני ישראל הביאו את תרומותיהם למשכן - "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו, וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ה'". הם הביאו את כל החומרים שנדרשו להקמת המשכן וכליו ובגדי הכהונה - זהב וכסף ונחושת, תכלת, וארגמן ותולעת שני, ושש ועזים, עורות אילים מאדמים, ועורות תחשים, עצי שטים, אבני שהם, אבני מילואים.

מה עושה אמן רגיל? לוקח אחד מן החומרים שנתרמו ובונה בו את הכלי הנדרש. למשל, לוקח מטיל זהב של אחד התורמים, לא משנה של מי, ומצפה בו את כלי המשכן השונים - הארון, המזבח, הקרשים וכל שאר הכלים שהתורה ציוותה לצפותם זהב. מבחינתו לא משנה איזה זהב משמש לאיזה כלי, העקר שהוא בונה לפי ההוראות, והחומר ממלא את ייעודו.

אבל למלאכת המשכן זה לא מספיק. כאמור, צריך לדעת לכוון לדעת עליון, צריך לדעת מהו רצון ה', איזה זהב מתאים לאיזה כלי. כמו כן, צריך לדעת מה הייתה המחשבה של התורם בשעה שהביא את תרומתו למשכן, ולכוון לכוונתו. בלי זה חסר בעיקר המלאכה.

לצלאל הייתה החכמה האלוקית הזאת. הקב"ה מילא אותו רוח אלוקים, ועל ידי כך היה יודע "לחשב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת", דהיינו, ידע לכוון למחשבות של מעלה ולמחשבותיהם של בני אדם, ולפי זה ידע להתאים כל תרומה למטרה המדויקת שלה.

בצלאל, בחכמתו האלוקית, ידע להקים את המשכן ולהביאו אל שלמותו, עם כל המחשבות והכוונות. ועל ידי כך זכה להקים את משכן ה' שתהיה בו השראת השכינה.

(מתוך הספר 'משכני אחריו')

האשמות כלפי אשתו הוא התאונן על עצמו שעוונותיו גרמו לכך, ולא באה לו עוגמת הנפש הזו אלא משום שלא עשה את כל מעשיו לשם שמים.

הוא לא נח ולא שקט עד שסיים: "הוי, כמה ציערתי את אשתי הצדקת, בכך שגרמתי לה את עוגמת הנפש הזאת", ובכך הצליח לעודד ולהרגיע את הרבנית.

במקום להפוך את האירוע לזירת התגוששות, שבה הכל יוצאים פצועים ושותתים דם, הוא נטל את כל האשמה על עצמו וזקף את קומתה של אשתו. השטן, אשר כבר כמעט חכך ידיו בהנאה על הצלחתו, נאלם דום והסתלק לו בבושת פנים.

זהירות מכעס וממחלוקת ותיקון עצמי עד רכישת מידות נעלות ומופלאות, הם השאיפה שאותה עלינו להציב לעצמנו בעבודת ה'.

זהירות מפני דיבורי חול בשבת

אש המחלוקת היא רק אחת מן העבירות שעלולים להגיע אליהן בעקבות כינוס שאינו נסוב על ענייני קדושה ודברי תורה אלא עוסק בדברי הבל ורעות רוח. אנשים כאלו "מרעה אל רעה יצאו" - הם מדברים דברי חול האסורים בשבת ועוברים על "ממצוא חפצך ודבר דבר" (ישעיה נח, יג), "שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול" (שבת קיג).

הזהירות הנדרשת לכך היא כה גדולה, עד שרבותינו (ירושלמי שם) מספרים שרבי שמעון בר יוחאי ראה את אמו מדברת הרבה בשבת, ואמר לה: "אמא, שבת היום!", ומיד מיעטה בדבורה. רשב"י, כמוכן, לא העיר בצורה חריפה, כדרך שאומר השולחן ערוך ("יד רמ, יא) "ראה אביו שעבר על דברי תורה, לא יאמר לו: עברת על דברי תורה, אלא יאמר לו: אבא כתוב בתורה כך וכך, כאילו הוא שואל ממנו, ולא כמזהירו, והוא יבין בעצמו ולא יתבייש...". מכל מקום ניתן ללמוד מכאן על חומרת עניין זה של דיבור דברים מיותרים בשבת.



בית המקדש - מקום השראת השכינה

~עוצם קדושת המשכן והמקדש

ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. ומלא אתו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחושת (לה, ל-לב)

מעלות גדולות לשם מה?

כשהייתי נער צעיר, בגיל בר מצוה, למדתי בשיבת 'תפארת ישראל' בחיפה.

ראש הישיבה שלנו, רבי מאיר דב רובמן זצ"ל, שגאון גדול וענק רוח היה, נהג למסור לנו שיחות עמוקות למרות היותנו נערים צעירים. באמצעות שיחותיו גרם לנו הרב לדבוק בתורה הקדושה ובחכמיה. שיחות אלו נערכו בספרו 'זכרון מאיר', ועל אף שנפטר לפני כארבעים וחמש שנים תורתו עדין מוהדהדת.

זכורני דרשה נפלאה שדרש הרב על פרשתנו:

הקב"ה לקח את בצלאל בן אורי, ומלא אותו רוח אלוקים - רוח הקודש,

הרב הכסטר עלה למעונו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ובתוך הדברים שאל אותו: "כיצד יכולים לדעת על אדם האם יש לו יראת שמים?". השיב רבי חיים בקצרה, כדרכו בקודש: "הסתכל על פניו היטב ותראה"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א



"וַיֵּצְאוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה" (שמות ל"ה, כ')

המשגיח, הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, עומד בספר 'לב אליהו' על נקודה עצומה שיש להתבונן בה בפסוקים אלו. התורה מציינת שבני ישראל יצאו "מלפני משה". לכאורה פרט זה מיותר, שכן בתחילת הפרשה מסופר שמשה הקהיל את כל בני ישראל, ואם כן היה די לכתוב "ויצאו כל עדת בני ישראל", ללא צורך לציין מהיכן יצאו.

בהסבר הדבר מקדים רבי אליהו להביא את הכתוב במשלי: "אם ללצים הוא יליץ ולענונים יתן חן" (ג, לד), ורש"י מפרש שם: "ללצים - אדם נמשך אחריהם, לסוף אף הוא יהיה לץ עמם. אם לענונים יתחבר, סוף שייתנו מעשיו חן בעיניהם של בריות".

כלומר, אם מצאה חן בעיני האדם דרך הליצנות ובחר לשבת במושב לצים, בסופו של דבר הוא יהיה לץ בעצמו וייעשה לחלק בלתי נפרד מהם. אך אם דרך הענווה מצאה מסילות בלבבו הרי הוא יחפש כל אמצעי כיצד לקנות מידה זו, ומובטח לו כי יעלה הדבר בידו עד כי ימצא חן בעיני כולם; כי כן טבע האדם, להימשך ולהיות מושפע מסביבתו.

כעת נבין, אומר רבי אליהו, את הדגשת התורה כי בני ישראל יצאו "מלפני משה" - היה ניכר על פניהם שיצאו "מלפני משה", הרוממות של משה רבינו, הקדושה והטהרה של בן אנוש שזכה להגיע לפסגת הגדלות שמסוגל אדם להעפיל אליה, לדבר פנים אל פנים עם השכינה הקדושה - כה השפיעו עליהם, עד שצורת פניהם העידה עליהם שכעת הם יצאו מלפני משה.

דוגמה לכך, כותב רבי אליהו, ניתן למצוא על ידי התבוננות פשוטה בעוברים והשבים ברחוב. על אדם רגיל שהולך לעיסוקיו, יהיו אשר יהיו, לא ניתן לראות להיכן הוא הולך או מהיכן הוא מגיע. אך אם נראה אדם שהולך בחוסר שיווי משקל, ידיו מתנועעות לצדדים והילוכו מקרטע, נבין כי כנראה יצא כעת מבית מרוח...

להבדיל אלף אלפי הבדלות, היה ניתן לראות על כל התנהגותם והילוכם של בני ישראל כשהם נהדרים במראיהם ונאים בתהלוכותיהם, שכעת הם יצאו מלפני משה.

רוח הדברים כבר נמצא ב'ליקוטי מהרי"ל', שכתב כי כאשר אדם עומד לפני צדיק ואדם גדול יש לו בהירות רבה והתעוררות הלב לרוממות וקדושה; כאשר הוא יוצא מלפני הצדיק, ההתעוררות והבהירות בדרך כלל נעלמות כלא היו. אך בני ישראל כשעמדו לפני

משה היתה להם בהירות ורוממות כה רבה עד שהשפיעה עליהם לזמן ארוך.

רבי אליהו הסיק מכך לפני תלמידי הישיבה שומעי לקחו, שכאשר בני הישיבות יוצאים לימי בין הזמנים לאחר תקופה ממושכת של שהות והתעלות בישיבה הקדושה - פניהם אמורות לענות בהם שהם בני תורה, והכל ירגישו בהנהגתם שהם לומדי תורה! החן שאמור להיות נסוך על פניהם וההדר בהנהגותיהם, ובסביבתם יעידו בהם שכעת יצאו מהיכל הישיבה.

כל תנועה, כל זיו, כל הגה ודיבור אמורים להעיד עליהם שהם בני ישיבה, ומכך שחובה מוטלת עליהם להשתדל לגרום קידוש ה' במעשיהם ולא חלילה חילול ה'. הבריות לא באות לבחון את התלמידים ברמת ידיעותיהם בתורה, אלא דוקא את הנהגתם והילוכם עם הבריות.

לפני כמה שנים עברתי סמוך לישיבת מיר ברכפלד, ופגשתי את המשגיח הגאון הצדיק רבי ראובן הכסטר שליט"א. הוא סיפר לי דבר נפלא שאירע עמו באותו שבוע:

הרב הכסטר עלה למעונו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ובתוך הדברים שאל אותו: "כיצד יכולים לדעת על אדם האם יש לו יראת שמים?". השיב רבי חיים בקצרה, כדרכו בקודש: "הסתכל על פניו היטב ותראה".

"התשובה לא סיפקה אותי", סיפר לי הרב הכסטר. הוא פנה ועלה לביתו של מרן ראש הישיבה, הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, וחזר בפניו על השאלה. הרב שטיינמן השיב בפשטות את אותו העיקרון: "מסתכלים עליו ורואים"...

פעם עבר שם ידידו משכבר הימים, ולמראה התרוצציותיו העיר לו בפליאה: "כיצד הנך מסוגל בגילך המתקדם לטפס על הסולם מאות פעמים במשך היום? הלוא אין זה לפי כוחותיך? האם הבריאות שלך חשובה בעיניך פחות מממונך?"

הסוגיא! ולא זו בלבד: תוך כדי לימודו הפריעו לו כמה וכמה פעמים בעניינים דחופים שונים, ובגמר העניין המשיך בלימודו כרגיל כאילו לא הופרע כלל ושקע שוב בסוגיא שלפניו בדיוק היכן שעצר קודם. תאמרו לי איך ייתכן לנהוג כך אם לא מי ש'תורתו אומנותו'!..."

בהתפעלותו הוסיף רבי ירוחם להמשיל זאת באוזני תלמידו במשל הבא: הדבר דומה לאדם שקיימת ברשותו חנות למזכר יינות ומשקאות חריפים. החנות הומה אדם כל העת, והמוכר - שגילו נושק לגיל הגבורות - עולה ומטפס על הסולם כפי צורך עבודתו. בשביל האחד הוא עולה להוריד יין אדום, ולרעהו יין לבן; לפלוני יין שרף ולא למונוני יין ישן נושן - כל אחד לפי בחירתו ורצונו.

פעם עבר שם ידידו משכבר הימים, ולמראה התרוצציותיו העיר לו בפליאה: "כיצד הנך מסוגל בגילך המתקדם לטפס על הסולם מאות פעמים במשך היום? הלוא אין זה לפי כוחותיך? האם הבריאות שלך חשובה בעיניך פחות מממונך?"

השיב לו המוכר: "אכן אתה צודק, ואין זה לפי כוחותי, ובוודאי שהבריאות חשובה מאוד בעיני. ולכן אחרי הצהרים אני נשאר לנוח כמה שעות בביתי. אבל מה אעשה ובחנות תלויה מחייתי, ואיך אני יכול לוותר על כך? כל זמן שאני מחזיק את החנות, כך מוטל עלי לנהוג: לעלות ולרדת, לעלות ולרדת..."

"כך היא גם דרכה של תורה", הטעים רבי ירוחם. "אם האדם חש שהתורה היא אומנותו הוא אינו מתעייף כלל! כך נוכחתי בבעל האכסניה ההוא - כל ההפסקות מהלימוד לא הפריעו לו כלל, כיוון שהוא היה באמצע האומנות שלו ללמוד וללמד!"

גם אנו, בני התורה, צריכים לדעת שלעולם אין חדלים ומפסיקים. בן תורה דומה למי ש'תורתו אומנותו' ועליו להראות בכל מצב ובכל עת כ'בן תורה'. הילוכו ברחוב, כמו גם הנהגתו בתוך הבית פנימה, ושיגו ושיחו עם הבריות - אמורים להיות כצורת מי שתורתו אומנותו, שפנימיותו הנאצלת תהיה ניכרת עליו ללא צל של ספק כלל.

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

כאשר הגיע לשיבה סיפר הרב הכסטר את כל העניין לבחורים, והוסיף כי הנושא עדין אינו ברור אצלו. אחד הבחורים נכנס לראש הישיבה, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ושטח בפניו את השאלה - כיצד ניתן לדעת על בחור אם הוא ירא שמים?

וראו זה פלא: שלושה נביאים נתנבאו בסגנון אחד. רבי אריה ציטט על אתר את הפסוק "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות כ, יז), והפטיר: "יראת שמים רואים על הפנים"..." ויהי לפלא! לאחר שהות קצרה הוסיף רבי אריה עוד משפט: "אמנם, כדי לראות זאת צריך שגם הרואה יהיה ירא שמים... רק כך הוא יוכל להבחין על פני אדם אם יש לו יראת שמים!"

אדם שיש בו תוכן רוחני, והתורה מעסיקה את חושי והגיוני לבו, הדבר ניכר עליו מבחוץ. אם מתבוננים בו רואים עליו את אשר יש בו.

רבי ירוחם העיד ש'תורתו אומנותו'

סיפור נפלא סיפר הגאון הצדיק רבי זיידל אפשטיין זצ"ל, משגיח ישיבת 'תורה אור' ומגדולי שרידי בעלי המוסר:

בהיותו בחור בישיבת מיר התקיימה באחד הימים שמחת נישואיו של אחד מבחירי תלמידי הישיבה, הגאון רבי דוד ליפשיץ זצ"ל, מי שלימים נודע כרבה של העיר סובאלק, וכונה בהערצה 'הסובאלקער רב'. בשנותיו המאוחרות יותר ניהל את מפעל החסד 'עזרת תורה' בארצות הברית, ועמד בעזר וסיוע רב לישיבות רבות ולמוסדות תורה.

אל החתונה נסע רבי זיידל בצותא עם רבו המשגיח, מרן הגאון רבי ירוחם ליוואוויץ זצ"ל. הדרך ממיר לסובאלק, שם התקיימה השמחה, היתה ארוכה מאוד, כך שלא היו נוסעים לשם ברציפות אלא היו נותרים ללון באכסניה מזדמנת באמצע הדרך. לצורך כך חיפשו מקום ראוי שיוכלו ללון בו בבטחה וברגע.

לאחר בירורים שמעו על ראש הקהל באותה עיר שהעצרו בה כי הוא יהודי צדיק ובעל חסד, שניתן לסמוך עליו ללא עוררין, הן לגבי אורחות חייו והן בעניין הכשרות בביתו. רבי ירוחם אכן נפנה להתאכסן אצל אותו אדם.

בבוקר, לאחר שיצאו מהאכסניה, דיבר רבי ירוחם בהתפעלות רבה אודות בעל האכסניה. הוא התבטא שוב ושוב שבעל האכסניה 'תורתו אומנותו', וציין שהיתה לנו זכיה ללון בבית של יהודי כזה. רבי זיידל ציין, שעל אף שהיתה לו, כמו לשאר תלמידי ישיבת מיר, יראת כבוד עצומה ונוראה כלפי המשגיח, למרות זאת אזר אומץ לשאול את רבו: "מה כוונתכם בהתבטאות זו על בעל האכסניה ש'תורתו אומנותו'?"

השיב לו רבי ירוחם כך: "הלוא בעל האכסניה הוא אישיות הנושאת על עצמה כתר רבים בהנהגת הכלל, ומשמש בתפקידי מפתח שונים: הוא ראש הקהל שמתעצם עמו בעניי הקהילה; הוא משמש כראש 'חברה קדישא' של העיר; עליו מוטלת האחריות של כשרות החנויות; הוא מנהל את קרנות הצדקה והגמ"ח הכללי המקומי ועוד.

"ולמרות כל זאת, אם שמתם לב", אמר רבי ירוחם, "בעת שהתאכסנו אצלו הוא היה עסוק במשך שעותיים תמימות בעומק

בהזדמנות אחרת הסביר ה'חזון איש' את אומץ לבו ללכת כה גלוי במקום כה מסוכן: "באותו יום למדתי מסכת עירובין בעיון כל הצורך, עם כל הראשונים... ידעתי בבטחה שביום זה לא אתפס..."

השליח המסתורי שהציל את אשת הרב אלישיב!

הרב ישראל ליוש

"הַחֲדָשׁ הָזֶה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים" (פרשת החודש, שמות יב, א)



יחול חג הפסח יהיה בתקופת האביב, ואת זאת לא נוכל לקיים אם נמנה רק על פי הלבנה, אלא אם כן נתחשב גם בתקופת החמה, ומכיון ששנת החמה יתירה על שנת הלבנה ב"א יום מצווים בית הדין לעבר אחת לג' שנים את השנה ולהוסיף חודש לחודשי הלבנה, ובכך תשתווה התקופה לתקופת החמה ויישמר חג הפסח בחודש האביב. ניתן לומר שסיבת ציווי הבורא ית' להתחשב אף בתקופת החמה, להבהיר לנו כי אף שאנו מוזהגים מעל לדרך הטבע, הרי גם חוקי הטבע הם בהנהגתו יתברך ואין בהם חלילה מקרה ומנהגו של עולם...

על פי כל זה נבין: פרשת החודש, המצווה לנו את צורת מניין החודשים, מחברת ומקשרת בין שתי הגאולות המורות על שתי ההנהגות, הטבעית והנסית, ושתיהן מורות אחת על חברתה שהכל בהנהגתו ובהשגחתו יתברך, וכדברי הרמב"ן: "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים... שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם..."

"איך הקב"ה מסוגל לראות כיצד מייסרים ומציקים לבניו - עם ישראל?", שאל רופא את מרן ה'חפץ חיים' זי"ע בזמן פרעות קיישיב.

שקע ה'חפץ חיים' בהרהורים, שתק ולא ענה! "אולי אין אלוקים בעולם...!?", המשיך הרופא בפקפוקי האמונה שלו...

הנה, פרשת החודש נקראת בין גאולה לגאולה, בין גאולת פורים לגאולת מצרים. הבה נתבונן מה העניין לקשר בין שתי הגאולות? ומה יש בה בפרשת החודש שנבחרה לקשר ביניהן? נבין זאת בהקדם התבוננות על מהות ההבדל שבין שתי הגאולות. נס פורים, כידוע, הוא נס נסתר. האירועים הנסיים שאירעו בו נבלעו בשגרת החיים. המלכה ושתי, בהתנהגות שכיחה ומסתברת, מסרבת לבוא אל המלך בכתר מלכות. אסתר - גם זה קורה במתכונת שגרתית - מתמנית תחתה למלכה, ובכך מנהל הקב"ה את סדרי הטבע כדי שיהיו מוכנים להציל את עם ישראל מגזירת המן ואחשוורוש.

לעומת זאת, נסי מצרים היו נסים גלויים, סדרי הטבע שוננו, החל במימי מצרים שהפכו לדם, כלה בקריעת הים, עבור דרך חושך שניתן למשש וברד של מים ואש. ההנהגה האלוקית המנהלת את הבריאה לעין כל הייתה גלויה ומאירה.

עתה נעבור לעיין מעט בציווי "החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה", עם ישראל מתייחד משאר אומות העולם בכך שהוא מונה את חודשי השנה לפי מהלך הלבנה ולא לפי חודשי החמה כפי שמונים אומות העולם.

לא בכדי מנייננו שונה ממניינם, כי גם ההנהגה השמימית עם אומות העולם שונה מההנהגה אתנו, עם ישראל. אומות העולם מונהגות על פי חוקי הטבע, "חוק נתן ולא יעבור", הנהגה טבעית ללא שינוי וללא כל התחדשות, החל מבריאת העולם ועד עתה. ולפיכך הם מונים לחמה, שגם היא קבועה מבריאתה, ואינה מתחדשת בכל עת, היא כמו שהיא שוקעת וזורחת.

לעומת זאת, ההנהגה עם ישראל היא הנהגה למעלה מדרך הטבע, הנהגה על פי התורה שקדמה לחוקי הטבע, והיא משתנית ומתחדשת בכל עת, לפי ערכו ומצבו של כלל ישראל. ועל כן מונין ישראל ללבנה שאף היא מתחדשת בכל חודש, ומורה על הנהגה על טבעית.

אך זאת עלינו לדעת, כי על אף שנצטוונו למנות החודשים על פי חודשי הלבנה, מצווים אנו להשוות את לוח השנה במידת-מה גם לימות החמה. התורה מצווה: "שמור את חודש האביב ועשית פסח לה", מכאן דרשו חז"ל שעל הבית דין הגדול לשמור שהחודש שבו

"אולי אתה לא רופא?!", ננער ה'חפץ חיים' משתקתו.

"הנה תעודת הרפואה שלי!", הראה מיד הרופא הפגוע לכיוון הקיר. "תעודה זו היא מלפני ארבעים שנה", אמר לו ה'חפץ חיים', "מאין לי לדעת שגם כיום יודע אתה לרפא...?".

"בתום לימודי הרפואה עמדתי בכל המבחנים וע"כ קיבלתי תעודה, אין טעם לערוך בכל שנה מבחנים מחדש ולהוכיח שוב שאני רופא...", ענה לו הרופא.

"גם הקב"ה", הסביר לו ה'חפץ חיים', "הראה את כוחו וגדולתו ביציאת מצרים לפני שנתן לנו את התורה, זאת התעודה שלו, אין טעם לערוך לו מבחנים מחדש בכל פעם שהוא מעמידנו בניסיון של 'הסתר פנים'..."

"אני הלכתי ישר", סיפר ה'חזון איש', "ללא מורא פחד, פניתי לרחוב הימני וראיתי שהוא מלא בחיילים שחיפשו ובדקו איש אחר איש אם פטור הוא משירות צבאי. המחזה הזה חזר על עצמו גם כאשר פניתי לרחוב השמאלי, גם דרך זו הייתה מלאה בחיילים. אעפ"כ ידעתי בבירור שלא יאונה לי כל רע, הלכתי בבטחה כשאני מוקף חיילים, ובניגוד לדרך הטבע כאילו לא הבחינו בי ולא שאלו אותי כל שאלה..."

בהזדמנות אחרת הסביר ה'חזון איש' את אומץ לבו ללכת כה גלוי במקום כה מסוכן: "באותו יום למדתי מסכת עירובין בעיון כל הצורך, עם כל הראשונים... ידעתי בבטחה שביום זה לא אתפס..."

הרבנית מרת בת שבע קנייבסקי ע"ה סיפרה אף היא על נס גלוי שאירע לסבתה, אשת הגאון רבי אריה לוי זצ"ל. פעם כאשר יצאה מביתה לקנות ירקות בחנות הסמוכה, פגש בה אדם וביקש ממנה כוס שתייה. 'לא יקרה לו כלום אם הוא ישתה רק בעוד כמה דקות', הרהרה, וביקשה ממנו להמתין מעט עד שתחזור מהחנות. אך הוא לא הסכים והפציר בה שתיתן לו מיד כוס מים כי הוא מאוד צמא. מיד מיהרה הרבנית וחזרה לביתה. כאשר ניגשה אל קערת המים כדי לשאוב משם כוס מים ליהודי, נחרדה... היא ראתה את בתה התינוקת בתוך קערת המים, היא כנראה נפלה מעריסתה שעמדה בסמוך היישר אל קערת המים... מיד הרימה האם את בתה והצילה אותה ברגע האחרון.

כאשר שבה הרבנית אל האיש עם כוס המים, לא מצאה אותו. או אז הבינה שהיה הוא שליח משמים להציל את בתה. "הילדה הזו", סיימה הרבנית קנייבסקי את סיפורה, "היתה זו אמי... אשת אבי הרב אלישיב זצק"ל".

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל:
israel.layosh@gmail.com

כיוצא בדבר ענה מרן הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן זצוק"ל לדוקטור לפיזיקה מאוניברסיטה מפורסמת בארה"ב שאמר לו: "חיפשתי את הקב"ה... ולא מצאתי!".

צחק מרן זצוק"ל ואמר: "אל תחפש אותו במיקרוסקופים שלך... תחפש אותו בבטן ותמצא אותו. הקב"ה אינו גרגיר חול שמחפשים אותו במעבדה בארה"ב... הוא נמצא בגופך כאן לידך. הבגד מעיד על אורגו וגוף האדם על יוצרו".

שיחת קודש התנהלה בין הני תרי גיסי, מרן ה'חזון איש' זי"ע ומרן ה'קהילות יעקב' זי"ע. הם שוחחו בענייני נסים גלויים ונסים נסתרים, עד כמה זוכים אנו לראות בדורנו נס גלוי...

ה'חזון איש' הזכיר את אשר עבר עליו במינסק ואמר: "ראיתי על בשרי נס גלוי. יום אחד יצאתי מהבית אל בית המדרש, השלטונות חיפשו בשווקים אחרי משתמטים מהשירות הצבאי, מי שנתפס בלא כרטיס שחרור נלקח מיד אל ה'קסרקטין', מחנה צבאי.

להתחיל את היום ברגל ימין חווייה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

**הפורתח
בכל יום...
המייל היומי של 'דרשו'**

באותו יום, וגם למחרת, היא, ילדיה, שכניה וגם בנצי בעלה - סרקו את כל הדרך, חיפשו בכל מקום, ניסו להבין להיכן נעלמה האבידה, ודבר לא הועיל. ארנק התכשיטים היקר צימח לו כנפיים, נעלם ואיננו. נזק אדיר המוריד לטמיון רווח של שנים!

כיצד הביאה החלטה משפחתית לישועה כפולה?

הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

"שבת שבתון" (שמות ל"ה, ב)



כי השעות הללו של כניסת השבת - אלו שעות נפלאות ומרטיטות, מרגשות ומרוממות, אם רק נעניק להן את הפנאי הדרוש, אם ניתן לעצמנו את העונג לחוש את הרוממות הנפלאה של כניסת השבת. וכמו בחתונה - כך גם בשבת הנפלאה. כבני משפחה קרובים של הכלה המיוחדת הזו, אנו מזדרזים לסיים את ההכנות מוקדם ככל האפשר, ממהרים להיכנס אל השבת, לקבל את המתנה המיוחדת הזו. אנו מבינים כי ככל שנקדים לקבל את השבת כך ייטב, ככל שנזכה לאורה מוקדם יותר כך נהפוך למאושרים יותר, נפשנו תתעדן, תתרומם, תתעלה...

תשאלו את מי שכבר זכו לקבל את השבת מוקדם, לפני זמן כניסתה. תשמעו מפייהם עדויות נרגשות על דקות של עונג רוחני קסום, של רוממות אישית נפלאה, של שירת הלב והנשמה בואכה כניסת השבת. החמה עודה בשיפולי רקיע, עושה את דרכה אל בין הגלים. יום ששי עודו כאן, מי שלא זכה - עודו מתרוצץ טרוד ומתוח, ואלה, מקבלי השבת באהבה מוקדם מזמן כניסתה - כבר מצויים להם בעולם אחר, נעלה וטהור, זך וצח, מרומם ונפלא!

בשבת בה נקרא בפרשת השבוע על מתנת יום השבת, זה הזמן להחליט שגם אנו זכאים לאושר הנפלא הזה, לחוות את הקסם העונג, את ההתרגשות הנפלאה. בהיערכות פשוטה, הקדמת קניות ובישולים, הקדמת נקיונות וסידורים - נוכל גם אנו לזכות להקדים לקבל את פני השבת, לחוש את הטעם הנפלא הטמון בה. הבה נעשה זאת, ונזכה להיות משומרי השבת וקוראי העונג, הזוכים לשבוע ולהתענג מטובו של בורא עולם!

בעיצומו של השבוע, באחד הימים לקראת סופו, מתרחש הרגע הזה. יהודי ניצב במקום עבודתו או בבית מדרשו, בביתו או ברחוב, ואז זיק ניצת במוחו כי השבת קריבה ובאה. ובאותו רגע, עצם הידיעה שהשבת מתקרבת, עצם התזכורת על בוא המלכה - משרה עליו רוח חדשה ורעננה, הוא חש שמשוה באוויר משתנה, נרגע קמעא... וככל שהשבת הולכת ומתקרבת, כך ההתרגשות והשמחה בלבו של כל יהודי גואות והולכות. כשניחוחות השבת מתחילים לעלות מהסירים המהבילים, כשהנעימות השבתיות עולות מחצרות הבתים, כשהקדחתנות לקראת השבת מתחלפת במפות הצחות ובכלים הנאים - חש כל יהודי את האושר העצום בלהיות יהודי, את הטעם שאין שני לו.

עם כניסת השבת, מתייצב כל יהודי בבית הכנסת, ומשורר 'לכה דודי לקראת כלה'. כי אכן כן, השבת היא הכלה, ולקראתה אנו נרגשים - כמו לקראת חתונה משפחתית. ואין פלא אפוא, כי בהיכנס השבת חש היהודי כמי שנכנס לאולם ולעולם מזהיר ומואר, עולם של שמחה ואושר, עולם של רגש ועונג עילאי.

לפיכך, אין פלא כי ההכנות לשבת - דומות להפליא להכנות לחתונה. ההתרגשות, האושר, רוממות הרוח, הקדחתנות והעשייה הרבה - כל אלה קודמים לחתונה, וקודמים גם לכניסת השבת. אמנם, חתונה היא נדירה והמונית יותר, אבל זהו בדיוק החן של השבת - הקביעות שלה אחת לשבוע, והיותה שמחה אישית פרטית של כל אחד מאיתנו, לא פחות מהיותה שמחה משותפת של כל בני העם היהודי. ובשמחת חתונה, למרות כל הקדחתנות שלפניה, לא נמצא בן משפחה קרוב שיגיע לחופה בנשימה טרופה, לא נראה את החתן והכלה מגיעים בשניה האחרונה, ומסיימים לסדר את העניינים כשהחתונה כבר בעיצומה... ההיפך הוא הנכון, דקות ארוכות לפני השעה שנקבעה, כבר מתייצבים החתן והכלה ובני המשפחה הקרובים באולם, מצוחצחים ורעננים, נרגשים ומאושרים, רגועים ושלווים לקראת הרגע הגדול.

ודווקא לכן, אם נתבונן לרגע, נבין את דברי הרמב"ם הכותב שלקראת כניסת השבת יושב יהודי ברוגע ובשלווה, ומקבל את השבת כמקבל פני מלך. זו לא דרישה או בקשה, זו פשוט עובדה מרגשת ונפלאה.

מודעה מפתיעה, שיקום מהיר...

את הסיפור הבא קיבלתי מידיד קרוב בשם בנצי פ., המשמש כאח רפואי בבית החולים 'איכילוב'. ביום מן הימים, לקראת סיום המשמרת שלו, התקשר אליי חבר, ובקול נאנח סיפר כי זה עתה נפצע באורח קל בתאונת דרכים, והוא מבקש ממנו להמתין לו בחדר המיון ולסייע לו בבדיקות. בנצי הנחמד שמח על יכולתו לסייע לחברו, והמתין לו בשערי חדר המיון.

במבט ראשוני, קבעו הרופאים כי מדובר במכות יבשות בלבד, והמליצו על מנוחה ומשככי כאבים. אלא שהאח בנצי, חברו הקרוב של הפצוע, ביקש כי בכל זאת חברו יוכנס לצילומי רנטגן מקיפים, על מנת לוודא כי אכן אין כל חשש למכה נסתרת באחד האיברים הפנימיים.

הרופאים נעתרו, והחבר נשלח מיד לבדיקת סי. טי. - רק כדי לוודא שהכל תקין. הצילומים נערכו ונבדקו, והתברר כי אכן כן, כל האיברים הפנימיים לא נפצעו. אלא שדווקא אז נתר ממקומו רופא צעיר מהמחלקה הכירורגית, וזעק: 'רגע, תראו מה קורה בכבד' - - - הרופאים הסירו את משקפיהם, נעזרו בזכוכיות מגדלת, ולפתע הפך חדרם לזירת התרוצצויות. פרופסור מומחה הוזעק מהמחלקה, ובראותו את הצילומים חשכו עיניו: 'יש כאן גידול קטן שיושב בדיוק בין אונות הכבד. נדרש ניתוח דחוף להסרתו לפני שיתחיל לשלוח גרורות...'.

החבר ובנצי עמדו המומים, נבוכים, מבולבלים. לפתע גילו עד כמה גדול היה הנס שבתאונה - הן היא זו שהובילה לצילום הסי. טי. שהוביל לגילוי הידיעה המרעישת, על המחלה המסוכנת המתפתחת בכבד באין מפריע. אין ספק כי זהו נס יוצא דופן, כאשר תאונה אקראית ובקשה לבדיקות מקיפות - חשפו את דבר הגידול, ועתה ניתן לטפל בו!

הרופאים קבעו לו ניתוח ליום ראשון שאחרי, הסבירו כי מדובר בניתוח מורכב ועדין במיוחד, וגם גילו את אוזנו כי לאחר הניתוח מצפה לו תקופת שיקום ארוכה וקשה. ובכל זאת, הרי לא שייך לוותר על ניתוח שכזה, יש להסיר את הסכנה במהירות האפשרית, גם במחיר ניתוח מסובך ומורכב שאחרי תקופת שיקום קשה ומייסרת...

כל הסיפור הזה התרחש ביום רביעי, ובנצי וחברו נפרדו לשלום, כשבנצי מבטיח לחברו להיות לצידו בעוד ארבעה ימים - ביום הניתוח, ולסייע לו ככל יכולתו - לפני הניתוח וגם אחריו, לאורך תקופת האשפוז והשיקום הארוך הצפוי. בנצי שב הביתה מאוחר מהרגיל משמעותית, ופיו לא מפסיק למלמל תודה לה' - על שזיכהו לבקש את הבדיקות הללו לאחר התאונה, בבדיקות שמסתבר שהצילו את חייו של חברו לפני שיהיה מאוחר מדי...

הוא שב הביתה בתחושות מעורבות, שמח על הנס, מבולבל מההפתחותיות, וכאוב על הסבל שחברו אמור לעבור בימים ובחודשים הקרובים. ואז, נזכר שיש סגולה עתיקת יומין, ושמה 'תוספת שבת'. 'אקבל על עצמי לקבל את השבת מוקדם מזמנה הרגיל, לשבת ולהמתין לכניסת השבת ברוגע ובשלווה, בשמחה

ובאושר. ויהיו הדברים לזכות חברי היקר, שיזכה לעבור את הניתוח בשלום ושתקופת השיקום תעבור עליו בקלות!' - הרהר. הוא שיתף את רעייתו - השותפה עמו בהכנות לשבת, בהרהור שעלה במוחו, שוחח עמה בנעימות על הרעיון, הסביר את היתרון, פירט את המעלות, תיאר את התחושה המרוממת והקסם הענוג, וקינח בכך שהוא רוצה לקבל על עצמו סגולה זו - לזכותו של החבר העומד בפני ניתוח מורכב ותקופת שיקום קשה.

האשה שמעה את הדברים, והיטב הבינה את המשמעות. 'תוספת שבת' כרוכה בשינוי הרגלים, לקבל את השבת מוקדם וברוגע - זה כדאי ומשתלם, אך דורש מאמץ. 'רגע, רגע', אמרה לפתע, 'אם אתה מקבל על עצמך להקדים את קבלת השבת לזכות חברך, אף אני אקבל על עצמי להקדים את השבת, לזכות ישועה דחופה לה אני זקוקה...'.

וזה דבר המעשה: רעייתו של בנצי עוסקת במסחר בתכשיטים יקרים. כמה ימים קודם לכן קיבלה מלקוחה ארנק תכשיטים ששווי הון עתק, והיה עליה להעבירו לצורך, להעריך את שווי, ולקדם את מכירתו בתמורה לתכשיטים אחרים. בבוקרו של יום, היא נטלה את ארנק התכשיטים מהבית, אך בהגיעה אל הצורך - נדהמה לגלות כי הוא איננו, נעלם...

מתוחה ומודאגת, שבה את כל הדרך, בולשת בעיניה ימינה ושמאלה, מחפשת את הארנק האובד. היטב ידעה כי מדובר בארנק ששווי הון עתק, לא משהו שניתן לאבד... והוא בכלל לא שלה - הוא של לקוחה, איזה נזק, כמה אי נעימות, איך תתמודד מול העניין הזה?

באותו יום, וגם למחרת, היא, ילדיה, שכניה וגם בנצי בעלה - סרקו את כל הדרך, חיפשו בכל מקום, ניסו להבין להיכן נעלמה האבידה, ודבר לא הועיל. ארנק התכשיטים היקר צימח לו כנפיים, נעלם ואיננו. נזק אדיר המוריד לטמיון רווח של שנים!

עתה, החליטה, תקבל על עצמה להקדים פני שבת, לקבל את השבת ביישוב הדעת וברוגע, 'ותהיה קבלה זו לזכות עבורי, שנזכה למצוא את ארנק התכשיטים האבוד, שמאן דהוא ישר ונאמן יניח את ידו על הארנק הפורח והבורח, וישיב לנו אותו בקרוב!' - ביקשה כשדמעה סוררת זולגת מעיניה. 'נפעל יחדיו כדי להקדים את קבלת השבת, אתה - לזכות חברך והניתוח שלו, ואני - לזכות האבידה שנעלמה, ובעזרת השם שנינו נזכה בישועות הנכספות!' - סיכמה בתקווה.

היה זה, כאמור, ביום רביעי בשעת ערב מאוחרת, וכבר למחרת, ביום חמישי, הם החלו בהכנות. הנקיון הוקדם לשעת צהריים, הקניות נערכו כבר בדרך מהעבודה, ניווחות השבת החלו לעלות ביום חמישי בערב, והסתיימו בשעת לילה מאוחרת. ביום ששי הם השכימו קום לסידורים אחרונים, עוד לפני חצות היום כבר פרשו את המפה וערכו את השולחן...

לא ניתן לתאר את תחושת כל בני המשפחה באותו יום ששי. את המירוץ הקבוע והמעורב של השלמות קניות ונקיונות בד בבד עם מקלחות וערבובי תבשילים - החליפה שלווה. שלווה בלתי נתפסת. בשקט וברוגע ערכו הכנות אחרונות, ובשעת צהריים מוקדמת כבר

ישבו בניחותא על יד השולחן, ממתנינים להדלקת נרות השבת, כשכולם מצוחצחים ונקיים, הבית נוצץ, הפלטה מוכנה, המיחם מהביל, שעוני השבת מסודרים... - תענוג!

קצת לאחר פלג המנחה, כבר ניגשה האם לנרות השבת, והדליקה אותם בהתרגשות. היא חשה רוממות רוח שאין לתאר, הדלקת הנרות מתוך רוגע איפשרה לה להתרכז במילות התפילה, להתחנן על בעלה וילדיה בלב פתוח ובדמעות שליש. לצידה, כשתילי זיתים, עמדו מסודרים ורעננים בנצי והילדים, וקיבלו את פני השבת כשחיוך אפוף הוד נסוך על פניהם באושר...

כיוון שהשעה היתה מוקדמת יחסית, החליט בנצי ללכת להתפלל בבית כנסת מרוחק קמעה, שהתפילה בו מתחילה בשעה מוקדמת. בדרך כלל הוא לא יכול להספיק להגיע לשם, אבל עתה יש לו את הפנאי, הוא יכול ללכת להתפלל בבית הכנסת בו חפץ להתפלל מאז ומתמיד, והוא יוצא לדרך בשמחה ובטוב לבב...

כמה בתים לפני בית הכנסת, בעודו פוסע ברוגע ובשלווה, עיניו נתקלו במודעה קטנה התלויה על עמוד חשמל מצוי. הוא מביט במודעה שוב ושוב כדי לוודא שאינו הוזה, ואכן כך נכתב בה: 'השבת אבידה! נמצא ארנק תכשיטים מלא, שנראה כבעל ערך רב. המאבד יוכל לפנות למספר טלפון..., ויקבלו על פי סימונים מובהקים בלבד!' בנצי משפשף את עיניו כאינו מאמין. הן זו האבידה שלהם, זה הארנק האבוד! מי פילל ומי מילל, שדווקא כאן, במקום מרוחק יחסית ופחות צפוי, ימצא את המודעה הזו! אמנם, הוא אינו יכול לרשום את המספר - כי כבר קיבל את השבת, אבל בהגיעו לבית הכנסת מצא משהו פחות מאושר ממנו, אחד שעוד לא קיבל את השבת, וביקש ממנו לרשום את מספר הטלפון...

לאחר התפילה, שב לביתו בצעדי ריקוד, מבשר לרעייתו שהסגולה כבר עבדה, הוכיחה את יכולתה. הלא אין ספק כי מדובר בארנק האבוד, וראו זה פלא - דווקא עכשיו, בדקות הללו של כניסת השבת, כשיצא לדרך בלתי שגרתית עקב העובדה שזכה להקדים ולקבל את השבת - דווקא אז נמצא קצה החוט שיוביל לאבידה...

לאחר צאת השבת הוא ממחר להתקשר למספר שהופיע על המודעה, ואכן, לפי כל הסימנים, מתברר שזו האבידה. בחלוף כמה דקות כבר היה הארנק בביתם, כן כן, אותו ארנק אבוד, שנמצא רק הודות להכנסת השבת בשעה מוקדמת מהרגיל!

ביום המחרת, יום ראשון, שב בנצי לעבודתו בבית החולים, וכמובן - חברו הגיע גם הוא, לצורך הניתוח שנקבע עבורו. 'תהיה רגוע!' - סח לו בנצי בביטחון, 'עוד תופתע עד כמה זה יעבור בשלום. אני בטוח. יש לי נוסחת פלא סודית, היא כבר חוללה ישועה. אני בטוח שהיא תעבוד גם אצלך!'

החבר הוכנס לניתוח, וכחלוף כמה שעות כבר התעורר. 'עכשיו הוא יאושפז שבוע - שבועיים למעקב', אמרו הרופאים, 'ואחר כך נתחיל בשיקום. קל זה לא יהיה, אבל עם הזמן, תוך מספר חודשים, הוא יחזור לעצמו!' - אמרו הרופאים, שלא ידעו שהסגולה העוצמתית של 'תוספת שבת' בתמונה...

היה זה, כאמור, ביום ראשון. ועתה הסכיתו ושמעו: כבר ביום רביעי,

השתחרר החבר מבית החולים, שמח, בריא ומאושר. הניתוח הצליח מעל ומעבר למשוער, גופו התאושש במהירות פלאית, הוא נדרש רק לשוב לצילומי ביקורת. תקופת השיקום הסתיימה עוד בטרם החלה, הוא חש כאחד האדם ממש, בריא וחזק, מתפקד כרגיל פחות מ-72 שעות לאחר הניתוח!

ואת הסיפור הנפלא הזה סיפר לי ידידי בנצי בעצמו, ובפיו מסר יוצא דופן: 'במחשבה שניה, היה כל כך כדאי לקבל את השבת מוקדם, גם בלי כל הישועות להן זכינו. זה אושר רוחני צרוף, זו תחושה שאי אפשר לתאר, זו שבת אחרת ממש. הישועות בהן זכינו, הניסים המופלאים שראינו בעינינו, המודעה שהשיבה את האבידה, שנגלתה רק בזכות הקדמת קבלת השבת, השחרור המהיר ותקופת השיקום שנעלמה לאחר הקדמת קבלת השבת - אלו בונוסים משניים!'

הבה נקשיב למסר, נקרבו אל ליבנו. זה אמנם דורש קצת מאמץ, מצריך היערכות מראש. אבל זה כל כך כדאי, כל כך משתלם, כל כך קסום וכל כך עובד! הבה נצטרף גם אנו למשפחה היהודית הגדולה שמקדימה לקבל את פני השבת, ונזכה גם אנחנו לחוש את הטעם המופלא הזה, ולראות בעינינו את ישועת ה' בכל הדרוש לנו!

נס רפואי בכמה דקות...

היה זה לפני מספר שבועות, בפולין שבאירופה. באחד הכבישים המהירים התרחשה תאונה קשה מאוד, בה היו מעורבים כמה יהודים מישראל, ביניהם הבה"ח יצחק בן אהובה שושנה לרפ"ש, שנפצע באורח קשה. על אתר הוא הורדם והונשם עקב פגיעה קשה מאוד בגב ובחוליות עמוד השדרה, והוטס כך, מורדם ומונשם, מפולין לארץ, להמשך הטיפול בו.

כשהרופאים קיבלו את הצילומים - חשכו עיניהם. היטב הבינו כי מדובר במקרה קשה ומסובך במיוחד, הגב ספג פגיעה אנושה, ומי יודע אם וכיצד ניתן להציל את המצב. הוא אושפז בבית חולים בארץ כהכנה לקראת ניתוח מסובך במיוחד, שנקבע ליום ראשון. חבריו ובני משפחתו חששו לשלומם, ביקשו לעשות הכל לרפואתו, ולרגע חשבו מה הם יכולים לעשות כדי להחיש את ישועתו, לוודא שהניתוח יצליח, שהגב יינצל, שיצחק האהוב ישוב ויתפקד. אחד מהם הציע את רעיון ה'תוספת שבת', והצעתו התקבלה בהתלהבות יתירה. קבוצה ענקית של בני משפחה וחברים קיבלו על עצמם להקדים לקבל את השבת שלפני הניתוח, לזכותו ולרפואתו של יצחק היקר.

ביום ששי אחר הצהריים, בעשרות בתים בישראל שררה אווירה שונה, תחושה חגיגית עמדה באוויר. השבת הוכנסה כאורחת של כבוד, ברוגע ובשלווה, כשבבתים רבים ממלמלים שוב ושוב את שמו של יצחק בן אהובה שושנה, לרפואה שלימה ומהירה בזכות הקדמת קבלת השבת.

ביום ראשון עם שחר, החל הניתוח המסובך, שאורכו הצפוי עמד על שעות ארוכות. והנה, הפלא ופלא, בתום שעות ספורות, כבר יצאו הרופאים מחדר הניתוח, ובפנים מחוייכות בישרו לבני המשפחה כי הסתבר שהמצב פחות חמור משחשבו, וחיש קל - יחסית - הצליחו

**כי זהו בדיוק כוחה של הקדמת
קבלת השבת, מחוללת
הניסים ומרובת הנפלאות.
זוהי בדיוק נוסחת הקסם
הטמונה בה, כח רוחני של
מקור הברכה, שמחולל
ישועות בלתי נתפסות**

את אותם המעודדים ומעוררים על דבר תוספת השבת. וכך הוא מגלה: 'העוסקים בדבר זה הטמעת תוספת השבת - יזכו לבנים גדולי ישראל!'

מזהים עד כמה השאיפה שלנו בהישג ידינו, תלויה רק בנו. הבה נקבל על עצמנו את תוספת השבת ונפיץ את חשיבותה, הבה נזכה באושר הרוחני הקסום הזה, הבה נראה נחת מילדינו, שיגדלו ויצמחו לתפארת!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון
של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

לבצע את הניתוח במלואו, ועל פניו - נראה כי הגב שוקם לחלוטין, באופן פלאי וניסי ממש!

ולמורבה ההפתעה, כבר למחרת, מצבו השתנה מן הקצה אל הקצה. סמי ההרדמה הוסרו ממנו, והוא החל להתעורר ולנשום בכוחות עצמו. הרופאים ניצבו ליד מיטתו המזומים, לדבריהם - זהו נס רפואי פלאי שמי שהוכנס בבוקר מורדם ומונשם לניתוח ארוך, תוך יום אחד מתעורר מההרדמה ומצבו טוב!

'צחק היקר, יהיו הדברים להמשך רפואתו השלימה ושיקומו המהיר, כשבימים אלה כבר מדובר על חזרתו לתפקוד מלא ותקין, שיקום מלא מהתאונה הקשה, באופן ניסי ומיוחד. והאמת היא, שאין בזה כל פלא - - -

כי זהו בדיוק כוחה של הקדמת קבלת השבת, מחוללת הניסים ומרובת הנפלאות. זוהי בדיוק נוסחת הקסם הטמונה בה, כח רוחני של מקור הברכה, שמחולל ישועות בלתי נתפסות. הבה נאמץ גם אנחנו את הקדמת קבלת השבת, הבה נזכה גם אנו באושר הרוחני הגדול הזה, הבה נזכה גם אנחנו לראות מתנת השבת מרעיפה עלינו שפע מתנות משמים, אושר ושמחה לכל ימות השבוע!

שאיפת חיים בהישג יד!

השאיפה המשותפת לכולנו, זו שבוערת בלב כל יהודי, היא לזכות לילדים תלמידי חכמים. מי מוכן לוותר על מתנה כזו, על אוצר כזה, לראות את ילדיו גדלים לתפארת? - כל מה שיש לנו אנו מוכנים לתת למענם, להצלחתם, לפריחתם!

הנה תגלית מרגשת: הפעם היחידה בה ה'חפץ חיים' בספרו 'משנה ברורה', מבטיח ילדים טובים, נמצאת בסימן רנ"ו, שם הוא משבח

*** שיעורים מקוצרים על הדף היומי**

*** דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום**

*** ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע**

*** שידורים חוזרים מאירועי סיומי הש"ס של 'דרשו'**

*** סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות**

*** חדש! קבלו תזכורת יומית ללימוד הדף היומי**

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

הגביע ומסרו את הגביע לצורף ע"מ לתקנו. לאחר שתיקנו הצורף וסתם את החור, הבריק וצחצח את הגביע עד שהיה נוצץ ומבהיק, וכשחזר הגביע מהצורף שמח רבינו מאוד מיופיו וניקיונו של הגביע, ואמר: "זה רק לכבוד שמים, הרי זה נמצא רק כאן בבית ומי רואה את זה, א"כ אין בזה שום כבוד עצמי אלא רק לכבוד שמים ולכבוד שבת".

המשך מעמוד 6 | הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

ואז יזכה ל'שבת נוע' הנשמות ולנשמה יתירה מתוך חיות דקדושה. גם נמצאים אנו למדים מסיפור דין בגדל חשיבות של קבלה טובה ועמידתו בהם. לא משנה באיזו קבלה מדובר, אם במילי דשמיא או במילי דארעא, הן בדברים הנוגעים לגוף והן בדברים הנוגעים לנשמה. אם זה בתורה או בתפילה, בקביעת עתים לתורה או בקול מעורר הכוונה. חשוב הדבר מאוד כלפי שמיא. וכמאמר הכתוב "מוצא שפתיך תשמור", וידוע מה שכתבו בספרי החסידות שעל ידי קבלה טובה - מוצא שפתיך, תשמור - נולד מלאך המשמרו ומסייעו להוציאו מן הכוח אל הפועל. נתחזק בדברים אלו ובהם יהיו שפתותיו דובבות עלינו להמליץ טוב בעדינו.

(נעתק ונעבד מתוך שיעורו של גאב"ד חרדים שליט"א, ר"ח אדר תש"פ)

כך גם היה שכבר הרבה זמן לפני שבת היה השולחן ערוך עם הגביע והיין, והיה יושב לבוש בבגדי השבת ומצפה לבואה של השבת, מתי כבר יגיע הזמן בו יוכלו להדליק את נרות השבת. הגביע שבו היה מקדש מדי שבת קודש היה גביע שקיבל מתנה לחתונה מרבי סענדר אשכנזי, ומקרה קרה שנוצר חור קטן בתחתית

וסימן מובהק שמרוצה ומקובל הדבר בשמים. נפלאות דרכי אלוקינו: אין ספק שהשתלשלות הדברים הוא בזכות אותו צדיק כדי שאמרותיו ודברי תורתו יחיה את דרי עולם. לא עבד קוב"ה ניסא למגנא, אלא ודאי שהוא לידע ולהודיע שכוח הצדיק נמצא גם בספריו הקדושים, וכבעל השמועה עומד לפניו ממש, ושפתותיו דובבות בקבר. ובפרט שהתדבקות בצדיק ע"י לימוד דברי תורתו הרי היא כהשתטחות על ציונו הקדוש ומקום משכן מנוחתו, וזכותו בוודאי תעמוד שיהא להם למליץ יושר, ויקום "מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש". ראוי שכל אחד יקבע לעצמו שיעור בספה"ק 'נועם אלימלך' ביחיד או ברבים, ובפרט בערבי שבתות כמנהגם של חסידים ואנשי מעשה.

המשך מעמוד 7 | הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

כראות המלך את פניו כמעט והתעלף... דמעות החלו זולגות מעיניו: הן שני העבדים חזרו אליו ואמרו לי כי עשו את שליחותו וזרקו איש נכבד אל תוך הבור... מי היה אותו איש נכבד שהושלך לבור? התברר כי הכומר הרשע לא יכול היה להתאפק... הוא רצה כבר לראות את סופו של היהודי שנא נפשו. הגיע אל המקום בו עמדו העבדים, המתין והמתין ואין כלום. השר היהודי לא מגיע. הכומר הסיק כי ככל הנראה הוא החמיץ את האירוע וכי היהודי כבר הגיע, טרם בואו, והעבדים עשו כבר את שליחותם. פנה אליהם ושאל אותם: "האם כבר קיימתם את מצוות המלך?"... בו ברגע שיצאו המילים מפיו נטלוהו העבדים בידיהם והשליכוהו אל הבור.

פנה המלך לשר היהודי ואמר לו: "שומר ישראל שמר עליך! הקב"ה עשה לך נס גלוי! אבל תאמר לי בבקשה, הרי 'אין סומכים על הנס', מדוע אפוא כששאלתי אותך בכמה נאמד רכושך ענית תשובה הניכרת לעין כל בחוסר אמיתותה?". אמר היהודי: "כבוד המלך! כל מה שאמרתי הוא אמת לאמתה. אני רגיל לרשום בפנקס מיוחד את סכומי הכסף שאני מפריש לצדקה, ומשנשאלתי על ידי כבוד המלך מהו ערך רכושי - נקבתי בסכום הרשום בפנקס הצדקה, שכן זהו רכושי האמתי הגנוז באוצרות שמים. שאר הרכוש אינו רכושי האמתי הואיל ואין כל ערובה שיישאר בידי". מיד ציווה המלך להביא לפניו את פנקס הצדקה. אחרי שראה שכנים דבריו החזיר לו את רכושו והשיבו על כנו.

(מתוך הגדה של פסח - 'יחי ראובן')

יהודי רץ לקראתו, נסער ומתנשף. הלה סיפר כי היה אמור לערוך עתה ברית מילה לבנו והמוהל לא הגיע. הוא ביקש לדעת האם השר יודע למול ויוכל למול את הרך הנולד? השר היהודי השיב כי אכן הוא מוהל, אלא שכעת הולך הוא לשליחות קצרה עבור המלך ובסיומה יתפנה למספר דקות לעשות את הברית... נענה היהודי התמים ואמר לשר: "אדוני הנכבד! עומדות לפני כבודו שתי מצוות: האחת שהקב"ה מצווה אותו לעשות, והשנייה שמלך בשר ודם מצווה אותו לעשות, את איזו עליך להקדים?". השר היהודי נאלם דום... הוא צודק במאת האחוזים! ובלי להשתהות פנה ללכת עם היהודי לביתו, למול את בנו כמצוות הקב"ה. עם סיום הברית פנה השר היהודי ללכת. הן עליו להמשיך ולקיים את מצוות המלך, אך בעל הבית עיכב אותו ואמר לו: "כבודו יישאר עמנו לסעודת המצווה, כבודו אף יאמר דברי תורה. לא ייתכן שכבודו יעזוב עכשיו את המקום מבלי לכבד אותנו בנוכחותו בסעודה". לא נותרה לשר כל ברירה, הוא נאלץ ליטול את ידיו ולהשתתף בסעודת המצווה, להאזין לדברי תורה שאמרו אחרים, ולומר בעצמו דברי תורה, ועל הכל להאזין לחזן מיוחד שהתחזן ב'יום ליבשה' קרוב למחצית השעה. רק אחרי שעתיים התפנה לשוב לשליחותו. יצא מחוץ לעיר, צעד לכיוון המקום בו אמורים היו העבדים לעמוד... ואין אף אחד. אין עבדים, אין כלום... מדבר שממה... השר הסיק שככל הנראה עקב איחורו הלכו הללו לדרכם. הוא פנה ללכת לארמון המלך, להסביר לו ולהתנצל בפניו על האיחור שנכפה עליו...

אך האברך, כמובן, יצא לדרך... אם ה'חזון איש' אמר לנסוע - נוסעים! אם הוא אמר שתהיה הצלחה - תהיה הצלחה! עם האמונה בה' והאמונה בצדיקים הוא הגיע לאמריקה. נו, מה עושה יהודי מתמיד כמוהו? נכנס לבית המדרש וישב ללמוד יומם ולילה... וכך בדיוק עשה עוד יום ועוד יום. עמל בתורה בלי הפסק כפי שהורה לו מורו ורבו הרב מטשעבין. כעבור שבועיים החלו אנשים להתעניין ביהודי המתמיד שכמעט ולא זז מבית המדרש יומם ולילה, והוא סיפר להם את מטרת הנסיעה. מה נאמר ומה נדבר, האברך המתמיד נשא חן בעיניהם, ובסיועו של האדמו"ר מסאטמאר זי"ע אספו עבורו סכום כסף נכבד ביותר, שהספיק לכל הוצאות החתונה ועוד נשאר ממנו לחתונה הבאה. עד כאן סיפור הדברים. רבותי! אנחנו קולטים איזה נס קריעת ים סוף התרחש כאן? ממש כמו שהיה בקריעת ים סוף: "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון!" בן אדם נוסע לאמריקה. יושב כל היום וכל הלילה בבית המדרש ולומד... והישועה הגיעה!

(מתוך 'אריה שאג', פורים/פסח)

"תשמע היטב!", אמר לו הרב מטשעבין, "ה'חזון איש' אמר לך לנסוע - אז אתה נוסע! אבל ה'חזון איש' הרי לא אמר לך לאסוף שם כסף... תיסע, כמו שהורה לך ה'חזון איש', אבל שם אתה לא עושה כלום חוץ מאשר לשבת וללמוד, בדיוק כמו שאתה יושב ולומד כאן, והישועה בוא תבוא!". הוא החל בהכנותיו לנסיעה באנייה. ביום הנסיעה, כשהגיע לנמל חיפה, הוא פגש שם את הרב מנחם פרוש, שהכיר אותו, והתעניין לסיבת שהותו במקום. "אני נוסע לאמריקה לאסוף כסף כדי לחתן את הבת שלי", השיב. "שמע היטב לעצתי!", אמר לו הרב פרוש. "אני נותן לך עצה טובה! סע בחזרה לירושלים, אל תיסע לאמריקה! אתה לא תכסה אפילו את הכסף שעולה כרטיס הנסיעה! ליהודי שכמוך אין מה לחפש שם!". "אבל ה'חזון איש' אמר לי 'סע ותצליח' ואתה אומר לי שלא לנסוע?". "לא סיפרת לי שה'חזון איש' אמר לך זאת. אני רק אומר לך את המציאות: אפילו את הוצאות הנסיעה באנייה לא תצליח לאסוף. חבל על הזמן, על המאמץ והטרחה, ועל הכסף שלך!".

והצטרפו גם הם. וזה בעצם המסר שבוער לי להעביר ולהבעיר: כל אחד יכול בקצת תכנון ורצון אמתי, כל אחד יכול לזכות להתקדם בלימוד וידיעת הש"ס

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו לי: a0533185209@gmail.com

שעה לדף גמרא, ברוב הפעמים אפילו פחות זמן. הרי כבר זכינו ללמוד כל דף לפחות שש-שבע פעמים, כך שאפילו הדפים הגדולים של ברכות יכולים ללמוד כבעשר דקות". מה תענה לחבר או מכר שיתעניין האם להצטרף למסגרת המבחנים? "הודו לה', כמה מחבריי ומכריי, כמו החברותא שלי בכולל, כבר נהנו

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* שידורים חוזרים מאירועי סיומי הש"ס של 'דרשו'

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

* חדש! קבלו תזכורת יומית ללימוד הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

זמן חרותנו

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

לאורם נלך

משולחנם של רבותינו עיני העדה שליט"א

זמן חרותנו

ענייני פסח

מהגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

ראש ישיבת כנסת ישראל – חברון וחבר מועצתה"ת

יום בשורה באהלי התורה, וחפצי קרבת ה', בהיגלות אור יקרות, הוצאת הספר 'זמן חרותנו' על ענייני פסח, מאת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון וחבר מועצת גדולי התורה.

כבר נודעו ברבים בשערי בתי המדרש, סדרת הספרים על ענייני המועדים – 'זמן שמחתנו' על חג הסוכות, 'ימי הפורים' ו'ימי החנוכה', שיצאו ממכבש שלחן גבוה של ראש הישיבה שליט"א, ובהם העמיד ראש הישיבה את מחות ותוכן המועדים, ועבודת כל יחיד ברוממות המועדים ותכליתם, כשכל דבריו מיוסדים אדני פז על דברי רבותינו ראשונים ואחרונים, ובעיקרם דברי אדוננו הגר"א זיע"א.

וכבר בא דברו של המשגיח הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל במכתבו לספרו הראשון בסדרת המועדים – 'ימי הפורים', שיצא לראשונה לפני למעלה משני עשורים, ובו הוא כתב: 'מכל הספרים שראו אור בתקופתנו האחרונה, לא ראיתי ספר מוצלח כזה... ממש בכל ענין ירד לעומקו ולעומק דברי הגר"א, והערותיו הוא מבסס על יסודות חזקים ובנויים על פי ראיות ברורות, וכל זה מסודר בטוב טעם ודעת הפלא ופלא...'

יקרת ספרי ראש הישיבה, מלבד ההיקף העצום של ענייני המועדים, היא העמדת הדברים באופן הברור והבהיר דבר דבר על אופנו ומקומו, כשהדברים כולם נסמכים על מקורות דברי רבותינו, בהעמדת דבריהם בפלס האמת, לרומם ולשגב קדושת המועדים בלב כל איש ישראל.

זמן חרותנו הוא יסוד קיומנו, כחג חרותנו נכללים כל יסודות האמונה של יציאת מצרים שמחן יתד ויסוד לאמונתנו חוסן לדורות עולם, ואכן ספר זה כולל בתוכו אוצרות טמירים של כל ענייני חג הפסח, מגלות מצרים, יציאת מצרים, שירת הים, שבת הגדול, ענייני ליל הסדר וסיפור יציאת מצרים,

הדברים שנכתבו בעמל ויגיעה בעט סופר, מתדברו מתבדרין בכל היכלי התורה, והם לחם חוק לרבים ממבקשי ה' הצמאים לחוש מהות ותכלית המועדים ורוממותם, ובעזרת ה' יועיל גם ספר זה לחזק ולרומם את ענייני חג הפסח ויציאת מצרים שהם יסוד בתורת ומעלת ישראל. ברכתנו להגאון הגדול ראש הישיבה שליט"א, שייכה עוד רבות בשנים להרביץ תורתו ברבים בהלכה ובאגדה ולהורות הדרך אשר ילכו בה, מתוך בריאות גופא ונחורא מעליא לאורך ימים ושנים.

להשיג בחנויות הספרים
בכל חלקי הארץ

לאורם נלך! ספר חדש וייחודי:

"משולחנם של רבותינו" עיני העדה

רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

יצירה חינוכית מרתקת יצאה בימים אלו ממכבש הרפוס ובה הצצה מרהיבה אל הנהגותיהם והליכותיהם בקודש של עיני העדה קברניטי הדור רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א ורבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

הספר 'משולחנם של רבותינו' כשמו כן הוא, מכיל הנהגות מופלאות ועבודות מרתקות משולחנם של רבותינו עיני העדה שליט"א, ומלווה בעשרות תמונות מרהיבות.

בפתח הספר מובא מכתבו הנלהב של מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל (שניתן לברך הראשון) ובו כותב: 'ובשם החזון איש אמרו שספרים על גדולי ישראל הם מטובי ספרי המוסר. השמח לקראת חופעת הספר חיקר...'

הספר יוצא לאור בפורמט מחודר, מנוקד ומותאם אף לצעירי הצאן החפצים להנות מאורם של קברניטי הדור רבותינו שליט"א.

הספר יוצא לאור בהוצאת הספרים 'יפה נוף' וניתן להשיג אותו ברשת חנויות 'יפה נוף' – פלדהיים" ובכל חנויות הספרים המובחרות.



להשיג ברשת יפה נוף
ובחנויות הספרים

הגדה של פסח בית הלוי

אוצר הספרים

הבמה לסקירת
ספרים ומחבריהם

הגדה של פסח מחסי"ק רבי שלמה אליעזר אלפנדר זצוק"ל

הגדה של פסח בית הלוי

שני הגדות חדשות מבית 'מורשה'
הגדת 'הבית הלוי'
הגדת 'מהרש"א'

הגדה של פסח מהרש"א

בשורה טובה ומשמחת עם הופעת ההגדה שרבים ציפו לה
"בית הלוי" הכוללת אוצר בלום של פירושים וחידושים,
עובדות והנהגות, ואמרות מהורות משלחנו של
מרן הגאון

רבי יוסף דוב הלוי סולובייציק זצוק"ל

בעל "בית הלוי".

הגדה זו המכילה כ-650 עמ' כוללת את סדר ההגדה ברוב
פאר והדר עם אוצר הלכות ומנהגים לליל הסדר, וכן
משובצים על סדר ההגדה פירושים מתורת רבינו בשני
מדורים:

האחד כולל את חידושי בעל בית הלוי ומלוקטים מספרו על
התורה וספר תשובותיו,

והשני כולל עובדות ומעשי רב על סדר ההגדה, וכן ליקוטים
מחידושי רבינו שנמסרו ע"י תלמידיו וגאוני דורו וצאצאיו
הגאונים לשושלת בית הלוי בריסק. כן שמועות רבות בשמו
של בעל בית הלוי משובצים ע"ס ההגדה מפי השמועה
בשם נינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משולם דוד הלוי
סולובייציק זצוק"ל.

לספר זה מצורף גם "מאמר הבטחון" שנכתב ע"י מרן בעל
בית הלוי זצוק"ל ובו מאריך בחשיבות מדת הבטחון.

מאמר רב האיכות הכולל
פנינים ויסודות יקרים במצוה
נשגבה זו עם הוספות
וביאורים, המאמר מצורף
להגדה של פסח לקראת "חג
האמונה" בבורא עולם
המנתיג את עולמו וזן ומפרנס
את בריותיו.



בשורה טובה ומשמחת עם הופעת ההגדה שרבים ציפו
לה "הגדת מהרש"א" הכוללת אוצר בלום של פירושים
וחידושים, מנהגים ופסקים, מערכות ותשובות משלחנו
של גאון הדורות הגאון הנודע לשם ותהלה בכל קצוות
תבל. □

הס"ק הגאון רבינו □

שלמה אליעזר אלפנדר

זצוק"ל וזיע"א. □

הגדה זו שהופיעה השנה על מדפי חנויות הספרים, איננה רק
הגדה, היא גם הפתעה, הן מצד בעל ההגדה ואישיותו
המפורסמת, והן מצד הפירוש המיוחד של סדר ההגדה.

פירוש הגדה זו ע"ס ההגדה של פסח כוללת שני מדורים: האחד,
מדור חידושים ומערכות ע"ס ההגדה בעניני הפסח, חמץ ומצה,
ליל הסדר, יו"ט וחזה"מ ועוד. המקורות לחידושים אלו הינם
מספריו ומכתביו, חלקם רואים אור לראשונה מעצם כתיבת יד
קדשו. והמדור השני כולל עובדות ומעשי רב על סדר ההגדה
משבחיו של אותו צדיק, וכן ממה שסיפר אותו צדיק בחיי חיותו
אודות אבותיו ורבותיו נוחי נפש, וחינם מלוקטים מספרים שונים
ומפי השמועה.

בסוף הספר מצורף חיבור לטהרה את
הקובץ הנכבד "תולדות מהרש"א"
שהוא כ-200 עמ' הכולל את הידוע
לנו מקורות חייו ופועלו של רבינו
הגדול אשר היה חד בדרא ומאורן של
ישראל והאריך ימים בשיבה טובה
מופלגת עד קרוב ל-120 שנה.
בדמותו מתמוזים ונושקים דברי ימי
ישראל משלהי שנות הת"ק ועד פעמי
שנות הת"ש, וסיפורו הוא סיפור
קהילות ישראל בקושטא, דמשק,
צפת וירושלים. חיבור זה יוצא
לקראת כלות מלאות 90 שנה
להסתלקותו בכ"ב לחודש אייר
הסמוך [תר"ץ-תשפ"א].



להשיג בחנויות הספרים. הפצה יפה נוח
לכמויות ופרטים 0527682413

להשיג בחנויות הספרים. הפצה יפה נוח
לכמויות ופרטים 0527682413

ירושלמי שקלים

נוסחת אדונינו הגר"א זיע"א
נדפס לראשונה – בסדר חדש

אוצר הספרים

הבמה לסקירת
ספרים ומחבריהם

המשגיח רבינו ירוחם

משולחנם של רבותינו עיני
העדה שליט"א

לקראת תחילת לימוד מסכת שקלים בדף היומי, התברך השבוע ארון
הספרים התורני בחידוש נפלא:

מסכת שקלים – נוסחת הגר"א

כידוע מסכת שקלים נלמדת בעיקר עם פי' התקלין חרות, שנכתב ע"י
תלמיד הגר"א הגר"י משקלאב, ועפ"י הגהות הגר"א. אלא שהפירוש
אינו מתאים לנוסח הגמ' שלפנינו (שהוא נוסח מהר"א פולדא המעורב
עם הגהות הקרבן העדה), וגם הגהות הגר"א הנדפסות בגליון מקשות
מאד על הלומד, בהיותם חסרות וקטועות. הגהות אלו נלקטו מתוך פי'
תקלין חרות ע"י מדפיסי ש"ס וזין בשנת תקפ"א, אך הגהות רבות
חסרות משם. כך שאין ללומד שום פירוש המתאים לנוסח הגמ' שלפניו.

כמו כן פירוש ת"ח הודפס באותיות קטנות מאד המקשות על הלומד.
בשעה טובה ומוצלחת, יצא לאור מהדורה חדשה של התקלין חרות,
כפי שהדפיס המחבר בשנת תקע"ב, שערך את נוסח הגמ' עפ"י הגהות
הגר"א (מתוך הגמרא שלמד בה הגר"א שהייתה בידיו), ועל פי נוסח זה
כתב את פירושו.

כל דפי המסכת סודרו עפ"י סדר הדף המוכר בש"ס וילנא, על מנת
להתאימה עם הגמרא המוכרת, ותוך הידור רב, באויותיות מאירות
עיניים.

בעת לימוד המסכת

יהיה תענוג של

ממש, כשנוסח הגמ'

מאיר למול עיני

הלומד, ויקיים עי"ז

"עיניך לנזכח יביטו

ועפעפך ישירו

נגדך".

ויה"ר שזכות לימוד

מסכת שקלים יעלה

כ'נשלמה פרים שפתינו',

ובזכות זה יקויים בנו

'ולא יהיה בהם נגף'.



לאחר הספר הנכבד שנתקבל בחיבה על אור עולם רבינו ישראל
סלנטר זיע"א, עוד ספר מהסדרה הנכבשת:

המשגיח רבינו ירוחם הלוי

אביר המחשבה... גאון המעמיקים... גדול המשגיחים ומעמדי

התורה בדור שלפני חורבן אירופה... רבינו ירוחם הלוי...

בדור דעה של גדולי עולם עובדי ה' בכל נפשם ומאודם דמותו של רבי ירוחם
גבהה למעלה למעלה... מרביצי התורה בכל אתר ואתר התייחסו אליו
בחרדת קודש גדולי ישראל התייעצו עמו בכל ענין בהכירם את גדלותו ורוחב
דעתו רבי ירוחם היה היהלום שבכתר עולם התורה...

המשגיח רבינו ירוחם...

שם שנחרת כמכוות אש בקרב כל מי ששהה במחיצתו אישיותו הכבירה
גדלותו הבלתי נתפסת הותירו רושם כביר בקרב כל קרובים כרחוקים...
שיחותיו היו מעמד נשגב של מסירת התורה... בשרשרת מוסרי התורה רבי
ירוחם נחשב לאחד הגדולים הקדושים והמיוחדים אשר בגדלותו העביר
לתלמידיו את הקולות והברקים כנתינתן בסני...

רבינו ירוחם המשגיח דמיר...

הגדול שבענקים שבמאמרו החיה מתים סלל דרך עליה לדורות של תלמידים
ולכל כלל ישראל האיר לארץ ולדרים עליה בקדושתו במהרתו ובנה אלפי
עמלי תורה גדולי עובדי ה' רבי ירוחם הינו גדול המשגיחים אשר בנה את
עולם התורה והעמיד תלמידים שהאירו את כל הגולה כמדורת אש של תורה
יראה ועבודת ה'...

הספר "המשגיח רבינו ירוחם" מנסה ללכת בעקבות דרכו המופלאה
והמרוממת של רבי ירוחם מילדותו ובהמשך בהסתופפותו במשכן ה' בבית
ה"תלמוד תורה" בקלם בו ספג את דרכם הקדושה של רבותיו ובראשם הסבא
קדישא רבי שמחה זיסל ובהמשך מסלול חייו שהיה מסלול עליה נשגב מרומם
ומופלא, עדי היותו גדול מנחילי דרך העליה של קלם לדורות עולם.

הספר מנסה ללקט
שכיבי אורה מתורתו
הרכו של גדול
המחנכים בדורות
האחרונים אשר העמיד
ובנה גדולי עולם והאיר
לדורות בדרכו
בתורתו, הספר מנסה
לתת מבט קלוז לסולם
העליה שהציב רבי
ירוחם מולם המוצב
אריזה וראשו מגיע
השמימה...

המשגיח

רבינו ירוחם



ניתן להשיג בטל':

0527-606-440

להשיג:

בחנויות הספרים



Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יומא טבא לר-בנן ספר המפתח למשנ"ב

לגלות את כל אוצרות
'המשנה ברורה'
והביאורים ומוספים
שבמהדורת 'דרשו'

כולל הפניות להלכות שהביא
'המשנה ברורה' בשער הציון,
ביאור הלכה, ובנידונים
בהקשרים אחרים בכל
ששת חלקיו



עכשיו בחניות הספרים • להשיג במחיר מבצע במוקדי המבחן



א

אינדקס מורחב



70,000

ערכי משנה



3,600

ערכים ראשיים



600

עמודים

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 36 | אדר תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א בשיחת חיזוק בישיבת מאור התלמוד
בראשות חבר מועצה"ת מרן הגרא"י קוק שליט"א



מרן הגרב"ד פובדסקי שליט"א באפיק המצות



הגאון הגדול רבי מאיר גריינמן שליט"א במסירת שיעור בביתו



אפית מצות בחבורה שע"י כוללי טהרות

בהשתתפות מרן הגר"ש שטימון שליט"א מרן הגר"ש גלאי שליט"א א הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א





בכתיבת אות בספר תורה



הגאון הגדול ר' אברהם יצחק קוק ראש ישיבת מאור התלמוד ו
חבר מועצה"ת בסידור קידושין ראשון מפרוץ מגפת הקורונה

מרחן חכם שלום כהן שליט"א בפדיון הבן



גדולי ישראל באסיפה שע"י קרן השביעית



לאזרם נלך!

משולחנם של רבותינו עיני העדה
 רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
 רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מתוך מכתבו של מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל לכרך הראשון

זהו המכתב אשר נכתב לי קודם יציאתי
 אל ארצנו, שנת ה'תשס"ו
 במסגרת פרויקט ה"פיה נוף"

**יצירה
 חינוכית
 מרתקת!**



הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג גם ברשת חנויות "יפה-נוף" בירושלים: מלכי ישראל 17 | חדר: ירושלים פתח ברכיים | צומת בר אילן 1 | גבעת שאול 28 | בית גן המסדה 60 | בית הדפוס 32 | מודיעין עילית-קריית ספר: אבני גורן 26 | שדי חמד 1 | מרכז ישיבה הנשיא 14 | בית שמש: המצובה-בן איש חי 29 | חזון איש 17 | חדר: רמת א-נחל שורק 31 | מעל שוק מודיעין | בני ברק: רבי עקיבא 130 | אהרונביץ 19 | מול מרכז רמזנים | ברסנווא 43 | עזרא 45 | אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 | רבני ד' | מתח תקווה: קהילת יעקב 4 | בני חדר | ההסתדרות 2 | פתח חמשילד | אלעד: רבי יהודה הנשיא 90 | קריית גת: האדמור"ר מחר"ד 1 | פתח תלמה שלום (בני קרעשטיין) | רבסיים: סבון 39 | (בת ברק) | חדר: תיבות האר"י 86 | אופקים: חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה.

טלפון: 1-599-581-581 אתר: YEFE.CO.IL